

מאימתי קורין את שמע כו', כאן צווחו בו קמאי, ליתן טעם למנהגן של ישראל מקדמונים, שקורין שמע קודם צאת הכוכבים דלא כסתם משנה, ודברי רש"י ור"ת דחהו הרשב"א והרא"ש ז"ל עיי"ש, גם ר"י בתוספות רוצה ליתן טעם למנהגן, ועפ"י דבריו זמן ק"ש הוא זמן מיעוט פחות מרביעית שעה קודם צאת הכוכבים, אך הרשב"א השיב עליו דר"מ במקום ר' יהודא ור' אליעזר במקום ר' יהושע אינו משנה וגם סתם במתניתן וכו', ואני אענה את חלקי, ואברר בס"ד שעפ"י הלכה דאיפסקא להדיא בש"ס נהגו כן, ויתיישב בתוך דברינו כמה קושיות אשר נתקשו בסוגיא זו, הנה בדף ג' הקשו התוספות בד"ה למאן דגני כו', דקשיא דברי ר"א אהדדי, במתניתן ס"ל לר"א משיכיר בין תכלת לכרתי, ובברייתא אמר ר"א מאן דגני בבית אפל מיד בעלות השחר קורא ק"ש עיי"ש, תו דאמר רשב"י (דף ח') דקורא ק"ש של יום אחר שיעלה ע"ה ויוצא י"ח, והקשו שם הרי"ף והתוספות דהא במשנתנו מבואר דצריך להמתין לכל הפחות משיכיר בין תכלת כו' ונדחקו עיי"ש, ותו בבעי דאבעיא לבני מערבא לקמן אי בא השמש ביאת אורו הוא, דהסכמת כל הפוסקים לפרש דהיינו תחלת שקיעת החמה מהארץ, וכתבתי לקמן דיש לתמוה מאי קמבעיא להו, תפשוט ממתניתן דזמן ק"ש משכהנים אוכלין בתרומתן, ואי זמן אכילת תרומה תחלת שקיעה דהוא ד' מילין קודם צאת הכוכבים, איך אפשר דלהוי אז זמן שכיבה, דהא אפילו אחצי מיל קודם צאת הכוכבים פריך לקמן ור' מאיר שפיר קאמר ר"י לר"מ, (עמ"ש לקמן שם), תו לקמן אמר ר"א זמן ק"ש משקידש היום, ופירוש רב האי גאון הביאו הרשב"א בחידושי דהיינו מתחלת השקיעה, ופי' הטעם משום דס"ל לר"א דאז הוא לילה דס"ל ובא השמש היינו ביאת אורו עיי"ש, ולכאורא ודאי כוונת הגאון דלא פי' הטעם משום דס"ל לר"א דאז שכיבה הוא, וכמו דכל התנאים פליגי בזמן שכיבה, וצ' משם דקשיא ליה להגאון דבתחילת שקיעת החמה ודאי לאו זמן שכיבה הוא כדפירשתי, לכן פי' הטעם דס"ל לר"א דבא השמש ביאת אורו הוא, וקשה לי דא"כ מאי פריך לקמן קשיא דר"א אדר"א, הא לדעת הגאון גם לר"א דברייתא זמן ק"ש משכהנים אוכלין בתרומה, ותו מדפליג ר' יהושע בברייתא על ר"א ואמר משכהנים נכנסין כו', משמע באכילת תרומה גופא לא פליגי, וכדי לתרץ כ"ז נלעד"ל עפ"י הא דמבואר לקמן בש"ס דף ח' ובפרט לפי פי' הרי"ף מבואר במלחמות וחידושי הרשב"א ז"ל, דע"כ משעלה ע"ה עד כדי שיכיר כו', איכא דשכבי ואיכא דקמי, ע"כ לכתחלה לא הוי זמן ק"ש, ואחר שיכיר כו' הוא זמן קימה לרוב העולם, ואף דאיכא דגנו הואיל ורוב העולם קמו הוי זמן ק"ש לכתחלה, כ"כ להדיא במלחמות וחידושי רשב"א שם והוא מוכרח שם, ועל פי מה שכתבתי לקמן דף ח' דבחנם נדחקו הרי"ף והתוספת בדברי רשב"י דודאי רשב"י פליג על מתניתן דלקמן, דמתניתן דלקמן ס"ל משיכיר כו' הוא כרבנן דרשב"י, אבל לשיטת רשב"י זמן ק"ש מיד שעלה עמוד השחר ועיי"ש שכתבתי בטוב טעם ודעת), ובזה ישבתי שם כל הקושיות שהקשו התוס' ופוסקים שם ע"ש, ועפ"י ז"ל דודאי פי' הגאון הוא אמת, דר"א דסבר בברייתא משקידש היום היינו מתחלת השקיעה, ונ"ל הטעם דס"ל לר"א כיון דאיכא דשכבי אז הוי שפיר זמן שכיבה, וכן למאי דאבעיא לבני מערבא דבמתני' זמן ק"ש מתחלת השקיעה י"ל אף דלרוב העולם, ודאי דלאו זמן שכיבה אז הוא, מ"מ כיון דאיכא דשכבי מיד

בתחלת השקיעה הוי שפיר זמן שכיבה, והא דפריך לקמן ור"מ שפיר קאמר ר"י לר"מ ור"מ, ושם איירי בחצי מיל קודם צאת הכוכבים.

י"ל משום הכי כפל הש"ס דבריו שם ור"מ שפיר קאמר ר"י לר"מ ור"מ דייקא דהא ר"מ סבר לקמן דף ט' דזמן ק"ש דשחרית הוא משיכיר כו', הרי דאף מיד שעלה ע"ה איכא דקמי אז כדפירשתי אפ"ה הואיל ורובא דעלמא לא קמו אז לא הוי זמן ק"ש, דזמן (ק"ש) [קימה] לרובא דעלמא בעינן, וא"כ ה"ה וודאי בק"ש דערבית זמן שכיבה לרוב העולם בעינן.

וכאן ברור הוא. דקודם צה"כ חצי מיל לאו זמן שכיבה לרוב העולם הוא, מש"ה פריך שפיר, אבל לר"א וכן על מתניתן לבני מערבא לא קשיא, די"ל דס"ל כרשב"י דלקמן דאין צריך זמן קימה לרוב העולם, וה"נ י"ל בתחלת שקיעה איכא דשכבי, והשתא לא קשיא מה שהקשו התוספת דברי ר"א אהדרי, די"ל דהא הש"ס משני תרי תנאי אליבא דר"א, נמצא דמתניתן ס"ל דר"א ס"ל דק"ש דערבית מצאת הכוכבים, הרי דבעי זמן שכיבה לרוב העולם, מש"ה ס"ל לר"א במתניתן בזמן ק"ש דשחרית משיכיר כו' דהוא זמן קימה לרוב העולם, אב ר"א דברייתא איהו ס"ל זמן ק"ש דערבית מתחלת השקיעה הרי דברור דלאו זמן שכיבה לרוב העולם הוא, ואפ"ה כיון דמיעוט שכבי הוי זמן ק"ש, ה"נ ס"ל לר"א בק"ש דשחרית מאן דגני בבית אפל מיד כשעלה.

ע"ה לקרי ק"ש כיון דאיכא דקמי ס"ל לר"א כרשב"י דלקמן, והא דאמר הש"ס אבע"א רישא דמתניתן לאו ר"א הוא, י"ל דה"ק משום הך קושא דרישא דמתניתן אין צורך לומר תנאי היא, אבל מ"מ לפי האמת צ"ל בלא"ה דתנאי היא אליבא דר"א, ודומה לזה מצינו לעיל באיבעית אימא יליף מבריייתו של עולם, דע"כ צ"ל דה"ק משום קושיא זו אין צ"ל דהתנא אקרא קאי, אבל מ"מ לפי אמת ע"כ צ"ל כתירוץ הראשון דלשם מפני הקושיא ראשונה דפריך שם, א"נ י"ל ודאי גם לאיבעית אימא צ"ל נמי תנאי הוא, אך דברי שא מ"מ קשיא ליה למה רבי בעל המשניות הכניס עצמו בפלוגתא דתנאי להביא דין זה בשם ר"א דהוא שמותי ולחד תנא לא אמר ר"א מעולם, טפי עדיף ה"ל לרבי לומר דין זה בשם ר' יהושע דאיהו אמרה בוודאי, וגם הלכתא כוותי, מש"ה משני דרישא לאו ר"א היא.

והנה הש"ס פסק לקמן להדיא הלכתא כרשב"י דק"ש דשחרית זמנו מיד שעלה ע"ה, דכן בדין לפסוק כרשב"י דקאי לשטתו דכסות לילה פטור מן הציצית, דשם הלכתא נמי כוותי וכבר בררנו דר"א דברייתא דס"ל זמן ק"ש דערבית מתחלת השקיעה דהוא ד' מילין קודם צאת הכוכבים, בשיטת רשב"י קאי דזמן שכיבה זמן קימה לא בעי לרובא דעלמא, ע"כ יפה הוא מנהגן של ישראל מקדמונים לקרות ק"ש מתחילת השקיעה דהוא שעה וחמש שעה קודם צאת הכוכבים, וראיה ברורה לכל זה ולפי' הגאון הנ"ל, דבתיקוני זוהר פסק לקרות ק"ש דלילה דוקא מתחלת שקיעת החמה ע"פ הסוד עיי"ש, הרי בעל תקוני זוהר דאיהו רשב"י לשיטתו דבש"ס דידן, דס"ל זמן ק"ש דשחרית מיד שעלה עמוד השחר וס"ל כר"א דברייתא, וזמן ק"ש דערבית לדידהו מתחילת השקיעה כ"ז ברור כשמש ודוק.

ע"ב תוס' ד"ה דלמא ביאת אורו וכו' וי"ל דהכי פירושו כו' וכדברי תוספות אלו פירושו בעל המאור והרשב"א ז"ל, ויש לתמוה על פירושו דאם כן מה קמבעיא לבני מערבא תפשוט ממתניתין דזמן ק"ש משכהנים אוכלין תרומה, ואי מתחלת השקיעה איך אפשר דאז יהיה זמן שכיבה הא הוי ד' מילין קודם צאת הכוכבים, והרי אפי' חצי מיל קודם צאת הכוכבים אמר ר' יהודא לר"מ דלאו זמן שכבה הוא.

ופריך הש"ס לקמן ור"מ שפיר קאמר ר"י לר"מ, ומאי פריך אימא בזה קמפלגי כי היכי דפליגי שאר תנאים, מאי דלמר לא הוי זמן שכיבה הוי זמן שכיבה לאידך, אלא ע"כ דפשוט הוא בעיני הש"ס דבזה א"א להסתפק ביה, דברור הוא דאז לאו זמן שכיבה הוא לכ"ע בחצי מיל קודם צה"כ, ומכ"ש ד' מילין קודם צה"כ פשיטא דלאו זמן שכיבה הוא, וזה ברור דמש"ה לא פירש רש"י פירוש זה.

ומה שהקשה מהרש"א על רש"י תפשוט ממתניתין דמשכהנים כו' לק"מ די"ל דמתניתין מיירי בהנך דלאו בני כפרה נינהו כגון טמא מת ושרץ, אבל מברייתא דמבואר זמנו צאת הכוכבים וא"כ תקשה במתניתין דלא נקיט מצאת הכוכבים. , וע"כ צ"ל דקמ"ל אין כפרה מעכבת ומיפשט שפיר, אבל בלא ברייתא י"ל דאכילת כהנים בתרומה הוא זמן מה קודם צאת הכוכבים ואין לזמן ההוא שם מסויים וע"כ הוצרך מתניתין ליתן סימן באכילת כהנים וק"ל.

ולענין קושיות התוספות על רש"י, י"ל כאשר בלא פי' רש"י קשה מ"ש התוספות ד"ה הא קמ"ל כו' הא תנינא חדא זימנא ע"ש, וע"כ צ"ל ע"פ דאיתא בפרק הערל דף ע"ד, דתנא דבי ר"י ס"ל עד אשר יטהר איירי בזב בעל שתי ראיות דלאו בר כפרה הוא, ואשר יטהר היינו שיערב שמשו ויאכל בקדשים, ולדידי' ע"כ צ"ל דזב בעל שלש ראיות דאיהו מחוסר כפרה דאסור בקדשים ילפינן מיולדת, אבל תנא דבי רב ס"ל עד אשר יטהר איירי בזב בעל ג' ראיות דמחוסר כפרה, ולפ"ז ע"כ זב מיולדת לא ילפינן כדאמר שם, והשתא עפי"ז א"ש, דאי לאו משנה יתירה סד"א לכ"ע וטיהר גברא, וכ"ע זב מיולדת לא ילפינן, ולפ"ז לתנא דבי ר"י מוקמינן קרא דוהטהור בקדשים ממש, ואיצטריך לזב דלא ילפינן מיולדת ואליבי' אתיא מתניתין דהעריב שמשו, דהא בתרומה אין לנו לימוד מקרא לעכב בו כפרה, אבל לתנא דבי רב דעד אשר יטהר בזב מחוסר כפרה, ואייתר ובא השמש וטהר גברא, דע"כ אתי לתרומה דכפרה מעכבת בי', לכן קמ"ל משנה יתירה דגם לתנא דבי רב אין כפרה מעכבת וטהר יומא, וע"כ בעיא דבני מערבא נותן טעם לתנא דבי רב וק"ל.

תוספות ד"ה משעה שעני תימא עני גופא כו', הקשה מהרש"א אמאי לא הקשו תוספות אמתני' דהכהנים נכנסין לאכול בתרומה מתי יתפללו הכהנים, ונ"ל דלק"מ דמתניתין ה"א דמיירי בפירות תרומה, דקי"ל דפירות רשאין לאכול אפילו בהגיע זמן תפלה (כמ"ש סי' רי"ב), אבל בעני הנכנס לאכול פתו עד שעומד לפטור מתוך סעודתו הקשו שפיר וק"ל.

בא"ד כיון שבא זמן ק"ש כו' עד שיתפלל, עד כאן לשונו, לכאורה בפשיטות הוי מצא לאקשו, כיון שזמן ק"ש משנכנס לאכול עד שעה שעומד לפטור מסעודתו א"כ מתי

יוכל להתפלל, תו למה קשיא להתוספות מתי יתפלל כו', עד שיתפלל כו', הוה לן למימר מתי יקרא ק"ש כו' עד שיקרא ק"ש כו'.

ונ"ל דידוע שמלאכתם כל היום היה בשדות, דכן אמר לקמן דף י"ז אני בעיר והוא מלאכתו בשדה, וכן דף ד' שלא יהא אדם בא מן השדה ואומר אוכל קמעה כו' אלא בא מן השדה כו', ואם כן זמן ק"ש משנכנס העני לתוך העיר מן השדה, לכן יש לומר דעל ק"ש לא קשיא להתוספות דיש לומר בכניסתו לעיר קורא ק"ש בהלוכו דהא קיימא לן קורין ק"ש במהלך, ואפילו פסוק ראשון שרי לקרות במהלך מדינא, אלא דמצוה מן המובחר לעמוד בפסוק ראשון (כמ"ש התוספת פרק היה קורא עיי"ש).

אבל קושייתם מתי יתפלל דבעי להתפלל בעמידה, אך ע"ז הקושיא הייתי יכול לתרץ דלמא קורא ק"ש בלא ברכותיה בכניסת במהלך וכדפירשתי, ואחר גמר הסעודה קורא הברכות של ק"ש וסומך גאולה לתפלה אז ומתפלל, וכדאמר לקמן דף י' ע"ב דאם עבר זמן קריאת שמע ולא קרא מ"מ לא הפסיד הברכות של ק"ש ומברך אז ברכות של קיש (עיינן באורח חיים סימן ס'), לכן משום הכי כתבו התוספות כיון שבא זמן ק"ש אסור לאכול עד שיתפלל תחלה, והיינו לפי מאי דמשני בסמוך דעני וכהן חד שעורא הוא, וע"כ הני תנאי לא ס"ל כר"י דאמר מפלג מנחה הוי לילה, ולא דריש ובשכבך כמ"ש התוספות לקמן ד"ה א"ל ר' יהודה כו', ודע מ"ש התוספות ד"ה א"ל ר"י כו' היינו לשיטת ר"ת דלעיל עמוד א' אזלי ועיין בהרא"ש דף ח' ע"ב בתוספות ד"ה לא לעולם לילה הוא כו', והאי דנקיט לאחר עמוד השחר כו' עכ"ל, לכאורה אבריייתא גופא ה"מ לכתוב הכי, וכ"ש שאין שייכות כאן בדבריהם, ונ"ל דאבריייתא י"ל דבמתניתן (דלקמן מיירי לכתחלה דקורין שמע משיכיר ורשב"י אמר דיוצא י"ח והיינו בדיעבד אם קרא יצא י"ח, (וכה"ג חילק הרי"ף ז"ל) אבל אחר שכתבו התוס' דרשב"י הוי לילה לענין תפילין דאסור להניח תפילין אז, ואנן קיימא לן בפרק היה קורא דאסור לקרות ק"ש בלא תפילין, ואם כן הא דתנן משיכיר בין תכלת לכתת, ע"כ דוקא בדיעבד יצא, דאי לכתחלה אסור לקרות אז, כיון דאין יכול אז להניח תפילין, וא"כ ע"כ לאו דוקא כו' שם בא"ד לאו דוקא לאחר עמוד השחר דהא צריך כו', עיין מש"כ הרי"ף ז"ל, ולעד"ן ברור דבדין הוא שיפליג רשב"י על מתני' דלקמן, דהא מבואר במנחות דף מ"ג דרשב"י סבר כסות לילה פטורה מציצית דכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה, ופריך ורבנן דס"ל דכסות לילה חייבת בציצית האי וראיתם אותו מאי עביד להו, ומשני מבעיא ליה ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת ואיזהו זהו ק"ש כדתני מאימתי קורין את שמע משיכיר בין תכלת ע"ש, (ולפ"ז נ"ל) דמתניתין דלקמן אתיא כרבנן דר"ש דס"ל כסות לילה חייבת בציצית, מייתר להו וראיתם אותו לומר ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת זהו ק"ש משיכיר בין תכלת כו', אבל רשב"י דס"ל וראיתם אותו מבעיא לפטור כסות לילה, ע"כ לדידי' סברא חיצונה היא משעלה ע"ה כיון דאיכא דקמו אז זמן ק"ש, דכתיב ובקומך לשון יחיד, ולעיל הוכחתי דגם ר"א דבריייתא הכי ס"ל מאן דגני בבית אפל מיד בעלות השחר ליקום וליקרי, (ועיי"ש שהארכת), וע"כ פסקינן כרשב"י כאן, דגם בכסות לילה פסקינן כר"ש (דאיהו רשב"י).

ועפ"ז מתורץ מה שתמהו התוספות וכל הפוסקים על רשב"י קמא, דהל"ל פעמים אדם קורא שני ק"ש אחר ע"ה, ועל רשב"י בתרא הקשו, דהל"ל פעמים שאדם קורא שני ק"ש קודם הנץ החמה, ותו קשה למה רשב"י קמא קורא אחר ע"ה לילה, ורשב"י בתרא קורא אותו יום, ולמ"ש אתי שפיר, וזה דרשב"י סבר ק"ש של יום מצותה לכתחלה משעלה ע"ה עד נץ החמה, דמשום הכי קורין ותיקין דוקא קודם נץ החמה, כמ"ש תר"י ע"ש, וכ"כ הרמב"ם פ"א דק"ש, אבל בדיעבד יוצא גם אחר נץ החמה, וק"ש דלילה לכתחלה זמנה בלילה ולא ימתין עד אחר שיעלה ע"ה, דהא לפי מ"ש לקמן אחר שיעלה ע"ה אסור לקרות ברכות ק"ש, ועכ"פ השכיבנו לא יאמר לכ"ע, ותו כיון שהגיע זמן ק"ש דיום אינו נכון לקרות אז של לילה, ע"כ לכתחלה דוקא קודם שיעלה ע"ה צריך לקרות ק"ש דלילה, אבל בדיעבד אם קרא ק"ש דלילה אחר שעלה ע"ה יצא והנה סוף פרק קמא דמגילה אמרינן כל הדברים שמצותן ביום מצותן לכתחלה אחר הנץ החמה, וכולן שעשו משעלה ע"ה יצא עיי"ש, הרי לכתחלה קודם נץ החמה הוי לילה לענין עשיית דברים שמצותן ביום, אבל מדינא ודאי הוי יום גמור, ולפי"ז י"ל רשב"י קמא איירי במצות שני ק"ש (דיום) בלכתחלה לכן של לילה דוקא קודם עמוד השחר ושל יום אחר ע"ה, וקורא אותו לילה לרביתא אף דלענין לכתחלה בדברים הנעשים ביום הוי אחר ע"ה לילה, אך לענין ק"ש דבזמן שכיבה תליא מילתא, יכול לקרותה לכתחלה אז, ורשב"י בתרא איירי בשני ק"ש בדיעבד, דשל לילה אם קרא אחר ע"ה יצא ושל יום אחר הנץ החמה יצא בדיעבד, דלכתחלה קודם נץ החמה בעינן כדפי', ואמר יום לרביתא אף דמדינא יום גמור הוא לכל המצות, אפ"ה יוצא בק"ש דלילה אז, כ"ז ברור.

ולכא לאקשוי לפי מ"ש, דסברא חיצונה היא היכי דליכא קרא, דמיד משעלה ע"ה קרינן ק"ש, הא איכא מ"ד לקמן משיכיר בין זאב לכלב בין חמור לערוז, ומשיכיר חבירו ברחוק ד"א, ולהני תנאי ליכא קראי, ואפ"ה ס"ל דלא למיקרי מיד בעלות השחר לא קשיא ולא מידי, דכבר פירשו בירושלמי מ"ד לקמן משיכיר בין זאב לכלב ומ"ד בין חמור לערוז חד שעורה הוא, ושניהם ס"ל כמ"ד משיכיר בין תכלת לכרתי דאידי ואידי חדשעורא, אבל מ"ד משיכיר חבירו, ס"ל כרבנן דמתניתן משיכיר בין תכלת ללבן, כך מבואר בירושלמי, ור"א ורבנן פליגי בקרא דוראתם אותם כמבואר בירושלמי הביאו הרא"ש בפרקין עיי"ש מ"ש ריש פרק ודו"ק.

דף ט' תוספות ד"ה לעולם כו', קושיא זו הקשו נמי רשב"א ותר"י ורא"ש ז"ל, ואני תמה על הגאונים דלא ידענא מאי קושיא, דלקרות ק"ש קודם ע החמה לאו רבותא היא כלל, דלשטתייהו ליכא שום תנא דס"ל דלא יהא רשאי לקרות ק"ש קודם הנץ החמה, והותיקין קורין ק"ש קודם הנץ, החמה, אבל לקרות ק"ש אחר הנץ החמה זה הוא חידוש גדול, ולאפוקי מר"א דס"ל לקמן במשנתנו דאחר הנץ החמה אין קורין ק"ש וצל"ע.

ד"ה ובלבד שלא יאמר השכיבנו כו' עכ"ל. ברוקח פירש ג"כ כפירוש רש"י, ונלענ"ד ברור דס"ל לרש"י ורוקח דאי קודם נץ החמה, מאי אריא השכיבנו דלא יאמר הרי כל ברכות ק"ש לא יאמר דהא מעריב ערבים ודאי א"א לומר אז, דכבר יום גמור הוא, ואן לומר דהא מזכירין מדת לילה ביום, תינח בפתחה אבל איך יחתום במעריב ערבים אז, הא קיימא לן סי' נ"ט ואם חתם ביום במעריב ערבים לא יצא, ותו לקמן דף י"ב מבואר

דאנשי משמר לא היו אומרים יוצר אור משום דלא מטי זמניה, ואפי' מ"ד דהיו אומרים, משום דס"ל דמטו זמניה כבר, כמ"ש רש"י ורשב"א שם, הרי אף דמזכירין מדת יום בלילה, אפ"ה לא היו אומרים כד לא מטו זמני' וע"כ משום החתימה כדפי'.

וכיון דהמעריב ערבים א"א לומר קודם נץ החמה, ע"כ גם שאר ברכות א"א לומר, דהא ברכות מעכבות זו את זו כדקיימא לן בדף י"ב ונתבאר סי' ס'). ע"כ פירש רש"י ורוקח דאדרשב"י קמא קאי, והא דלא סידר הש"ס הא דר' זירא ארשב"י קמא, י"ל עפ"י מ"ש רש"י בטעם דלא יאמר השכיבנו, לפי שסוף זמן שכיבה הוא, לפ"ז סד"א למאי דפסק כרשב"י בתרא דקורא ק"ש של לילה קודם נץ החמה ויוצא י"ח, הרי דקודם נץ החמה סוף זמן שכיבה הוא, וע"כ סד"א דיכול לומר השכיבנו קודם עלות השחר קמ"ל ר' זירא דלא יאמר השכיבנו קודם שיעלה ע"ה, כיון דלרובא דעלמא הוי סוף זמן שכיבה לא שייך לומר השכיבנו, וזה ברור, וכן ראוי להורות דקודם נץ החמה לא יאמר כלל ברכות ק"ש דערבית, וקודם שיעלה ע"ה לא יאמר השכיבנו כדעת רש"י ורוקח ז"ל וק"ל.

כתב הרא"ש אהא דרשב"י קמא, אם היה אנוס בק"ש דלילה, וגם היה מחזיק בדרך ואין יכול לקרות ק"ש בזמנו, לא מסתברא שיקרא גם ק"ש של יום אז ע"ש. והטור השמיט דין זה סי' נ"ח ותמה הב"י עליו, ופסקנו בש"ע.

ונ"ל דהטור ראה דהרא"ש לא ברירא ליה דין זה, שהיה ברשב"י בתרא הקשה שם ולא תירץ כן ע"ש. והטור ראה דהתוספות לא ס"ל הכי, וכן הראב"ד והרשב"א בחידושיו וכן תהר"י, שהרי כולם הקשו דהל"ל פעמים שאדם קורא שני ק"ש קודם נץ החמה, ותירצו בע"א, הרי מבורר דס"ל לתוספות ותהר"י ורשב"א והראב"ד דיכול לקרות שני ק"ש זה אחר זה.

ע"כ סבר הטור דלהן שומעין להחמיר בשל תורה דהא א"א לו לקרות אח"כ, זהו מה שנ"ל בדעת הטור, אך לעד"ן בדעת הרא"ש דברשב"י קמא כתב וז"ל, וגם היה מחזיק בדרך ואין יכול לקרות בזמנו שלא מסתברא כו', הרי דמיירי שאין יכול לקרות ק"ש בזמנו וע"כ צריך לקרות קודם שיכיר כו', ואז לא הוי זמן הגמור של ק"ש דיום, לכן כיון דכבר עשאו ג"כ לילה בק"ש דלילה, אינו נכון לקרות אז ג"כ של יום כיון דבלא"ה עדיין לאו זמן גמור לק"ש של יום, אבל ברשב"י בתרא דאיירי קודם נץ החמה והיינו אחר שיכיר כו'.

דאז זמנו גמור לק"ש של יום ולא שייך לומר דעשאו ליל ה', לכן מסתבר להרא"ש אף שקרא אז של לילה יכול לקרות אז ג"כ של יום דמצוה מן המוכחר לקרות ק"ש דיום אז כוונתיקין ועפ"י סברא זו אתי שפיר דהרא"ש לא פליג על התוספות והגאונים הנ"ל, דהתוספות אמרי להדיא לאחר שיעלה ע"ה היינו אחר שיכיר, וזמנו גמור דק"ש דיום הוא, וכן הראב"ד ותהר"י איירי בקודם הנץ דזמנו גמור דק"ש הוא.

וזה ברור לדינא דיכול לקרות ק"ש של יום אחר שיכיר בין תכלת לכרתי אף שכבר קרא אז גם של לילה כאשר מבואר בתוספות ותהר"י ורשב"א וראב"ד וגם הרא"ש מודה לזה כדפירשתי, וכ"ש אם קרא של לילה קודם שיכיר, ודלא כב"י וש"ע דלא חילקו בזה ודו"ק. דף ט ע"ב תוס' ד"ה לק"ש כוונתיקין כו', עד מיהו קשה דביומא כו' עכ"ל.

ונראה לתרץ דברייתא דיומא אתיא כר' יהודה דלא דריש בשכבך זמן שכיבה אלא ביום ולילה תליא מילתא, כמ"ש התוספת לעיל דף ב' ע"ב, ואנן קיימא לן ספ"ק דמגילה, דבר שמצותן ביום מצותן לכתחלה בהנץ החמה, מש"ה אליביה זמן ק"ש בהנץ החמה. אך דהרא"ש ורשב"א דחו דברי ר"ת בריש פרקין עיי"ש.

ומ"מ י"ל דברייתא דיומא אתיא כמ"ד דלילה לאו זמן תפילין הוא, ולדידיה אסור להניח תפילין בלילה כדאיתא ספ"ג דמנחות עיי"ש. וע"כ אליביה אסור להניח תפילין עד הנץ החמה, דהא לכתחלה הוי לילה לכל הדברים שמצותן ביום כדאיתא סוף פרק קמא דמגילה, ומשום הכי זמן ק"ש מהנץ החמה, דהא אסור לקרות ק"ש בלא תפילין כדאיתא לקמן פרק היה קורא, אבל לדידן דלילה זמן תפילין רק דאסור מדרבנן שמא ישן בהם ויפיח והיינו בזמן שכיבה, לכן זמן תפילין משיכיר, כמו שכתבו תלמידי רבינו יונה בפרקין עיין שם.

דף י"א ע"ב תוספות ד"ה שכבר נפטר כו' עד ואין צריך כמ"ש כבר עכ"ל. הנה הבית יוסף סימן מ"ז הבין דברי תוספות אלו, דכל הפילפול הולך אם רשאין להפסיק בין ברכת התורה להלימוד, והשגת התוספות אצרפתים שלא היו צריכין ללמוד אחר ברכתן.

וע"כ הביא בש"ע דעת התוספות דאין צריך ללמוד מיד אחר הברכה והוכיח הב"י שכן דעת שאר פוסקים ע"ש. ולע"ד דין זה תמוה, וקשה טובא עפ"י הב"י, חדא מה שהב"י בעצמו הקשה על הירושלמי שאמר והוא ששנה על אתר הא לעולם קורין ק"ש מיד אחר אהבה רבה, וע"ז תירץ הב"י שני תירוץ הא' דאפשר דקרא אהבה רבה אחר ק"ש כמו שקראו אנשי משמר, ועוי"ל תורה לחוד וק"ש כתפלה חשיב עכ"ל, והאי תירוץ ראשון אי אפשר לאמרו בהתוספות, דא"כ מאי זה ששאלו לר"י מה שאנו אין לומדים עד אמצע היום כו', ומאי קושיא הא אנו קוראים ק"ש לעולם מיד אחר אהבה רבה ומש"ה פוטרין כל היום, ועכצ"ל כתירוץ השני של הב"י, וע"ז קשה דהא קיימא לן במנחות דף צ"ט, קרא ק"ש שחרית וערבית קיים והגית בו יומם ולילה (וכ"פ הסמ"ג ורמ"א ביו"ד סי' רמ"ו ע"ש) הרי דבק"ש יוצא ידי לימוד תורה.

וע"ז אין חוליק דק"ש לא גרע משאר מקרא ע"ש, (ואל יטעוך לשון רש"י דף י"ד דפי', אלמא תורה דהוא עשיה דמצוה קודם לק"ש כו', דה"ק אפילו תורה הקדים לק"ש אף דק"ש יש בו תרתי אפ"ה רשאי להקדימו וכ"ש דקשה לרב ע"ש) ובהיות כן קשיא עוד, מנ"ל להתוספת לחלק דין ברכה זו מכל הברכות דאסור להפסיק בין הברכה אל הדבר שמברכין עליו [דלמא לעולם אסור להפסיק בין בה"ת לבין הלימוד] והא דמשמע בש"ס דא"צ לשנות מיד, היינו משום דק"ש היינו תורה, ואפי' אם נאמר דק"ש כמו תפלה, מ"מ קשה על המרדכי דפסק כירושלמי, אך שחילק בין אהבה רבה ובין ברכות התורה כמו שחילקו התוספות ג"כ, והמרדכי נמי השיג על הצרפתים דאין צריך כמו שכתבתי עיי"ש.

וקשה מנ"ל לחלק ברכה זו משאר הברכות אימא ודאי דצריך ללמוד מיד, והא דאמר בירושלמי גבי אהבה רבה, אימא דנקטי לרבנותא דאפי' בזה דקרא מיד ק"ש אפ"ה צר לשנות על אתר, ואשמעינן דק"ש חשיבא כמו תפלה. תו קשה למה הקשו תוספות מ"ש מסוכה דמברך על כל סעודה וסעודה.

אמאי לא הקשו מ"ש מסוכה ומכל הברכות דאסור להפסיק בין הברכה והכא שרי. תו מנא להו לתוספות, אימא גם הצרפתים פסקו דלא כירושלמי וס"ל דהירושלמי דמהו לסוכה דמברך על כל סעודה וסעודה כמ"ש התוספות, אלא דהצרפתים מדמינן ברכה זו לכל הברכות דאסור להפסיק בין הברכה להדבר אשר מברכין עליו, ואין צריכין בזה להירושלמי.

תו מה תקנו הצרפתים בזה, טפי הוי עדיף להו לברך כשירצו ללמוד ביום. תו למה קראו מקרא ומשנה וגמרא בחדא הוי סגי להו.

ע"כ נ"ל דוודאי אין חילוק בין ברכה זו לכל הברכות דאסור להפסיק אחר הברכה. (כאשר מבואר ברמב"ם פ"ז מהלכות תפילה), אלא דהתוספות ופוסקים כאן מיירי בהפסיק באמצע למודו, דלירושלמי בעי לברך והש"ס שלנו חולק ע"ז, וע"ז הקשו מ"ש מסוכה כו'.

ומ"ש התוס', והצרפתים נהגו לומר כו', פ"י כשקמו ללמוד בלילה נהגו לומר מיד מקרא משנה וגמרא ע"פ הירושלמי, משום דהוי קשה להצרפתים אמאי לא אמר נמי שמואל הכי בגמרא שלנו, ע"כ הוי מפרשים ע"פ מ"ש בתדר"י דהטעם שתקנו ג' ברכות על התורה, ברכה א' נגד מקרא ב' נגד משנה ג' נגד גמרא עיי"ש, וצ"ל דגם באהבה רבה נרמזו מקרא ומשנה וגמ', ועפ"ז נ"ל טעמו של ר' יוחנן בשמעתין דס"ל לברך ב' ברכות על התורה, דר' יוחנן לשטתו דס"ל לגמרא אין צריך לברך, לכן לדידיה סגי בב' ברכות נגד משנה ומקרא, ולפ"ז נתבאר פלוגתא דשמואל עם הירושלמי, דוודאי גם הירושלמי ס"ל אם ירצה לקרות מקרא אין צריך לקרות על אתר, כיון שכבר קרא ק"ש דהוא מקרא, והוי כמו שיכול להפסיק באמצע סעודתו, אך דמיירי הירושלמי ברוצה לשנות משנה לכן אמר והוא משנה על אתר, כיון דלמשנה צריך ברכה לעצמו הוי הפסק בין הברכה לתחלת משנתו, וטעם זה שייך לשיטת הירושלמי דהוא ר' יוחנן דס"ל דצריך שני ברכות א' על המקרא וא' על המשנה אבל שמואל דש"ס דילן לשטתו, דס"ל דאין צריך כ"א ברכה אחת להתורה ולדידיה מקרא ומשנה כמו מקרא ומקרא הוא לכן אין צריך לשנות על אתר, ובזה הלכה כירושלמי דהא אנן נמי מברכין ג' ברכות על התורה ודלא כשמואל ומשום הכי א"ש דהתוספות שינו לשון ירושלמי דאמר והוא משנה על אתר ותוספות כתבו דבעי שילמוד על אתר משום דהירושלמי דהוא ר' יוחנן לשטתו, דס"ל לגמרא אין צריך לברך לכן א"צ אלא לשנות משנה מיד, אבל אנן דס"ל גם לגמרא צריך לברך לכן צריכין ללמוד משנה וגמרא מיד, דאז תו אין צריך לברך בכל היום, ומש"ה נהגו צרפתים ללמוד מקרא ומשנה וגמרא מיד, אבל התוספות סתרי פ"י זה בצחות לשונם הואיל וגמרא שלנו לא אמרו, פ"י נהי דמתרצין הצרפתים הא דשמואל לא אמרו אבל הא קשיא לדידהו דהא מסקנת הגמרא הלכך נאמרינהו לכולהו א"כ אמאי לא אמרו הגמרא, נמצא דתוספות חלקו על הצרפתים בהא דס"ל דצריכין ללמוד מקרא ומשנה וגמרא מיד אחר הברכה והתוספות ס"ל דבחדא מנייהו סגי והשתא אתי שפיר הא דהתוספות ציינו בתחלת דבור זה בגמרא זה לשונם שכבר נפטר באהבה רבה עד הלכך נאמרינהו לכולהו, ולכאורה אין לזה שום שייכות כלל לדבריהם כאן, אבל למ"ש

עיקר סתירת פ"י צרפתים הוא ממסקנת הש"ס דהלכך נאמרינהו לכולהו ואפ"ה לא אמרו הגמרא שלנו.

ונלענ"ד ליתן טעם למחלוקת הש"ס דילן עם ירושלמי לפי התוספת דהש"ס דילן לשטתו דמסקינן כרבא דגם לגמרא צריך לברך, וכיון דעל כל מה שירצה ללמוד בעי לברך וכל שעה אדם מחויב ללמוד לכן לא הסיח דעתו מן הברכה, אבל הירושלמי דאיהו ר' יוחנן לשטתו דלגמרא אין צריך ברכה, מש"ה אם הפסיק הוי היסח הדעת דהא אפשר שילמוד גמרא דאין צריך ברכה לכן דומה לסוכה דמברך על כל סעודה וסעודה, זה נ"ל ברור, וכן מוכח ברא"ש שכתב וכן המברך על התורה ולמד והפסיק באמצע כו', הרי דמיירי לענין הפסק באמצע למודו, ומ"ש הרא"ש דוקא באהבה רבה, פי' מש"ה אף שקרא ק"ש דהוא מקרא מ"מ בעי שילמוד על אתר, אבל בברכת התורה כשלמד בפעם ראשון מיד סני, ומ"ש ואם אין חילוק פי' אם נאמר דגם אהבה רבה לא גרע משאר ברכת התורה ואפ"ה בעי שילמוד על אתר וא"כ עכצ"ל לעולם כל שהפסיק צריך לחזור ולברך, א"כ קשה ה"ל לאשמעינן בעלמא כו'.

וכתב עוד ואת"ל דאין חילוק מ"מ הדבר מסתבר בלי ראיה באדם שרגיל כו' אבל הירושלמי עכצ"ל דמיירי באדם שאין רגיל, דאז דמי לסוכה דמברך על כל סעודה וסעודה, נמצא הטור פסק דלא כאת"ל אלא כמו שחילק בתחלה והיינו ברגיל אבל באינו רגיל לא עלה ע"ד הרא"ש להסתפק בו דצריך לחזור ולברך, כל זה נ"ל ברור, ודלא כב"י שנדחק בפירוש התוספות והרא"ש והטור.

דף י"ג ע"ב תוספות שואל מפני היראה כו' דמשמע פרק אין עומדין עכ"ל, הת"ה הניח דברי התוספות אלו בצ"ע דלא מצא מזה שום רמז בפרק אין עומדין, וכדי ליישב דברי התוספות נ"ל עפ"י מה דקיימא לן דף ל' דמסמיך גאולה לתפלה עדיף מתפלה מעומד, תו פשוט הדין בפוסקים וכן מוכח לקמן דף כ"א דאסור לדלג בתפילה ולומר ראש הברכה וסופה ולדלג אמצע הברכה כדי למהר סיום תפלתו כדי לענות קדיש או קדושה עם הציבור וזה ודאי אסור ועפ"י הביאו התוספות ראיה מפרק אין עומדין דף ל"ב דמבואר שם המתפלל וראה קרון בא כנגדו אם סמוך הוא לגמור תפלתו שאם ידלג ויקצר אמצע הברכה מכל ברכות ויאמר רק ראשה וסופה ויוכל לגמור תפלתו יקצר תפלתו, ואם אעפ"כ לא יגמור תפלתו יפסיק, וסברי התוספת דיפסיק היינו שעוקר ממקום עמידתו בתפלתו נמצא מתבטל מתפלתו מעומד.

הרי כדי לגמור תפילה מעומד שלא יצטרך לעקור ממקום עמידתו בתפילה התירו חכמים לדלג ולקצר תפלתו, ואלו בשביל עניית קדיש לא התירו לדלג ולקצר תפלתו, הרי דתפלה מעומד עדיף מעניית קדיש, א"כ כ"ש מסמיך גאולה לתפלה דעדיף מתפלה מעומד מכ"ש דעדיף מעניית קדיש, לכן מוכח דאין לענות קדיש בין גאולה לתפלה כיון דמסמיך גאולה לתפלה עדיף מעניית קדיש אבל באמת אין זה ראיה דהא תהר"י והרא"ש והטור סי' ק"ד פירשו דהליכה ממקומו לא הוי הפסק לענין תפלה ע"ש.

בחידושי סי' ס"ו אברר דכל הפוסקים חלוקים על ר"ת וק"ל. דף י"ד ע"ב בתוספות ד"ה ומנח תפילין כו' וכן מצינו שר"י בר"י כו', קשה לי לדעת ר"ת דלעיל דף י"ג דבין גאולה לתפילה חמיר מבאמצע הפרק, ומש"ה אין לענות קדש או קדושה בין גאולה לתפלה

ע"ש, א"כ מנ"ל לתוספות ור"י דרב הניח תפילין בין גאולה לתפלה, אימא באמצע פרק הניח תפילין קודם שירה חדשה דקיל מבין גאולה לתפלה, ותו תמי' לי לפי דמשני הש"ס רב כריב"ק ס"ל וכן מסקנת הירושלמי דרב כריב"ק ס"ל לפי זה קשה למה לא הניח רב תפילין אחר שגמר פרשת שמע קודם לווהיה אם שמוע דהוא בין הפרקים, דאחר מלכות שמים יוכל להניח תפילין ובין הפרקים קיל מבין גאולה לתפלה, ועיין בחידושי מזה וק"ל.

דף ט"ו ע"ב תוספות ד"ה אבל בשאר מצות כו' תירוצם דחוק דה"ל לש"ס להביא דברי רב יוסף לעיל, והכי הל"ל והשתא דאמר רב יוסף כו' אתייתא ברייתא נמי כר"י וכה"ג טובא בש"ס, ותו אמאי סידר הש"ס דברי רב יוסף אחר שפסק הלכה כר"א ב"ע, דהשתא אין נ"מ בדברי ר' יוסף אליבא דהלכתא אלא הל"ל דברי ר"י אמתני', ע"כ נ"ל קודם דאפסקא הלכתא הוי מסתבר להש"ס לאוקמי פלוגתייהו בשאר מצות דכתיב הסכת ושמע ישראל ור' יוסף נמי סבר בשאר מצות דתרתני ש"מ מהסכת ושמע ישראל דבכל לשון ולהשמיע לאזניו, ותרווייהו צריכי בק"ש משום דכתיב והיו כדאמר לעיל וכתיב על לבבך וסד"א אחר כוונת הלב הם הדברים, ור"י ס"ל דמבעי' ליה לכל לשון ע"כ אם לא השמיע לאזניו יצא וכן אחר שהביא הש"ס ברייתא דראב"ע דשמעינן מיניה דכ"ע ס"ל השמע לאזניך רק למר לכתחלה ולמר דיעבד, י"ל נמי דפליגי נמי בהכי בשאר מצות משום דלא הוי מסתבר להש"ס לומר דהסכת ושמע בד"ת כתיב אלא במצות וכדקס"ד דהש"ס כאן, אבל אחר שנפסקה הלכה כראב"ע, מזה הכריח רב יוסף דע"כ בשאר מצות לא פליגי, דהא מצינו שני פלוגות בדיני ק"ש לעיל ריש פרקין פליגי ר"מ ור"י ר"מ סבר דק"ש אין צריכה כוונה רק פסוק ראשון, וכתבו תהר"י דפסוק ראשון יליף מהסכת ושמע ישראל, ור' יהודה ס"ל כל הפרשה צריכה כוונה דכתיב על לבבך, וכאן נמי פליגי ר"מ ור"י ר"מ סבר על לבבך אחר כוונת הלב הן הן הדברים דלא בעי השמיע לאזניו, ור"י ס"ל שמע השמע לאזניך, הרי דר"מ דס"ל אין צריך כוונה ס"ל על לבבך דאחר כוונת הלב הדברים דא"צ להשמיע לאזניו, ור' יהודה דסבר השמע לאזניך, סבר על לבבך דבעינן כוונה בכל הפרשה, ולפי"ז קשה דלעיל פסקינן כר"מ דק"ש א"צ כוונה רק פסוק ראשון, וכאן פסקינן כראב"ע דהשמיע לאזניך, א"כ קרא דעל לבבך מאי עבדי לי', אלא וודאי צ"ל דבהא קמיפליגי ר"י וראב"ע ר' יוסי סבר על לבבך מבעיא לי' דכל הפרשה צריך כוונה ושמע השמע לאזניך מש"ה לא יצא, וראב"ע ס"ל על לבבך מבעיא נמי להכי דאחר כוונת הלב הם הדברים ותרתני ש"מ, וא"כ קשי קראי אהדדי קרא דשמע עם קרא דעל לבבך, ע"כ שמע איירי לכתחלה דבעינן השמע לאזניך, ועל לבבך לומר אם קרא ולא השמיע לאזניו יצא דאחר כוונת הלב הם הדברים, וע"כ לדידן מבעיא על לבבך דבידעבד יוצא, ולפ"ז ע"כ לכ"ע שמע לחוד הוי משמע אפילו בדיעבד לא יצא אם לא השמיע לאזניו,, והא דסבירא ליה לראב"ע דיצא משום דכתיב על לבבך וא"כ גבי שאר מצות דלא כתיב עללבבך אפילו בדיעבד לא יצא, ואם כן הא דתנא ב"ה אם כיון לבו יצא כמאן, אלא ע"כ צ"ל הסכת ושמע בד"ת כתיב, וא"כ ע"כ בשאר מצות לכ"ע יצא, וזה ברור דף י"ט ע"ב תוספות ד"ה לא יטמא כו' אי נמי יש לפר כו', פי' דהא יוסף הי' כהן וגם עושה פסח ואי ס"ד דמטמא לקרובים א"כ חמיר כ"ג לחוד מכהן הדיוט ועושה פסח, וא"כ תקשה דה"ל לאוקמי לאחיו בכהן הדיוט ונזיר ועושה פסח, ולאחותו

בכ"ג ונזיר, וא"כ מנלן לאוקמי לנזיר וכ"ג ועושה פסח, ואין לומר בחמת לאחותו מיתוקמי בכהן הדיוט ונזיר ועושה פסח, א"כ לפי סדר הברייתא ה"ל לאקדומי תחילה עושה פסח, קודם כ"ג ונזיר וזהו כוונתן ג"כ בזבחים (דף ק' ע"א במ"ש שם בד"ה הרי כו') ועוד נראה לדקדק כו', דלא כברה"ז שהגיה שם ללא צורך דף ה' תוספות ד"ה שב ואל תעשה שאני כו', עד מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל עכ"ל, כן הוא להדיא במסכת נזיר דף נ"ח ע"ב מכהן ונזיר לא ילפינן בעלמא, פי' מה להצד השוה שבהם שכן לאוי קילו שזה אין שוה בכל וזה ישנו בשאלה.

ולכאורה יש לתמוה על פי' התוספות, דהא ע"כ גם המקשה ידע דמכהן ונזיר לא ילפינן, דאל"כ אדפריך מולאחותו ה"ל למפרך מלאחיו דקדים, וא"כ מאי פריך לעיל מאבל שהיו מהלכין אחריו ומדלגין היינו ע"ג ארונות, הא שאני לאוי דכהונה דילפינן מלאחיו דדחינו אותו מפני כבוד הבריות, תו מאי פריך מהא דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת ודחיק בל"ת דרבנן, ולמה לא אוקמה בלאו דכהן ונזיר, וצ"ל מדהשיב המתירן דממונא קיל מאיסורא, וכן השיב לו שב ואל תעשה קיל מקום ועשה, על כרחך ס"ל להמקשה דממונא ואיסורא שניהם שוין בחומר האיסור, וכן שב ואל תעשה שוה בחומר לקום ועשה ולפי"ז י"ל דהמקשה יש לו הוכחה לעיל דע"כ לאו דכהונה חמיר משאר איסורין, וכדאמר בעלמא שאני לאוי דכהונה דחמירי שריבה בהם מצות יתירות, והוכחה דיליה ממתניתן דתנן היה כהן ואבידה בבית הקברות אסור לטמא עצמו כדי להשיב אבידה, הרי דאבידה הוא ל"ת ועשה נדחה מפני איסור טומאת כהן, הרי איסור כהונה חמור משאר לאוין, ע"כ פריך שפיר לעיל, אבל אחר דמשני ממונא קיל מאיסורא, שפיר י"ל דמשים הכי אסור לכהן לטמא עצמו משום אבידה דאבידה ממונא וקיל מאיסורא, ולעולם איסור כהונה קיל משאר איסורין, וכ"ש להמסקנא י"ל דקיל אבידה הואיל ושב ואל תעשה הוא, ולכן פריך בב"מ (דף ל' ע"א) ופשיטא דלא יטמא דשב ואל תעשה קיל.

ועל המתירן לא קשה מידי דאיהו ידע האמת ואמאי לא משני לעיל שאני לאוי כהונה דקיל. י"ל כן דרך הש"ס לתרץ מה שיכול לתרץ עד לבסוף מתרץ האמת, ותדע דה"מ לשנוי על קושית דוהתעלמת כו', שאני התם דשב ואל תעשה הוא, וכן אהא דאבל שהיו מהלכין אחריו, ה"מ לשנוי כדרבא דאמר אהל חלל כו', אלא כדפירשתי: ועוד י"ל והוא עיקר, דלק"מ ע"פ מ"ש התוספות שם (עמוד ב' בד"ה אלא) שהקשו שם, ל"ל קרא לזקן ואינו לפי כבודו תיפוק ליה מולאחותו, ותירצו התוספות דוקא מת מצוה שיש בזיון גדול ודומיא דהכי ערום דהוא משוקץ, אבל שאר כבוד הבריות כמו זקן ואין לפי כבודו לא דחו איסור תורה עיי"ש, ולכן פריך שפיר דאי ס"ד בכל התורה אין חכמה, א"כ למה טמאו שם, דהא כבוד בעלמא ליכא למילף ממת מצוה, אלא ע"כ בכל התורה דחינן האיסור מפני כבוד בעלמא, וע"כ לא מוקי הש"ס הא דגדול כבוד הבריות בלאו דכהן ונזיר, דמשמע אפילו בכבוד בעלמא מיירי, ותו דהא לגירסת הגאונים הביאם בעל המאור ורשב"א ז"ל, שגורסין להדיא בש"ס ונילף מכהן, ומשני מה לכהן דלאו שאינו שוה בכל הוא, מעיקרא לק"מ דהמקשה לא ידע חילוק זה, ועל המתירן לק"מ כדפירשתי.

ועל פי' רש"י קשה לי טובא, חדא לדבריו ל"ל קרא יתירא לכ"ג ונזיר דאפ"ה מטמא למת מצוה, כיון דע"כ הלאו דכ"ג ונזיר לא קאי על מת מצוה כלל, מהי תיתי ליקח

איסור לאו לעצמינו בכ"ג ונזיר כיון דלית לאו בתורה כלל במת מצוה, אלא ע"כ הלאו נדחה מפני מ"מ, ע"כ סד"א שני לאוין לא ניתנו לדחותן מפני מת מצוה, תו קשה לי איך אפשר לומר דלאו דכהונה לא נדחה מפני כבוד הבריות הא ק"ו הוא מעושה פסח דהא עושה פסח ע"כ חמיר הוא מלאו דכהונה ונזיר, חדא דהא איתא בנזיר דף מ"ח ע"ב דמשני שם דאיצטריך עושה פסח הואיל ויש בה כרת דחמיר מלאו דכ"ג ונזיר עיי"ש, תו דאל"כ מנלן דקרא דלאמו לנזיר וכהן אתי, וכן לאחיו לנזיר וכ"ג אתי, אימא לנזיר ועושה פסח, אלא ע"כ עושה פסח חמיר מכ"ג, ותו דבעושה פסח אמר בזבחים דף ק' (שם) והובא בתוספות דאין מטמא לקרובים ואלו כהן מטמא לקרובים, וע"כ משום דאית ביה כרת, ואפ"ה נדחה מפני כבוד הבריות, ק"ו טומאת כהן דקיל מכ"ש דנדחה מפני כבוד הבריות, תו תמיה גדולה על רש"י, מאי פריך בנזיר (שם) לרבי ישמעאל דאמר לכ"ג ונזיר לא איצטריך קרא דמה לי חד לאו ומה לי תרי לאוי, א"כ אחותו לעושה פסח ומילה למה לי ומשני דעושה פסח אית בי' כרת עיי"ש, ותירוץ זה דחוק לרש"י דלפי האמת עושה פסח קיל אפילו מלאו דכהן הדיוט, דהא עושה פסח נדחה מפני כבוד הבריות, והא לפי' רש"י מעיקרא לא קשה מידי, דאיך נילף עושה פסח מכ"ג ונזיר, דשאני התם דאין הלאו נדחה מעולם מפני כבוד הבריות, אלא דהתורה לא צייתה איסור טומאת כהן ונזיר במת מצוה, וכיון דליכא במת מצוה שום לאו, לכן שפיר אמרינן מה לי כל לאו לעצמו ומה לי תרי לאוי בהדדי, אבל בעושה פסח דדחינן עשה דפסח מפני כבוד הבריות זה לא ידעינן מכ"ג ונזיר, כמו דלא ילפינן בכל התור כולה מכ"ג ונזיר, וא"כ סד"א דעושה פסח דמי לשאר איסורין שבתורה דלא דחינן להו מפני כבוד הבריות, קמ"ל בעושה פסח דדחינן מפני כבוד הבריות, כיון דשב ואל תעשה הוא וצ"ע, אבל התוספות א"ש, דבמס' נזיר מבואר דברי התוספות, דמכהן ונזיר לא ילפינן בעלמא דאינהו לאוי גריעי, אך מ"מ שב ואל תעשה קיל טפי מנייהו, דעכ"פ אין לוקין בשב ואל תעשה, מש"ה פריך שפיר נילף מכ"ג ונזיר, ומשני דאית ביה כרת.

ואחר הודיעני זאת, יש לי תמיה גדולה על ת"ה ס' רפ"ה (ורמ"א ביו"ד ס' שע"ב), שהשיב בפשיטות על כהן ערום בשוכב במטתו ומת באוהל, שצריך לצאת ערום מביתו ואסיר לשהות להלביש כתונת, שכן פשוט בפרק מי שמתו בלבוש כלאים כו' ואשתמיט מיני' דת"ה דברי תוס' הנ"ל, דבכהן דחינן הלאו מפני כבוד הבריות דמת מצוה, וה"ה ערום דדמי ליה, ואין לומר דת"ה חשש לסברת רש"י הנ"ל, חדא דת"ה לא הביא לא דברי רש"י ולא דברי התוספות, ואשתמיט מיני' כל זה, ותו דבעל המאור והרשב"א בחידושיו דוחין דברי רש"י וכתבו דלא מחזורא והביאו שהגאונים גרסי להדיא בש"ס כהתוספת, וכיון שהגאונים והתוספות ובעל המאור וחידושי הרשב"א מקילין, להם שומעין.

ותו נלענ"ד לפרש בכוונת רש"י ולתרץ מה שהקשו עליו, דקשה לי עוד על רש"י, מאי תיקן בזה, דהא מ"מ קשה נילף כבוד הבריות ממת מצוה כמו שלא נצטוה הכהן על מת מצוה כן לא נצטוה על שאר כבוד הבריות, וגם שאר מצות נילף דלא נצטוה במקום מת מצוה, וע"כ י"ל דה"ק דשאני טומאת כהן דלא נצטוה לכל ישראל אלא לכהן ונזיר, ע"כ במת מצוה ושאר כבוד הדומה למת מצוה לא נצטו' גם כהנים, דבזה הם כישאל דלא נצטו' כלל על הטומאה, אבל עושה פסח וכל התורה דלכל ישראל נאמר, ומפני כבוד

הבריות נדחה אותם זה לא אמרינן ולפ"ז מודה רש"י לדינא דכהן ונזיר דחינן להו מפני כבוד הבריות, זה נלענ"ד ברור לדינא דיכול כהן להלביש כתונת ואח"כ לילך מאוהל המת דלא כת"ה ורמ"א ז"ל: דף כ"א תוספות ד"ה והרי תפלה כו', וא"ת אמאי שביק בבא דק"ש כו' עכ"ל, דברי התוספות דחוקים בזה, ולע"ד נראה לתרץ דמק"ש ל"מ למפרך, די"ל כמו שפירש הירושלמי דמתניתן לא מיירי כלל בק"ש, אלא הכל בברכות ק"ש מיירי וה"ק בעל קרי מהרהר בלבו הברכות ואין מברך אותם בדיבור, דומיא דמברך דר' יהודא דמיירי בדיבור, אבל ק"ש לא נזכר במתניתן ונלמד מברכת המזון דמברך בדיבור, והיינו משום דק"ש ובה"מ דאורייתא כמ"ש התוספות בעצמם בא"ד, גם המקשה ידע מזה והירושלמי פירש למתניתן כן.

לפי האמת (הביאו תדר"י ג"כ עיי"ש), וע"כ פריך הש"ס מתפלה דבזה סתר פ"ה הנזכר, דהרי תפילה דרבנן ואפילו בהרהור אין צריך מדלא תנן יקצר בדיבור, כמ"ש התוספות בד"ה הא אי כו', וא"כ ה"ה ברכות קריאת שמע נמי א"צ להרהר בלבו, והא דתנן בעל קרי מהרהר בלבו, ע"כב"ק"ש איירי שלא יהא יושב בטל, וס"ד דבזה אין חילוק בין דאורייתא לדרבנן כמ"ש התוספות, משום הכי פריך שפיר וזה ברור ודוק: דף ל"ו ע"ב תוספות ד"ה קליפי אגוזים כו', בורא פרי העץ עכ"ל יש לתמוה על התוספות וכתבתי בחידושי לא"ח סי' ר"ב עיי"ש.

דף ל"ז גמרא ואורז לא מברכינן במ"מ והתניא כו' כמעשה קדירה, קשה בלא הא דרב ושמואל, נמי ע"כ צ"ל כמעשה קדירה ולא כמעשה קדירה, דאי ס"ד כמעשה קדירה לגמרי קאמר, קשה ברייתא מנו, אי ר"ג מברך לבסוף על מעשה קדירה ג' ברכות, ואי רבנן, הא אמרו על אורז ודוחן לבסוף ולא כלום, א"כ בלא הא דרב ושמואל נמי ע"כ צ"ל כמעשה קדירה ולא כמעשה קדירה, וראיתי שכתבו תדר"י והרא"ש, דלמסקנא דגמרא דאיתותב רב ושמואל, אתיא ברייתא דמעשה קדירה כפשוטו, ואברכה ראשונה קאמר עיי"ש, וזה דוחק דהא ברייתא תחלה וסוף קאמר.

ע"כ נלענ"ל דבשלמא בלא רב ושמואל וכן להמסקנא, י"ל דהברייתא ה"ק, מברך על פת אורז ודוחן תחלה וסוף כמעשה קדירה של אורז ודוחן עצמן, דמברך עליהן תחלה במ"מ ולבסוף בורא נפשות רבות, אבל לרב ושמואל אותיב שפיר, דע"כ לרב ושמואל א"א לפרש דמעשה קדירה של אורז ודוחן עצמן קאמר, דהא לרב ושמואל אין שוה ברכת פת אורז ודוחן למעשה קדירה שלהם, דהא על פת אורז ודוחן מברך שהכל ואין מברך עליה בפה"א, כיון דאין דרך הנאתן בכך, כמ"ש תדר"י עיי"ש, אבל מעשה קדירה דאורז ודוחן ברכתן בפה"א, ואפילו אם נתמעכו, דכיון דדרך הנאתן בכך כמבואר בהרא"ש ותדר"י, פשיטא דברכתן בפה"א, כמ"ש של"ה ואחרונים גבי קטניות שנתמעכו, ובסי' ר"ב בדין תמרים שנתמעכו כמו עיסה, ובסי' ר"ח הארכתי בזה לברר ע"ש, זה נ"ל ברור: דף ל"ט ע"ב דתוספות ד"ה מברך על הפתיתים כו', עד ברות הפוכות עכ"ל, לכאורה זה לא מיקרי סברות הפוכות, דהא תנאי דפליגי, בתרומה בבצל נמי פליגי בהכי, דלמר שלם עדיף מחשוב, ולמר חשוב עדיף משלם, הרי דזה לא מקרי סברות הפוכות, אלא דקושיית התוספות הוא, דלר' הונא לפי רש"י אין לשלימה שום מעלה ועילוי כלל נגד הפרוסה אפילו היכא דשניהם שוים בגודל, ומעלה דגדולה חשיב

גם לרב הונא דגדול חשוב מקטן, ולר' יוחנן מעלה דשלימה היא חשובה אפילו ממעלה דגדולה, דשלימה עדיפא מגדולה, וזה ודאי סברות הפוכות וזה פשוט וברור באותו דבור כלומר אם ירצה עכ"ל, רמיה לכאורה, מי דחקו לר"ת לזה, ואמאי לא מפרש דרב הונא קאמר דמברך על הפתיתין דוקא, דמעלת גדולה עדיף משלימה כי היכי דפליגי תנאי לקמן הי עדיף, ועיי"ש בחידושי או"ח סי' קמ"ט מה שיישבתי ישוב נכון ע"ז בס"ד: דף נ"ב ע"ב בתוספות ד"ה אין נט"י כו', דהא קאמר ב"ש כו' עכ"ל, הנה גירסת התוספות הוא דחוק, דלשון דבר אחר.

בכל מקום בש"ס, וכן לעיל, משמע דאין צריך תו לטעם הראשון, וכאן צ"ל דדבר אחר הוא מפרש לנו טעם הראשון, ע"כ נלע"ד ליישב גירסא הראשונה, דה"ק ב"ה לב"ש לדידן דס"ל דמשתמשין בשולחן טמא, לא קשיא מ"ש אוכלין וכו' ומ"ש ידים כו', דהא ודאי י"ל, כל למעט טומאה מאי דאפשר עדיף, ולכן אם יניחנו על השולחן יטמאו ידים, וגם האוכלין, לכן מוטב להניחו על הכסת שלא יטמאו אלא ידים ולא יטמאו האוכלין ועל זה אמרו ב"ה לב"ש, אפי' אי מודינא לכו דשלחן טמא אין משתמשין בו, אך לענין כלים שנטמאו אחוריו במשקין, אנו במקומינו עומדים, ובשיטתינו דלעיל, דסבירא לן לעיל דכלים שנטמאו אחוריו במשקין משתמשין בו, א"כ יש לחוש אם יניח להמפה על השולחן, שמא יגעו כלים שאחוריו נטמאו במשקין, בהמפה, ויטמאו המשקין שבמפה מהכלים שעל השולחן, ויחזור המפה ויטמא האוכלין והידים, אך דע"ז י"ל דעדיף טפי להניח המפה על השולחן, דאז אפשר שלא יגעו הכלים בהמפה ולא יטמאו אז האוכלין והידים כלל, אבל אם יניחנו על הכסת אז יטמא ודאי המפה מהכסת, ויטמאו הידים בודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי, ע"ז אמרו ב"ה אפ"ה הא עדיפא מוטב כו', פי דספק טומאת האוכלין חמירא מודאי טומאת הידים, דטומאת האוכלין מדאורייתא ולכן עדיף לטמא הידים בודאי משיטמא האוכלין בספק (זה נ"ל ברור): מסכת שבת דף ב' ע"א בתוספות ד"ה פשט בעל הבית כו' תימא לר"י כו', עד למילתא אחריתי עכ"ל, בכאן נתקשו התוספות ד' קושיות, הא' למה לי תרי קראי בהוצאה, ב' בפ' במה טומנין מבואר דהוצאה והכנסה הי' במשכן וא"כ קראי ל"ל, ג' בפרק הזורק אמר סברא הוא מה לי עיוני כו' הא גם הכנסה הי' במשכן, ד' למה לי אמר בפרק במה טומנין דגם הכנסה הי' במשכן, הא כיון דהוצאה הי' במשכן ידעינן הכנסה מסברת מה לי עיולי כו', ונ"ל נתרץ כ"ז, משום דבאבות מלאכות מ' כו', מבואר דעל הוצאה והכנסה והושטה מרה"י לרה"י שכנגדה, דרך רשות הרבים, או מעביר מרה"י לרה"י אף שלא כנגדה (עיין תוספות עירובין דף ל"ג ע"א) על כולן אינו חייב אלא אחת, ובאמת כיון דכל חד מנייהו הוי במשכן ה"ל לחייב על כל אחד ואחד, כדאמר לקמן דף ע"ג ע"ב בזורה ובורר ומרקד, דאף דדמי להדדי, כיון דכל חד מנייהו הוי במשכן חייב על כל אחד ואחד, אם כן כל שכן הושטה והעברה דל"ד כל כ להוצאה לרשות הרבים, עכצ"ל, דלהכי אתי קרא דויכלא העם מהביא, דלגופה לא איצטריך דהא הוצאה הי' במשכן, אלא ע"כ לאשמעינן דליכא שום אב במלאכת עקירת החפץ ממקומו, כ"א הוצאה לבד דגלי ביה קרא, וכלם תולדות הוצאה נינהו לחייב על כלם א', ואי לאו קרח דאל יוציא, סלקא דעתא אמינא דקרא דויכלא אתי לאשמעינן דלא תימא סברא חיצונה הוא, דעני ועשיר הם שוין, דבמשכן הי' דומיה דעני שהרי בקרקע היו עומדין והושטו הקרשים לעגלה במ"ש

התוספות, וע"כ אתא קרא דויכלא דאיירי בבעלי הבתים שהביאו נדבתן לר"ה, לומר דבע"ה אינו חייב בהושטה אלא בהליכה עם חפץ מרה"י לר"ה כמו שהיה שם ועיין תוספות שבועות), מש"ה איצטרך קרא דאל יוציא איש ממקומו לרבות הושטה דבע"ה לר"ה לחיובי וע"כ קראי אתי דעל כלם אינו חייב אלא אחד כדפירשתי, ואי לאו סברת מה לי עיולי כו', ס"ד אמינא מכדי קראי אתי לסתור הסברא החיצונה, א"כ מנלן לחייב א' על כלם דהא הסברא הוא לחייב על כל אחד ואחד, ואימא אתי למעוטי הכנסה דבע"ה, אבל השתא דאמרינן סברת מה לי עיולי כו', א"כ אם נמעט הכנסה דבע"ה נסתור בזה שני סברות א' שנצטרך לחלק בין הוצאה דבע"ה להכנסה, ב' שנצטרך לחלק בין הכנסה דבע"ה ובין הכנסה דעני, מש"ה מסתבר טפי לסתור רק סברא אחת לחייב א' על כלם, ומש"ה אתי שפיר דהוצרכה הבריייתא לומר דגם הכנסה היה במשכן, דאל"כ סד"א דקראי אתי למעוטי הכנסה בין דעני ובין דבע"ה, ולא נסתור רק סברא א' דמה לי עיולי כו', והשתא דהכנסה נמי הי' במשכן נצטרך נמי לחלק בין הכנסה דעני ובין הכנסה דבע"ה, ונצטרך לסתור שני סברות, וזה לא אמרינן כדפירשתי, וליכא לאקשוי אכתי מנלן דקראי אתי לפטור כל מלאכת ההוצאה בקרבן א', אימא דאתי דלא תימא דהליכה דבע"ה עם החפץ מהר"י לר"ה.

וכן הושטת יד דבעל הבית לר"ה, הויין תולדות דהושטת יד העני דהוי במשכן, וע"כ אין חייב בשלשתן אלא אחת, מש"ה אשמעינן קרא דהליכה דבע"ה ילפינן מקרא דויכלא והושטה דבע"ה מקרא דאל יוציא וחייב בשלשתן ג' קרבנות. י"ל איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי, ע"כ כל למעוטי קרבן טפי עדיף, דמספיקא לא מעיילינן חולין לעזרה, תו י"ל דהא נפקא לן מקרא דעל כל המלאכות אינו חייב כ"א ל"ט חטאות, כדאיתא דף ע"ד, הלכך ל"ל הכי, ודקשיא לך ל"ל קרא דאין חייב על כל מלאכת ההוצאה אלא א', תיפוק ליה דאל"כ הוי יותר מל"ט חטאות, י"ל דסד"א דאזורה ובורר ומרקד דדמי להדדי אין חייב על שלשתן כ"א א', ואהוצאה והושטה והעברה דנ"ד כל כך להדדי, חייב על כל א' וא', מש"ה איצטרך קרא דעל כל מלאכת ההוצאה אינו חייב אלא א', וממילא ע"כ להשלים ל"ט מלאכות צ"ל דאבורר וזורה ומרקד חייב על כל א' וא' כדאיתא דף ע"ד, והשתא מתורץ מה שהקשו התוספות לקמן על רב אשי דאמר המוציא מרשות לרשות היינו נמי הכנסה, ולמה לא כלל בשאר אבות ג"כ התולדות כמו בהוצאה, תו תמהו בשבועות הא תנן בסיפא הרי אלו אבות מלאכות כו', ולפי מ"ש אתי שפיר דבאמת גם הכנסה הוא רב דהיה נמי במשכן, וסד"א לחייב עליה בפני עצמו, לכן אשמעינן דיש קראי לזה דגזירת הכתוב הוא לחייב על כונן, והשתא מש"ה חשיב עני ועשיר בתרתי דהא קראי צריכי לכל א' לעצמו כדפירשתי.

ע"ב בתוספות ד"ה יציאות קתני כו' עד לפי ריב"א עכ"ל, גם לפירוש ריב"א הוא דחוק, ויותר יש לפרש, ויתכן גם פרש"י, דס"ד לפרש דלעני העומד בחוץ איכא ד' איסורין מן התורה, א' אם העני הוציא לחוץ, ב' הוציא בע"ה והניח לתוך ידו של עני, שאז עובר העני מן התורה משום לפני עור, כמ"ש התוספות לקמן דף ג', ובאיסורין מדבריהם לעני, א' פשט בע"ה ידו מליאה ונטל העני מתוכו, ב' פשט העני ידו ריקנית ונתן לו בע"ה והוציאה, ואף דלפני עור הוא בכל האיסורין, מ"מ כיון דהתנא נחית למנויי האיסורין

דשבת נקיט כל האיסורין השייך גביה, והשתא ל"ק הא תרתי סרי הוי, דלא חשיב כ"א יציאות, ודו"ק דף ג' שם ד"ה פטורי דאתי כו', ועוד דלא חשיב עכ"ל, פ"א בשלמא לפי'.

ריב"א ניחא הא דהתנא פלגינהו לפטורי דסיפא לתרי בבי, משום דבעי למיתני פטורי דעני בחדא בבא, ופטירי דעשיר בחדא בבא, דומיה דתני חיובי דרישא בשני בכות, אבל לשיטת רש"י ה"ל לערבינהו ולמתנינהו, והכי ה"ל פשט העני כו', או שנתן לתוכה והוציא או שפשט בע"ה כו', שניהם פטורין, ומהרש"א נדחק בזה עיי"ש.

ע"ב בגמרא אדרבה איפכא מסתברא כו', ואב"א לעולם לא תפשוט כו', הנה סוגיא זו נתקשו בה רש"י ותוספות ונדחקו מאוד, ואני הקטן אברר בעזה"י ואפרש הסוגיא ברווחא, ואברר בס"ד, שלזה הפירוש כיונו הרי"ף והרמב"ם, ואין צריך לדחוק כמו שדחקו הרא"ש והר"ן בדברי הרי"ף והרמב"ם וזהו, דהסוגיא קשה בה טובא, חדא דבלא איבעית אימא נמי קשה ותפשוט, תו מה שהקשו מ"מ קשה תפשוט מבני בית המדרש דלא תירצו הכי, תו ק' למה פריך איפכא מסתברא ומדלא משנינן הכי תפשוט כו', ולא פריך בפשיטות מדאסר משחשיכה תפשוט כו', תו תימא דמאי פריך תפשוט כו', אימא דבני ב"ה ס"ל דפשוט הוא דמבע"י לא קנסינן ע"כ נ"ל דס"ל להש"ס דהיכא דמשחשיכה איכא איסור של תורה, ודאי דגם מבע"י קנסינן, אבל היכא דמשחשיכה גופא ליכא איסור תורה ודאי דמבע"י לא קנסינן ובזה לא מסתפק הש"ס כלל, וע"פ מה שפירש הרמב"ם אביא לשונו לפנינו אי"ה, דאהא דאמר לקמן לחצר אחרת אסור משום דאתעבידא מחשבתו, פ"א דמיירי שתחלה בשעה שהוציא ידו הי' מחשבתו להוציא הפירות לחצר חבירו, והפ"א זה של הרמב"ם ה' הביא הב"י ג"כ סי' שמ"ח.

ועפ"ז אבאר הסוגיא, דהש"ס לא מצי למיפשט בעי דרב ביבי א מהברייתא, מדאסר' משחשיכה והרי יבא לידי חיוב חטאת, משום די"ל דמיירי שתחלת הוצאת ידו הי' מחשבתו להוציא לחצר אחרת, וע"כ אפילו אי שדי להו לר"ה ליכא חיוב. חטאת, כיון דבעקירה ראשונה לא היתה מחשבתו למלאכה האסורה, דהא לחצר חבירו אפ"ל דרך ר"ה ליכא איסור תורה כמ"ש התוספות דף ה' ומאי שנא כו', וא"כ אפילו אי שדי להו אח"כ לר"ה ליכא איסור של תורה מידי דהוי אמעביר מזויות לזויות ונמלך להוציאן דפטור, הואיל ולא הי' דעתו לעקירה אסורה, וכן מבואר בירושלמי דבעינן שיעקר ע"מ להניח, עקר ע"מ לאכול ונמלך להניח פטור, וכן פסק הרשב"א בספרו עבודת הקודש ס"ג ס"ה, ולפ"ז ליכא למיפשט מהברייתא בעי דרב ביבי, אך דהמקשה הכי פריך אדרבה איפכא מסתברא, פ"א הא בני בית המדרש רוצים לתרץ דעת אביי באיבעיא שלו, הא דלא פשיט אביי מהברייתות, משום די"ל דאי ככרמלית דמיא צ"ל כאן למטה מי', וכאן למעלה מי', ואי לאו ככרמלית דמיא צ"ל כאן מבע"י וכאן משחשיכה, לכן שפיר קמבעיא לאביי, וע"כ הוצרכו בני בית המדרש לתרץ הברייתות בשני אוקימתות חדא אי ככרמלית דמי, ואידך אי לאו ככרמלית דמי, על זה אמר אדרבה איפכא מסתברא.

פ"א טפי עדיף הוי להו לבני בית המדרש לתרץ איפכא, וה"ל לאוקמי בהיה במחשבתו מתחלה להוציאן לר"ה, דאז אי שדי להו לר"ה איכא חיוב חטאת, ובזה הדין הוא איפכא, דמבע"י קנסינן ליה כדפי' לעיל, דכל דאיכא משחשיכה איסור דאורייתא קנסינן ליה מבע"י, אבל משחשיכה התירו לו שלא יבא לידי חיוב חטאת, ובאוקימתא זו טפי הוי

עדיף להו לבני ב"ה לתרץ הברייתות, משום דאוקימתא זו אתי שפיר בין אי ככרמלית דמי ובין אי לא ככרמלית דמי, לעולם מבע"י אסור ומשחשיכה שרי, שלא יבא לידי חיוב חטאת, אבל השתא דבני בית המדרש תירצו דמבע"י שרי כו'.

הוצרכו לתרץ שני אוקימתות, דאי ככרמלית דמי לא שייך תירוץ זה, דגם מבע"י נמי חסור להחזירה בשבת, כיון דככרמלית דמי כמ"ש התוספות, ועכצ"ל כאן למטה מי' כו', אבל אי הוי מתרצי איפכא, הוי סגי, בתירוץ זה גם אי ככרמלית דמי, ומשני איבעית אימא לעולם לא תפשוט כו', ר"ל דבני בית המדרש תירצו עוד כמה תירוצים, ולהנך תירוצים לא ס"ל לאוקמי הברייתא במבעוד יום, דמשמע להו דהוציא ידו דומיא דלהחזירה קתני דמשחשיכה, והתירוצים אלו לא שייכי כלל אי ככרמלית דמי, וע"כ אליבא דהנך תירוצים צ"ל אי ככרמלית דמי, צ"ל בישוב בברייתות כאן למטה מי' וכאן למעלה מי', וכיון דע"כ הוצרכו בני בית המדרש לבא להתירוץ דכאן למטה מי' וכאן למעלה מי' אליבא דשאר התירוצים, ע"כ לא היה מרויחין כלום אף אי הוי מתרצי להיפך, דהא מ"מ היו, צריכין לתרץ תירוץ הזה דכאן למטה מי' כו', אליבא דשאר התירוצים אי נימא דככרמלית דמי, מש"ה ניחא להו לבני בית המדרש לתרץ בחדא גווי עם שאר התירוצים, דע"כ מיירי שהיה דעתו בתחלה להכניסן לחצר אחרת כדפי' וע"כ כיון דליכא איסור תורה משחשיכה לא התירו לו, דלא אפשר נבא לידי חיוב חטאת כדפי', וכל דליכא איסור תורה משחשיכה, ע"כ מבע"י ודאי לא קנסין כדפי'.

וז"ל הרי"ף הא והא בשוגג, ולא קשיא כאן לאותו חצר וכאן לחצר אחרת כו', הא אתעבידא מחשבתו כו' עכ"ל, ונדחק הרא"ש דהרי"ף דוקא מבע"י מיירי ולח משחשיכה עיי"ש, וזהו דוחק, דלא ה"ל לרי"ף לסתום אלא לפרש דדוקא מבע"י ולא משחשיכה. וז"ל הרמב"ם פי"ג שכח ופשט ידו והיא מליאה פירות והוציאה מחצר זו להכניסה לחצר שבגדה, ונזכר קודם שיכניס והרי היא תלויה באויר, מותר להחזירה אליו לחצירו אבל לחצר השני אסור להכניסה, כדי שלא יעשה מחשבתו שחשב בשעת שגגה, ואם הוציא ידו במזיד ה"ז חסור להחזירה אצלו וקנסו אותו שתהא ידו תלויה עד שתחשך עכ"ל, וברור הוא דהרי"ף והרמב"ם פירשו כאשר פירשתי הסוגיא, וע"כ מתורץ הא דאמר הא אתעבידא מחשבתו, ופירשו דחשב מתחלה להכניסה לחצר חבירו, ולכאורה קשה מאי פסקא דמיירי דוקא שחשב מתחלה להכניסה לחצר חבירו ולא לר"ה, אבל לפי מ"ש ע"כ בהכי מיירי דאז אי שדי להו ליכא חיוב חטאת, דאי ס"ד שחשב לר"ה ח"כ יכול לבא לידי חיוב חטאת, ולפ"ז שפיר י"ל דהרי"ף משחשיכה מיירי, ואפ"ה לא תקשה מדרב ביבי, דהא מיירי דתחלת מחשבתו היה להכניסה לחצר חבירו ולא יכול לבא לידי חיוב חטאת כדפי', וזה מבואר ברי"ף במה שכתב הא אתעבידא מחשבתו, דע"כ מיירי שמחשבתו היה להכניסה לחצר חבירו, וע"כ הביא מיד הא דרב ביבי לומר אם מחשבתו היה להוציאה לר"ה, בזה לא קנסוה שלא יבא לידי חיוב חטאת, וע"כ אתי שפיר נמי לשון הרמב"ם, שהתחיל בדין זה שמחשבתו היה להכניסה לחצר חבירו ולא יבא לידי חיוב חטאת, דבזה דוקא פסק דבמזיד קנסו אותו.

אבל הר"ן כתב דהרמב"ם כרש"י ס"ל, ודבר ברור הוא דהרמב"ם לא ס"ל כרש"י, אלא דוקא, אי תחלת מחשבתו היה להכניסה לחצר חבירו, דלא יכול לבא לידי חיוב חטאת, ובזה דוקא פסק דבמזיד קנסוה. כל זה נלע"ד ברור ואמת.

הן בפירוש הסוגיא והן בכוונת הרי"ף והרמב"ם: דף ד' ע"ב בתוס' ד"ה באילן כו' דבר"ה ליכא לאוקמה עכ"ל. ודוחק הוא לאוקמי ברייתא בגובה הנוף ט' בצמצום, ומש"ה ניחא לאוקמי בעיקרו ברה"י.

בא"ד ולרשב"א נראה דבר"ה נמי משכחת לה כו' עכ"ל, ול"נ דיש לחלק דבעומד עיקרו ברה"י שייך, לומר שדי נופו כאלו עומד במקום עיקרו, דאז הוי רה"י, אבל בעומד בר"ה ליכא למימר הכי, דאף אם היה עומד הנוף במקום העיקר שם הוי נמי מקום פטור. בא"ד והא דלא דמוקי אביי הכי משום דר"ה לא בעי מקום ד' כו', ולמאי דמוקי כו' עכ"ל, מהרש"ל זקניני ז"ל וכל המפרשים הבאים אחריו נדחקו מאוד בפ"ה התוספות ולא העלו כלום ולענ"ד נראה דדברי הרשב"א בתוספות הן ברורין מאוד, דבמ"ש התוספות וז"ל ולמאי דמוקי לה אביי כו', הא דנקט זיז כו', כל דבריהם אלו שייך אדלעיל לתרין בזה, הא דלא דמוקי אביי בעיקרו עומד בר"ה, וה"פ הואיל ור"ה לא בעי מקום ד' גם בר"ה, לפ"ז אתי שפיר דלא דמוקי בעיקרו בר"ה, דבשלמא למאי דמוקי ברה"י ניחא הא דנקט זיז כל שהוא, דבעי לאפלוגי נמי גם בלמעלה מי' דאז אי הוה רחב ד' לא שייך ביה פלוגתייהו כלל, אבל אי הוי מוקי לה בעיקרו בר"ה, ורבי בזורק מרה"י ע"ג הנוף איירי, א"כ גם בלמעלה מי' ורחב ד' נמי שייך לאפלוגי ביה דלרבנן פטור בזורק מרה"י ע"ג הנוף, דמר"ה לרה"י קא מפיק כדאמר לקמן דף ה' ע"א, ורבי מחייב דשדי נופו בתר עיקרו והוי ר"ה גמור ונמצא זרק מרה"י לר"ה, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי נקט זיז כל שהוא, מש"ה הוצרך לאוקמי בעומד ברה"י, אך כדי דלא תקשה ע"ז אימא לעולם בעומד בר"ה איירי, ודקשיא לך למה נקט זיז כל שהוא, אימא דפלוגתייהו בכל גווני אפילו בנוף הגובה ט' דאז רבים מכתפים עליו והוי ר"ה, ע"כ ברחב ד' הוי לכ"ע ר"ה, מש"ה נקט זיז כל שהוא, דאפילו גובה הנוף ט' נמי שייך פלוגתייהו דאי לא שדי נופו בתר עיקרו לא היה כמקום חשוב לאחיובי עליה דבעינן הנחה ע"ג מקום ד', משום הכי הקדים הרשב"א וכתב דאפילו בר"ה לא בעי מקום ד'.

וא"כ אפי' בזיז כל שהוא נמי לא שייך לפלוגתייהו אי גובה הנוף ט'. ולא מיתוקם פלוגתייהו אלא בפחות מט' או מי' ולמעלה, וא"כ תקשה למה נקט זיז כל שהוא, אלא ע"כ ברייתא בעיקרו ברה"י מיירי, ואם תאמר תקשה על ברייתא גופא ה"ל לאפלוגי בעיקרו בר"ה, י"ל משום דמיירי נמי בגובה הנוף ט', ואז לכ"ע הוי ר"ה ולא שייך לפלוגי בי' אלא אם עיקרו ברשות היחיד.

וזה ג"ל ברור כשמש בפ"ה התוספות: בא"ד ורש"י שפי' כאן כו' א"א להעמידו עכ"ל, לפי מה שפירשתי לעיל כוונת הרשב"א, נ"ל דגם רש"י כשיטת הרשב"א ס"ל וע"כ בסוגיא דלקמן דאתמר אליבא דרב חסדא דס"ל דגם בר"ה לא בעי מקום ד', מש"ה אוקמי בעומד בר"ה, אבל כאן הש"ס דחי דלעולם לכ"ע בעי מקום ד' שפיר יש לאוקמי בעיקרו עומד בר"ה וע"כ שפיר כתב רש"י דהוי כמונח בר"ה, ומ"ש רש"י לקמן דף ז'

ע"ב דקס"ד מר"ה לרה"י היינו משום דבר"ה הוי מקום פטור ודו"ק: תוספות ד"ה ודלמא הנחה וד"ה זרק ונח כו'.

נראה לפי עניית דעתי לתרץ בשטת רש"י כל מה שהקשו תוספות, ע"פ מ"ש הרשב"א בתוספות סוף ד"ה דאמרינן קלוטה כו', וד"ה באילן כו', דלרב חסדא ס"ל דגם בר"ה לא בעי מקום ד' וע"כ ס"ל דד"ה קלוטה כמי שהונחה דמי וכן ס"ל לרש"י כדפי' לעיל וע"פ מ"ש בסוגיא לקמן דף צ"ז ע"ב דבעי לאכוחי שם בפלוגתא דר"י וחכמים בזרק מרה"י לר"ה ועבר ד"א בר"ה דר"י מחייב וחכמים פוטרין, דע"כ ר"י מחייב ב' דהא רבנן ע"כ מחייבי חדא ודחי לה, כגון דאמר מיד בהגיע לר"ה תנוח, דר"י סבר קלוטה כמי שהונחה דמי ואתעבידא מחשבתו וחייב א', ורבנן פטרי לגמרי עיי"ש והקשו שם התוס' מאי פריך אדרבי דהא לא מחייב רבי אתולדה במקום אב, אימא הא דחייב רבי ב' איירי בנודע לו וחזר ונודע לו דלכ"ע הוי שני העלמות לחייב ב'.

ותירצו התוספות דהא. לא הוי איצטרך לרב יהודא לאשמעינן עיי"ש.

ועפ"ז יתורץ הכל, דתחלה הוי קמבעיא ליה ג"כ לרב יוסף אי ד"ה קלוטה כמי שהונחה אי לא, ובתר דשמע כאן בסוגיא מרבה דהדר פשטה דבקלוטה כמי שהונחה פליגי קבלה רב יוסף מיניה, ולפ"ז י"ל דרב חסדא הוא דקשיא ליה שם לשטתו, דאיהו ס"ל דלכ"ע קלוטה כמי, שהונחה דמי, וע"כ צ"ל הא דפטרי רבנן דרבי ע"כ א' הוא: דמחייבי, והיינו אהנחה דלא בעי מקום ד' לכ"ע, אבל עקירה הוא דבעי רבנן מקום ד', וא"כ עכצ"ל דרבי מחייב ב', וא"כ ליכא למימר דמיירי בנודע לו וחזר ונודע, דא"כ מאי אתא רב: יהודא לאשמעינן דליכא למימר דרב יהודא אשמעינן דאפילו עקירה לא בעינן מקום ד', דהא בלא"ה ידעינן מדחכמים מחייבי א' רבי מחייב ב', אלא עכצ"ל דאשמעינן אפילו בהעלם א' מיירי ע"כ קשיא לי' דרבי אדרבי, וע"כ השיב לו רב יוסף לשטת רב.

חסדא דד"ה קלוטה כמי שהונחה דמי, י"ל דרב יהודא אתמר אדרב יהודא, והיינו משום דא"א לפרש דר"י מחייב א' וחכמים פוטרין לגמרי ובקלוטה פליגי, דהא לשטת ר"ח דף ה' קלוטה כמי שהונחה דמי אלא ע"כ ר"י מחייב ב', אך סד"א דפליגי בעקירה אי בעי מקום ד', קמ"לן רב יהודא דבתולדה במקום אב קמיפלגי וע"כ לא קשיא דא"כ הל"ל ר"י מחייב ב', דהברייתא אינה צריכה לפרש, כיון דע"כ לרבנן חייב א' ע"כ ר"י מחייב ב', כך השיב רב יוסף לשיטת ר"ח דד"ה קלוטה כמי שהונחה דמי, ואפשר דרב יוסף נמי אז ה' ס"ל כן, ואח"כ אמרה הש"ס דרבה ור"י דאמרי תרווייהו לא חייב ר"י אלא א'.

פי' כששמע ר"י מרבה וקיבל ממנו דבקלוטה כמי שהונחה פליגי ר"ע ורבנן א"כ ע"כ צל"מ דר"י ה' מחייב ב' דא"כ קשה הל"ל ר"י מחייב ב' דהא י"ל דרבנן פטרי לגמרי, דהכי משמע טפי לישנא דחכמים פוטרין ובקלוטה פליגי אלא ודאי דר"י אינו מחייב אלא א' ואשמעינן הברייתא דזה מקרי אתעבידא.

מחשבתו, הואיל והוי כמונח כדאיתא בש"ס שם, וע"כ דרב יהודא אדרבי אתמר, ורב יהודאי איירי בנודע לו וחזר ונודע, לו, וקמ"לן דלא תימא דרבנן דרבי פוטרין לגמרי ואז ע"כ ר"א הוא דמחייב, מדלא אמר רבי מחייב ב'. קמ"לן רב יהודא דרבנן נמי חדא

הוא דמחייב, ולכן אין צריך לפרש דרבי מחייב ב', וצ"ל דרב יהודא דקדק כן מדפליגי רבי עקיבא ורבנן בזרק מרה"י לרה"י, ורבי ורבנן פליגי בזרק מרה"ה לרה"ה אלא ע"כ דרבנן דרבי מחייב א' לכן נקט בכל פלוגתא רבותא לרבנן, דלרבנן דר"ע דפטרי לגמרי אשמעינן דאפילו מרה"י לרה"י, דסד"א למילף זורק ממושיט.

, אפילו הכי פטרי רבנן לגמרי ולא ילפינן זורק ממושיט, וברייתא דרבי ורבנן אשמעינן דלרבנן חיוב א' דהנחה לא בעי מקום ד', ואי הוי נקט מרה"י לרשות היחיד, סד"א מש"ה מחייב רבנן א' דילפינן זורק ממושיט, וכיון דלרבנן דרבי מחייב א' ע"כ לרבי חייב ב' ובנודע לו כו', ומש"ה שפיר אמר רב יוסף כאן רבי היא, והשתא אתי שפיר דלעיל פריך הל"ל ר' עקיבא מחייב ב' והיינו בנודע לו וחזר ונודע לו.

דאלו בהעלם א' שמעינן לר"ע בכריתות דף ט"ז דלא חייב אתולדה במקום אב, אבל על רבי לק"מ דא"צ לפרש דחייב ב' כיון דרבנן מחייב א' ע"כ רבי מחייב ב' ודו"ק דף ה' תוספות ד"ה כאן למטה מי' כו' אין כרמלית בכלי עכ"ל. מבואר מזה דע"כ ס"ל להתוספות דכלי העומד בר"ה (אם רחבה) ואין גבוה י' הוי ר"ה גמור מן התורה לחייב הזורק עליה.

וכתב כן המ"א סימן שמ"ה להלכה. והנה אף שאיני כדאי להשיב על דברי התוספות מ"מ תורה היא ואומר דדין זה אין נ"ל, דכיון דבגבוה כלי י' הוי רה"י גמור.

ה"ה אם אינו גבוה י' מבטל מתורת ר"ה דלא גרע מלבינה זקופה בר"ה וכן היזמי והיגי וצואה. דמבואר דף ז' דכולם מבטלין מתורת ר"ה והוי מקום פטור.

ומשמע אפילו אין דעתו לבטלן שם, ומי נתן לנו רשות לחלק דין כלי מדברים אלו בשל תורה אם קבלנו הלכה זו מסיני, ומ"ש רש"י לקמן דף ח' וז"ל דלא גזור רבנן לבטל מתורת כלים הואיל וכלי הוא עכ"ל, פירוש דחכמים לא גזרו לאסור לטלטל מתוכה לרשיות דאורייתא כדין כרמלית, דאין כרמלית בכלים והיינו דאוקמה אדאורייתא.

אבל לבטל מדין תורה מתורת ר"ה. וודאי דאין חילוק בין כלי לשארד כל הדברים שבעולם שכולן מבטלין מתורת ר"ה, וכן מוכח ברש"י שם בהא דכתב דבמשכן לא היו זורקין רשויות עיי"ש, ומה שהוציאו התוספות דין זה מכאן, אדרבא מכאן מוכח ומבורר להיפך, שהרי התוספות הקשו בעצמם בשם ר"י על המקשה דמה עלה ע"ד המקשה וכו', והניחו בקושיא, אבל לעד"ן דלא קשה מידי ואדרבה מכאן מוכח דמן התורה גם כלי מבטל מתורת ר"ה והוי מקום פטור, ולפ"ז פריך שפיר דכמו בלמעלה מי' להיות רה"י א"ר יוסי גוד אחית, ה"נ בלמטה מי' ולמהוי כרמלית לבטל מתורת ר"ה נימא נמי גוד אחית, ואמאי חייב במתניתן, ומשני כאן למעלה מי' כו', פי' דיש חילוק, דדוקא בלמעלה מי' דתהוי מחיצה אמרינן גוד אחית אבל בלמטה מי' דלא תהוי מחיצה גמורה לא אמרינן גוד אחית, דדוקא במחיצות שייך בו תורת גוד אחית, כמ"ש רש"י לקמן דף ט' ע"א בד"ה פתח נעול וכו', וז"ל אינן מחיצות ולא שייכא בהו תורת גוד אחית עכ"ל עיי"ש, וכיון דלא אמרינן בו גוד אחית, ודאי באויר לא נעשה כרמלית לבטל ממנו תורת ר"ה, דהא אפילו גבוה י' ורחב ד' כל שאינו עומד בארץ אלא באויר, לא הוי עליו תורת רה"י כמ"ש התוספות דף ח' ע"א עיי"ש, וכן מוכח כאן מיניה וביה דפריך לימא דלא כר' יוסי

כו', משמע דלרבנן ניהא כיון דלא אמרינן גוד אחית הוי הטרסקיל כמו ר"ה ממש, לכן שפיר משני דלמטה מי' גם ר"י מודה דלא אמרינן גוד אחית, והא דפריך מרה"י לרה"י קא מפיק, י"ל דלא מבעיא קאמר לא מבעיא אי איירי למטה מי' פשיטא דפטור דמפיק לכרמלית, אלא אפילו אם תוקמוהו שהעני ידו למעלה מי', דמרה"י לרה"י חייב בדיוטא אחת, אפ"ה פטור דהא בעינן שיקבל אחר ממנו, כמ"ש התוספות ד"ה אמאי חייב, והיינו דקאמר מרה"י לרה"י קא מפיק, לרה"י דייקא בלא קבלת יד חבירו ממנו לכן פטור.

וראיה ברורה ומבוארת לדין זה מדברי רש"י דף ז' ע"א בהא דאמר אין כרמלית למעלה מי', והוקשה לרש"י איך משכחת לה, דאי בעומד בכרמלית קשה אי בלית ביה רוחב ד', א"כ מצינו חומר בכרמלית מרה"ה, וע"כ נדחק רש"י דמיירי בדבר שאינו מסויים ובעומד בכרמלית עיי"ש, וקשה למה נדחק לאוקמי בדבר שאינו מסויים כמו פני לבינה, ה"ל לאוקמי שהניח ע"ג כלים דבר"ה ואינו מבטל מתורת ר"ה וכן בכרמלית, ולכן עד י' אסור, אלא ודאי ראה ברורה מזה דס"ל לרש"י דודאי אף ע"ג כלי הוי מקום פטור מדאורייתא לבטל מתורת ר"ה, אך חכמים לא גזרו למיהוי כרמלית וכדפי'.

ושוב מצאתי כן להדיא בהגהות אשר"י בפרקין (דף ח' ע"ב) וז"ל קופה גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י גמור פחות מכאן הוי מקום פטור, וכן פ"ה רש"י ור"ח מהרי"ח עכ"ל, הרי להדיא כדפי'. ויש נ"מ לדינא דרשאיין להוציא מרה"י ולהניח ע"ג כלי העומד בכרמלית וכן להיפך, אך צריך שלא יהא רוחב ד', ואם הוא רחב ד' צריך שלא יהא גבוה י' דאז הוי רה"י, ועיין בחידושי סי' זה.

זה נ"ל ברור ואמת: דף ו' בתוספות ד"ה מידי דהוה אמעביר כו' ה"ל למנקט המוציא כו' עכ"ל, לפי סברת ריב"א דלעיל אם במעביר ד' אמות בר"ה, גם חוץ לד"א לא אמרינן מהלך כעומד דמי. יש לתרץ הא דנקט ר"י מעביר, דר"י לשיטתו דסבר לקמן בסמוך דבזורק מודה בן עזאי, לכן לבן עזאי ליכא למילף ממוציא, דהא מיד בהוציאו לר"ה הוי כעומד, וכן בזורק ס"ל לבן עזאי כר"ע רבו דקלוטה כמי שהונחה דמיא, משום הכי יליף ממעביר, דאף לבן עזאי כל דנקיט ואזיל פטור אך דהתוס' מספקי להו בזה: שם בד"ה היכא דאיכא חיפופי תימא כו' עכ"ל, ועיין בחידושי עירובין דף צ"ד ע"א שהארכת בזה לתרץ בס"ד.

ע"ב בד"ה ואמאי קרי לה גמורה כו' ולי נראה לפרש כוונת הש"ס, דע"כ התנא דחשיב לעיל רה"י ור"ה. לא מיירי בטלטול דרבנן, אלא מיירי באיסורי תורה כמבואר בסיפא ואם הוציא והכניס כו'.

והנה לכאורה קשיא בהא דמסיק הש"ס כאן, דאשמעינן הברייתא דרבנן פטרי בזורק, והא קיילין פ"ק דעירובין דף ט"ו ע"א כאביי דאמר לחי משום מחיצה, ושם דף י"ב ע"ב מבואר משום מחיצה הזורק למבוי מפולש שיש לו לחי חייב. וע"כ צריכין לומר דדוקא באין ר"ה עובר בה אלא מפולש לכרמלית הוא דהוי רה"י, אבל אי ר"ה מהלכת בה כי הכא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, דדוקא ברה"י שיש לה מחיצות גמורות מסיק הש"ס פרק ב' דעירובין דף כ"ב ע"א דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות עיי"ש ולפ"ז שפיר אמר זו היא רה"י גמורה, דאפילו רבים אין מבטלין מחיצותיה דלעולם הוי רה"י, אבל רה"י שיש לה שני מחיצות ושני לחיין בשני צידיו, דהוי רה"י אם אין רבים עוברים

בה, אבל לאו רה"י גמורה היא, דאם רבים עוברים בה אתו רבים ומבטלין מחיצותיה שנעשו לה ע"י לחיין, ומש"ה פטרי רבנן הזורק בה, אבל ר"י ס"ל שני מחיצות דאורייתא, וכיון דשני מחיצותיה גמורות, לא אתו רבים ומבטלין מחיצותיה, כמ"ש הש"ס שם דף כ"ב ופריך ואמאי קרי לה גמורה, פירוש דהל"ל זו היא רה"י.

ואנא ידענא דלא ממעט אלא היכא דרבים עוברים בה, דאי באין רבים עוברים בה ליכא שום תנא דס"ל דלא הוי רה"י, לדידן דקיימא לן לחי משום מחיצה כאביי, ומשני דסד"א כי פליגי רבנן לטלטל, פ"י דסד"א לרבנן כיון דאית להו לחיין הוי רה"י (גמורה), דאין רבים מבטלין מחיצותיה, ובטלטול פליגי דלר"י דסגי מן התורה בשני מחיצות לכן מהני לחיין לטלטל מדרבנן, אבל לרבנן דמן התורה בעי לחיין לכן אסור לטלטל מדרבנן, והא דתניא זו היא רה"י, אתי למעוטי היכא דיש ב' מחיצות בלא לחיין דלא הוי רה"י, ולאפוקי מר' יהודה אתו, ומשום הכי נקטו גמורה, דע"כ אתי למעט דהיכא דהוי רה"י ולא רה"י גמורה, דרבים מבטלין מחיצותיה, ואי בלא לחיין, כלל וכלל רה"י לא הוי, אלא על כרחך דאתי למעט עם לחיין.

דאז רה"י היא אם אין רבים עוברים בה, ולא גמורה היא דרבים מבטלין מחיצותיה, וע"כ גם לזרוק פליגי רבנן, ובחידושי בפ"ק דעירובי דף ט"ז כתבתי לרבא דאמר לחי משום היכרא ע"כ צ"ל תנאי היא,, והשתא נמי מתורץ מ"ש התוס' ד"ה, ואמאי קרי לה גמורה דף ח ע"ב בתוספות ד"ה לימא כו' ועוד דבהמוציא כו' אין ענין זה לזה עכ"ל, מיהו לשיטת רש"י יש לתרץ הא דבפרק המוציא, עפ"י מ"ש רש"י בעירובין דף צ"ט ע"א, והביאו התוספות פירושו בעירובין דף כ' ע"א בד"ה לא כו', ופסק כן הרא"ש פ' בתרא דעירובין, דהמוציא ראשו לרשות אחר הוי פיו כמו מקום פטור, ולמדו התוס' והרא"ש מדברי רש"י, דה"ה העומד ברה"י ופשט ידו לר"ה ונטל משם חפץ הוי ידו כמקום פטור, ואם נח החפץ בידו וחזר והכניסו פטור עיי"ש.

ולפ"ז אתי שפיר דשם מיירי דעומד ברה"י ופשט ידו לר"ה, ונוטל החפץ ממקומו בר"ה והעבירו ד' אמות דחייב, והרי העביר ד' אמות בידו שהוא במקום פטור כיון דהוא עומד ברה"י וידו בר"ה,, וע"כ מסייע לרבא בהעביר ד' אמות דרך מקום פטור דחייב. ולענין מה שהקשו התוספות עוד דלא פריך מדרבנן כו', יש לתרץ על פי דצ"ל בסוגיא דלעיל דף ה' ע"ב דפריך שם לרבנן היכא אשכחנא כה"ג דחייב, ולכאורה קשה הא מצינו כה"ג במשכן שהעלו קרשים מקרקע ר"ה על העגלה דהוי גבוה י'.

וע"כ היו צריכין להגביה הקרשים ברשות הרבים למעלה מי' והכניסו דרך מקום פטור. ועכצ"ל דשאני התם דהאדם היה עומד במקום חיוב, אבל כה"ג דרך סטיו.

דהאדם הולך עם החפץ דרך מקום פטור לא מצינו, וכ"כ התוספות שם דף ו' ע"א ד"ה התם כו'. ולפי זה יש לומר דל"מ למפרך מרבנן דשאני התם דבשעה שעקר והניח היה האדם נמי במקום חיוב: לכן אף כשהולך אחר כך דרך מקום פטור עם החפץ, מ"מ עיקר החיוב אינו בא אלא על העקירה והנחה, דהא אם היה רה"י סמוך ממש לר"ה ולא היה המקום פטור הזה ביניהם, נמי חייב בעוקר מר"ה והניח ברה"י, לכן כיון דבשעת עקירה והנחה היה האדם נמי במקום חיוב חייב, אבל באסקופה דעמד האדם במקום פטור בשעה שעקר והניח לכן פטור.

אך דלפ"ז דינו של רבא אינו אמת בהעביר ד' אמות דרך מקום פטור, דזה ליכא למילף ממוציא מר"ה לרה"י דרך מקום פטור, דשאני העברה בר"ה דהחיוב בא על העברה ד"א, דאלו העביר פחות מד"א פורתא לא מיחייב וא"כ עיקר החיוב בא נמי על העברתו דרך מקום פטור, והא מנלן, אלא ע"כ ס"ל לרבא דבמשכן שהוציאו מרה"י לרשות הרבים דרך מקום פטור, החיוב בא מתחלת העקירה עד סוף ההנחה, ועל כל המלאכה בא החיוב.

ואותיב שפיר לרבא. דף י"ז ע"ב בגמרא אי הכי לר"מ נמי תשסרי הוין אוכלין וכלים כו'.

הנה רבים ראו כן תמהו על הרמב"ם שבפ"ה המשנה כאן, דפסק כר"מ בדין מניח כלים תחת הצנור ודלא כר' יוסי, וכן פסק בחיבורו פ"ד ה' מקואות, והא אנן קיימא לן ר"מ ור"י הלכה כר"י, וע"כ פסקו הרא"ש והטור סימן ר"א כר"י: ונלעד"ל משום דהווי קשיא להרמב"ם באיזה סברא פליגי ר"מ ור' יוסי, דר"מ חשיב אוכלין וכלים בחדא בין י"ח דבר, ור' יוסי חשיב להו בתרתי.

וצ"ל דר"מ ור"י כל א' אזיל לשיטתו, דפליגי ר"מ ור' יוסי פ"ק דפסחים (דף ט"ז ע"א), דר"מ סובר משקין לטמא אחרים דרבנן, דמדאורייתא אין משקין מטמאין אחרים כלל, ור' יוסי ס"ל משקין לטמא אחרים דאורייתא דדריש יטמא דקרא לטמא אחרים, וסבר דשני עושה שלישי בחולין, ועי"ש דף י"ח, והנה לעיל דף י"ד ע"א אמר דאוכלין שנטמאו במשקין היינו במשקין הבאין מחמת ידיהם, וגזרו אטו משקין הבאין מחמת השרץ, וכלים שנטמאו במשקין גזרו אטו משקין דזב, לכן רבי יוסי חשיב להו בתרתי, דאוכלין גזרו אטו משקין הבאין מחמת שרץ דמטמאין אחרים מן התורה לרבי יוסי, וכלים גזרו אטו משקין דזב.

אבל ר"מ לשיטתו דס"ל דאין משקין הבאין מחמת שרץ מטמאין כלים מן התורה, וע"כ אוכלין שנטמאו במשקין שגזרו עליה, ע"כ גזרו אטו משקין דזב כמו בכלים, ולהכי אוכלין וכלים בחדא חשבינהו, דמה לי אוכלין ומה לי כלים, כיון דלשניהם חד טעמא אטו משקין דזב, ואנן קיימא לן כר"מ דמשקין אין מטמאין מן התורה, כמ"ש הרמב"ם פ"ז משאר אבות הטומאות, וכן בדין דהא קיימא לן אין שני עושה שלישי בחולין דלא דרשינן יטמא וא"כ ע"כ אוכלין וכלים כחדא חשבינהו, וא"כ בצרי להו י"ח דבר, לכן ע"כ צ"ל דלא כרבי יוסי אלא כר"מ.

זה ג"ל ברור: דף כ"ב ע"ב בתוספות ד"ה וכי לאורה כו' תימא כו', ויש לתרץ דאי משום דהלכו לאורו ביום, י"ל שמתחלה הבדיל האור לשמש ביום וחשך בלילה ושוב אינו (משנה) מסדר בראשית, וע"כ הוצרך לברוא עשרה דברים בע"ש בין השמשות, והוצרך להתנות כמה דברים עם מע"ב הכל בשביל שאינו משנה סדר הבריאה, ע"ש יש לבע"ד לחלוק ולומר דמש"ה צוה להאיר בלילה מערב עד בקר, ע"כ אמר הרי מ' שנה הלכו בלילה לאורו של עמוד האש וק"ל: שם בד"ה ובה היה מסיים כו' וצ"ל לפי רש"י, דע"כ הא דאמר ממנה היה מדליק, ע"כ מנר חדשה של מערבי הדליק הנרות וע"כ הוי שפיר רביתא, דאף דמהנר מערבי החדשה הדליק הנרות, אפ"ה בה היה מסיים הטבת הנרות למחר.

ואין לפרש דה"ק ממנה הי' מתחיל להדליק שהיא היתה קודמת לשאר נרות, דא"כ הל"ל ממנה היה מתחיל דומיא דבה היה מסיים, ולמה שינה רב לישנא דת"כ דתני ממנה היה מתחיל, אלא ע"כ ה"ק דמן החדשה היה מדליק השאר, משום דלא אפשר להדליק מן הפתילה הישנה שבידו רק נר מערבי החדשה ומיד היה נכבית: אבל לפי ריב"א קשה למה אותיב הש"ס מדרב, ה"ל לאותבי ממתניתן שהביא רש"י, דתנן נכנס ומצא מזרחית דולקת מניח מערבי דולק, שממנה היה מדליק המנורה בין הערבים (והוא משנה בתמיד פרק ו'), דבשלמא לפי רש"י י"ל, דבמתניתן סד"א דמפתילה ישינה הדליק כולם, אבל בדברי רב מבואר דמן הנר מערבי החדשה הדליק הנרות וכדפירשתי, אבל לריב"א קשה, ויש לתרץ דגם לפי ריב"א במתניתן י"ל, דמפתילה הישנה שנטל בידו הדליק כולן, אבל מדברי רב הוכיח, דע"כ ת"א להוציא הפתילה בידו שמיד היתה נכבית, דאל"כ ק' למה סיים הדלקתו בנר מערבי הא אין מעביר' על המצות, אלא ה"ל להטיב נר מערבי תחלה ולהדליקה תחלה, אע"כ א"א להוציא הפתילה בידו: שם בד"ה מאי הוה עלה כו', ולפע"ד נראה ברור לתרץ תמיהת התוספות, דה"ק מאי הוה עלה אי כמ"ד משום אכחושי מצוה ומשרגא לשרגא פליגי אבל בקינסא גם שמואל אוסר, או כמ"ד משום בזוי מצוה ולשמואל אפי' בקינסא שרי, דהא דאותיב רב ששת למ"ד משום אכחושי מצוה, היינו דרב ששת לשטתו שפיר אותיב, דרב ששת ס"ל פרק שתי מדות דף פ"ת ע"ב (והביאו התוס' ג"ש בד"ה והא כו') דאמר רב ששת שם להדיא דהנרות היו קבועים במנורה וא"א לסלקן מן המנורה, ואליביה משני הש"ש לעיל בפתילות ארוכות, אבל הש"ס הא מסיק שם דתנאי היא, וס"ל לחד תנא דבשעת הטבה היה מסלק הנרות מן המנורה שלא היו מחוברים במנורה, וע"כ מ"ד משום אכחושי מצוה לא אתותיב כלל ולכן מקשה ולדידן מאי הוה עלה, וע"ז אמר רב הונא חזינא אי הדלקה כו', והיינו משום דבעיא זו שייכא נמי לאבעי ג"כ בחבור דמקדש, אי הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה, ונ"מ אי הדליק חרש שוטה וקטן הנר קודם שקבעו במנורה, וכהן קבעו וחברו במנורה, או אי כהן הדליק הנר בעודו מסולק מהמנורה וחזר חש"ו וחברו וקבעו במנורה, אי הדלקה כשרה, או לאו, דמסתמא תקינו חכמים הדלקת נר חנוכה ממש כעין הדלקת נרות במקדש, וחי שם הדלקה או הנחה עושה מצוה, כן ודאי תקינו חכמים בנר, חנוכה, כמ"ש הר"ן בענין איסור תשמיש דנר חנוכה וז"ל חסור להשתמש לאורה אפילו תשמיש דמצוה כיון דע"י נס שנעשה במנורה תקנום עשאוה כמנורה כו' ע"ש, ולפ"ז ה"ק חזינא אי הדלקה עושה מצוה, א"כ מ"ד משום אכחושי מצוה אתותיב, דהא אפי' אם.

סילק את הנר מהמנורה במקדש, והדליק בו את השחר נמי נר מצוה היא אפילו בשעת סילוקו, ע"כ מוכח משם דלית ביה משום אכחושי מצוה, וע"כ רב ושמואל פליגי בקינסא, א"כ מדליקין מנר לנר פי' כיון דהלכתא כשמואל ע"כ אפי' על ידי קינסא שרי, ואם הנחה עושה מצוה וכל שהנר קביע במנורה לאו נר מצוה היא, א"כ י"ל במנורת המקדש דסילק נר הדלק מהמנורה, ובו הדליקו, דהא בשעת סילוק הנר מהמנורה לאו נר מצוה חשיבא, אבל נר מצוה המונח במקום מצותו אפילו עי פתילות אריכות חסור לרב משום אכחושי מצוה, וכיון דמ"ד משום אכחושי מצוה לא אתותיב, שפיר י"ל דפליגי משרגא לשרגא דלרב אפי' ע"י פתילות ארוכות אסור להדליק מזה לזה משום

אכחושי מצוה, ולשמואל אפילו ליטול בידו נר מצוה להדליק נר מצוה המונח שרי, דזה לכ"ע לאו בזוי מצות הוא, כיון דאחר שניחנה היא עצמה תהיה נר מצוה, דהא דאסר רב היינו משום אכחושי מצוה, ושמואל הא לא ס"ל הא דאכחושי מצוה, א"כ אין מדליקין מנר לנר פ"א דאפילו שמואל מודה דע"י קינסא אסיר, זה ברור בפ"א הסוגיא, ויצא לנו מפ"א זה דלדין ע"י קינסא נמי שרי: שיטת צמר ופשתים דף כ"ו ע"ב רש"י ד"ה רשב"א ותנא דר"י כו' לאו דוקא נקט דה"ה לנוצה של עזים כו' עכ"ל, לקמן איישוב זאת בס"ד: בתוספות ד"ה אתי בק"ו וכו' וכן אביי דמוקן או בגד לשלש ע"ש כו' עכ"ל, ולענ"ד יש לתרץ דשלשה על שלשה בצמר ופשתים לא צריך רבוי, דילפינן ליה בק"ו מכלים דאין מטמאין בנגעים ומטמאים בשרצים כמ"ש התוס' דף כ"ז ע"א בד"ה שכן מטמא ק"ו לשלשה ע"ש דמטמא בנגעים דמטמא נמי בשרצים, דאין לומר שתי וערב יוכיח, דמה לשתי וערב שאין מטמא באוהל, תאמר בשלשה ע"ש דמטמא באוהל מחובר, דילפינן לקמן אהל ממשכן דהא יש בו יותר מטפח, אבל שלש על שלש דליכא באוהל טפח אין נעשה אהל, ע"כ י"ל ביה שתי וערב יוכיח, מש"ה צריך לשלש ע"ש רבוי.

אך דלכאורה קשה ע"ז לפ"ז מאי קאמר, רבא לאביי שם לכתוב רחמנא בשרצים וניתי נגעים מיני, אימא אי לא כתב והבגד סד"א או בגד דשרצים לרבות שלשה ע"ש בצמר ופשתים אתי, דאז ליכא למימר דכיון דשלשה על שלשה מטמא בנגעים, ק"ו דלטמא בשרצים וכדפירשתי, דהא עיקר טומאת שלשה ע"ש לא כתיבי בהדיא בנגעים אלא דילפינן לה בק"ו משתי וערב ח"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון, מה שתי וערב מטמא בנגעים ולא בשרצים אף שלשה ע"ש לא עדיף מיניה, לכן נמי אין מטמא שלשה ע"ש בשרצים, וא"כ סד"א או בגד אתי לרבות שלשה ע"ש בצמר ופשתים, לכן כתב והבגד בנגעים לשלש על שלש, והשתא אתרבי נמי שלשה ע"ש, דאטו בשביל דשלשה ע"ש גדול יותר יהא גרוע, וכיון דשלשה ע"ש אתרבי בנגעים בהרבוי, ילפינן שרצים מיני ק"ו, וע"כ או בגד לרבות שלש ע"ש אתי, זהו שקשה להתוס' על תירוצי הנ"ל: אך לע"ד משום הא לא אריא, דהא ע"כ לפי מ"ש התוס' ד"ה תרי מיעוטי כו', דאי לא כתיב והבגד סד"א אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות כו' עיי"ש, לפי"ז ע"כ צ"ל הא דא"ל רבא לאביי לכתוב רחמנא בשרצים וניתי נגעים מיניה, ע"כ ה"ק לשתוק מוהבגד ומחזד מיעוטא ולא לכתוב בנגעים רק חד זימנא בגד צמר ופשתים, ונילף שלש ע"ש משרצים.

והשתא מתורץ האדאמר לכתוב רחמנא בשרצים כו' דאינו מדוקדק כ"כ, דהא באמת כתב רחמנא נמי בשרצים, אלא הכי הל"ל לשתוק רחמנא בנגעים וניתי משרצים, ותו מ"ש שם רש"י וז"ל לכתוב רחמנא האי רבוי בשרצים ולשתוק מוהבגד כו' דלכאורה אין זה מדוקדק, ע"כ נלע"ד דה"פ משום דאי לא הוי כתיב רבוי בנגעים אלא בשרצים לבד, סד"א דאתי לרבות שלשה ע"ש בצמר ופשתים וכדפירשתי, לכן פירש רש"י דה"ק לכתוב רחמנא האי ריבוי דכתיב השתא בנגעים לכתוב האי רבוי נמי בשרצים, דלהוי בשרצים תרי רבוי, חד לרבות שלשה ע"ש וחד לרבות שלש ע"ש, ואז לא יהא צריך לכתוב תרי מיעוטא בנגעים אלא בחד צמר ופשתים הוי סגי, והשתא א"ש לשון לכתוב רחמנא בשרצים דבש"ס ודוק: שם בד"ה השתא שתי וערב כו' וד"ה אתי בק"ו כו', וד"ה תרי מיעוטי כו', ולפעד"נ ליישב הסוגיא ולתרץ כל הקושיות שהקשו בתוס' בסוגיא זו,

וזה שנאמר תחלה קס"ד דהמקשה, דע"כ בגד לאו חתיכת בגד במשמע אלא בגד שלם, מדאיצטרך רבוי שלש על שלש, וע"כ פריך ואימא לרבות שלשה על שלשה, ומשני דאתי בק"ו משתי וערב כו', והשתא דאתינן לסברא זו דאיכא ק"ו, י"ל דודאי סברא חיצונה היא דבגד גם שלש ע"ש במשמע, דאתי בק"ו משתי וערב, דהא ודאי כיון דכתיב סתמא שתי וערב ולא נתנה התורה שיעור, ע"כ משמעוטיה אפ"ל כדי לארוג ממנו שלש ע"ש, וא"כ בגד שלש ע"ש אתי מני' מק"ו, אך דאיצטרך והבגד משום דסד"א למעוטי מיתורא דקרא, דהא למה לי למכתב בגד צמר ופשתים כלל בתורה בטומאת נגעים, לשתוק מיני' וליתי בק"ו משתי וערב, אלא ודאי דאתי לאשמעינן דדוקא בגד, ולמעט שלש ע"ש אתי, ואז קרא דשתי וערב איהו דחוק ומוקי אנפשיה דע"כ מיירי ביש בו כדי לארוג שלשה ע"ש, מש"ה איצטרך והבגד לרבות שלש ע"ש.

וע"ז פריך א"ה שלש ע"ש נמי אתי בק"ו, פ"ל האיך אפשר לומר דסד"א דקרא אתי למעוטי שלש ע"ש, הא כיון דלא ממעט מיני' שלשה ע"ש, ע"כ בגד דקרא חתיכת בגד במשמע, וא"כ היכא רמיזא למעט מיניה שלש ע"ש. הא שלש ע"ש נמי בכלל חתיכת בגד הוא כמו שלשה ע"ש, ומשני שלשה ע"ש חזי לעשירים ומש"ה איהו בכלל בגד.

וכיון דהמיעוט אינו אלא מכח יתורא דקרא, די לנו למעט מיניה שלש ע"ש דכיון דלא חזי לעשירים לכן אינו בכלל בגד, נמצא מתורץ לפ"ז תמיהת ר"י בתוס' (ד"ה השתא וכו'). ולפ"ז השתא דמרבין שלש ע"ש צריכין לתרוצי קראי, דקשיא לשתוק מבגד צמר ופשתים כלל, וליתא בק"ו משתי וערב דמטמא אפילו כדי לארוג ממנו שלש ע"ש.

תו קשה למה נכתב צמר ופשתים בשתי וערב הל' שתי וערב סתם ונילף בק"ו מבגד דבעינן ביה צמר ופשתים. וע"כ לתרץ קושיות אלו עכצ"ל דס"ל לתנא דבי ר"י דבגד שלם גם דשאר בגדים מטמאין בנגעים ולא ממעטינן רק שלשה ע"ש דשאר בגדים.

ע"כ איצטרך צמר ופשתים בשתי וערב דאפילו כדי לארוג ממנו בגד שלם בעינן צמר ופשתים, דאילו בגד שלם אפילו דשאר בגדים מטמאין, אבל בשתי וערב אין מטמא אלא בצמר ופשתים, והשתא איצטרך נמי למיכתב בגד צמר ופשתים, דאי לא כתבו סד"א בגד שלם דשאר בגדים אין מטמא, דהא ילפינן משתי וערב ודיו לבא מן הדין להיות כנדון, מה שתי וערב אינו מטמא אפילו כדי בגד שלם אלא בצמר ופשתים כו', לכן כתיב בגד צמר ופשתים, דהשתא מיותר צמר ופשתים דשתי וערב, ע"כ שמעינן מיניה דבגד שלם דשאר בגדים נמי מטמא בנגעים, לכן איצטרך לאשמעינן דשתי וערב אפילו כדי בגד שלם אינו מטמא בשאר מיני בגדים.

ומ"מ אי לאו הרבוי דוהבגד לשלש ע"ש דצמר ופשתים, לא הוי ידעינן דבגד שלם דשאר בגדים מטמא בנגעים, אלא סד"א דקרא דבגד צמר ופשתים אתי למעט שלש ע"ש, והא דאיצטרך צמר ופשתים בשתי וערב, ה"א דאיצטרך דאי לא הוי כתיב צמר ופשתים בשתי וערב, לא הוי ידעינן דלמעט שלש ע"ש אתי קרא, אלא סד"א דאיצטרך בגד צמר ופשתים לגופיה למעט שלשה ע"ש בשאר בגדים, דלא נילף ק"ו משתי וערב כיון דשתי וערב סתמא כתיב, לכן איצטרך בגד צמר ופשתים למעט שלשה ע"ש דשאר בגדים, אבל בגד שלם דשאר בגדים מטמא, ואפילו בשתי וערב כדי לארוג ממנו בגד שלם

מטמא, מדכתיב סתם שתי וערב, לכן איצטרך צמר ופשתים בשתי וערב, דהשתא מיותר בגד צמר ופשתים, וע"כ למעט שלש ע"ש אתי, לכן כתיב והבגד לרבות שלש ע"ש. והשתא קראי אתאן לבגד שלם דמטמא בשאר בגדים וכדפי'. וזהו כוונת רש"י ד"ה פרט לך כלל תחלה ואח"כ פרט כו'.

דלכאורה אינו מובן, ולפי מה שכתבתי א"ש, דקשה לרש"י כיון דבנגעים גופא בגד שלם דשאר בגדים מטמא בכלל בגד שבתורה, א"כ איך ילפינן מיניה לכלל הבגדים שבתורה. אפילו היכא דאיירי בבגד שלם כגון בגדיהם דציצית דנמי אינו אלא צמר ופשתים.

לכן כתב רש"י דהוא כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט, והיינו דוקא צמר ופשתים, מיהו בגד שלם דשאר בגדים אף שאינו בכלל בגד דקרא, מ"מ מיתורא דקרא דצמר ופשתים דבשתי וערב ילפינן לה כדפרישית והשתא אתי שפיר דפריך ואימא לרבות שלשה ע"ש דשאר בגדים, פ"י מנא לך לדחוקי כולי האי דלרבות שלש ע"ש אתי והא אתי בק"ו, וע"כ צריכת לדחוק ולומר דלא נטעה מיתורא דקרא דבגד צמר ופשתים דכתיב בתורה ל"ל, וע"כ למעט שלש ע"ש אתי.

אימא דמיתורא דקרא ידעינן ודאי כפי האמת דאתי לטמא בגד שלם דשאר בגדים כדפי'. ולפ"ז שלש ע"ש א"צ רבוי בצמר ופשתים, דמק"ו אתי, והרבוי דוהבגד אתי לרבות שלשה ע"ש דשאר בגדים, כלומר כיון דגם לפי האמת ע"כ בגד שלם דשאר בגדים נמי מטמא, י"ל דוהבגד אתי לרבות נמי שלשה ע"ש דשאר בגדים, אבל שלש ע"ש אין צריך רבוי דמק"ו אתי, ומשני תרי מיעוטי כתיבי.

והשתא מתורץ קושיות התוס' (בד"ה תרי מיעוטי כו') דל"ל הרבוי דוהבגד תיפוק ליה מדאיצטרך שני מיעוטי, חד למעוטי שלש ע"ש דשאר בגדים, הרי שלש ע"ש בצמר ופשתים מטמא, די"ל דאי לאו הרבוי סד"א חד בגד צמר ופשתים אתי לטמא בגד שלם דשאר בגדים, מדאיצטרך צמר ופשתים בש"ו כדפיר' ואידך בגד צמר ופשתים דמיותר, ע"כ לא אתי אלא למעט שלש ע"ש דצמר ופשתים אתי לומר אפי' צמר ופשתים בגד חשוב בעינן, לכן כתב הרבוי, ולקמן אברר דרבנן פליגי על תנא דבי ר"י, ולדידהו גם בגד שלם דשאר בגדים אין מטמא בנגעים עיי"ש לקמן בס"ד.

והשתא מתורץ קושיות הרב פורת (בד"ה אתי בק"ו כו') על אביי דמוקי או בגד לשלש ע"ש ולא מוקי לשלשה ע"ש, אבל לפי מה שכתבתי א"ש, דיש הוכחה לאביי, דע"כ סתם בגד שבתורה היינו שלשה ע"ש, דאל"כ קשה לא לכתוב כלל בגד צמר ופשתים בתורה בנגעים רק לכתוב סתם בגד, וגם לשתוק מן הרבוי, וע"כ ידעינן דבגד סתם גם שאר בגדים בכלל והיינו בבגד שלם, ומזה נדע דבגד שלם מטמא גם בשאר בגדים, ושלש ע"ש דמטמא בצמר ופשתים נילף מק"ו משתי וערב, אלא ע"כ מזה שמעינן דע"כ סתם בגד שבתורה היינו שלשה ע"ש, לכן ל"מ למכתב סתם בגד בתורה, כיון דבאמת שלשה ע"ש אינו מטמא בשאר בגדים, לכן שפיר יליף אביי מאו בגד דלרבות שלש ע"ש אתי, והא דפריך ואימא לרבות שלשה ע"ש בשאר בגדים, ה"ק מנא לך הא אימא סתם בגד שבתורה היינו בגד שלם.

והשתא מתורץ מה שהקשה עוד הר"ר פורת על רבא (שם) דאימא דאיצטרך הרבוי לבגד שלם, די"ל לפי מה שכתבתי, דבגד שלם מטמא בנגעים בשאר בגדים, ולפ"ז א"ש דבשרצים א"צ רבוי לבגד שלם, דאתי בק"ו מכלים השתא ומה כלים דאין מטמאין בנגעים מטמא בשרצים, שאר בגד שלם דמטמא בנגעים אינו דין שיטמאו בשרצים, דאין לומר ש"ו יוכיח דמה לשתי וערב שאין בו טומאת אהלים תאמר בבגד שלם דיש בו טומאת אהלים במחובר, והיינו בבגד מנוצה של עזים, נמצא דבגד שלם מנוצה של עזים אין צריך רבוי בשרצים וע"כ לשלשה ע"ש אתי דאין מטמא בנגעים.

ועל זה קשה לכאורה תינח בגד העשוי משיער של עזים דמטמא טומאת אהל, דומיא דיריעות עזים דמשכן, ע"כ לא צריך רבוי לבגד שלם, וע"כ לרבות לשלשה ע"ש אתי, אבל בגד מן כל היוצא מן העץ דתנן לקמן דאין מטמא טומאת אהלים, על זה קשה מנלן לרבות שלשה ע"ש, אימא לרבות לבגד שלש אתי, דהשתא ליכא למילף מק"ו מכלים, די"ל שתי וערב יוכיח דהא כל היוצא העץ נמי אין מטמאין טומאת אהלים כמו שתי וערב, וי"ל דלק"מ כיון דנוצה של עזים נתרבה לשלשה ע"ש, לכן גם כל בגד היוצא מן העץ דאתרבי נמי מאו הבגד (להכי אתרבי) אף דרבהו י"ל דלבגד שלם נתרבו, מ"מ כיון דחד רבוי לתרווייהו, שוין הם בהרבוי לשלשה ע"ש, דכה"ג כתבו התוספות ד"ה ואימא כי אמעית כו', אבל לאביי לא ניחא ליה בסברא זו, וקשיא ליה על רבא תינח נוצה של עזים דאין צריך רבוי לבגד שלם וע"כ מרבינן שלשה ע"ש, אלא כל היוצא מן העץ אין מטמא טומאת אהלים, מנא ליה לרשב"א לטמא בהם שלשה ע"ש, אימא דהרבוי לא אתי אלא לבגד שלם, מזה הוכיח אביי דלאו דוקא שלש ע"ש נקיט רשב"א: והשתא מתורץ מה שהוקשה לרש"י ז"ל בהא דנקיט רשב"א כל היוצא מן העץ, דלמה לא נקט נוצה של עזים, אבל למאי דפי' אתי שפיר, דלרבא אשמעינן רבותא דאפילו היוצא מן העץ דאין מטמא טומאת אהלים, וליכא למילף בהו לבגד שלם בק"ו מכלים כדפי', משום די"ל שתי וערב יוכיח, וא"כ י"ל דהרבוי אתי לבגד שלם דוקא, אפ"ה אשמעינן רשב"א דיש בהו משום שלשה ע"ש כיון דשניהם מחד רבוי מרבינן להו כדפרי', ולאביי י"ל דרשב"א ע"כ לאו דוקא נקט שלש ע"ש אלא נקטי' לרבותא דפשתן כדפי' התוספות, ומש"ה הוצרך רשב"א לומר כל היוצא מן העץ דאי הוי נקיט נוצה של עזים או סתם בגדים יש לטעות ולומר, דדוקא משום שלש ע"ש אין בו, הא משום שלשה ע"ש יש בו, וסד"א דילפי' מאו בגד דלרבות שלשה ע"ש אתי, דאי לבגד שלם איכא ק"ו מכלים, דאין לומר שתי וערב יוכיח, דמה לש"ו שאין מטמא באוהל, לכן נקט כל היוצא מן העץ דאינו מטמא טומאת אהלים, א"כ ליכא למילף בק"ו, וא"כ הרבוי אתי לבגד שלם, וע"כ בזה אין לטעות ולומר דיש בו משום שלשה ע"ש, אלא ע"כ מזה ידעינן דלאו דוקא נקט שלש ע"ש, אלא לרבותא דפשתן נקטי'.

ועפ"ז יש לתרץ מה, שהקשו התוספות בדף כ"ז ע"א ד"ה ת"ל או בגד תימא כו'. והנה באמת זה הוא תמיה גדולה, ורבא גופא אמר שם דאריג ילפינן מאו בגד.

תו יש כאן תמיה גדולה שהרי בת"כ מבואר, דוהבגד מרבינן מיניה בגד שאין בו שלש ע"ש, ור"ל כגון אריג, וזהו נגד הסוגיא, ונדחקו בו הגדולים עיי"ש. תו הא דאמר אביי רשב"א ותנא דבי ר"י אמרו ד"א, וכל כי הא שיטה היא ולא קייל"ן הכי דמשמע דרבים

פליגי עלייהו ואנן לא ידעינן מאן פליג עלייהו, ותו דא"א לחלוק על זה דבנין אב הוא א' מי"ג מדות, תו לפי מה שכתבתי לעיל דסבירא ליה לתנא דבי ר"י דבגד שלם דשאר בגדים מטמא בנגעים, ולא כן משמע במשנתנו פי"א דנגעים ותוספתא ות"כ, דמשני על הדי' דאין מטמא בנגעים רק צמר ופשתים לבד.

וע"כ נלענד"ל דמתניתין ותוספתא אתיא לרבנן, ורבנן ס"ל דאפילו בגד שלם אין מטמא בשאר בגדים בנגעים, לכן הכריחו רבנן דלא ילפינן מכאן לכל הבגדים שבתורה שהם צמר ופשתים, משום דקשיא להו לרבנן דלמה לי בגד צמר ופשתים דכתב רחמנא בנגעים, אלא נילף ק"ו משתי וערב, ותו ל"ל למיכתב צמר ופשתים בש"ו, בשלמא לתנא דבי ר"י ניחא דס"ל כמו שפרשתי לעיל (ע"ש מ"ש לתרץ בזה), אבל רבנן דס"ל דבגד שלם אינו מטמא בנגעים בשאר בגדים ע"כ קשיא, אלא ע"כ מזה הכריחו רבנן דכל הבגדים שבתורה אפילו שאר בגדים במשמע, וע"כ בשרצים אפילו שאר בגדים נמי מטמאין, וע"כ אי לא הוי כתיב בגד צמר ופשתים בנגעים, סד"א דשאר בגדים שלשה ע"ש מטמא בנגעים, דק"ו הוא מש"ו מה ש"ו דאין מטמא בשרצים מטמא בנגעים, שאר בגדים שלשה ע"ש דמטמא בשרצים, דכתיב בהו סתם בגד לא כ"ש דיטמאו בנגעים, לכן איצטרך למיכתב בגד צמר ופשתים למעט שאר בגדים, והשתא איצטרך למיכתב נמי צמר ופשתים בש"ו כמו שאבאר לקמן לפנינו בס"ד.

והשתא אי הוה ס"ל לרבנן דוהבגד אתי לרבות שלש ע"ש הוי קשיא טובי, חדא ל"ל הרבוי לשלש ע"ש. תיפוק ליה מדאיצטרך תרי מיעוטי דחד אתי לשלש ע"ש, וכמו שהקשו התוספות בד"ה תרי מיעוטי כו'), דבשלמא לתנא דבי ר"י לק"מ כאשר פירשתי לעיל, דסד"א דאיצטרך לאשמעינן דשאר בגדים אם הם שלימים מטמאין בנגעים, אבל לרבנן דלא ס"ל האי סברא כלל קשה.

תו קשה לרבנן למה לי תרי מיעוטי, בחדא הוי סגי עם הרבוי דוהבגד, ואין לומר דסד"א דוהבגד אתי לרבות שלשה ע"ש בשאר בגדים, דקשה מהיכי תיתי לרבינהו, כדאמר לקמן קאי בצמר ופשתים מרבה שאר בגדים בתמיה עיי"ש, בשלמא לתנא דבי ר"י דס"ל דגם לפי האמת מרבינן שאר בגדים שלימים לטומאת נגעים לכן שפיר סד"א דמרבינן גם שלשה ע"ש דשאר בגדים, אבל לרבנן דס"ל דשאר בגדים אפי' בגד שלם אינו מטמא, א"כ מהיכי תיתי נרבה שאר בגדים.

ותו האיך אפשר לומר דהרבוי אתי לשאר בגדים, לשלשה ע"ש, ושלש ע"ש בצמר ופשתים נמי מטמא, א"כ קשה למה כתב רחמנא כלל בגד צמר ופשתים, לשתוק מיניה ונילף שלש ע"ש בצמר ופשתים מק"ו משתי וערב, ושאר בגדים שלשה ע"ש נילף ק"ו משרצים לרבנן כדפי', אלא וודאי ע"כ צ"ל, דרבנן ס"ל או בגד לרבות אריג הוא דאתי, וכיון דלרבנן אריג מטמא אפילו אין בו שלש ע"ש, השתא ליכא למילף שלש ע"ש בק"ו משתי וערב, דהשתא לאו ק"ו הוא, משום די"ל דשתי וערב הוא דמטמא, הואיל וחזי לעשות ממנו ארוג, אבל בגד שלש ע"ש לעולם אינו מטמא: והשתא אתי שפיר לרבנן, דאיצטרך למכתב שני מיעוטי דאי הוי כתיב חד מיעוטי, סד"א דקרא איירי בבגד שלש ע"ש ואשמעינן דבגד שלש ע"ש מטמא, דהא לרבנן ליכא ק"ו לשלש ע"ש משתי וערב כדפי', אבל שלשה ע"ש בשאר בגדים ילפינן ק"ו מש"ו דאין מטמא בשרצים ומטמא

בנגעים, ק"ו שלשה ע"ש דשאר בגדים דמטמאין בשרצים לרבנן דס"ל דבגד אפילו שאר בגדים, במשמע, ק"ו דלטמא בנגעים, משום הכי איצטרך אידך מעוטא למעט שלשה ע"ש דשאר בגדים, והשתא אפילו בגד שלם דשאר בגדים, נמי ליכא למילף בק"ו משרצים, דהא י"ל שלשה ע"ש יוכיח, ומזה ילפי רבנן, דע"כ לא ילפינן מכאן לכל הבגדים שבתורה שהם צמר ופשתים, וא"כ בשרצים מטמא נמי שאר בגדים ומש"ה שפיר איצטרך שני מיעוטין וכדפי'.

והשתא מש"ה איצטרך צמר ופשתים בשתי וערב דאי לא כתבו, סד"א לעולם ילפינן מכאן לכל הבגדים שבתורה שהם צמר ופשתים, ודקשיא לך למה לי תרי מיעוטי בחד הוי סגי, י"ל דאי הוי כתיב חד בגד צמר ופשתים סד"א דקרא איירי בשלשה ע"ש, אבל בגד שלם מטמא מק"ו משתי וערב, דהא לא כתיב ביה צמר ופשתים, דבשלמא שלשה ע"ש ליכא למילף מק"ו, די"ל שאני שתי וערב דיכול לעשותו ארוג דהוא בגד שלם לכן מטמא בשאר מינין, אבל בגד שלם ודאי דאיכא ק"ו משתי וערב, לכן איצטרך אידך מיעוטא למעט בגד שלם דשאר בגדים, וע"כ ש"ו איירי בצמר ופשתים דוקא, לכן מש"ה איצטרך צמר ופשתים בשתי וערב, דהשתא קשה למה לי חרי מיעוטי, אלא מזה ע"כ ידעינן דלא ילפינן כל הבגדים מכאן, וע"כ בשרצים מטמא גם שאר בגדים, וא"כ סד"א דקרא בשלש ע"ש איירי, אבל שלשה ע"ש ילפינן בק"ו וכדפירשתי, לכן איצטרך נמי אידך מיעוטא וכיון דע"כ לרבנן והבגד לאריג הוא דאתי, א"כ ע"כ צ"ל דשלש על שלש דצמר ופשתים נפקא להו לרבנן מסתם בגד דמשמע להו אפילו שלש על שלש, וגם מדאיצטרך שני מיעוטין, דחד ע"כ לשלש ע"ש אתי, הרי דע"כ שלש ע"ש נכלל בכלל בגד דקרא, לכן אי הוי כתיב חד בגד צמר ופשתים, סד"א דקרא משתעי בשלש על שלש דהוא סתם בגד על כרחך כיון דשלש ע"ש בכלל בגד סתם, א"כ או בגד דשרצים לרבות אריג הוא דאתי לרבנן, דבשלמא לתנא דבי ר"י דס"ל דשלש ע"ש בנגעים ילפינן מרבוז דוהבגד, א"כ צ"ל דשלש ע"ש לאו בכלל בגד סתם הוא, לכן שפיר י"ל או בגד לרבות שלש ע"ש הוא דאתי, אבל לרבנן דס"ל דילפינן שלש ע"ש מסתם בגד דקרא, ע"כ או בגד לרבות אריג הוא דאתי, נמצא מ"ש בפ' במה אשה או לרבות אריג, וכן הא דת"כ והבגד לרבות אריג, אתיא לרבנן דפליגי אתנא דבי ר"י, והשתא א"ש דלא אמר אביי לקמן דאו לרבות אריג הוא דאתי לתנא דבי ר"י, דע"כ לתנא דבי ר"י לית ליה האי סברא דאריג מטמא, דאל"כ קשה ל"ל תרי מיעוטי בחדא הוי סגי, דאין לומר דסד"א דוהבגד לרבות שלשה על שלשה דשאר בגדים הוא דאתי, ושלש על שלש בצמר ופשתים יליף בק"ו מש"ו.

דהא שלש על שלש ליכא למילף בק"ו משתי וערב, די"ל שאני שתי וערב דראוי לעשות ממנו ארוג כדפי', אלא ודאי ע"כ לתנא דבי ר"י אריג לית ליה, ואריג ושאינו אריג שווי לדידיה. וליכא לאקשווי אהא שכתבתי דלרבנן אי הוי כתיב חד מיעוטא הוי מוקמינן ליה לשלש על שלש, אבל שלשה ע"ש ילפינן בק"ו משתי וערב, הא י"ל בגדים צבועים ושל נכרים יוכיחו, דמטמאים בשרצים ואין מטמאים בנגעים כמ"ש התוספות (בד"ה שכן מטמא), די"ל דלק"מ דאי לא כתב רק חד זימנא בגד צמר ופשתים, סד"א דכל הפרשה לא איירי אלא בבגד שלש ע"ש, ובי'מיעטה התורה בגדים צבועים ושל נכרים, אבל בשלשה ע"ש לא איירי כלל, דילפינן לה בק"ו משרצים דמטמא בצבועים ושל

נכרים, דהשתא שתי וערב דאין מטמא בשרצים אפילו לבנים ושל ישראל אפ"ה מטמא בנגעים, ק"ו שלשה על שלשה דשאר בגדים וצביעי' ושל נכרים דמטמאין בשרצים, אינו דין שיטמאו בנגעים, אבל השתא דכתיב עוד מיעוט לשלשה ע"ש דשאר בגדים בנגעים, תו ליכא למילף צבועים ושל נכרים בק"ו משתי וערב, די"ל שלשה ע"ש דשאר בגדים יוכיחו דאין מטמאין בנגעים אף דמטמאין בשרצים, הרי מבואר דלרבנן סתם בגד היינו שלש ע"ש וכדפי', סוף דבר לרשב"א ולתנא דבי ר"י דילפי במה מצינו מנגעים, דכל הבגדים שבתורה הוא צמר ופשתים, א"כ קשה בשתי וערב למה כתב רחמנא צמר ופשתים, ועכצ"ל דבשאר בגדים מטמא בגד שלם, אבל לרבנן לא ס"ל דליטמא בשאר בגדים אפילו בגד שלם, ע"כ קשיא להו צמר ופשתים דשתי וערב ל"ל, ע"כ מזה הוכיחו רבנן דלא ילפינן לכל הבגדים שבתורה שהם צמר ופשתים כדפיר', ולדידהו והבגד וכן או בגד לרבות אריג הוא דאתי.

זה ברור כשמש בצהרים בהסוגיא. דמתורץ בזה כל הקושיות שהקשו התוספות בכל הסוגיא ודוק: שם בד"ה שכן מטמא כו', בגד נכרי כו', עיין בתוי"ט פי"א שנדחק בזה, ולי נראה דבגד נכרים ילפינן להו מדכתיב כי יהיה בו נגע דאתי למעוטי נגע בגדים שקודם הדיבור וכן מבואר בת"כ גבי נגעי אדם עיי"ש, וע"כ ק"ו בגד נכרים שחין מטמא כמבואר בתוס' נזיר דף נ"ד ע"א עיי"ש: בא"ד תימא לר"י כו' עכ"ל, ולענ"ד אין כאן מקום קושיא לפי מה דקיימא לן אפילו תינוק בן יומו מטמא בזיבה כמבואר במסכת נדה דף ל"ב ע"ב, ובודאי חתימת פי האמה דקטן בן יומו הוא פחות מכעדשה, לכן ל"מ למפרך דשרץ חמיר, דאדרבה ולפעמים זב חמיר בתינוק בן יומו, אבל בעל קרי קיימא לן פ' בנות כותים (שם) דאין מטמא עד שיהא בן ט' שנים חתימת פי אמתו הוא גדול מכגריס, ועכ"פ גדול בן מ' שנה פשיטא דחתימת פי אמתו גדול מכגריס, ע"כ שפיר משני הש"ס דזה לאו חומרא הוא בבעל קרי יותר ממצורע, דלפעמים בעל קרי קיל טפי, והיינו בגדול הרבה, לכן ליכא חומר בזה מבזה, וזה ברור ופשוט (וכן מבואר במשנה דפ"ו דנגעים דשיעור גריס ט' עדשים), ותמיהת התוס' צ"ע דאין כאן קושיא כלל וצ"ע, כל מ"ש בסוגיא זו ברור.

וה' יראנו נפלאות בתורתו: דף ל"ד ע"א בד"ה שניהם קנו עירוב כו' קשה לרשב"א כו' עכ"ל, הנה הרשב"א והרא"ש והר"ן ומרדכי דחו פי' רש"י והקשו עליו מסוגיא דעירובין: והנה הרמב"ם (פ"ו מהל' עירובין דין י"ג) פי' ג"כ כרש"י והכ"מ תירץ דעת הרמב"ם ורש"י, והנה תירוצו לרש"י א"א לאומרו כלל כאשר מבואר ברש"י בסוגיא דעירובין דף נ"ו כמה פעמים דבעינן חזקת כשרות דוקא עיי"ש, גם בדעת הרמב"ם נמי קשה האמר שם בש"ס (ע"א) מ"ש תרומה דאמר העמד תרומה על חזקתה ואימר טהורה כו', הרי מבואר דבעי חזקת כשרות, וכ"כ הרמב"ם בפ"ה המשנה שם, דטעמא דר' יוסי דספק עירוב כשר הוא משום דחזקת כשרות יש לו, תו קשה מאי מיבעיא לרב שמואל שם בעירב בב' ככרות א' טהור כו' תפשוט מברייתא לדעת הכ"מ: והנה את שאיני כדאי להכריע מ"מ תורה היא.

ואומר אני הקטן באימה ויראה דאין מקום לקושייתן על רש"י ז"ל. ומקום שבאו מסוגיא דעירובין משם אברר בסיעתא דשמיא דדברי רש"י הם כנים ואמתים.

וזה דבסוגיא דעירובין דף נ"ה ע"ב פריך שם אפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי בספק עירוב במשנה שם ע"ח), והא איפכא שמעינן להו דתנן בטומאה דרבנן וספק טבל או לא טבל ספיקו טהור ורבי יוסי אמר ספיקו טמא, ופרש"י שם וסתם משנה ר"מ היא עיי"ש, הרי דמקיל ר"מ בספק ור"י מחמיר, ומשני דרבי מאיר סבר תחומין דאורייתא, ודרבי יוסי אדר"י דלא קשיא קמשני רבא (דף ל"ו ע"א) שאני התם דהעמד טמא על חזקתו, ופרש"י התם איכא חזקה לחומרא אבל חזקה לקולא ליכא, אבל מתניתן איכא חזקה לקולא וחזקה לחומרא, העמד אדם על חזקת ביתו שלא עירב, והעמד תרומה על חזקתה ועירב ואזלינן בדרבנן לקולא עכ"ל, וחמר שם עוד תניא כיצד אמר רבי יוסי ספק עירוב כשר עירב בתרומה כו', פ"ה היכא דאיכא חזקת כשרות ואז איכא נמי חזקה לקולא מש"ה ספק עירוב כשר, אבל בליכא חזקת כשרות, כיון דאין חזקה אלא לחומר דהוא חזקת ביתו שלא עירב אזלינן לחומרא בעירוב, כן מבואר ברש"י שם, ופרש"י מוכרח שם מדפריך שם אדרבה העמד מקוה על חזקתה כו', הרי דכל שיש צד לחומרא כמו לקולא אזלינן להקל, ועל כרחך הא דבעינן חזקת כשרות בעירוב הוא משום שיש כנגד חזקת ביתו: והשתא לא קשה מידי דודאי רבי יוסי סבר כן.

דרבי יוסי לשיטתו דסבירא ליה גבי ספק טבל ספיקו טמא, הואיל ואין חזקה אלא לחומרא, הרי דהחמיר רבי יוסי בדרבנן כל שיש חזקה לחומרא ולא לקולא, ומש"ה ס"ל לרבי יוסי ג"כ הכי בעירוב היכא דליכא חזקת כשרות, דנמצא דאין לו רק חזקת ביתו שצא עירב ולכן החמיר בו, והשתא אתי שפיר נמי הא דתניא שם כיצד אמר רבי יוסי ספק עירוב כשר, והרי במשנתינו (הנ"ל) אמרו רבי יוסי ורבי שמעון אומרים ספק עירוב כשר, וא"כ הל"ל כיצד אמר ר"י ור"ש כו', אלא ע"כ בשלמא לרבי שמעון יש לומר דסבר כרבי מאיר בספק טבל דספיקו טהור, הרי אף דאין חזקה לקולא רק לחומרא אפ"ה מקילינן בדרבנן, ולכן בספק עירוב אפילו ליכא חזקת כשרות נמי כשר, אבל רבי יוסי דאיהו סבר בספק טבל דספיקו טמא משום דאין לו חזקה רק לחומרא, וא"כ כיצד אמר רבי יוסי ספק עירוב כשר, ע"כ אמר כגון שיש לו חזקת כשרות דיש חזקה לקולא, כמו לחומרא, הרי זכינן לדין דר"מ דפליג בספק טבל על ר' יוסי וס"ל דאפילו היכא דליכא חזקה לקולא רק לחומרא, אפ"ה להקל אזלינן בדרבנן, לדידיה בספק עירוב אפילו ליכא חזקת כשרות נמי העירוב כשר, ואנן קייל"ן בהא דספק טבל כר"מ דספיקו טהור, וכ"כ הרמב"ם פרק עשירי ה' מקוואות (הל' נ"ו), וכן בדין לפסוק כרבי מאיר, דהא במשנתינו בספק טבל שהביא הש"ס הנ"ל הוא סתם משנה כר"מ, וכמ"ש רש"י הנ"ל שהבאתי, וכן סתם המשנה פ"ד דטהרות (משנה ז') ופ"ב דמקוואות (משנה ג') ופ"ב דידיים (משנה ד') כר"מ, והכי קייל"ן בח"ח סי' ק"ס סי"א בספק נטל ידיו דאפילו ליכא חזקה לקולא רק לחומרא אזלינן להקל, דנא כרבי יוסי דפליג ומחמיר פ"ב דידיים ומשמע שם דכל הני פלוגתייהו תליא זה בזה, הרי מבורר דקייל"ן כר"מ דבדרבנן אפילו ליכא חזקה לקולא רק לחומרא אזלינן להקל, ולח פסקינן כרבי יוסי אלא בהא דפליג עם ר"מ וס"ל דתחומין דרבנן, וע"כ שפיר פסק רבא כאן, דרבא לשטתו אזיל כפי שתירץ שם בעירובין ולכן פסק דאפילו ליכא חזקת כשרות אזלינן להקל בעירוב: וכן משמע כפרש"י מלשון צא וערוב עלינו דבתחומין מיירי, ומ"ש התוספות דבתוך העיר מצינו נמי לשון צא בפ' השוכר את הפועלים צא ושכור לנו פועלים, יש לומר דשם נמי

חוץ לעיר קאמר, כמבואר ר"פ שום היתומים, ובח"מ סי' ק"ט (ס"א) גבי הכרזת קרקע בקר וערב, דהפועלים הן כל היום בשדה ושייך שפיר לצאת מהעיר לשדה לשכור פועלים.

ונ"ל להביא ראיה ברורה לפרש"י ז"ל, דרבא ע"כ בעירובי תחומין איירי, מדאמר שניהם קנו עירוב והש"ס חמר קמא ליקנו בתרא ליקנו, ולשון קנין לא שייך אלא בעירובי תחומין דמקני ביתא הוא, אבל בעירובי חצירות לא שייך לשון קנין, כמ"ש הר"ף והרא"ש פרק שני דביצה (דף י"ז ע"א) (ח"ה וכ"כ התוספות שם בד"ה מאי טעמא כו') וכן פסקו הפוסקים סי' שס"ו (ס"ג) כרבה דחמר ע"ח משום דירה (עירובין דס"ט ע"א) ואי רבא היה חונק על רבה הוי הלכתא כרבא דבתרא הוא, ע"כ פרש"י עיקר.

ומ"ש התוס' דכ"מ פ' הדר, וכן הקשו שם ס"פ הדר, (דף ע"ו ע"ח בד"ה שניהם כו) דברי התוס' הם תמוהים וצל"ע דהתם פריך כיון דבתחומין מקינין מספק כ"ש בעירובי חצירות, דקיל טפי כמ"ש רש"י כאן. ועפ"ז נתברר לנו דלא כמ"ש הש"ך סי' ק"י (ס"ט ס"ק ס"ג בדיני ס"ס דכ') בשם תשובת הרשב"א דבאיסור דרבנן שיש לו חזקת איסור לחומרא אזלינן, והוציא בתשובת הרשב"א כן מדקיי"ל"ן כרבי יוסי דבעי חזקת כשרות עיי"ש, וכבר נתברר דבזה לא קיי"ל"ן כרבי יוסי, וע"כ בכל איסור דרבנן אף דיש לו חזקת איסור אזלינן להקל.

ונתברר דספק עירוב כשר אפילו ליכא חזקת כשרות כדפסקו רש"י והרמב"ם בסי' תט"ו ס"ג, והוא ברור. ועיי' לקמן בעירובין דה ל"ו ודל"ט מ"ש הרב המחבר עוד בזה: דף ל"ו גמרא ומאי שופר נמי חצוצרות, עמ"ש רש"י ע"ז והוא דחוק, ולעד"נ לפרש ע"פ מה דקיי"ל"ן בסי' ש"ח (ס"ג) דאם נטל בידו כלי שמלאכתו לאיסור דהואיל וכבר בידו הוא יכול לטלטלו לאיזה מקום שירצה, והדברים ברורים בעיני דדוקא בכלי הדין כן, דהואיל שהקילו בו לטלטלו לצורך גופו או לצורך מקומו לכן כל שכבר בידו הוא יכול לטלטלו לאיזה מקום שירצה, אבל במוקצה גמור אף שכבר בידו הוא כגון שנטל פרי לאכול ונטל הגרעון בידו שהוא מוקצה צריך מיד לזרוק מידו, וכ"מ ס"פ נוטל וכ"מ ברמב"ם פ' ד' (דין י"ו) שכתב כל הגרעינים והקליפות שאין ראויין לאכילה אוכל את האוכל וזורקן לאחוריו ואסור לטלטלן וכו' עיי"ש, הרי מבואר דצריך מיד לזרוק לאחוריו, וכן בדין דאפילו בכלי הוצרכו התוס' והר"ן והפוסקי' להביא ראיה מהש"ס, והש"ס מיירי בכלי שמותר לטלטלו לכתחלה לצורך מקומו וגופו, אבל במוקצה גמור דאפי' לצורך מקומו וגופו אסור בטלטול בזה אין לנו ראיה, ע"כ אף שכבר בידו, אסור לטלטלו, ודברי האגודה והגמ"י כתבתי בחידושי לפרש דבריהן: ועפ"ז יש לפרש דה"פ דקשיא ליה להש"ס אחר דמשני הא ר"י הא ר"נ, למה הוצרכו החכמים ליתן שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו, הוא כיון דהשופר כבר בידו הא יכול גם בשבת לטלטלו לאיזה מקום שירצה, ובשלמא בלא תירץ דהש"ס הא ר"י והא ר"נ כו', הוי י"ל דשופר דין מוקצה גמור יש לו, ובמוקצה גמור אפילו כבר בידו אסור לטלטלו, אבל אחר דמשני הא רבי יהודא, דר"י אית ליה מוקצה, ואפ"ה מטלטלין שופר, ע"כ דשופר דין כלי יש לו, וא"כ קשיא הא כיון שכבר בידו הוא יכול לטלטלו, והיינו לשטת ר"ת שבתו' (ד"ה

הא ר' נחמיה כו') דס"ל גם לר' נחמיה דיכול לטלטלו לצורך מקומו, ואמאי הצריכו חכמים ליתן שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו, וע"ז השיב הש"ס ומאי שופר חצוצרות, פירוש הא דנתנו שיעור לחזן הכנסת, היינו להוליך החצוצרות לביתו, דבחצוצרות היה תקע וחצוצרות מוקצה גמור הוא, דהא מוקצה ליה לגמרי כמ"ש התוספות (בד"ה הא ר"י כו') דדין מוקצה גמור יש לו, דאפילו לגופו ולצורך מקומו אסור לטלטלו, לכן אפילו הוא כבר בידו אסור לטלטלו ולזה הוצרכו חכמים ליתן שיעור.

ובאמת שכן משמע במשנתנו פרק החליל דהתקיעות שתקעו להבטיל העם ממלאכה בע"ש, בחצוצרות הוי תקעו להו ולא בשופר, דהא חשיב שם במתניתין (דף נ"ג ע"ב) שש תקיעות שתקעו בע"ש להבטיל העם ממלאכה, בין מ"ח תקיעות שתקעו במקדש, והתם על כרחך תקעו בחצוצרות, כמבואר במשנתנו שם דף נ"א ע"ב) ושתי חצוצרות בידם כו' תקעו והריעו עיי"ש: דף מ"ד ע"ב בתוספות ד"ה הא אין עליה מעות שריא כו', וקמ"ל דבאינה נשמטת כו'.

עיין מהרש"א שנדחק. ולעד"נ לפרש, דהתוספות כתבו כן כי היכי דלא תקכה אמאי תנא ביש עליה מעות ושוכח.

ה"ל למיתני רבותא באין עליה מעות ובמניח. וע"ז כתבו התוספות וקמ"ל דבאינה נשמטת כו', פ"י דלרבותא דסיפא נקיט הכי, דסד"א כיון דאפשר לנער המעות לא שרינן בטלטול גמור קמ"ל"ן.

ואם תאמר אפילו אי מיירי במניח נמי תקשה, מאי פריך, דאימא לעולם גם באין עליה מעות אסור, והא דנקיט יש עליה מעות לרבותא דסיפא נקטי', וי"ל דלק"מ דבשלמא אי הוי מיירי במניח, דאז עכ"פ המוכני אתקצאי דהוי בסיס לדבר איסור כמבואר סימן שי"א במ"א, וא"כ כיון דמטלטל המוכני שהיא מוקצה, מה לי יש עליה מעות ומה לי אין עניה מעות, ואפילו אם מנער מעליה המעות מאי בכך, דסוף סוף קמטלטל המוכני שהיא מוקצה, אך דבטלה לעיקר הכלי, לכן יש עליה מעות לא הוי רבותא כלל בסיפא, אבל אי מיירי בשוכח דאז לא נעשה המוכני מוקצה, ע"כ הוי שפיר רבותא בסיפא אף דיש עליה מעות ושוכח, דאז אפשר לנער המעות ממנה והמוכני לאו מוקצה היא, קמ"ל דאין צריך לנער המעות.

וא"ת מנא להו להתוספות דאין צריך באמת לנער המעות בשוכח, י"ל דלמדו מהמתרין דכר"ש אתי ולא הוי המוכני מוקצה, ואפ"ה אין צריך לנער, וזה ברור: דף סז ע"ב בד"ה כל היודע עיקר שבת כו' עד גזירת הכתוב הוא עכ"ל, והא דלא אמרינן נמי בשגגות מלאכות דכמו שידע בימים שבנתיים דמי, והא מבואר בסיפא היודע שהוא שבת כו', דאינו חייב על כל אב מלאכה שכפל בכמה שבתות אלא א', וכן מבואר בכריתות דף ט"ז דדוקא בשגגת שבת אמרינן ימים שבנתיים הוי ידיעה לחלק, הוא כדפירש רש"י שם דדוקא בשגגת שבת דיוכל לידע מעצמו חטאו שחטא, דאם יודע לו שהוא שבת יוכל לידע חטאו, בזה הוא גזירת הכתוב דכמאן דידע חטאו דמי, אבל אם שגג במלאכות דלא יוכל לידע מעצמו חטאו, דהא צריך ללמוד אצל רבו, בזה לא אמרינן דכמאן דידע את חטאו דמי וק"ל.

והנה כאן הקשו ג' גאונים בתוספות ג' קושיות על פי' רש"י ז"ל. ודחו פירושו, ואני הקטן אברר בס"ד.

דרש"י האיר עינינו בפירושו לתרץ מה שתמהו התוספות מיד באותו דבור דהסוגיות סותרות זו את זו. ומה שהקשו לפי' רש"י ל"ק מידי ודבר זה אברר מדקדוק לשון רש"י כאן ובכריתות, דיש לדקדק טובא בדבריו, והעיקר תמיל' הוא שבכריתות פירוש רש"י שם כמו שפירש התוספות דאע"ג דלא ידע כמאן דידע דמי, וסותר פירושו דכאן עיי"ש.

תו תימא דבכריתות (שם ע"ב) הביא הש"ס משנתינו, ופי' רש"י שם וז"ל השוכח עיקר שבת דסבר שלא נכתב שבת בתורה דהיינו העלם זה וזה בידו שגגת מלאכות ושגגת שבת. היודע עיקר שבת שידע שמ' אבות מלאכות אסורות בשבת כו', דהיינו שגגת שבת וזדון מלאכות עכ"ל.

וכאן פי' רש"י היודע עיקר שבת שידע שיש שבת בתורה ונאסרו בה מלאכות כו', משמע דאפילו בלא ידע כל הארבעים מלאכות אלא דשגג במלאכות נמי מיירי, גם בשוכח עיקר שבת לא כתב דהיינו העלם זה וזה בידו כמ"ש רש"י שם, תו קשה בהא דפירש רש"י ד"ה חייב על כל שבת ושבת, דהא לא שגג אמלאכות דיודע הוא שהמלאכות אסורות אלא אשבת הוא דשגג עכ"ל.

והא למאי דקא פשיט רב נחמן בעיא דרבא לקמן (דף ע' ע"ב) דהעלם זה וזה בידו פי' דשגג בשבת ושגג במלאכות אינו חייב אלא א', א"כ למה ליה לפרש דיודע הוא שהמלאכות אסורות מה שאין צריך לפי האמת, אלא הל"ל כיון דשגג אשבת. וכדי לתרץ כל זה נ"ל דרש"י כיון לתרץ התמיה הגדולה אשר תמהו התוספות, באשר דיש לדקדק עוד שם בכריתות למ"ד בשגגת שבת קא.

מבעיא ליה לר"ע אי ימים שבנתיים כו', דלמה מיבעיא ליה לר"ע בעושה מעין מלאכה א' בשבתות הרבה, הא אפילו בעשה הרבה מלאכות דהיינו כל שבת עשה מלאכה אחרת נמי ה"ל לאיבעי, ועכצ"ל עפ"י מה דמבורר ונודע לנו שלא חייבה התורה שני חטאות בעושה שני מלאכות בשבת, אלא אם כן עושה שני מיני מלאכות כמו קצר וטחן בשגגת מלאכות, וכן אם קצר בשגגת שבת וזדון מלאכה, וחזר וטחן בשגגת מלאכה וזדון שבת, בזה הוא דחייב ב', דה"ל שני מיני מלאכה ושני מיני שגגה, אבל אם עשה שני מיני מלאכה בשגגת שבת, אף דשני מיני מלאכות הם מ"מ חד שגגה לשניהם, וכן אם עשה מלאכה אחת בשני מיני שגגה, כגון שקצר בשגגת שבת וזדון מלאכה, וחזר וקצר בשגגת מלאכה וזדון שבת, דה"ל שני מיני שגגה, אפ"ה כיון דחדא מלאכה היא אינו חייב אלא א' כדאמר לקמן דף ע' שם, הרי דאנן בעינן תרתי לחיובא דשני חטאות, דליהוי שני מיני מלאכה ושני מיני שגגה.

והשתא הא דאמרינן לקמן (דף ס"ט ע"ב) אסיפא דהיודע עיקר שבת כו' מנא הני מילי, ואמר רב נחמן דילפינן מקרא דשמירה אחת לכל שבת ושבת עיי"ש. היינו משום דאמתניתין קאי דמיירי להדיא בעושה הרבה אבות מלאכות בשבתות הרבה, פי' שעשה בכל שבת אב מלאכה אחרת וכולם בשגגת שבת, והטעם משום דמצינו דידיעת החטא מחלק את החטא, דהיינו אם אכל ב' זיתי חלב ונודע לו בנתיים, דחייב ב' חטאות משום

דידיעת החטא מחלק את החטא, דהוי כאלו אכל חלב ודם דהוי שתי עבירות, וע"כ ה"ה הכא כיון דנודע לו בנתיים שהיה שבת א"כ נודע לו השגגה.

ולכן הידיעה הזו מחלק את השגגה דליהוי כאלו שגג בשני מיני שגגה, דכמו דידיעת החטא מחלק את החטא דהוי כאלו עשה שני מיני חטאים, כך ידיעת השגגה מחלק את השגגה דהוי כאלו שגג בב' מיני שגגה. ולפ"ז דוקא בעשה בכל שבת אב מלאכה אחרת הוא דחייב על כל אחת ואחת, דה"ל מלאכות טובי ושגגות טובי, דהא ידיעת שבת שבנתיים עשאן כשני מיני שגגה וחייב על כל אחת ואחת, ומ"מ איצטריך קרא לזה, דאי לאו קרא סד"א דדוקא ידיעת החטא מחלקות, דידיעת החטא נתחייבקרנ לכן חשיבא לחלק, אבל ידיעת השגגה בלא חטא לאו כלום היא, קמל"ן קרא דידיעת השגגה הוי כמו ידיעת החטא כו' וזה מבואר בלשון רש"י (הנ"ל) וז"ל דהא אתיידע ליה ביני ביני, הלכך כל שבת חדא שגגה היא כו' עכ"ל, כלומר והוי כעושה שני מיני מלאכות בשני מיני שגגה, אבל התם בכריתות קמיבעיא ליה לר"ע בעושה מעין מלאכה אחת בשבתות הרבה, וע"כ כיון דלא נודע לו החטא בנתיים, אף כשידע בנתיים שהיא שבת, דהוי ידיעת השגגה והוי כשני מיני שגגה, לאו כלום הוא, דמאי בכך, הא כיון דמעין מלאכה אחת עשה בכל השבתות, וכבר נתברר דאם עשה מלאכה אחת בשני מיני שגגה אינו חייב אלא אחת, דעל כרחך בעשה מלאכה אחת בשבתות הרבה לא נשמע מקרא דהכא מידי, דמקרא דהכא לא נשמע רק דידיעה שבנתיים דה"ל ידיעת השגגה דמחלקות דהוי כשני מיני שגגה, והיינו דוקא בעושה אבות מלאכות הרבה בשבתות הרבה, בכל שבת מלאכה אחרת, דה"ל מלאכות טובי ושגגות טובי, אבל התם קמיבעיא ליה לר"ע בעושה מעין מלאכה אחת בשבתות הרבה, ע"כ הוצרך למילף שם מנדה דגזירת הכתוב הוא דאע"ג דלא ידע כמאן דידע דמי.

וכן להיפך ליכא לאקשווי דכיון דיליף שם מנדה ל"ל קרא כאן בשבת, די"ל דאשמעינן אם עשה בכל שבת אב מלאכה אחרת ועשאן בשגגת שבת ושגגת מלאכות שגם המלאכות נעלמו ממנו והנה דין זה לא מצינו למילף מנדה, דהא מבואר בש"ס וברש"י בכריתות דלא ילפינן מנדה דימי היתר הוי ידיעה לחלק, אלא בשגגת שבת וזדון מלאכות, דזה הוי מצי למידע מעצמו חטאו שחטא, לכן הוי כמאן דידע חטאו, אבל אם שגג במלאכות כיון דלא הוי מצי למידע מעצמו חטאו שחטא, דהא צריך ללמוד אצל רבו לא הוי כמאן דידע חטאו ולפ"ז אפילו כששגג בשבת כיון דשגג נמי במלאכות אף דבכל שבת עשה אב מלאכה אחרת לא הוי כמאן דידע.

כיון דלא הוי מצי לידע מעצמו חטאו שחטא, לזה איצטריך קרא דהכא דכיון דידע בנתיים שהיה שבת, ידיעת השגגה מחלקות למהוי כעושה שני מיני שגגה, וע"כ בעשה בכל שבת אב מלאכה אחרת דה"ל מלאכות טובי ושגגות טובי חייב על כל שבת ושבת, הרי מתורץ תמיהת התוספות. אך על זה קשה לכאורה, דלפ"ז ע"כ מוכח מדאיצטריך קרא בשבת, דעל כרחך לאשמעינן אתי, דאפילו היכא ששגג בשבת ובמלאכות, דאפילו הכי חייב על כל שבת ושבת דהוי מלאכות טובי ושגגות טובי כדפי', הרי מוכח מזה דהעלם זה וזה בידו אין חייב אלא א', דאל"כ הא ל"ל קרא לזה, תיפוק ליה דהא אפילו בשבת א' חייב על כל מלאכה ומלאכה, וא"כ מאי קמיבעיא ליה לרבא לקמן העלם זה וזה בידו

מהו אי חייב על כל א' וא', תפשוט דאין חייב אלא א', (בכריתות מבואר דרבא כרב חסדא שם ס"ל), ואין לומר הא מרא דשמעתתא דלקמן דיליף מקרא בשבת הוא רב נחמן, ורב נחמן לשיטתו, דהוא קפשיט בעיא דרבא בהעלם זה וזה בידו דאין חייב אלא א', ומש"ה איצטרך לרב נחמן הקרא, אבל לרבא י"ל באמת דטעמא דמתניתין לאו מקרא הוא אלא משום דיליף מנדה, דא"כ קשה מאי פריך לקמן אמתניתין מנא הני מילי, והוצרך רב נחמן למילף מקרא, מנא ליה להש"ס הא, אימא דבאמת טעמא דמתניתין הוא משום דיליף מנדה, ומיירי בהזיד במלאכות דמצי לידע מעצמו החטא, דהא לרבא נמי ע"כ מתני' איירי בהזיד במלאכות, דאי שגג נמי במלאכות, תפשוט בעיא דרבא ממתניתין דאינו חייב על כל מלאכה ומלאכה אלא על כל שבת ושבת.

והנה לכאורה יש לתרץ קושיא זו בדוחק, דהש"ס מחולק עם רבא בזה, דרבא אוקי מתניתין בהזיד במלאכות, לכן קמיבעיא ליה בהעלם זה וזה בידו, אבל הש"ס סבר דמסתמא מתניתין מיירי בשגג נמי במלאכות, וע"כ פריך מנה"מ דבשגגת שבת לא שייך למילף מנדה כדפי', אך שזה דוחק דקשה מנא ליה לש"ס הא, דגם לדידן י"ל דמתניתין מיירי בהזיד במלאכות וכי היכי דס"ל לרבא.

אמנם מלשון רש"י למדנו תירוץ הברור והאמת בזה, דהש"ס מוכיח שפיר דע"כ להמסקנא דהעלם זה וזה בידו אין חייב אלא אחת, עכצ"ל דמתניתין סבירא לה דיש לימוד מקרא בלא ילפותא דנדה. , דאי ס"ד דלא ילפינן אלא מנדה, וא"כ בשגג נמי במלאכות באמת אינו חייב אלא אחת על כל השבתות דזה לא מצי למידע מעצמו, א"כ קשה למה תנן ברישא השוכח עיקר שבת אין אלא א' על כולם, ה"ל למיתני לרבוא אפילו יודע עיקר שבת בכמה מלאכות אך קצת מלאכות נעלמו ממנו ועשאן בשגגת שבת ושגגת מלאכות בשבתות הרבה אין חייב אלא א', אלא ע"כ בזה חייב על כל שבת ושבת, לכן פריך מנא הני מילי דהא ליכא למילף מנדה כדפי', והוצרך רב נחמן ללמוד מקרא, ורב נחמן לשיטתו דהוא קפשיט בעיא דרבא דלקמן דהעלם זה וזה אינו חייב אלא א', וע"כ מוכח שפיר מדלא תנן ברישא רבותא דהעלם זה וזה בידו דאינו חייב על כולן אלא אחת, ע"כ דחייב על כל שבת ושבת, לכן צריך לזה קרא, אבל לרבא וודאי די"ל דבאמת מתניתין לא יליף מקרא אלא מנדה, ודקשיא לך למה לא תנן ברישא העלם זה וזה, י"ל דבהעלם זה וזה חייב על כל מלאכה ומלאכה לרבא: וליכא לאקשוויי הא ר' ירמיה ור"ז פליגי אדאביי ורבא לקמן (דף ע"א ע"א), וס"ל בקצר בשגגת מלאכה וחזר וקצר בשגגת שבת דחלוקין לחטאת, וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דלמהאלא א' על כולם, ה"ל למיתני לרבוא אפילו יודע עיקר שבת בכמה מלאכות אך קצת מלאכות נעלמו ממנו ועשאן בשגגת שבת ושגגת מלאכות בשבתות הרבה אין חייב אלא א', אלא ע"כ בזה חייב על כל שבת ושבת, לכן פריך מנא הני מילי דהא ליכא למילף מנדה כדפי', והוצרך רב נחמן ללמוד מקרא, ורב נחמן לשיטתו דהוא קפשיט בעיא דרבא דלקמן דהעלם זה וזה אינו חייב אלא א', וע"כ מוכח שפיר מדלא תנן ברישא רבותא דהעלם זה וזה בידו דאינו חייב על כולן אלא אחת, ע"כ דחייב על כל שבת ושבת, לכן צריך לזה קרא, אבל לרבא וודאי די"ל דבאמת מתניתין לא יליף מקרא אלא מנדה, ודקשיא לך למה לא תנן ברישא העלם זה וזה, י"ל דבהעלם זה וזה חייב על כל מלאכה ומלאכה לרבא: וליכא לאקשוויי הא ר' ירמיה ור"ז פליגי אדאביי ורבא לקמן (דף ע"א ע"א), וס"ל בקצר בשגגת מלאכה

וחזר וקצר בשגגת שבת דחלוקין לחטאת, וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דלמהאלא א' על כולם, ה"ל למיתני לרבנותא אפילו יודע עיקר שבת בכמה מלאכות אך קצת מלאכות נעלמו ממנו ועשאן בשגגת שבת ושגגת מלאכות בשבתות הרבה אין חייב אלא א', אלא ע"כ בזה חייב על כל שבת ושבת, לכן פריך מנא הני מילי דהא ליכא למילף מנדה כדפי', והוצרך רב נחמן ללמוד מקרא, ורב נחמן לשיטתו דהוא קפשיט בעיא דרבא דלקמן דהעלם זה וזה דאינו חייב אלא א', וע"כ מוכח שפיר מדלא תנן ברישא רבותא דהעלם זה וזה בידו דאינו חייב על כולן אלא אחת, ע"כ דחייב על כל שבת ושבת, לכן צריך לזה קרא, אבל לרבא וודאי די"ל דבאמת מתניתין לא יליף מקרא אלא מנדה, ודקשיא לך למה לא תנן ברישא העלם זה וזה, י"ל דבהעלם זה וזה חייב על כל מלאכה ומלאכה לרבא: וליכא לאקשוויי הא ר' ירמיה ור"ז פליגי אדאביי ורבא לקמן (דף ע"א ע"א), וס"ל בקצר בשגגת מלאכה וחזר וקצר בשגגת שבת דחלוקין לחטאת, וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דלמהאלא א' על כולם, ה"ל למיתני לרבנותא אפילו יודע עיקר שבת בכמה מלאכות אך קצת מלאכות נעלמו ממנו ועשאן בשגגת שבת ושגגת מלאכות בשבתות הרבה אין חייב אלא א', אלא ע"כ בזה חייב על כל שבת ושבת, לכן פריך מנא הני מילי דהא ליכא למילף מנדה כדפי', והוצרך רב נחמן ללמוד מקרא, ורב נחמן לשיטתו דהוא קפשיט בעיא דרבא דלקמן דהעלם זה וזה אינו חייב אלא א', וע"כ מוכח שפיר מדלא תנן ברישא רבותא דהעלם זה וזה בידו דאינו חייב על כולן אלא אחת, ע"כ דחייב על כל שבת ושבת, לכן צריך לזה קרא, אבל לרבא וודאי די"ל דבאמת מתניתין לא יליף מקרא אלא מנדה, ודקשיא לך למה לא תנן ברישא העלם זה וזה, י"ל דבהעלם זה וזה חייב על כל מלאכה ומלאכה לרבא: וליכא לאקשוויי הא ר' ירמיה ור"ז פליגי אדאביי ורבא לקמן (דף ע"א ע"א), וס"ל בקצר בשגגת מלאכה וחזר וקצר בשגגת שבת דחלוקין לחטאת, וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דלמהאלא א' על כולם, ה"ל למיתני לרבנותא אפילו יודע עיקר שבת בכמה מלאכות אך קצת מלאכות נעלמו ממנו ועשאן בשגגת שבת ושגגת מלאכות בשבתות הרבה אין חייב אלא א', אלא ע"כ בזה חייב על כל שבת ושבת, לכן פריך מנא הני מילי דהא ליכא למילף מנדה כדפי', והוצרך רב נחמן ללמוד מקרא, ורב נחמן לשיטתו דהוא קפשיט בעיא דרבא דלקמן דהעלם זה וזה אינו חייב אלא א', וע"כ מוכח שפיר מדלא תנן ברישא רבותא דהעלם זה וזה בידו דאינו חייב על כולן אלא אחת, ע"כ דחייב על כל שבת ושבת, לכן צריך לזה קרא, אבל לרבא וודאי די"ל דבאמת מתניתין לא יליף מקרא אלא מנדה, ודקשיא לך למה לא תנן ברישא העלם זה וזה, י"ל דבהעלם זה וזה חייב על כל מלאכה ומלאכה לרבא: וליכא לאקשוויי הא ר' ירמיה ור"ז פליגי אדאביי ורבא לקמן (דף ע"א ע"א), וס"ל בקצר בשגגת מלאכה וחזר וקצר בשגגת שבת דחלוקין לחטאת, וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דלמה לי למילף בכריתות מנדה הא בשבת יש קרא, ובשלמא קרא דשבת איצטרך אאם שגג נמי במלאכות כדפי', אלא למילף מנדה למה לי.

די"ל דהא רש"י כתב שם בדקדוק לשונו (בד"ה חלוקין לחטאת כו') אין א' מתכפר בקרבן שהביא על חבירו, ור"ל אם הביא בפירוש על אחת אין חבירו מתכפר עמו, אבל לכתחלה לד"ה אין צריך על שניהם רק קרבן א', ועיי"ש בתוספות ד"ה גרירה. כו' דטעמן דלית להו גרירה.

ועי"ל דר' ירמיה ור"ז ס"ל כרבה דמסכת כריתות, דלא יליף שם בשגגת שבת מנדה עיי"ש. סוף דבר לפרש"י סוגיא דכאן אזיל אליבא דכ"ע, ולית חולק בכלהו תנאי ואמוראי על סוגיא דהכא, דכולן צריכין למילף מקרא דהכא.

והשתא נברר דכל זה מבואר ברש"י במ"ש כאן ובכריתות, וזה כאן פ"א הטעם דידע מסתמא שהיה שבת כו', ושם פ"א דכמאן דידע דמי, בזה הוא מתרץ תמיהת התוספות דאף דיש קרא בשבת איצטרך למילף שם מנדה, דמקרא לא ידעינן אלא אם עשה בכל שבת מלאכה אחרת, דהוי שני מיני מלאכות ושני מיני שגגות, אבל במלאכה א' בכל השבתות זה צריך למילף מנדה, אך להיפך קשה ל"ל קרא דהכא בשבת נילף מנדה, ע"כ פ"א שם דידע שארבעים מלאכות נאסרו, כלומר אי מהתם ה"א דוקא דידע כל הארבעים מלאכות, דע"כ הזיד במלאכות, אבל כאן דיליף מקרא, פרש"י דידע שנאסרו מלאכות, פי אף ששגג בקצתן וכדפי', אך קשה לרש"י מאי קמיבעיא ליה לרבא בהעלם זה וזה תפשוט, ואין לומר דבאמת י"ל דליכא קרא בשבת אלא דילפינן מנדה, א"כ מאי פריך מנא הני מילי, וע"כ לכאורה צריכין לדחוק דהש"ס מחולק עם רבא, וסבר הש"ס דסתמא דמתניתין מיירי אפילו שגג במלאכות דלא כרבא, ע"כ כדי להוציא מלבינו פ"א הדחוק הזה, לכן פירש"י דהא דאינו חיוב על כל מלאכות שבשבת א' אלא א', דהא יודע שהמלאכות אסורות, ור"ל דכמו דלרבא עכצ"ל דמיירי שיודע שהמלאכות אסורות, ה"נ ודאי די"ל כן לדידן דמתניתין מיירי בהזיד במלאכות, והא דפריך לקמן מנהני מילי ע"ז כתב רש"י לתרץ במה שפ"א כאן השוכח עיקר שבת שסבר אין שבת כו', ושם פ"א דהיינו העלם זה וזה בידו כו', כוונתו דהתם דילפינן מנדה ולא ידעינן מקרא דשבת, לפ"ז ע"כ לאו דוקא נקט השוכח דה"ה העלם זה וזה בידו נמי הדין כן, אבל כאן אתי שפיר, דדוקא נקט השוכח עיקר שבת, ומזה הכריח הש"ס כאן דע"כ יש קרא, דאל"כ למה נקיט השוכח ה"ל למיתני ורבוא אפילו העלם זה וזה בידו, ומש"ה רב נחמן משני דיש יקרא, אבל לרבא באמת י"ל דליכא קרא כדפי' לעיל באריכות הרי דכל מה שהקשו התוספות על רש"י תירצנו בטוב טעם ודעת בס"ד.

ונתברר דרש"י בפירושו האיר עינינו לתרץ הסוגיות דלא תקשו אהדדי מה שהניחו התוספות בתימה. וה' יאיר עינינו בתורתו: בא"ד ונראה לר"י כו', תירוצם דחוק לאוקמי סתמא דהש"ס כיחידאה נגד סתם משנתנו, דאמר שם מתניתין דלא כראב"ש כו', ותמיה לי לפי דרכם, דטפי ה"ל להתוספות לתרץ דהסוגיא דהכא אתיא כרבה דפליג על רב חסדא שם בכריתות וס"ל דבשגגת שבת פשיטא ליה לר"ע דימים שבנתיים הוי ידיעה לחלק, אלא דבשגגת מלאכות הוא דקא מיבעיא ליה לר"ע.

וזה יליף מנדה, אבל בשגגת שבת דימים שבנתיים הויין ידיעה לחלקה יליף מקרא דהכא וצ"ע. (א"ה י"ל דלא ניחא להו להתוספות לאוקמי בהכי משום דאותביה לרבא שם או משום דשמואל ס"ל כר' חסדא וכמ"ש הכ"מ בפ"ז מהל' שגגות דין ע' דמטעם זה לא פסק הרמב"ם כרבא, ודע דיש כאן ט"ס דבסוגיא דכריתות לא נזכר שם רבה כלל אלא רבא עיי"ש) דף ס"ח בד"ה דאית ביה אבות כו'.

דלא שייך להזכיר כו' עכ"ל, מהרש"ל ומהרש"א ומהר"ם נדחקו בהא, דכבר מצינו בנזיקין ומראות נגעים אבות ותולדות עיי"ש ולע"ד פשוט דלחנם נדחקו, דודאי אין טעם

לחלק בין איסור מלאכה לשאר ענינים, דכל שהתולדות נמי מן התורה אלא שלא נכתבו בהדיא, מקרי תולדות, וה"פ דלא שייך להזכיר באיסור שהוסיפו חכמים על של תורה למקרי איסור תורה בשם אב ודרבנן בשם תולדה, ולא מצינו בכל הש"ס להזכיר איסור דרבנן בשם תולדה זולת שביעית הואיל ואיסור מלאכה הוא דומיא דאיסור שבת, ובשבת הזכירו אבות מלאכות ותולדות, מש"ה הזכירו נמי במלאכת שביעית אבות ותולדות, אבל במעשר לא שייך להזכיר איסור דרבנן בשם תולדה כמו שלא הזכיר בכל הש"ס איסור דרבנן בשם תולדה, וזה פשוט וברור בכוונת התוס' דף ס"ט ע"א בד"ה אמר קרא כו' דהא איהו סבר כמונבז כו' עכ"ל, יש לומר על קושיא זו עם מה שהוקשה להתוס' לעיל (דף ס"ח ע"ב) ד"ה כל שכן כו', דמנליה למונבז דלא בעינן ידיעה בשעת מעשה עיי"ש, ע"כ י"ל דאליבא למונבז כ"ע ל"פ, דדריש קרא אשר לא תעשינה בשגגה דאפילו שגג בלאו, וכיון דלא ידע אפילו הלאו שבה, ע"כ לא ידע שאסרתו התורה ואפ"ה חייב, דאי לאו קרא דאשר לא תעשינה, סד"א דאיתקש למזיד דידיעה בשעת מעשה בעינן קמ"ל, וכי פליגי ר"י ור"ל לרבנן הוא דפליגי, דר"י סבר רבנן לח דרשי ויליף לה ממתניתין דל"ט מלאכות דע"כ ידע לשבת בלאו וק"ל.

דף ע' ע"ב בד"ה נודע לו כו', כדאמר רבא בסמוך כו' מיהא תימא לר"י עכ"ל, רפי מה שפירש ר"י לקמן (דף ע"א ע"א בד"ה גרירה כו') דקצירה דגוררת קצירה שייך ביה גרירה, ונ"ד לב' זיתי חלב דלא חשיבו גרירה, דשאני הכא דח' בשגגת שבת וא' בשגגת מלאכה עיי"ש, לפ"ז לא קשה מה שהקשה התוספות בכל דיבור זה, די"ל דאיירי בנודע לו ונא הפריש קרבן, ודקשיא לך אמאי לא יביא איזה שירצה כדלקמן, י"ל דשאני הכא דכיון שנודע לו אותו דשגגת שבת ונתחייב עליה עיקר קרבן, אינו בדין להביא קרבנו על קצירה שני, ולהתכפר על קצירה דשגגת שבת מדין גרירה וכבר נתחייב עליה עיקר קרבן, משא"כ לקמן בב' זיתי חלב אף שמביא קרבן על השני נתכפר עמה הראשון, ולא מדין גרירה אלא כאלו הביא ממש קרבן עליו, וע"כ ח"ש דברי רכא דתלוי בידיעה, דאיזה שנודע לו תחלה עליה צריך להביא הקרבן, אבל אביי דין גרירה חשיבא ליה כמו שהביא עליה קרבן ממש וצ"ע.

דף ע"ב גמרא המתינו לי עד שאבעול פי' מהר"ם שאבעול בשוגג עיי"ש, ולחנם דחק די"ל שאבעול במזיד קאמר, ואף דכל הסוגיא איירי בשוגג, היינו ביאות הראשונות כדי שהידיעה שאחריהן תחלק להן, והטעם שהידיעה מחלק, משום דהוי כאלו הביא כפרתו כבר על ביאה הראשונה, וע"כ מה לי אם ביאה שניה היה שוגג תו מזיד.

ותדע דהא אי בעל ה' בעילות ונודע לו בין כל אחת ואחת חייב ה' קרבנות, ואטו אם יחזור ויבעול אח"כ במזיד ויביא קרבן על המזיד, יפטיר אותו קרבן שעל המזיד את החמשה קרבנות שכבר נתחייב מתחלה, קלא פשוט הוא דידיעות שאחר ביאות הראשונות מחלקות להו, והוי כאלו הביא כפרתו שעל כל אחד ואחד, וזה פשוט.

תוספות בד"ה בעל ה' כו', דהא לא אשכחן בשום מקום אשם תלוי בשפחה כו' עכ"ל. ויש לתרץ דהא י"א ס"ל מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום, והכי קים לן ביו"ד סימן ה' (ס"א) ובא"ח סימן א' (ס"ה) משום דמתניתין סתים לן הכי בסוף פרק שני דחולין (דף מ"א ע"ב) וק"ל.

גמרא אלא מעתה בעל וחזר ובעל והפריש קרבן כו', כן הוא בכל הנוסחאות הישנים וכן הגיא בעל המאור בלשון הזה, והנה לשון וחזר ובעל הוא ללא צורך והוא תמוה: תו מה שתמהו התוספת ד"ה מתקיף לה כו'. ועל פי התוספות קשה דאמר מעשה דלאחר הפרשה לא קאמינא, משמע דקא ס"ד דאיהו במעשה דלאחר הפרשה קאמר.

וע"כ נ"ל לפרש כשיטת רש"י שהקשו עליו התוס' לעיל בסמוך ד"ה מ"ד אשם כו' דבמתניתין ובש"ס שם מבואר דלא כרש"י ונלע"ד ליישב כוונת רש"י, ואומר דודאי לא נעלם ממנו הא דמבואר שם, דגם ר"ע ס"ל אף אם הביא אשמו קודם ידיעת החטא בבירור אפ"ה מכפרת, וכאן ה"פ מ"ד בעי ידיעה, פי' לענין חיוב הבאת קרבן דס"ל לר"ע כל זמן שלא נודע לו בבירור החטא אף שספק הוא לו אם חטא, אין צריך לצאת ידי שמים להביא אשמתו ולהתנות, וא"כ מסתמא לא יביא קרבנו, וע"כ הידיעה הוא הגורם חיוב קרבן, לכן חשיבא הידיעה לחלק אבל מ"ד לא בעי ידיעה הוא ר"ט, דס"ל דאף כשלא ידע חטאו בבירור מחויב להביא אשמו ולהתנות, ע"כ ס"ל אף במעילה מרובה צריך בע"כ להביא אשמו ולהתנות, וע"כ בשפחה חרופה מחויב נמי להביא אשמו ולהתנות שיהא אשם תלוי של נדבה כדפי' לעיל, וכיון דיכול להתנות ע"כ לר"ט מחויב להביא קרבנו, וא"כ הידיעה אין גורם חיוב קרבנו ולא חשיבא הידיעה כלל לחלק, ופי' זה מדוקדק בלשון רש"י, שהרי בכל הסוגיא לא כתב רש"י באשם דבעי ידיעה, דהיינו אם הביא אשמו ולא ידע חטאו דלא יצא, זולת בחטאת בהא דפריך והרי חטאת דבעי ידיעה, פי' רש"י שאם הביא חטאתו קודם שנודע לו החטא אין מכפרת דכתיב או הודע כו' עכ"ל.

ולמה לא פי' רש"י כן במ"ד דאשם בעי ידיעה, או גם בחטאת לא ה"ל לפרש כן, אלא הוי ליה לפרש דכתיב או הודע כו', אלא ע"כ דוקא בחטאת הוא דמפרש כך, אבל באשם לכ"ע מכפר גם בלא נודע חטאו, ורק לענין חיוב קרבן פליגי. ועל פי זה אפרש אתקפתא דרב המנונא, דקס"ד דאפילו את"ל דבחטאת הידיעות מחלקות, מ"מ בשפחה חרופה לכ"ע אין הידיעות מחלקות, דהא אם בעל ביאות הרבה במזיד אינו חייב אלא ח' לכן גם בשוגג אין הידיעות מחלקות, וע"כ קס"ד דעולא מיירי בהפריש קרבן בין ביאה לביאה.

ותו דע"כ את"ל דר"י ור"ל אחר הפרשות פליגי אבל הידיעות לכ"ע אין מחלקות, ע"כ עולא מיירי בהפרשה, אלא דעד כאן לא קאמר ר' יוחנן דהפרשות מחלקות, אלא היכא דאיכא נמי ידיעות בהדייכו, אבל הפרשות בלא ידיעות אין מחלקות, ע"כ למאן דאמר לא בעי ידיעה באשם אין הפרשות מחלקות, כיון דליכא ידיעה בהדייחו, אבל למאן דאמר בעי ידיעה לחיובא דקרבן, אז כיון דאיכא ידיעה בהדייחו הפרשות מחלקות, ועל זה אתקיף רב המנונא אלא מעתה אפילו למ"ד בעי ידיעה אם בעל וחזר ובעל ובנתיים נודע לו, ואחר שבעל ביאה שניה הפריש קרבן כו', דהא על ביאה ראשונה ושניה אינו חייב חנא קרבן א' לשניהם דהידיעה שביניהם וודאי אינה מחלקת כדפירשתי, וההפרשה שהפריש בין ביאה שניה לשלישית, ע"כ נמי אין מחולקת לעולא דהוי לי' הפרשה בלא ידיעה, דהידיעה שאחר ביאה השניה לא חשיבא כלל, הן לענין דאין גורמת כפרה דלכ"ע אפילו לא נודע חטאו מכפרת כדפי', וכאן נמי אין ידיעת ביאה שניה גורמת חיוב הבאת קרבן, דהא כבר איחייב בקרבן מידיעת ביאה הראשונה קודם שבעל ביאה השניה,

שבקרבת זה נתכפר גם ביאה השניה אפילו לא נודע לו ביאה הב' וע"כ אין ידיעת ביאה השניה חשיבא כלל, וה"ל הפרשה בלא ידיעה כלל דאין מחולקת, וע"כ פריך שפיר אעולא מתרי טעמי, דמלבד שזה לאו סברא הוא לומר באם אמר המתינו לי עד שאבעול עוד שלא יתחייב כ"א אחת, קשה עוד למה נקט עולא למ"ד לא בעי ידיעה ה"ל לעולא למימר רבותא אפילו למ"ד בעי ידיעה, דלדידיה אם בעל פעם אחד והפריש קרבן וחזר ובעל חייב שתים, ואפ"ה אם בעל וחזר ובעל והפריש קרבן ובעל, מיפטר בקרבן אחד בשביל תוספת בעילה שחזר ובעל קודם הפרשת הקרבן, חידוש זה ה"ל לעולא לאשמעינן, ומשני אחר הפרשה נא קאמינא כי קאמינא בידיעות, ואת"ל דר"י ור"ל בידיעות פליגי כו'.

דף עה ע"ב בתוס' ד"ה רבב פ"א בקונטרס שמן כו' עכ"ל, ונ"ל לתרץ דעת רש"י, ע"פ דאמר בש"ס לעיל (ע"א) כל האוכלין כל היכא דרפואתו שכיחא וגם אכילתו שכיחא אזלינן לחומרא עיי"ש, ובס"פ כלל גדול (דף ע"ו ע"ב) אמרו כל האוכלין מצטרפין הואיל ושיעוריהן שוה עיי"ש, הרי דכל השוה בשיעורין מצטרפין אפילו א"א להתערב, כגון שזה טעמו מר וזה מתוק, אבל כל שאינו שוה בשיעור אינו מצטרף, וע"כ א"ש דמשמע לרש"י דלשון רבב כולל כל דבר הניתך השייך ביה סיכה, ונודע דשמן שכיחא לסוך וגם לאכול, נמצא דיש לשמן שני שיעורין ואזלינן בה לחומרא, לכן לעיל משערינן לסוך אבר קטן של קטן בן יומו, דהוא בציר מכסלע לחומרא, וכאן אשמעינן דיש לשמן עוד שיעור אחר והוא כדי לסוך, לומר דבשיעור זה שוה לשומן, ונ"מ להצטרף לשומן, דאם הוציא שומן שחסר ממנו דבר מועט, והוציא נמי מן השמן פחות מכדי סיכת קטן, ויש בו להשלים שיעור השומן מצטרף עם השומן, ואזלינן הכא והכא לחומרא.

שם בד"ה ובית אחיזה כו' נ"ל הא דהתוס' לא ניחא להו כפירוש רש"י דקשיא להו להתוספת מאי פריך על רבא מבריייתא, הא י"ל דרבא שביק לסברת המקשה, שהבין תחלה בהבריייתא דב' אותיות חשיבין לענין הוצאות שבת, רק דפריך מתניתין ובריייתא אהדדי, ועל זה משני רבא דאידי ואידי חד שיעורא הוא, דלב' אותיות צריך בית אחיזה, אבל בנייר מחוק דא"צ לבית אחיזה חייב בלא בית אחיזה.

וכדי לתרץ קושיא זו צ"ל, דע"כ לרבא ס"ל דב' אותיות דידן לא חשיבי כלל להוצאות שבת, דאם לא כן קשיא למה תנן במתניתין המוציא קשר מוכסין חייב, הנ"ל רבותא אפילו שתי אותיות דידן, וכגון שאחר שנכתב נחתך ממנו בית אחיזה אפ"ה חייב, דהא אחר כתיבה א"צ לבית אחיזה, אלא ע"כ צ"ל לרבא דב' אותיות לא חשיבין כלום לענין הוצאות שבת, והא דתנא כדי לכתוב ב' אותיות, ע"כ ה"ק כיון דיש בו לכתוב ב' אותיות יש בו נמי בית אחיזה, ואז ראוי לכתוב בו קשר מוכסין מש"ה חייב, ובריייתא אתיא לפרש למתניתין דלא תימא דקשר מוכסין בעי בית אחיזה קמל"ן, וע"כ פריך שפיר בנייר מחוק דא"צ בית אחיזה וא"כ אין בו כדי לכתוב קשר מוכסין אפ"ה חייב, וע"כ פירוש התוספות מוכרח בהסוגיא וק"ל.

דף פ"ב ע"ב ד"ה למשמישים תירוצא היא עכ"ל, הנה צריכין לשים לב לדברי רש"י אלו מאי חידש בזה, תו אמאי לא כתב רש"י כן לעיל בדברי רבה, ונלעד"ל דלעיל י"ל דרבה עצמו אמר להא מילתא דלרבנן ילפינן משרץ ולר"ע איתקש לשרץ למשמישין, אך כאן

בדברי ר"א קשיא ליה לרש"י קושית רבינו שמואל שבתוס' (שם בד"ה ר"א כו'), דלמאי צ"ל למשמשין הא איצטריך שרץ דלא נילף מנדה למסמא, והשני תירוץ שכתבו התוס' להגיה בהש"ס לא ס"ל לרש"י כמבואר ברש"י, וע"כ נלע"ד דבזה מתרץ רש"י הקושיא הנ"ל דלמשמשים תירוץ הוא, פ"י לאו מדברי ר"א היא, אלא הש"ס הוא דמתרץ לה למאי דס"ד השתא, והיינו דתחלה קס"ד דהש"ס דרבה הוא שהקדים לעיל בדבריו דרשא דתזרם הוא דס"ל הכי, אבל ר"א דע"כ אליבא דרבנן לא ס"ל דרשא דתזרם, לכן ס"ד דהש"ס דגם לר"ע לא ס"ל דרשא דתזרם אליבא דר"א, ודקשיא לך אמאי מטמא במשא ולא מקשינן לשרץ כמו שהקשו התוס' לעיל (בד"ה אמר רבה כו'), י"ל דס"ל כי חרם הוא ילפינן ממשמעותא כל שחרם הוא דאסור בהנאה מטמא נמי כמ"ש התוס' (בד"ה למשמשים כו') וע"כ גם איברי ע"ז שאסורין בהנאה מטמאין נמי, וא"כ קשה נדה למאי אתי, דאין לומר דאינה לאיברין כנדה, דהא ע"כ גם איברי ע"ז מטמאין ממשמעותא דכי חרם הוא, וע"כ צ"ל דלאקושי לנדה הוא דאתי לטמא במשא, הכי הוה ס"ד דהש"ס אליביה דר"א, ומשום הכי פריך שרץ ל"ל תיפוק ליה דאין מטמא במסמא מהיקשא דמת כמ"ש התוס' ד"ה ורבנן כו', דהשתא ליכא למימר כמ"ש התוס' (שם) דתזרם להחמיר הוא דאתי, דהא השתא ס"ד דלר"א לית ליה דרשא דתזרם גם לכ"ע, וא"כ שרץ ל"ל לכן הוצרך התרצן לתרץ למשמשין, אבל למסקנא דלקמן דלר"ע ע"ז אינה לאיברים, לפ"ז הדרא קושיא לדוכתיה מנל"ן דע"ז מטמא במשא, דאי מנדה הא י"ל דאתי למילף מנדה דע"ז דאינה לאיברים, ושרץ דלא לטמא במשא הוא דאתי, אלא ע"כ צ"ל דגם לר"א ס"ל אליבא דר"ע דרשא דתזרם, וע"כ להמסקנא תו אין צריך להא דמשני הש"ס לעיל דשרץ למשמשין לר"ע אתי, דהא איצטריך לגופא דלא לטמא במסמא מדרשא דתזרם, ע"כ מזה הוכיח רש"י דהא דלמשמשים לאו מדברי ר"א הוא, אלא תירוץ הוא דמתרץ הש"ס הכי למאי דס"ד אליבא דר"א, ולהמסקנא לא קאי תירוץ זה.

וע"כ לפ"ז אין צורך להגהות התוס' זה ברור בפ"י הש"ס ובכוונת רש"י: עמ"ש התוס' לקמן (דפ"ג ע"ב) בד"ה כי תיבעי לך כו' (הגם שיש לי עוד דרך לפרש בכוונת רש"י, בדברי רבה אין צריך לפרש דלמשמשים תירוץ הוא, אלא הכל מדברי המקשה הוא, וה"ק הואיל וע"כ לר"ע אתי למשמשין, וא"כ כי חרם הוא למאי אתי, ואתי ע"כ לאשמעינן דע"ז שנאסר בהנאה הוא דמטמא, הא מחובר שאינו נאסר בהנאה אינו מטמא, דסד"א דילפינן מקבר דמטמא במחובר, וא"כ רבנן נמי מסתמא לא פליגי על זה, ואם כן לרבנן לנדה ל"ל, דבלא זה יש לומר דאתי לטמא ע"ז של בעלי חיים דומיא דנדה אף שאינו נאסר, מ"מ דרך הראשון הוא נכון יותר, והוא האמת לע"ד).

שם בתוס' ד"ה למשמשין כו' ותימא כו', ולפענ"ד נראין דברי רש"י כנים ואמיתים כי יש לדקדק בלשונו שכתב לא מטמא לא במשא ולא באבן מסמא, דהל"ל לא מטמא אפילו במשא, ונ"ל הא דמבואר בסוגיא בדברי רבה דאמר תזרם דאמר קרא נכרינהו מינך כמו זר כו', הרי ב' מלות אלו כמ"ו ז"ר, כמו זר נחשבו ואין לי הבנה כלל, וכי יש דבר זר יותר מע"ז עצמה, ומאי כמו זר דקאמר, גם בלשון המקרא קשה דאמר תזרם לשון רבים, וצא תאמר לו בלשון יחיד, ועל כרחך צריך לומר דקרא דתזרם ע"כ במשמשין מיירי דכתוב לעיל מיניה וטמאתם את צפוי פסול כספך ואת אפדת מסכת זהבך, והיינו

משמשי ע"ז דהן צפויי וקישוטי ע"ז, לכן אמר בלשון רבים נכרינהו מינך להמשמשין אלו כמו זר, ר"ל כמו ע"ז עצמה, ואח"כ אמר כמו דוה צא תאמר לו הכנס אל תאמר לו ואיירי בע"ז עצמה, ור"ל אם יש לך שני היקשים א' להחמיר ולהוציא וא' להקל החמר עליו וכמ"ש התוס', ומדאיירי ברישא דקרא במשמשין, וסיפא דקרא שביק למשמשין דאיירי ביה לעיל ואיירי בע"ז עצמה, מבואר דהא דמחמירין צא תאמר לו, היינו בע"ז עצמה ולא במשמשין דלא מחמירין במשמשין כל כך, והנה לר"ע ה"ק צא תאמר לו להחמיר לטמא במסמא מהיקשא דנדה, ואל תאמר להקל ללמוד ממת דאינו מטמא במסמא, וא"כ הא דמבואר דמשמשין לא מחמירין בהו, סד"א דדווקא מאבן מסמא הוא דממעטין להו לכן איצטריך שרץ למעוטינהו נמי ממשא, ולזה דקדק רש"י בלשונו לא במשא ולא במסמא, ר"ל דלר"ע צריכין לנו שני לימודים א' למעוטי מסמא וא', למעוטי משא, אבל לרבנן דס"ל דע"ז אינה מטמא אלא במשא וה"ק לרבנן צא תאמר לו לאקושי לנדה למשא ואל תאמר להקל משרץ, ע"כ מדכתיב צא תאמר לו בע"ז עצמה ואיתמעטא משמשין, ע"כ דמשמשין אפי' במשא אינן מטמא כ"א במגע, לכן לרבנן לא איצטרך מיעוט על משמשין וזהו האמת בפ"ה הש"ס ובפ"ה רש"י: דף פ"ד ע"א בתוס' ד"ה מפץ כו' כדמוכח בפ"ק דסוכה עכ"ל ונ"ל לתרץ קושיא זו מסוכה על רש"י דהא דאמרין כאן דלית ליה טהרה במקוה איירי בטומאת מדרס וכמ"ש רש"י והיינו כיון דטומאת מדרס כתיבא בהדיא בתורה וטהרה לא מצינו לו, אבל שם בסוכה מיירי בטומאת מת דלא מצינו למפץ טומאה במת בתורה בהדיא, אלא דילפינן ליה במה הצד מכלי חרס ומכלי עץ, דמכלי חרס לחוד לא מצי למילף, דמה לכלי חרס שמטמא מאוירן וכמ"ש התוספות (ע"ב) ד"ה מה פכין, וכיון דמכלי עץ ילפינן למפץ אמרינן דיו להיות כדון, לכן יש להם טהרה במקוה כמו כלי עץ (ועיין בב"ק דף כ"ה ע"ב בתוס' שם) ולפי זה יש לתרץ מה שהקשו התוס' נמי לקמן (ע"ב) ד"ה והא לית ליה טהרה כו', מהא דקמייתי לה שם בב"ק לטומאת ז' דמשמע שיש להם טהרה במקוה, י"ל דהתם נמי בטומאת מת איירי, וליכא לאקשויהא בב"ק אף למאי דס"ד שם דלא אמרינן דיו אפילו הכי משמע שם דיש להם טהרה במקוה, י"ל דלא קשה מידי דהא דס"ד שם דלא אמרינן דיו, היינו כגון טומאת ז' דכתיבא במת בהדיא, וכיון דילפינן מפץ דמטמא במת, תו לא נפיק מכלל שאר כלים דכתיבא בהדיא בקרא במת דטומאת ז' בזה לא אמרינן דיו, אבל הא דלית ליה טהרה במקוה לא כתיבא בהדיא דלא ליהוי ליה טהרה, אלא כיון דטומאתו כתיבא בהדיא במקרא, וטהרה לא מצינו לו בהדיא לפיכך אין לו טהרה, וא"כ היכא שגם הטומאה לא כתיבא רק דילפינן ליה מכלי עץ, ע"כ ודאי דלא חמיר מכלי עץ עצמו, ובזה א"א לספוקי כלל וליכאלאקשויהא לפירוש רש"י דא"כ מכלי עץ לחוד נילף מק"ו, דאין לומר כמו שתירצו התוס' לקמן (בד"ה מה פכין כו'), דהואיל ולית להו טהרה במקוה לאי נעשה אב הטומאה, ומש"ה לא מצינו למילף מכלי עץ דהא לרש"י יש להו טהרה במקוה, דיש לתרץ קושיא זו לרש"י דלא שייך למילף ק"ו מכלי עץ, דיש לומר דבמדרס אין הדבר תלוי אם הוא כלי אם לאו, אלא הדבר תלוי אם עומד לשכיבה אם לאו, ולכן הסאה ותרקב.

אינן מטמא מדרס דאין עומדים לשכיבה ומפץ דעומד לשכיבה מטמא, אבל טומאת מת הכל תלוי בכלי לכן אין מפץ מטמא, ולא שייך למילף מק"ו דהשתא ומה כלי עץ דאינן

מטמא במדרס מטמא במת כו', דהא משום קולא זו דאינן מטמא במדרס לא שייך משום הכי להקל במת, דהא דאינן טמא במדרס הוא משום דלא מייחדי למדרס, ואין לו טעם מש"ה להקל במת, וכן סוף דינא מפץ דמטמא במדרס ק"ו דיטמא במת לא שייך ג"כ, דלמעלה זו דמטמא במדרס משום דמיוחד לשכיבה, לא מהני לטומאת מת כלל, ומש"ה צריך ללמוד מפכין קטנים מה לפכין כו' כלי עץ יוכיחו אבל על שיטת התוס' קשה לי בהא דאמר פ' כיצד הרגל, אחר שלמד שם טומאה במפץ בשרץ, אמר שם אלא מפץ במת מנין כו', דהא ע"כ בכלי עץ מיירי דשייך ביה טומאת ז', וא"כ מאי פריך מפץ במת מנין כו', מהיכי תיתי לנו למעטיה למפץ מטומאת מת, דהא כתיב וכל כלי עץ תתחטאו ויש בכללו נמי פשוטי כלי עץ כמ"ש התוס' בשם ר"י, ושם לא נזכר שק אך דממעטינן פשיטי כלי עץ מדאיתקש בשרץ לשק, וכיון דמפץ מטמא בשרץ מהיכי תיתי לן למעוטי למפץ במת דלא ליהוי, בכלל וכל כלי עץ תתחטאו.

כמו דהוא בכללו לענין טהרה במקוה וצ"ע. שם ע"ב בד"ה מי לא מסקינן כו' ור"י מפרש כו' כיון דבמדרס יכול כו' עכ"ל, פי' כיון דיכול לקבל טומאה מגבו, לכן אינו חוצץ בפני הטומאה, אבל השתא דלא טמא אף שיכול לקבל טומאה בהיסט, היינו משום דהוי כאלו נגע בתוכו כמו שכתבו התוס' לעיל (בשם ר"ת), וע"כ גבו אין ראוי לקבל טומאה, ושפיר חוצץ, ומהר"ם נדחק בזה עיי"ש, מיהו קצת ק' לפי ר"י דהל"ל מי לא עסקינן דיחדינהו לישיבה ואפ"ה טהור וק"ל.

דף צ"ה בד"ה שרא זילחא כו' אטו היכא דליכא רצפה כו' עכ"ל, והיינו בעיר שרצופה רק מקצתה באבנים, דאז שייך לגזור אטו מקום דליכא רצפה אבל מחוזה היתה כולה רצופה באבנים, לכן לא גזרינן אטו עיר דעלמא, וכ"כ התוס' להדיא בפסחים דף ס"ה (ע"א בד"ה המכבד כו') עיי"ש, ומהרש"א לא עיי"ש ונדחק בחנם עיי"ש, (א"ה) ובפסחים שם כתב המהרש"א ז"ל ג"כ כהמחבר עיי"ש).

דף ק"א ע"ב בד"ה נפסקו נאסרו כו' כאלו ר"ה ביניהן עכ"ל, אבל בספ"ק דעירובין דף י"ז (ע"א) הוכיחו התוס' מזה, (בד"ה עירוב כו') דע"כ נפסקו בחול קאמר ואפ"ה אם חזרו ונתקשרו בשבת חוזר העירוב למקומו, וכן פסק הרא"ש שם, ולכאורה הן נגד דברי התוס' דהכא, ע"כ הניח המ"א בסי' שנ"ה ס"א דברי התוס' בצ"ע וכן בסי' שע"ד ס"א מפקפק על דין התוס' והרא"ש הנ"ל מכח קושיא הנ"ל אבל באמת פשוט לע"ד דאין כאן שום קושיא, דכא כתבו לפי האמת לדינא, דאנן קים לן לעיל דף ק' (ע"ב) כרב חסדא דכרמלית משפת מיא משחינן, ולדידי בין הספינות הוי כרמלית, אבל התם הביאו ראיה מדרב הונא, דקשה על רב הונא דס"ל לעיל (שם) כרמלי' מארעא משחינן, וסתם ספינות מהלכות למעלה מי' כדלעיל בש"ש והוי מקום פטור בין הספינות, וגם ס"ל לרב הונא שבת הואיל והותרה הותרה, א"מ ה"נ נימא הואיל והותרה הותרה כיון דמקום פטור הוי בין הספינות, אלא עכצ"ל לרב הונא דנפסקו בחול מיירי ואי אפשר לערב יחד, מידי דהוי אחריץ שבין ב' חצירות דאין מערבין כאחד, וכיון דלרב הונא מוכרחין לומר דהעירוב חוזר למקומו כשחזרו ונתקשרו בשבת, ה"נ רב חסדא ס"ל הכי, דאנן לא חזינן דרב חסדא פליג על רב הונא בדין זה.

דף קיב ע"ב בד"ה סנדל שנפסקה כו', ואגב דנקט ברישא כו' עכ"ל, ולענד"ל דברי שא נקט ותיקנה לרבנותא דאפילו אוזן חדש נעשה מדרס, הואיל והן גוף א' כמ"ש ר"י בתוס' (ד"ה אבל כו') ובסיפא אשמעינן דסנדל גופא טהור לגמרי, אף דבטל להאוזן ואוזן השני בטל להסנדל וטמא מגע מדרס, וזה פשוט ועוד נ"ל לתרץ דנקט ברישא ותיקנה למאי דס"ד דאתי כרבנן ואיירי אף בנפסקה החיצונה, ובזה נשמר התנא דלא נימא דהא דסתים לן כרבנן דבנפסקה החיצונה טמא מדרס, היינו דהתנא מספקא ליה ואזיל מספקא לחומרא לטמא מדרס, אבל היכא דנ"מ לקולא כגון חליצה לא איפסקא הלכתא כרבנן, אבל השתא דנקט ותיקנה יש בזה גם נ"מ לקולא, דהשתא דמטמאינן ליה במדרס, ע"כ אם הלך הזב בסנדל הזה שוב לא נטמא הואיל ושבע לה טומאה, ודלמא הלכה כר"י דטהור ממדרס וא"כ נטמא עתה במדרס, דאפילו נפסקה אחר כך הפנימית לא נטהר, אבל השתא דפסקינן כרבנן דטמא מדרס וא"כ אינו מקבל שוב השתא טומאת מדרס כדפי', וע"כ אם נפסקה אחר כך הפנימית טהור לגמרי דה"ל פנים חדשות, וע"כ לקולא נמי הלכה כרבנן, אבל אם לא היה נקט ותיקנה, הוי י"ל דלחומרא פסקינן כרבנן דהוי כלי מדרס, דלר"י לאו כלי הוא, ואפילו מכאן ולהבא לא מקבל טומאה, לכן אשמעינן ותיקנה ודרס בו הזב עתה אפילו הכי טמא מדרס מטומאה הראשונה, ובסיפא נקט ותיקנה, כי היכי דלא נימא דהא דפסקינן טמא מגע מדרס, היינו דהתנא גופא מספקא ליה אי אמרינן בבת אחת שבע לה טומאה, ע"כ הואיל ובזה התיקון בא המדרס ומגע מדרס יחד לכן טמא מספק, ע"כ נקט ותיקנה, דהשתא יש נ"מ לקולא, דהואיל ומטמא מגע מדרס אם נגע בו הזב עתה לא נטמא דכבר שבע לה טומאה, ע"כ אם חזרה ונפסקה אחר כך אוזן הראשונה נטהר, אבל אם נימא דלא נטמא מנע מדרס אז נטמא עתה במגע הזב, ואז אחר שנפסקה אוזן הראשונה אח"כ טמא, א"כ ע"כ התנא אינו מסופק בדין זה, אבל אם לא הוי נקט ותיקנה, לא הוי נ"מ לקולא במה שנגע בו הזב עתה דאפילו נטמא במגע הזב, אפ"ה אם ניתקן אח"כ אוזן הזה וחזר נפסק הראשונה טהור, (ועמ"ש אח"ז בשם התוס' פרק הקומץ), ולמאי דמשני בסנדל של ד' אזנים צ"ל דברי שא נקט ותיקנה לרבנותא דסיפא ובסיפא נקט כדפי'.

ועכ"פ מ"ש התוס' דבסיפא נקט איידי דרישא הוא ללא צורך כדפי'. שם בד"ה אבל טמא מגע כו', אלא ע"כ אחר שניטלה כו' עכ"ל, לפי מה שכתבו התוס' פ' הקומץ דף כ"ה (ע"א בד"ה בשני כו') להקשות על אביי שם דלמה חולק על רבא, הלא בברייתא שהביא אביי עצמו מבואר דבזה אחר זה אמרינן שבע לה טומאה, ותירצו שם דס"ל לאביי כיון שבשעת מגעו מהני לחצי עשרון השני לטמאו מיד ה"ל כבת אחת, מש"ה קשיא ליה דהוי כבת אחת כ"כ התוס' שם עיי"ש, נמצא גם לרבא י"ל כן, כיון שבברייתא שם מבואר דבזה אחר זה אמרינן שבע לה טומאה, צ"ל דלא מיבעיא ליה אלא היכא דמהני לטמא חצי עשרון השני בשעת מגעו, אבל כל דלא מהני נגיעתו בשעת מעשה איפשטא לה מברייתא שם דכבר שבע לה טומאה, ועמ"ש לעיל.

שם בד"ה ניפלוג וניתני בדידיה כו' בטיל לה מתורת כלי עכ"ל וקשה לי מנ"ל לר"י הא, דעד כאן לא דחו התוס' לעיל, (בד"ה סנדל כו') סברת רש"י דאף כשנפסקו האזנים עדיין כלי הוא לתשמישין אחרים אלא דהקשו התוס' לעיל על רש"י מדתנן בסיפא לא הספיק לתקן כו' עיי"ש, והיינו לשטת רש"י דס"ל דטעמא דטמא מגע מדרס הוא משום

דנוגע בעצמו לדידיה עכצ"ל דלאו כלי הוא כלל, אבל לשיטת ר"י דלעיל (בד"ה אבל כו') דס"ל משום דה"ל טומאת בית הסתרים ולא נטמא מגע מדרס רק אחר שניתקנה, א"כ שפיר י"ל דאף כשנפסקו האזנים עדיין הוא כלי, ואם כן יש לומר מתני' אתי שפיר כר"י, ואפ"ה טמא מגע מדרס כיון שהמנעל גוף אחד עם האוזן הראשון דכבר נטמא במגע מדרס, ולא תקשה מסיפא דלא הספיק כו', דשם כיון דלא ניתקן אחר כך אם כן לא נחית לה מעולם טומאת מגע מדרס כמ"ש ר"י לעיל בתוס' וצ"ע: דף קי"ד ע"ב בד"ה וליתקע כי היכי דלידעו דשרי כו' למיפרך לכ"ע עכ"ל לכאורה קשה איך מתורץ קושיא זו באמת.

לרב שישא בריה דרב אידי, וכן הקשה המהרש"א. ונראה דלרב שישא בלאו הכי לק"מ, די"ל דע"כ לא קאסר ר"ע אלא להקריב חלבו של זה בזה מגזירת הכתוב דכתיב בשבתו, אבל בענין הצעת המטה דמדרבנן, לכן כיון דיה"כ ושבת שוין הן וחדא קדושה הוא, כמ"ש הרמב"ם פ"ח מה' עירובין (הל"ד) לא אסור להציע מזה לזה, אלא להיפך פליגי כ"ע דאפי' בשבת שרי להציע על יה"כ דשוין הם, וכיון שכן לק"מ וליתקע דלידעו דשרי להציע כו' דאפילו הן שוין נמי מציעין מזה לזה, וא"כ התקיעה אינה מוכחת לומר דמציעין כו', דכה"ג כתבו התוס' לעיל בסמוך, בשלמא לס"ד דהמקשה ואף לרב יוסף שפיר הקשו התוס', דליכא לתרץ כדפי', דא"כ תקשה וליתקע דלידעו דאסור להציע משבת ליה"כ כיון דיה"כ קיל, אלא עכצ"ל דאפילו הם שוין נמי אסור להציע מזה לזה, ע"כ אין התקיעה מוכחת לאיסור ע"כ הקשו התוס' שפיר, אבל לרב ששת וודאי יש לתרץ כדפי' דאם הם שוין נמי שרי להציע מזה לזה, והא דקשיא לך וליתקע דלידעו דיה"כ קיל משבת כדי לאסור אם חל יה"כ במוצאי שבת להציע משבת ליה"כ זה לא קשיא לרב ששת דהא רב ששת ס"ל דשבות רחוקה לא התירו: דף קכ"ו רש"י בד"ה והוא שמתוקן כו' וד"ה א"ל ר"י, וד"ה לימא מר כו' אם ראשו נגרר לארץ כו' עכ"ל.

הנה דברי רש"י בסוגיא זו הם תמוהין מאוד, חדא בהא דפי' אמאי פשיט מר לקולא, הא בלאו הכי קושית רבי ירמיה מוכרחת היא, דהא ת"ק דנגר הוא ר"א, וע"כ ר"י כחכמים ס"ל, דלא מצינו תנא אחר החולק על ר"א אלא ר"י, ומהיכי תיתי לן לומר דחכמים ס"ל דלא כר"י תו דעל זה לא תירץ לו כלום במאי דא"ל אנא דאמרי כרשב"ג דמ"מ קשה מנא לך לפשוט לקולא דחכמים כרשב"ג ס"ל, אימא דחכמים כר"י ס"ל, וזולת הנ"ל יש כאן תמיה גדולה על רש"י שפירש במשנתנו בדברי ר"א, דקשור ותלוי היינו שהחבל שהוא קשור בו אינו מגיע לארץ, מבואר מזה דאף כשראש התחתון של הפקק מגיע לארץ שרי, ופי' זה הוא נגד האמת המבואר בסוגיא, דאף אם ראשו העליון תלוי אם ראשו התחתון מגיע לארץ אסור לר"א, וכאן בד"ה לימא מר כו', חזר בו רש"י ופי' דקשור ותלוי דהפקק היינו שראשו נגרר בארץ והל"ל גם במתניתן כן, תו למה הזכיר רש"י כלל בקושייתו של ר' ירמיה הפי' של קשור ותלוי דר"א, הכי ה"ל לרש"י לכתוב ר"א בעי קשור ותלוי, ורבנן א"ל בין תלוי כו', דהרי כבר פירש במתני' קשור ותלוי דר"א: ונלעז"ל דרש"י בפירושו האיר עינינו לפרש הסוגיא במה שנדחק התוס' טובי בהסוגיא, וזה דקשה לרש"י דהא ע"כ שמואל דפסק בעירובין (דף ק"ב ע"א) הלכה כר'

יהודא בנגרר ע"כ ס"ל דמשום בנין היא, דאל"כ קשיא שמואל אדשמואל כמ"ש התוס' (בד"ה ר"י אומר כו') וכן מוכח מדאותיב רב עמרם לקמן (ע"ב) מן סתם משנה, ומבואר שם דס"ל דסתמא דנגרר הוא סותר לסתמא דפוקקין ואפ"ה מעשה רב, ואי ס"ד דהא דנגרר משום טלטול הוא, א"כ אין סתמי משניות סותרות להדדי דבהא דנגרר דמשום מוקצה הוא סתם כר"א, אבל בהא דפוקקין בטפיח דכלי הוא וע"כ משום בנין הוא, בזה הלכה כרבנן דתוס' אהל ארעי שרי, אלא ע"כ דהא דנגרר משום בנין הוא, ודחוק הוא לומר דר"י ורב כהנא פליגי עליהו וס"ל משום טלטול דבמאי קמיפלגי, וע"כ ס"ל לרש"י דלכ"ע הא דנגרר והא דפקק משום בנין הוא וכדאמר ר"י לעיל, וא"כ קשיא לרש"י הא דקנה במאי עסקינן אי במנעול ומשום בנין, א"כ מאי פריך לקמן (שם) על ר' יוחנן מחריות של דקל דלענין טלטול הוא, ואי איירי בפותחות ומשום מוקצה, א"כ מאי מדמי לה ר' כהנא להא דפקק דמיירי בבנין וכמ"ש התוס' ג"כ, תו קשיא לרש"י דבהא דאמר ר' יוחנן כמחלוקת.

כאן כך מחלוקת בנגרר הנגרר, מבואר דבא ללמוד מכאן למחלוקת דנגרר, ובאמת אינו כן דלפי ר"ת יליף ממחלוקת דכאן שני דברים, הא' דחכמים דמתניתין בעי קשירה, ב' דפליגי כאן בטלטול כי היכי דפליגי בנגרר, וא"כ איפכא ה"ל לר"י למימר כמחלוקת בנגרר הנגרר כך מחלוקת כאן, וזה הוא קושיא גדולה על פי ר"ת, תו במאי קמיפלגי ר' כהנא עם ר' יוחנן דלמר חכמים היינו כרשב"ג ולר"י חכמים היינו כר"י על כן כדי לתרץ כ"ז נראה ליה לרש"י לפרש דמלשון ר' ירמיה דא"ל ולימא מר כו' משמע דאין מוכרח כל כך לומר כן, משום דיש לנו לפרש שני דרכים, הא' י"ל דחכמים בעי קשור וחכמים היינו ר' יהודא, או י"ל דחכמים לא בעי קשור, והא ע"כ ת"ק דנגרר היינו ר"א, א"כ י"ל דגם ר' יהודא כר"א ס"ל, ור"י ות"ק בד"א קמיפלגי, דר"א היה רבו של ר"ע דהוא רבו דר"י, דת"ק ס"ל ר"א בעי קשור ותלוי אפי' ראשו התחתון, אבל כל שראשו התחתון מגיע לארץ אסור, אבל ר"י ס"ל דלר"א אפי' ראשו העליון תלוי והתחתון מגיע לארץ שרי, וא"ת דהא ע"כ לפ"ז ר' יהודא מודה דאם גם ראשו העליון נגרר לארץ אסור, דהא ר"א תלוי בעינן, וא"כ מאי קאמר ר' יהודא איזהו במדינה שאסור כל שאינו לא קשור ולא תלוי כו' ה"ל למימר רבותא אפי' קשור ושני ראשיו נגררין נמי אסור, יש לומר דר"י מיירי בכל ענין דבין שיש תורת כלי עליו ובין שאין תורת כלי עליו, לעולם אם ראשו העליון תלוי שרי, ואם אינו קשור כלל אפי' יש תורת כלי עליו אסור, הא אם קשור ושני ראשיו נגררין, בזה יש חילוק אם תורת כלי עליו שרי ואם אין תורת כלי עליו אסור, ולפי זה מתני' דבעי ר"א קשור ותלוי אליבא דר' יהודה מיירי בדליכא תורת כלי עליו, וע"כ לא קשיא הדיוק' אהדדי, ודלא כמ"ש הרשב"א בתוס' (ד"ה שקשור כו') וע"כ א"ל ר' ירמיה כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ה"ל לחומרא, ומשני אנא דאמרי כרשב"ג, פי' דע"כ הא דקנה איירי בהתקינו למנעול ומשום בנין הוא, דהשתא אתי שפיר טפי הא דת"ק בעי קשור ותלוי, דכן מצינו לר"א דס"ל הכי בפקק החלון, אבל לא מסתבר לאוקמי ברייתא דקנה בפותחות ומשום טלטול, דא"כ אמאי בעי ת"ק קשור ותלוי, דלא מצינו שום תנא דס"ל דבמוקצה לא מהני קשירה וכדמצינו גבי חריות של דקל דס"ל לת"ק דבעי קשירה, וכיון דע"כ הא דקנה במנעול ומשום בנין, ע"כ אי אפשר לומר דחכמים דמתניתין בעי קשירה כר' יהודא, דא"כ רשב"ג כמאן,

דליכא למימר דעת שלישיית הוא, דא"כ קשה אמאי לא הביא במשנה דנגר דעת רשב"ג דלא בעי קשירה, או למה לא הביא נמי בבבביתא דקנה דברי ר' יהודה, אלא ע"כ מזה מוכח דחכמים לא בעי קשירה כרשב"ג, ור"י ות"ק ע"כ פליגי בד"ר"א כדפי', כך סבר רב כהנא, אבל ר' יוחנן לשטתו אי אפשר לאוקמי בהכי דא"כ דר"י כר"א סבירא ליה דבעינן ראשו א' למעלה שיהא תלוי, א"כ קשיא למה אמר ר' יהודה כל שאינו לא קשור כו', הל"ל רבותא אפי' קשור וראשו נגררין לא מהני, וליכא לפרש נמי לר"י כדפי' לעיל לרב כהנא, דהא דאמר ר"י כל שאינו לא קשור כו', היינו לומר דאז אפילו אי איכא תורת כלי עליו אסור כיון שאינו קשור כלל, והא דבעי ר"א במתניתין קשור ותלוי, היינו בדליכא תורת כלי עליו, דלרבי יוחנן א"א לפרש כן, דא"כ ע"כ רבנן דפליגי על ר"א במתניתין ואמרי דאפ"ה קשור לא בעינן, ע"כ אמרו נמי דומיא דר"א בדליכא תורת כלי עליו, וא"א לומר כן דהא ר' יוחנן ס"ל בסיטוי כלים דבעינן שיהא תורת כלי עליהן, ואיך שרו רבנן בדליכא תורת כלי עליו ואינו קשור, ולכן א"א ליה לר' יוחנן לפרש כרב כהנא אלא דחכמים כר' יהודה ס"ל, ולפ"ז הוכיח הש"ס דע"כ לשטת ר' יוחנן חכמים דמתניתין היינו ר' יהודה, וא"כ קשה רשב"ג דקנה כמאן ואמאי לא הביא בנגר דעת רשב"ג וכן בקנה ה"ל להביא נמי דעת ר' יהודה, אלא ע"כ לר' יוחנן צריכין לומר, דבבביתא דקנה איירי בפותחות ובטלטול, וכיון דלר' יוחנן א"א לפרש בעינן אחר, ע"כ צ"ל הא דת"ק בעי קשור ותלוי במוקצה, היינו משום דדרך תמיד להשתמש בתלוי ולכן אין יוצא ממוקצה עד שיהא תלוי וע"כ פריך שפיר לקמן לר' יוחנן מהא דקנה אהא דחריות של דקל, והיינו משום דלקמן קאי הש"ס בד"ר יוחנן, ור' יוחנן ע"כ צריך לאוקמי בבביתא דקנה משום מוקצה כדפי'.

והשתא אתי שפיר הא דאמר ר"י כמחלוקת כאן כך מחלוקת נגר, והיינו משום דיש לפרש דר"י ות"ק דנגר פליגי בד"ר"א, ואם כן לרב יהודא בעינן שיהא תלוי ראשו שלמעלה, לכן אמר כשם שכאן מחלוקת ר' אלעזר וחכמים שלו, כ"נ בנגר פליגי בפלוגתא דר"א וחכמים וחכמים כר"א, ומשום דממשנתינו נלמד, דע"כ ליכא למימר דר"י דנגר כר"א ס"ל כמו שהוכחתי לעיל לשיטת ר' יוחנן, ע"כ אמר כמחלוקת כאן, פ"י מכאן נלמד דר"י דנגר כחכמים ס"ל, והשתא לשיטת ר"כ הכא דמוקי לא דתנאקמא ור"י דנגר דפליגי בד"ר"א, ואליבא דר' יהודא קשור ותלוי דר"א היינו כשהחבל שקשור בו תלוי וראשו התחתון נגרר למטה סגי בהכי, והנה שמואל פסק במסכת עירובין דהלכה כר' יהודה בנגר, לכן פ"י רש"י במתניתין בד"ר"א דקשור ותלוי היינו שהחבל תלוי, דהא ר"י ס"ל הכי אליבא דר"א והלכה כר"י בזה כדפי'.

והשתא א"ש נמי הא דבקושייתו של ר' ירמיה מפרש רש"י קשור ותלוי דר"א, ורצונו לומר השתא פשוט לך לקולא, הן בדברי חכמים דלא בעי קשירה והן בד"ר"א, דאליבא דהלכתא מתפרש שהחבל תלוי, ולימא מר כל זה לחומרא, דבד"ר"א לכ"ע תלוי היינו שראשו התחתון נמי תלוי בעינן, וע"כ ר"י כחכמים ס"ל ובעו חכמים קשירה, כל זה ג"ל הקטן ברור בהסוגיא ובכוונת רש"י: דף קכ"ז ע"ב תוס' בד"ה דאי בעי כו' עכ"ל, ויש לתרץ קושיית התוס', משום דקשיא ליה להש"ס למה ליה למיתני תרומה ולמתני דמאי בחדא מנייהו הוי סגי, ע"ז אמר דמאי דאי בעי מפקר כו' לכן לא הוי ידעינן תרומה מיניה, ודקשיא לך הל"ל תרומה דמאי למה לי, ע"ז משני רב הונא דפלוגתא דב"ש

וב"ה הוא ואשמעינן כב"ה, אבל אי ד"ה היא הוי קשיא מאי קמל"ן מתני', דכן כתבו התוס' להדיא לקמן בסמוך ד"ה שפדאו כו', דמש"ה נקט אסימון דיש בו פלוגתא, אבל אי ד"ה היא מאי קמל"ן מתניתין עיי"ש.

שם בד"ה הא קמל"ן אין חומש כו', לכאורה י"ל דאי אין חומש מעכב, אז מעשר והקדש שנפדו היינו שלא נתן החומש, וסיפא שלא נפדו כדלקמן מעשר שפדאו ע"ג אסימון ודלא כר' דוסא והקדש שנפדו ע"ג קרקע, ואי חומש מעכב, יש לומר דמעשר והקדש שנפדו דרישא, היינו מעשר שפדאו ע"ג אסימון ומתניתין ר' דוסא הוא, והקדש שנפדו ע"ג שוה כסף, ואין לומר דמילתא דפשיטא הוא, זה אינו דהתוס' ד"ה ונתן כו' כתבו דס"ד דכסף דוקא, אך דהרבו דשוה כסף ומיעוטא דקרקע מחד קרא נפקא להו, ואי לאו דמרבי קרא, ס"ד כסף דוקא בעינן, ומעשר והקדש שלא נפדו היינו דלא נתן החומש דחומש מעכב.

וזה ברור: דף קל"ב ע"א בתוס' ד"ה ומה צרעת כו' תימא כו', וע"ק כו' עכ"ל. ולפעד"נ לתרץ שני הקושיות האלו עפ"י מה שהקשה ר"י מאורליינש בתוס' פ"ק דיבמות דף ז' (ע"א) ד"ה, ומה עבודה כו', בהא דבעי למילף שם דרציחה ידחה שבת מק"ו דרציחה דוחה עבודה ועבודה דוחה שבת, והקשו נימא דיו מה רציחה אינו דוחה עבודה אלא בשב ואל תעשה ה"נ, ומנ"ל דרציחה ידחה בקום ועשה, ותירצו דס"ל כמ"ד היכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו עיי"ש, וא"כ י"ל כאן דאיפכא ל"מ למילף ק"ו.

דאז י"ל רציחה תוכיח דעבודה דוחה שבת בקום ועשה ושבת דוחה רציחה ואפ"ה אין עבודה דוחה רציחה אפילו בשב ועל תעשה, אבל ק"ו דברייתא דמילה דוחה שבת שפיר ילפינן בק"ו מעבודה דדוחה שבת בקום ועשה, דאין לומר רציחה וקבורת מ"מ תוכיח דמה להנך שכן לא מצינו שידחו שום מצוה בקום ועשה אלא בשב ואל תעשה, לכן לא דחו נמי שבת בקום ועשה, וכדאמר פרק מי שמתו דמת מצוה אין דוחה שום מצוה אלא בשב ועל תעשה עיי"ש דף י' (ע"א), וכדי ליישב דברי התוס', צ"ל דהתוס' כאן ס"ל כתירוץ הב' שתירצו ביבמות שם, דילפינן מק"ו דעבודה דקילא דוחה שבת בקום, ועשה, מכ"ש רציחה דחמירה ומאי חומריה דדחי עבודה עיי"ש, מיהו לע"ד אף לתרוץ זה יש לתרץ כמו שכתבתי, דמ"מ לא שייך לומר רציחה ומ"מ תוכיח ותדע דגם לפי מ"ש התוס' וכ"ת מילה עדיפא כו' הרי אף דגם דלרציחה דדחי שבת ק"ו גמור הוא, אפ"ה לא שייך למימר רציחה תוכיח כיון דמילה עדיפה, ה"נ מילה עדיפא שדוחה אפי' בקום ועשה את הצרעת, ועמ"ש לקמן אי"ה: ע"ב בד"ה הדר אמר כו' תימא כו' עכ"ל, הנה התוס' תמהו על הש"ס, ונדחקו בזה, וכן לעיל בהסוגיא נדחקו רש"י והתוס' בדברי ר' יוחנן דאמר ביום אפי' בשבת, ופירשו דר"א ס"ל ביום אתי למכשירי מילה, ומילה גופא לר"א הלכה למשה מסיני עיי"ש, וזהו דוחק גדול להמציא לעצמינו הלכה למשה מסיני לר"א מה דחכמים לא ס"ל, והעיקר תירוץ זה של ר' יוחנן חסר מן ספר הש"ס ע"כ אני הקטן אענה את חלקי לפרש הסוגיא בס"ד: ונראה לפעד"ל דהא דאמר בבבביתא קמייטא וממאי דצרעת חמירא כו', דגברא הוא דלא חזי יש והיינו לרבא דלקמן לא חזי, משום דבעי הערב שמש ומשום עבודה דלמחר לא נדחה צרעת, ולמסקנת רב אשי דלקמן הא דלא חזי, היינו ר"ל כיון דלא בעי למיעבד עבודה בשעה שקוצץ הבהרת רק

אחר כן לא נדחי, דבעינן בעידנא דמיעקרא לאו קא מקיים עשה כגון מילה בצרעת כו', כל זה לא שייך אלא לרבנן דס"ל מכשירי עבודה לא דחו שבת, אבל לר"א דיליף לעיל ריש הסוגיא (ד"ק ל"א ע"א) דמכשירי עבודה דצורך גבוה היא דוחין את השבת, מעומר דקוצרין אותו בשבת, והרי העומר הי' קוצרין בלילה של מוצאי יו"ט לצורך עבודה של מחר ביום השבת כדאיתא במנחות (דע"ב ע"א) ולעיל ילפינן (שם) דג"כ אופין ב' לחם בליל שבת לצורך מחר והוא עבודת יום השבת, הרי חזינן דדחינן ליל שבת מפני שהיא מכשירי עבודה של יום השבת למחר ואלו צרעת לא דחינן כדי לעשות העבודה, ולא אמרינן נקצוץ עתה הבהרת כדי שיוכל לעבוד העבודה, דאז קציצה זו היא מכשירי עבודה, הרי דמכשירי עבודה לא דחו צרעת ומכשירי עבודה דוחה שבת, הרי דע"כ צרעת חמירא משבת לר"א, דאלו שבת ניתנה לדחות מפני מכשירי עבודה, וצרעת לא נתנה לדחות מפני מכשירי עבודה נמצא דלר"א ע"כ מוכרח הוא דצרעת חמירה משבת, אבל לרבנן דס"ל דמכשירי עבודה לא דחו שבת, שפיר י"ל דלעולם שבת חמירא מצרעת, והא דעבודה לא דחי צרעת הוא משום דהעבודה ליתא קמן בשעת דחיית הלאו לרבא, וכן לרב אשי בעינן לקיים העשה בעידנא דמיעקר לאו, וכן מכשירי עבודה לא דחו שבת כ"א עבודה עצמה.

דאז קיים מצות העבודה בשעת דחיית שבת. ולפ"ז י"ל דברייתא.

קמיייתא אתיא כרבנן, לכן י"ל דשבת חמירה מצרעת, וברייתא בתרייתא אתיא כר"א, ולר"א ע"כ צרעת חמיר משבת וכדפי', ורבא אתי כרבנן ולכן אמר בזמנו לא צריך קרא, ותדע דהא גם לשיטת התוס' לא קאי רבא כר"א דהוי מילה הלכה ואין דנין ק"ו מהלכה, ועפ"ז מתורץ ג"כ הא דר"י דלעיל די"ל דהא דאמר ר' יוחנן לעיל מילה אתיא מביום אפי' בשבת, היינו לרבנן, אבל לר"א ע"כ ביום אתי למכשירין, אבל מילה גופא ילפינן לר"א בק"ו, דהשתא שדוחה את הצרעת הדוחה את העבודה ועבודה דוחה שבת, ק"ו דמילה גופא דוחה שבת, דהא לר"א ע"כ צרעת חמורה משבת, דהרי מכשירי עבודה דוחה שבת ולא דחו צרעת כדפי', וא"כ לר"א ילפינן מילה בק"ו וע"כ אתי ביום למכשירי מילה, אבל לרבנן שבת חמירה מצרעת, והא דלא נדחה צרעת מפני העבודה, הוא משום דגברא הוא דלא חזי כדפי', וע"כ איצטרך ביום למילה גופא.

ולכא לאקשוויי ע"ז איך אפשר לומר כדפי'. דלר"א אתי מילה.

מק"ו, הא ק"ו פריכא הוא כמו שהקשו התוס' לעיל ד"ה ומה צרעת כו', שהקשו שם שני קושיות על הק"ו, ותו קשה לכאורה כיון דילפינן לר"א מילה מק"ו, א"כ גם מכשירי מילה נילף בק"ו דהא מכשירי עבודה דוחה שבת, ק"ו מכשירי מילה. דיש לומר דלא קשה מידי, הן לפי שיטתי דלעיל דכבר תירצתי שם שני קושיות דהתוספות.

וע"כ אתי שפיר דמכשירי מילה ליכא למילף בק"ו, דאמרינן דיו כמו מילה בצרעת, דמילה גופא דוחה צרעת ולא מכשירין. ואפילו לפי שיטת התוס' דלעיל נמי לק"מ אך להיפך י"ל דלר"א אתי ביום למילה גופא דליכא למילף בק"ו די"ל רציחה תוכיח וכמ"ש התוס'.

אבל אחר שנכתב ביום למילה גופא דאפילו בשבת. אז שפיר ילפינן מכשירין בק"ו מעבודה, דמכשירי עבודה דוחה שבת ק"ו מכשירי מילה דחמירה מעבודה, דהשתא ליכא למימר רציחה תוכיח, דמה לרציחה שאין רציחה גופא דוחה שבת, אבל מילה דכבר נלמד מקרא דדוחה שבת, שפיר ילפינן גם מכשירין בק"ו.

ולשיטת התוס' ליכא למימר דיו כצרעת, דעכ"פ קו איכא ממכשירי עבודה, כמ"ש התוס' דיבמות בתירוץ השני הביאותיו לעיל, דהתוס' ע"כ כתירוץ זה ס"ל כמ"ש לעיל, זה הוא ברור בעיני הקטן בהסוגיא במקום שרש"י והתוס' נדחקו ולא פירשו כן (א"ה עיין בחידושי הרשב"א ז"ל, ותמצא להדיא שכבר הקדים להרב המחבר ז"ל בעיקר סברתו ויסוד דבריו שכתב גבי פלוגתא דרבא ור' ספרא וז"ל ומסתברא דכל מאן דאית ליה דצרעת חמורה ע"כ ס"ל דמכשירי מילה דוחין את השבת דמילה גופה כו' ק"ו הוא ומה צרעת דוחה שבת וכ"ש מילה, וכי איצטריך מילה למכשירין איצטרך כו' עכ"ל, ואמנם לפי דרך פ"ה הרב המחבר ז"ל שתפס לאמת להך סברא ומפרש דקושטא דמילתא הוא דפלוגתייהו דר"א ורבנן במכשירין שייכא בהא אי דצרעת חמורה או שבת חמורה כמבואר בדבריו, קושית הרשב"א ז"ל שהקשה על סברא הנ"ל במקומה עומדת, שהקשה שם וז"ל וא"ת א"כ דפלוגתייהו דר"א, ורבנן כו', לוקמינהו בפלוגתא דר"א ורבנן דמתניתין, ומה גם אני בעניי ודעתי הקלושה לא ירדתי לסוף ועומק דעתם העמוקה והרחבה, דאעיקרא דדינא פירכא דהא ודאי ר"א לא פליג בהא דמילה של"ב אינה דוחה את השבת, וא"כ שפיר י"ל מילה של"ב תוכיח דדוחה נמי צרעת ואפ"ה לא דחי שבת, וכמו שהקשה המהרש"א ז"ל ג"כ לעיל ע"א בד"ה ומה צרעת כו', גם מ"ש הרב המחבר ז"ל לעיל ותדע דהא גם לשיטת התוס' לא קאי רבא כר"א כו' עכ"ל, לפענ"ד אין זה מוכרח דדלמא רבא דלא בא אלא לפרש הברייתות כרנב"י רביה דלעיל ע"א ס"ל, וכמ"ש התוס' שם בז"ה ת"כ כו', וא"כ שפיר י"ל לשיטת התוס' דקאי רבא אף כר"א, ודע דמוכרח ג"כ לומר בשיטת הרב המחבר ז"ל, שתפס עיקר לשיטת מהר"ם מלובלין ז"ל שמקיים ההג"ה החדשה שבתוס' הנ"ל דלא חשש לקושית המהרש"א ז"ל שהקשה על ההג"ה הנ"ל, דלפי דרכו שייכא ג"כ לומר אמאי אתיא הת"כ דלא כראב"י, הא לדידיה נמי א"ל דאתי הברייתא כרבנן ולא כר"א ולכך לא בעי למיזרש שמיני ע"כ): דף קמ"ד ע"א בד"ה לא לרצון בסתמא כו', וצ"ל דמה שהי' חושבו רבא כמעין כו' עכ"ל, דברי התוס' הן דחוקים דרבא יטעה בהא, ויותר ה"ל להתוס' לתרץ דרבא היה סובר כדקס"ד דהש"ס דנדה (דף כ"ו ע"א) בתירוץ הראשון של ר' יוחנן דמשני שם דומיא דרוק דמתעגל ולא בעי חוזר ונבלע, אלא דהש"ס פריך (שם) ע"ז ממתניתין דטמא משקין בזב טומאת משקין אין טומאה חמורה לא, וע"כ מסיק ר' יוחנן שם דבעינן ג"כ חוזר ונבלע, ורבא דלא הוה ידע ממתניתין דט' משקין, דהא הש"ס אותיב לרבא (בכריתות שם) מהא מתניתין דט' משקין, ע"כ שפיר י"ל דרבא סבר כתירוץ הראשון של ר' יוחנן וצ"ע: בא"ר והשתא קשה לר"י כו' עכ"ל, באמת שהדברים תמוהים, דהסוגיות סותרות זו את זו בשני דברים, כאן צריך לשנויי לרצון היינו סתמא, אא"כ בחלב אשה מטמא אף אם אמר לא ניחא לי, ובסלי זתים מטמא דוקא בסתמא, והתם תמה רבא על רב נחמן אמאי לא ניחא ליה טמא בחלב אשה, וכן פריך שם לקמן על ר' יוחנן דצריך לאוקמי בטיפה המלוכלכת כו' עד שהוצרך הש"ס לשנויי לרצון דאמר ניחא

לי, הרי דאין חלב מטמא אי לא ניחא ליה, ובסלי זתים בעינן דוקא ניחא ליה ולא סתמא, וזהו ההיפך הסוגיא דכאן: והנלע"ד לתרץ קושיות התוס', דלק"מ ע"פ שיטת ר"י בתוס' לעיל (בסמוך ד"ה שמשך כו') דהסוגיא דכאן אזיל לרב יהודה אמר שמואל דלעיל, דמודה ר' יהודה בזתים ולא חילק בין משך ללא משך, ואליב' פריך שפיר ממתניתין דסלי זתים אברייא דלעיל, ואליב' הוצרך לשנוי לרצון היינו בסתמא וחלב האשה מטמא אפי' לא ניחא ליה, ואפ"ה לא תקשה כאן אמאי מטמא כדפריך שם, משום דכאן קאי בשיטת רב יהודה אמר שמואל דמודו רבנן לר"י בשאר פירות, ועכצ"ל כדקאמר בסמוך לקמן מברייא יכול לסחוט אפי' לכתחלה לצורך מימיהן, ומזה הוכיח דרבנן מודים לר"י דלא שייך לגזור כיון דשרי לסחוט אפילו לכתחלה, ועכצ"ל דלא הוי משקה כיון דמיוחדים לעולם למאכל, ע"כ ה"ה חלב האשה דמיוחד ג"כ למאכל התינוק, מש"ה הוי אוכל ולא משקה, וע"כ אפילו אם ניחא ליה לא הוי משקה מצד הסברא אלא מצד הקבלה שקבלנו ט' משקין בזב וא' מהם חלב אשה, לכן הואיל ומצד הסברא לא הוי משקה כלל אפי' בניחא ליה רק מכח גזירת המקום שקבלנו כך דהוי משקה, לכן י"ל דלאו בניחותי תליא, וע"כ אפי' לא ניחא ליה נמי הוי משקה, אבל סוגיא דשם הא דפריך רבא לרב נחמן אמאי מטמא חלב אשה בלא ניחא ליה היינו משום דלשיטת רב נחמן מסקינן הכא לקמן (ע"ב) כיון דאחשבינהו הוי משקה אף דמיוחד למאכל, א"כ ה"ה חלב אשה נמי אי ניחא ליה, מצד הסברא ראוי להיות משקה, ע"כ פריך שפיר כרב נחמן שם דהוי כשאר משקין דאם לא ניחא ליה ודאי דלא הוי משקה, וכן פריך שם לר"י דסבר לא ניחא ליה לא הוי משקה, משום דכאן ס"ל לר"י דבכל הפירות פליגי ר"י וחכמים וע"כ דכרב נחמן ס"ל, מדגזר בהו שמא יסחוט ע"כ סבר כיון דאחשבינהו הוי משקה, וע"כ הוצרך לשנוי שם דלרצון הוי ניחא ליה ושלא לרצון בסתמא, וסלי זתים אפילו בסתמא הוי משקה, ואפ"ה לא תקשה שם כדפריך הש"ס כאן, השתא ומה סלי זתים וענבים דבני סחיטה נינהו כו', משום דהתם קיימינן לר' יוחנן ור' יוחנן לשטתו דכאן אזיל דאמר לעיל חלוק היה ר"י אף בזתים וענבים, ואליבא דר' יוחנן צריך לחלק בין משך ובין לא משך ע"כ לק"מ לר' יוחנן ממתניתין דסלי זתים, די"ל בלא משך אפי' בסתמא ל"ה משקה לר' יהודה, וברייא דלעיל במשך איירי, ע"כ א"ל לאוקמי שם כמו כאן, אלא שלא לרצון בסתמא, בל זה ברור: ע"ב בד"ה חולב אדם כו' כמו דש חשיבא עכ"ל, כתב מהרש"א דהוא מגומגם דבתחלה כתבו דכמו דש חשיבא ואח"כ כתבו דהוי כבורר כו' עד וכ"כ המרדכי והר"ן עיי"ש עכ"ל, הנה הוא ז"ל הבין דכוונת המרדכי והר"ן ז"ל דמשום תולדה דבורר הוא ולא דק דודאי כוונת התוס' ומרדכי והר"ן דהוי כמו דש, שבתחלה היה בתוך הפסולת ואח"כ בוררו ונוטלו ממנו כן הוא חולב בשבת דבהמה כפסולת דמי, וכמ"ש התוס' פ' כלל גדול דף ע"ג ע"ב בד"ה מפרק כו') וכ"כ עוד התוס' ביבמות דף קי"ד (ע"א בד"ה וקסבר כו') דדמי לדש שבורר האוכל מתוך הפסולת, ותדע דהא כן איתא להדיא פ' המצניע (דף נ"ה ע"א) חולב חייב משום מפרק תולדה דדש ומחבץ משום בורר, מבואר דחולב לאו בורר הוא, ועוד תדע דאל"כ מאי השיב הר"ן על התוס' דלא הוי בהמה פסולת אלא אוכל וארי' הוא דרביע עליה כו' עכ"ל עיי"ש, וקשה דהא קייל"ן דף ע"ד (ע"א) ונתבאר סי' שי"ט (ס"א) הבורר שני מיני אוכלין זה מזה אם אין חפץ לאכול השני עתה הוי בורר וחייב חטאת, ע"כ ק"ו בהמה

שאינן יכול לאכול עתה ממנה פשיטא דהוי בורר אלא פשיטא דאין כאן דין בורר בחולב כלל, אלא דכמו דש חשיבא, לכן כתב הר"ן דלא דמי לדש שהיה תוך הפסולת כו' עיי"ש וזה פשוט: דף קמ"ה בד"ה ור' יוחנן אמר כו', ומפרש ר"ח כו', עכ"ל, הנה הרי"ף הביא ג"כ לשון ר"ח ז"ל והשיב עליו בדברים נכוחים.

וכל הבאים נמשכו אחר הרי"ף. והנה ידוע שכל דברי ר"ח הן דברי קבלה.

וכל שכן בכאן שכתב שכן קיבל מרבותיו. ואיני כדאי להכניס עצמי בדברים כאלה.

אך תורה היא כו'. ואני הקטן אברר בס"ד שדברי ר"ח ז"ל הן מוכרחים בהש"ס.

והן דברים ברורים ומאירים כשמש בצהרים. אך תחלה אציע שלשה דברים ברורים ומוכרחים.

..

הא' הא דיש פלפול בהסוגיא במשקה הבא לאוכל, היינו דוקא כמו בסוחט ענבים שלא היה עליו שם משקה מעולם, ובשעה שראוי להיות עליו שם משקה נותנו לאוכל, לכן נשאר שם אוכל עליו כמו שהיה, אבל יין גמור או מים הבא לאוכל וודאי דהוי משקה אף שהוא מעורב עם האוכל ומקרי טיבולו במשקה.

, ותדע מדאמר בהסוגיא דין זה בחולב או מחליק בענבים ולא מצינו דפליגי ביין או מים הבא לאוכל, וכן פסק הט"ז בס"י קנ"ח (ס"ד) במרקחת המטוגן בדבש דהוי משקה כיון שכבר היה משקה עיי"ש, ונ"ל דכ"מ עוד ממשנה רפ"ג דטהרות, ושוב מצאתי כן בתשובת מבי"ט סי' ע': הב' לשיטת הרי"ף דלעיל דס"ל בשאר פירות אפי' לכתחלה יכול לסוחטן, הואיל דלאו בני סחיטה נינהו וכמסקנת הש"ס דלעיל, צריך לומר דלא תקשה מ"ש מכבשים ושלקות דאסורין, היינו משום דיש בתוכן משקין דאתי מעלמא והן משקין גמורים, משא"כ בפירות דלעיל דמשקין שלהם הוי אוכל וכמפריד אוכל מאוכל דמי, וכן פירש"י להדיא בהסוגיא דכבשים ושלקות יש בתוכם משקין הבאים מעלמא עיי"ש (בד"ה פטור כו') ושוב ראיתי כן במ"א סי' ש"ך (סי' ז' ס"ק ט') עיי"ש: הג' הוא דבר בלתי נצרך אל יסוד תירוצי, ואעפ"כ הצגתיו לפניך כאן מפני שאביא ממנו ראייה לקמן לחזק דברי הר"מ ז"ל בזה, והוא דלכאורה קשיא על ר' יוחנן דסבר פ' כל שעה דף ל"ג (ע"ב) משקין מופקד פקוד, ר"ל שהיין בעודו בתוך הזגין הוי כאלו נתון בכלי והוי משקה, וקשה דהא ממתניתין דמכשירין המובא בתוס' לעיל דף קמ"ד ע"א בד"ה סלי זתים כו' בהא דחכמים הביאו ראייה מסלי זתים לחלב בהמה, ואמר ר"ע להם מה לסלי זתים שכן תחלתו אוכל וסופו משקה, תאמרו בחלב שתחלתו וסופו משקה, הרי מבואר דתחלתו אוכל בעודו בזגים, תו קשה על התוס' פ' כלל גדול דף ע"ג (ע"ב) שכתבו בד"ה מפרק כו' על דברי רב חסדא דאמר חולב אדם לתוך הקדירה כו', משום דתחלב בעודו בדדי בהמה הוי אוכל, ועתה כשהוא בתוך הקערה נשתנה והוי כמו דש עיי"ש, ואלו במתניתין הנ"ל מבואר דחלב גם מתחלה הוי משקה, ועכצ"ל דהאמוראים הנ"ל ס"ל, דע"כ רבנן דפליגי על ר"ע סברי למילף חלב מסלי זתים, ע"כ דפליגי על ר"ע (נמי) בהא, וס"ל לחכמים דחלב וזיתים שוין הם, ולכן מזה הוכיח רבי יוחנן בפ'

כל שעה הנ"ל, דמשקין מופקד פקודי וע"כ גם זתים מתחלתו נמי הוי משקה כמו חלב, אבל רב חסדא דפליג על רבי יוחנן שם וס"ל משקין מיבלע בליעו וע"כ תחלתו אוכל.

אליבא צ"ל להיפך דגם חלב מתחלה בעודו בדדי בהמה הוי אוכל, לכן שפיר כתבו התוס' בפ' כלל גדול הנ"ל אליבא דרב חסדא דחלב בעודו בדדין הוי אוכל, והשתא מבואר הא דסבר רב חסדא בפ' כל שעה דמשקין מיבלע בליעו ופליג על ר"י שם, היינו מה שלמד כאן מדברי רבו שמואל, דע"כ ס"ל שתחלתו הוי אוכל ונשתנה ע"כ הוי תולדה דדש, לכן חילק בין קדירה לקערה, וכמ"ש התוס' פ' כלל גדול שם, ולקמן לפנינו אברר דברים אלו באר היטיב: ועתה נבאר תחלה ראייתו של ר"ח ז"ל שכתב וז"ל, ולא הפריש בסחיטתן למימיהן בין קדירה לקערה אלא הכל אסור, דהא סחיטת זתים וענבים בין לקדירה בין לקערה למימיהן הוא צריך, ואמר רבי יוחנן שהסוחט כבשים ושלקות כסוחט זתים וענבים וחייב חטאת, מתוך דברים אלו כו' עכ"ל, והנה צריך לבאר דלמה האריך בסוף לשונו ואמר ר"י שהסוחט כו' דשפת יתר הוא, והכי הל"ל ואמר רבי יוחנן דחייב חטאת, אלא נ"ל דראייתו תחלה מדחילק בכבשים ושלקות בין לגופן ובין למימיהן, ולא חילק בלמימיהן עצמן בין לקדירה ובין לקערה, אלא וודאי דאין חילוק בכבשים ושלקות בין לקדירה ובין לקערה, ולא תקשה דרב ושמואל אדשמואל דלעיל, דיש לחלק בין זתים וענבים שמעולם לא היה עליהם שם משקה כלל, שבעודן בזגין הוי אוכל ועתה נמי בא לאוכל, לכן הוי כמפריד אוכל מאוכל ושרי, אבל כבשים ושלקות דמשקין הבאין מעלמא בתוכם והוי שם משקה עליהם מתחלה, ועל כן אף כשהם בתוך האוכל הוויין משקין, ולכן כיון שתחלה היו באוכל ועתה נשתנו להיות לבדן, הוי דומיא דדש קצת לאסור מדרבנן, וכיון דע"כ בכבשים ושלקות אין לחלק בין לקדירה ובין לקערה, חדא מדלא הפריש בלמימיהן, ועוד כיון דיש בתוכם משקין גמורים לא שייך לומר משקה הבא לאוכל כאוכל דמי, כמו שהוכחתי לעיל בהקדמה א', וע"כ אין חילוק בכבשים ושלקות בין לקדירה ובין לקערה, וע"כ בזתים וענבים לר"י נמי הדין כן, מדאמר ר"י שהסוחט כבשים ושלקות כסוחט זתים וענבים ואי ס"ד בזתים וענבים יש חילוק, א"כ עדיפי כבשים ושלקות מזתים וענבים אלא ע"כ דגם בזתים וענבים נמי אסירי אפילו לקדירה: ונלע"ד דכשנעמוד על מחלוקתן במאי דפליגי בכבשים ושלקות, אז יתברר לפנינו דהא דאמר שמואל לעיל דלקדירה שרי, תלוי בפלוגתייהו דכבשים ושלקות, ונ"ל לבאר טעם מחלוקתן בכבשים ושלקות, ואומר דר' יוחנן ודאי דלא פליג על ברייתא ותני דבי מנשה דאין חייב אלא על דריסת זתים וענבים בלבד, אבל שאר פירות הוי כמפריד אוכל מאוכל וכן מבואר לעיל (דף קמ"ד ע"ב) דשאר פירות מותר לסוחטן לכתחלה, אלא דר"י ורב ושמואל פליגי בדין חדש, והיינו כבשים ושלקות דיש בהם משקין הבאין מעלמא והן משקין גמורין מתחלתן אף עתה כשהם בתוך הכבשים, ובזה קמיפלגי דרב ושמואל לשיטתייהו דלעיל דס"ל משקין מיבלע בליעו, דהכי ס"ל לרב חסדא תלמידייהו פ' כל שעה, ויליף לה מדשמואל דלעיל, כדפי' בהקדמה ג', וע"כ י"ל דדוקא בזתים וענבים קבלנו דסחיטה אסורה מדאורייתא, שמתחלה, בעודן בזגין הוי אוכל ועתה נשתנו הוי כמו דש כמ"ש התוס' פ' כלל גדול הנ"ל, אבל כבשים ושלקות דהן משקין גמורים הבאין מעלמא ואף כשהם בתוך האוכל הוי משקה גמור כדפי', לכן

לא דמי לדש, אבל ר' יוחנן לשיטת דס"ל פ' כל שעה משקין מופקד פקודי, והוי כמי שנתון המשקה בתוך הכלי, וא"כ גם בזתים וענבים לא היה.

תחלתו אוכל ואפ"ה הוי כמו דש, ועכצ"ל דהואיל דבתחלה ה' מכוסה ועתה נבדל ונתגלה הוי כמו דש ה"נ בכבשים ושלקות, לכן ס"ל לר"י דחייב בכבשים ושלקות כמו בזתים, ולפ"ז גם דין סוחט זתים וענבים לקדירה, תלוי בפלוגתייהו דרב ושמואל עם ר' יוחנן, דשמואל ורב חסדא דנעיל דס"ל דלקדירה שרי אזלי לטעמייהו דסברי משקין מיבלע בליעו ותחלתו אוכל בעודו.

בתוך הזגים, וע"כ ס"ל כיון שבא לאוכל נשאר עליה שם אוכל דמעיקרא, והוי כמפריד אוכל מאוכל, אבל לשיטת רבי יוחנן דס"ל משקין מופקד פקודי והוי מעולם משקין גמורים, לכן מיד כשיצאו מהזגין הוי כמו דש אף שבאו לאוכל, מידי דהוה אכבשים ושלקות דאין חילוק בין לקדירה ובין לקערה, מהטעם דהמשקין גמורים שבתוכם אף כשהם בתוך האוכל הוי משקין כמ"ש לעיל, וה"נ בזתים וענבים לר' יוחנן כן הוא, דהא בעודן בזגים כמו משקין גמורים הן, הרי נתברר דפלוגתא דפליגי ר' יוחנן עם רב ושמואל בכבשים ושלקות, תלוי בדין סוחט ענבים לקדירה, דשניהם תלויים בחד טעמא וראיה ברורה לפי הגאון שכתבתי, מדאמר רב חסדא מדברי רבינו נלמד חולב אדם עז לתוך הקדירה כו', וקשה מה צורך ללמוד, כיון דעיקר חידושו הוא דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי, א"כ זה גופה הוא דינו של שמואל, דמה לי יין הבא לאוכל או חלב הבא לאוכל, וכמו דלא צריך רב חסדא ללמוד מדברי רבו לסוחט זתים לתוך הקדירה, משום דמה לי יין או שמן, ה"נ מה לי יין או חלב דשניהם משקים הם, ואם לחייב בחולב, זה כבר ביד רב חסדא ברייתא ערוכה דחולב חייב בפסחים דף ס"ה (ע"א), אלא ודאי דסד"א דחלב אפי' כשהוא בתוך דדי בהמה הוי משקה כדאמר ר"ע סוף מכשירין הנ"ל, וא"כ כיון דתחלה הוה משקה אפילו בא לאוכל נמי משקה הוא, ואפילו לקדירה נמי חייב, קמל"ן רב חסדא דע"כ לרבנן גם חלב בדדי בהמה הוי אוכל כמ"ש לעיל בהקדמה ג', ומיהו אי לאו הא דשמואל סד"א להיפך, דחלב שוה לזתים וענבים ושניהם מתחלתן הוי משקין דמופקד פקודי, אבל מדשמואל דס"ל ע"כ מיבלע בליעו, דאל"כ אמאי לקדירה שרי, הא משקין גמורים הבאים לאוכל לאו כאוכל דמי, אלא ע"כ דס"ל מיבלע בליעו, לכן מדברי רבינו נלמד דחולב לקדירה שרי, ומדברי רבו הוא שמואל שקיבל ממנו רב חסדא הא דאמר בפרק כל שעה דמשקין מיבלע בליעו, וזהו ג"כ כוונת רש"י במ"ש כאן בד"ה פטור כו' שאין המשקה הזה יוצא מן הכבשים שלא גדל בתוכן, ור"ל והוי משקין גמורים וכדפירשתי, ומה שהקשו התוס' בד"ה כבשים כו' מאודרא אפומא דשישא לק"מ, דשם האודרא הוא פסולת, והוי ממש כמו דש שתחלה היה האוכל בתוך הפסולת, אבל כאן דלא ה' תוך הפסולת, לכן בעינן שישתנה הדבר בעצמו מכמות שהיה הוא דהוי שינוי, ותו דהא גירסת רש"י ותוס' בשמעתין דכ"ע משקה הבא לאוכל לאו כאוכל דמי והא דאסר רב כבשים ושרי שלקות, י"ל כמ"ש רש"י הואיל ומיוחד למאכל וגם אין דרך לסוחטן לא גזרינן, סוף דבר עתה נתברר תהלה לאל הפלוגתא דרב ושמואל ורבי יוחנן, דלכאורה לפי הבנת הפוסקים לא היה טעם לפלוגתייהו ועתה נתברר טעמן ונימוקן שורש הדברים, עפ"ז נתברר דברי הגאונים שדבריהם ברורין ומאירין כשמש בצהרים, וקבלת הגאונים היא תורה, ע"כ הדבר ברור להורות להחמיר בשל תורה כפי

קבלתן, וסוחט זתים או ענבים או חלב לתוך הקדירה חייב כמו על כל אב מלאכה, וה יאיר עינינו בתורתו, ועיין תוס' שבת דף צ"ה (ע"א בד"ה החולב כו') דחולב אינו חייב אלא לרבי יהודה עיי"ש: דף קמ"ט בד"ה לעולם דכתב אכותל כו' וברייתא קמייתא מיתוקמי שפיר עכ"ל, הקשה מהרש"א הא למאן דס"ל כרבה ע"כ ברייתא מיתוקמי דלא כהלכתא אלא כר' אחא, א"כ גם להר"ר פורת נמי י"ל כן, ולמה כתבו התוס' לקמן לפי הר"פ דלמ"ד גודא בשטרא מיחלף.

ברייתא לא מיתוקמי אלא בדחייק מיחק והניח בצ"ע: ולע"ד דברי התוס' ברורים ולק"מ עליהם, דלפי' הקונטרס ע"כ צ"ל ברייתא במידלי איירי, משום דקשה האיך רמוז בלשונם דרב ביבי ס"ל כרבה ואביי דלא כרבה, עכצ"ל משום דראו הברייתא דאוסר בטבלא, וע"כ דטעמא הוא משום שמא יקרא, ע"כ רב ביבי ס"ל דאנו צריכין לטעמא דשמא ימחוק אם כתב אכותל ואין אנו צריכין כלל לטעמא דשמא יקרא, אבל אביי ס"ל אנו צריכין גם לטעמא דשמא יקרא אם תלה הטבלה אכותל ומידלי דלא שייך לגזור שמא ימחוק, וא"כ ע"כ ס"ל דלא כרבה, אבל רב ביבי ס"ל כרבה, וע"כ אף שתלה הטבלה על הכותל ומידלי נמי חיישינן כדרבה, וא"כ אין צריך כלל לטעמא דשמא יקרא, בשלמא ברייתא לא ס"ל כרבה ואתי כר' אחא, ע"כ הוצרך לטעמא דשמא יקרא ונ"מ דכתב אכותל ומידלי, וע"ז קשיא להו להתוס' איך אמר המ"ד שמא ימחוק, דאין אנו צריכין לטעמא דשמא יקרא, הלא ע"כ אנו צריכין לטעם זה בדחייק על הטבלא, ע"כ לתרץ זה צ"ל דברייתא מוקמינן בכתב ומידלי ולא בדחייק, ולפ"ז י"ל בדחייק אפילו בטבלא לא מיחלף בשטרא, וא"כ שפיר י"ל למ"ד שמא ימחוק דאין צריך כלל לטעמא דשמא יקרא כדפי', ומ"ש התוס' ומיבעיא לן למימר דפליגי תנאי כו' יתישב בסמוך אי"ה, אבל לפי' הר"פ צריך ליישב הא דרמוז פליגתייהו בלשונם להיפך ממ"ש לעיל, אלא דרב ביבי הוסיף לנו טעם אחר על טעמא דברייתא, דטעמא דברייתא ע"כ משום שמא יקרא הוא, דאל"כ מה לי כותל ומה לי טבלא, וע"כ רב ביבי ס"ל דאנו צריכין עוד לטעמא דשמא ימחוק, והיינו אם כתב בכותל דלא מיחלף בשטרא ושמא ימחוק חיישינן, ואביי ס"ל די לנו בטעמא דברייתא דשמא יקרא, ואין אנו צריכין לטעמא דשמא ימחוק דגודא בשטרא לא מיחלף, וע"ז קשיא להו להתוס' למה אוקי הש"ס דכ"ע דלא כרבה ובגודא אי מיחלף בשטרא פליגי, ה"ל לאוקמי פלוגתייהו כדבעי הש"ס למימר דבטבלא וחייק קמיפלגי אי מיחלף בשטרא אי לא, ודקשיא לך ברייתא דקתני דבטבלא ופנקס לא מיחלף בשטרא, אימא דברייתא איירי בכתב אכותל ומידלי ואתיא כר' אחא דס"ל דלא כרבה, אבל בדחייק אטבלא פליגי אמוראי, דרב ביבי ס"ל דבטעמא דשמא ימחוק סגי ואין צריך לשמא יקרא, אבל אביי ס"ל דצריך נמי לטעמא דשמא יקרא, ונ"מ בדחייק אטבלא נמי אסור דטבלא וחייק מיחלף בשטרא אבל רב ביבי ס"ל דבחייק נמי לא מיחלף בשטרא כדבעי הש"ס למימר, והא דפריך מברייתא לא קשה השתא, דברייתא מיתוקמי שפיר בכתב אכותל ומידלי ואתיא כר' אחא דלא ס"ל כרבה, בשלמא לפי' רש"י לק"מ, די"ל דהש"ס לא רצה לאוקמי דליפלגו אמוראי פלוגתא חדשה בסברא בעלמא אי מיחלף אי לא מיחלף, אלא מבעית לן למימר דליפלגו בפלוגתא דתנאי, והיינו כרבה, וזהו שכתבו התוס' לעיל ומבעיא לן למימר דפליגי כו' ר"ל כדפי', אבל לפי' הר"ר פורת דע"כ פליגי פלוגתא חדשה אי גודא בשטרא מיחלף או לא קשה דהל"ל דכ"ע גוד

בשטרא לא מיחלף ובטבלא ובחייק פליגי אמוראי, וע"כ כדי לתרץ קושיא זו היו סוברים התוס' די"ל דברייתא ניחא לן לאוקמי אליבא דהלכתא, לכן א"א לאוקמי פליגתייהו בטבלא וחייק, דא"כ קשה ממ"נ איך ס"ל לרב ביבי דלא איצטריך לטעמא דשמא יקרא, משום דס"ל דבטבלא וחייק לא מיחלף בשטרא, דאי ס"ל כרבה קשה איך מוקי ברייתא בכתב אכותל ומידלי דלא כרבה, דכיון דאיהו סבר כרבה הוי דלא כהלכתא, ואי תאמר דרב ביבי ס"ל דלא כרבה, א"כ א"א לומר דר"ב לא צריך לטעמא דשמא יקרא, הא ע"כ צריך להאי טעמא ונ"מ בכתב אטבלא ומידלי על הכותל, דאי משום שמא ימחוק שרי דלא ס"ל כרבה, ומשום שמא יקרא אסור, משום הכי דחה הש"ס אוקימתא זו, והשתא קשה להתוס', דהא למאי דמוקי הש"ס השתא, נמי קשה למאי דמוקי כתב אכותל ומידלי למאן דאמר גודא בשטרא מיחלף נמי הוי ברייתא דלא כהלכתא, אלא ע"כ למאן דאמר גודא בשטרא מיחלף על כרחק מיתוקמי ברייתא בדחייק, זהו מה שנ"ל האמת לע"ד בכוונת התוס': ולפי שיטת התוספות הוא דחוק מה דהש"ס משני תנאי היא, דאין דרך לתרץ כן אלא היכא דאותיב ממתניתין או מברייתא, אבל היכא דמקשה דברי האמוראי אהדדי, אמר גברא אגברא קא רמית, דהא גם להמסקנא על כרחק צריך לומר דהן חולקים על רבה בפסק ההלכה ואין צ"ל תנאי היא, תו ברש"י שלפנינו מבואר דלא כמ"ש התוספות בשמו: והי' נלעד"ל בכוונת רש"י, משום דקשה עוד בשמעתיך דמתרץ בכתב אכותל ומיתתי, דלמאי צריך לשנויי ומיתתי כמ"ש התוספות, תו דקאמר מאי שנא הכי ומאי שנא הכי כו', הא באמת לא קשה מידי מכותל אטבלא אלא דה"ל למימר ליחוש שמא ימחוק, ועל כרחק צריך לומר דהכי פירושא, דלהמסקנא נשארה אוקימתא קמייתא דנ"מ דכתב אכותל ומידלי, למ"ד שמא ימחוק דמוסיף לנו טעם אטעמא דברייתא דאוסר בטבלא על כרחק משום שמא יקרא, ורב ביבי מוסיף לנו עוד טעמא דשמא ימחוק, ונ"מ בכתב אכותל דלא שייך שמא יקרא דגוד בשטרא לא מיחלף, מש"ה צריכין עוד טעמא דשמא ימחוק, ולפ"ז ע"כ רב ביבי לית ליה דרבה, דאי ס"ל כרבה דאפילו במקום גבוה דלא שייך למגזר כלל, אפ"ה כדי שלא תחלק באיסורי שבת אסרינן לעולם, א"כ כ"ש בכותל דשייך מ"מ לגזור שמא יקרא, ואף דגודא בשטרא לא מיחלף ואין לחוש כל כך, אפ"ה כדי שלא תחלוק באיסורי שבת אסיר לקרות שום כתב בעולם, וכיון דרב ביבי ס"ל גודא בשטרא לא מיחלף ע"כ לא ס"ל הא דרבה, אבל אביי ס"ל דאין צריך לשמא ימחוק, וסגי לנו בטעמא דמבואר בברייתא דבטבלא חיישינן שמא יקרא, ואין צריך לטעמא דשמא ימחוק משום דס"ל כרבה דלא מחלקינן באיסורי שבת אפי' היכא דלא שייך למיגזר כלל, ע"כ אף דגודא בשטרא לא מיחלף, אפ"ה כל כתב אסרו חכמים לקרות אפילו היכא דליכא למיגזר, כמו דגזרו חכמים במראה הקבוע בכותל דלא שייך למיגזר בו כלל, כדי שלא תחלוק באיסורי שבת, והנ"מ בינייהו בכתב אכותל ומידלי, זהו כוונת המתרץ הראשון, אבל המקשה הכריח דע"כ רבה גופא מוכרח להודות דגודא בשטרא לא מיחלף, דאל"כ תקשה על רבה מברייתא דטבלא ופנקס דשם מבואר דגודא בשטרא לא מיחלף, מש"ה צ"ל לדעת המקשה דכ"ע ס"ל גודא בשטרא לא מיחלף, וסבר דדעת המתרץ דמוקי ברייתא דטבלא בדחייק, אבל בכתב לכ"ע גודא בשטרא לא מיחלף, דאם לא כן מאי אמר למ"ד שמא יקרא חיישינן, ע"כ פריך שפיר ניחיש שמא יקרא, גם פריך שפיר מדרבה, פ"י איך ראה אביו בדרב ביבי דלא חייש שמה ימחוק בכותל ומידלי

הא לרבה חיישינן, וא"כ י"ל דרב ביבי ג"כ ס"ל כרבה, דהא לא חזינן דפליג על רבה, וא"כ במאי פליג אביי על רב ביבי, וע"כ להמסקנא מסיק לקמן לעולם כדאמר מעיקרא דבכותל ומידלי פליגי, דרב ביבי הוסיף לנו טעמא דשמא ימחוק ע"כ לית ליה דרבה, לכן נ"מ בטעמא דשמא ימחוק בכתב אכותל ומיתתי דגודא בשטרא כו' וע"כ לית ליה דרבה, ודקשיא לך הא ע"כ גם רבה ס"ל דגודא בשטרא לא מיחלף דאל"כ תקשה לרבה מברייתא.

על זה אמר דרבה תנאי היא ולק"מ על רבה מברייתא, ואתי שפיר פלוגתייהו דאמוראי וכדפי', והשתא אתי שפיר הא דהזכיר המתרץ לעיל דכתב אכותל ומיתתי, משום דהתרצן רוצה לתרץ בין לסברתו האמיתית ובין לסברת המקשה שביארתי לעיל, וכיון דהמתרץ אמר דגודא בשטרא לא מיחלף, א"כ לסברתו של המתרץ צ"ל דלא כרבה מש"ה אמר במיתתי, וכן א"ש הא דאמר מ"ש הכי ומ"ש הכין משום די"ל בכותל ומידלי דלא כרבה זה ברור בפ"י רש"י ובש"ס: דף קנ"ה בד"ה למטה מי' טפחים כו' א"נ כרבי כו' עכ"ל, רבים תמהו על זה.

דא"כ מה איריא נעץ יתד באילן אפילו לא נעץ נמי, דשימוש אילן היא שבות ולא גזרי בה"ש לרבי, ונ"ל דלק"מ, דלכאורה קשה מאי הקשו התוס' הא שפיר י"ל דלמטה מי' עירובו עירוב, דהא קייל"ן למטה מי' עד ט' וט' בכלל הוי ר"ה כיון דחזי לכתופי עליה, כמ"ש הרא"ש פ' ק' דשבת דף ראשון עמוד ד' עיי"ש, ועכצ"ל דקושית התוס' הוא דא"כ למה נקט למעלה מי' אינו עירוב, הא אפילו בפחות מי' משכחת דלא הוי עירוב כגון פחות מט', אלא ע"כ מדנקט למעלה מי' משמע כל פחות מי' עירובו עירוב, ע"כ הקשו אמאי עירובו עירוב, ותירצו אי נמי כרבי כו', פ"י התנא רוצה לשנות משנתו נמי כרבי ותני משנתו לכ"ע בין לר' ובין לרבנן, לכן נקטלמעלה מי' דאז לכ"ע אין עירובו עירוב, למטה מי' עד ט' עירובו עירוב והיינו בנעץ יתד באילן, אבל פחות מט' הוא פלוגתא דרבי ורבנן, וכן לא נעץ יתד באילן הוא פלוגתא דר' ורבנן, ותנא שנה משנתו מה דלכ"ע הוא, וזה שדקדקו התוספות א"נ כרבי כו' ולא כתבו דברייתא אתיא כרבי אלא ר"ל כדפירשתי.

ועיין מ"ש בעירובין דף ל"ה עיי"ש: מסכת עירובין דף ב' ע"א בתוספות ד"ה מבויה שהוא גבוה כו' ולהכי פריך שפיר טפי כו' עכ"ל, ר"ל בהכי ניחא דפריך כאן ובסוכה מ"ש גבי סוכה דתני פסולה ומ"ש גבי מבויה כו', דמלשון זה נראה דקושייתם אמבויה דלמה לא תני נמי בסוכה, דאל"כ הל"ל להיפך מ"ש גבי מבויה כו' ומ"ש גבי סוכה כו' דהא מבויה קדים לסוכה ולמ"ש התוס' א"ש דטפי ניחא ליה למיפריך אמבויה דכל עיקר משנתו לדמות לסוכה הוא, וכן נראה מלשון רש"י עיי"ש, (א"ה בד"ה דתני תקנתא כו' ע"כ): ע"ב בד"ה אמר אביי כו' וקשה כו' עכ"ל, לא ידענא קושית התוס' דהא להמסקנא מילתא דרב ליתא אלא דקורה משום היכרא הוא והכי קייל"ן, וע"כ הא דאמרי אמוראי לקמן הכי, היינו להמסקנא ודלא כרב וצ"ע.

דף ג' בד"ה ורב נחמן כו' לרבה גופא ה"מ למיפריך כו' עכ"ל, ולי נראה לתרץ דלרבה לא קשיא ע"פ שיטת רבה דאמר לקמן בסמוך דיש חילוק בין סוכה למבויה אי מקצת הסכך והקורה למעלה מן' ומקצתה למטה מן', בחדא מינייהו פסול, וע"כ אשמעינן ביה

רבנות אפילו מקצתו למטה מך' אפ"ה פסול, אך דלא תימא דהא דפליג ר"י היינו בזה דמקצתו למטה מך', לכך איצטריך למיתני נמי אידך דלא פסלי רבנן אלא בכולו למעלה מך' ואפ"ה הכשיר ר"י.

ומזה הוציא רבה דינו לקמן דיש חילוק בין סוכה למבוי בזה. דאל"כ פלוגתא דר"י ורבנן בסוכה ובמבוי ל"ל.

אבל ר"נ ב"י איהו ידע הברייתא דתני כפתחו של היכל. ועלה אמר רב נחמן דלסימנא בעלמא נקט ומההוא ברייתא מייתי סייעתא לקמן דחלל סוכה וחלל מבוי תנן, משום הכי פריך שפיר.

ע"ב בד"ה והאיכא רצופין כו' וי"ל דרוב אמות קאמר עכ"ל, לכאורה קשה מאי קאמר הש"ס רוב אמות קאמר הא ליכא רובא, ועוד כיון דלרבנן צ"ל נמי רוב אמות קאמר א"כ גם לר"ש מצינו לאוקמי, ומהרש"א נדחק בזה, ויש לתרץ ע"פ מה שכתבו התוס' בסמוך ד"ה כרבנן כו', דאביי לא איירי כ"א באמות המוזכר בפירוש ולא באמות המשתמע מכלל דבריהם, לפי זה י"ל הא דתירץ ואיבעית אימא, לא ניחא ליה בתירוץ הראשון, משום דס"ל להאיבעית אימא דאביי איירי גם באמות המשתמע מכלל דבריהם, וע"כ גם לרבנן צ"ל דרוב אמות קאמר וא"כ גם לר"ש מיתוקמי, ולפ"ז י"ל דגם בדין גדר שנפרץ משכחת לה באמות בת ששה, כגון שהיה גדר סמוך לכרם ואין בין כרם לגדר שמונה אמות ונפרץ פירצת עשר, ע"כ אי הוי פירצה גמורה וכאלו אין מחיצה לפני הכרם, אז רשאין לזרוע עד ד' אמות סמוך לכרם, ואי לא הוי פירצה והוי כסתום בכותל אז הד' אמות שייך לעבודת הכרם, ואידך כיון דלית ביה ד' אמות בטיל להכרם ואסור להביא זרע לשם ומודדין להחמיר באמות בת ששה, ואי ליכא עשר אמות גדולות אסור לזרוע שם, לכן שפיר תירץ הא"א רוב אמות קאמר, דר"ל רוב אמות שנוכל להמציא אפי' אמות המשתמע מכלל דבריהם נמי איירי, אבל תירוץ הראשון ס"ל דלא איירי כ"א באמות המוזכר בפירוש, ודין שכתבתי בגדר שנפרץ אינו מוזכר בפירוש, לכן לר' שמעון אלא (לא) הוי רוב אמות דלא (ולא) מיתוקמי אלא לרבנן.

דף ה' ע"א ברש"י ד"ה משכו של חקק שייך לומר לשון משך וכו' עכ"ל, ול"ג פשוט לתרץ דהא זה הצד שארוך יותר קרוי משך, והצד הקצר קרוי רחב כמ"ש רש"י מלכים א' ו' והוא פשוט, לכן כאן דהחקיקה צריך שיהא ארכו יתר על רחבו, כמ"ש התוס' דאין מבוי ניתר עד שארכו יתר על רחבו.

משום הכי אמר משכו בכמה, אבל לעיל דסתמא דמילתא רחב המבוי יתר מד"ט ועכ"פ בד"ט כמ"ש התוס' ד"ה ואי בד' כו', וצריך להגביה תחת כל הקורה על פני רוחב. כל המבוי, וקמיבעי ליה אי סגי בטפח כר"י, לכן שפיר אמר רחבו בכמה דהקצר יותר קרוי רחב, וכ"ש להפוסקים כר' יוסף דא"ש טפי, וכן למ"ש התוס' ר"פ אלו מציאות (דף כ"א ע"א בד"ה וכמה כו') רב יוסף גופא אמר וכמה רחבו טפח.

בד"ה אמר אביי כו' וד"ה ור' יוסף כו' וד"ה לחי הבולט כו' התוס' הקשו כאן קושיות גדולות ונדחקו, בפרט הא דרב יוסף גופא אמר לקמן (דף ע"א) אהא דלחי המושך כו'

ש"מ דמשך המבוי בד' אמות, וכאן חולק על זה הן בעיקר הדין דס"ל משך המבוי ד"ט, והן בדחיית ראייה זו שהוא לאפוקי מתורת לחי והיא תמוה מאוד.

ונלעד"ל דהאמת הוא דהא דאמר רב יוסף ד' טפחים הוא דוקא, ודלא כמ"ש התוס' ד"ה אי בד' כו'. וא"כ ע"כ רחב המבוי הוא פחות מד"ט.

וכ"כ רש"י ד"ה ארכו יותר. כו', ולפ"ז ע"כ צ"ל דר' יוסף ואביי לא ס"ל הא דר' אחלאי דאמר לקמן דף י"ב (ע"א) דמבוי שאין רחבו ד' א"צ לחי.

אלא כתנא קמא החולק על רב אחלאי שם, וכן הרי"ף והרמב"ם (פי"ז מה"ש הל"ט) פסקו דלא כר' אחלאי. והשתא לא מצי אביי לאתוי ראייה מהא דשמואל.

וכן מהא דר' הונא דלחי המושך. כו'.

די"ל דשמואל ורב הונא ס"ל כר' אחלאי דרחב המבוי צריך להיות ד"ט, ולפ"ז אורך המבוי דע"כ בעי למיהוי יתר על רחבו ע"כ צריך להיות יתר מד"ט וכיון דאפיקתיה מד"ט צריך משך ד' אמות. וכה"ג כתב רש"י לעיל (בסמוך ד"ה גזירה כו') אבל אביי ור"י ס"ל כמ"ד דאין שיעור לרחב המבוי, לכן ס"ל לר"י משך המבוי ד"ט דהוי שיעור מחיצה בכל מקום.

לכן אמר ר' יוסף עצמו לקמן אהא דר' הונא ש"מ משך המבוי בד"א. והיינו דר' הונא ס"ל כך דאיהו ס"ל כר' אחלאי כדפי'.

אבל ר"י ואביי פליגי אליבא דהלכתא וס"ל דלא כר' אחלאי. לכן הביא אביי מהא דלחי הבולט כו'.

ומזה הוכרח דאפילו למ"ד אין שיעור לרחבו אפה ס"ל משך המבוי בד"א, דאי ס"ד דרחב המבוי שיעורו בד"ט. דהיינו כותל האמצעי ההולך לרחב המבוי.

א"כ קשה בד"ט הוי סני לצאת מתורת לחי. דהא לחי הוא בולט לרחבו של מבוי וכותל רוחב המבוי ד"ט.

ואמאי משער בכותל האורך של מבוי. ה"ל לשער בכותל דהרוחב של מבוי.

אלא ע"כ צ"ל דס"ל כמ"ד אין שיעור לרחבו של מבוי. ועל כרחינו צריך לשער בכותל האורך.

ואפ"ה סבר משך המבוי בד"א מזה הוכיח אביי דינו. והשיב לו רב יוסף דמלחי הבולט אין ראייה.

דלאפוקי כו'. והיינו ע"פ שיטת רש"י דלקמן ע"ב ד"ה אינו דין כו'.

דהקשה שם הא. דלחי הבולט דאמאי לא מהני משום תורת פס.

ותירץ דכמו דיצא מתורת לחי כן יצא מתורת פס לכן לא מהני. לפ"ז אתי שפיר דלקמן שפיר הוכיח ר"י מהא דלחי המושך דמשך המבוי, בד"א.

דאי ס"ד משך המבוי ד"ט הוי סגי שם בד"ט אפילו לאפוקי מתורת לחי. אבל כאן דמיירי בלחי הבולט לרחבו של מבוי וא"כ אף שהוא בולט ד"ט לא נפיק מתורת פס.

דהא שיעור פס ד"ט. לכן לאפוקי מתורת פס בעינן ד"א.

דלשיטת רש"י תורת פס מתיר במבוי. אבל לקמן דמיירי בלחי המושך דליכא שם שיעור פס לרוחב המבוי.

א"כ אי שיעור המבוי ד"ט, בד"ט הוי נפיק מתורת לחי, לכן שפיך הוכיח ר' יוסף לקמן דס"ל לרב הונא שם, דמשך המבוי בד"א אף (אך) רב הונא י"ל דס"ל כרב אחלאי וכדפרישת, וכן פליגי אליבא, דמ"ד החולק על רב אחלאי וכדפרישת, וליכא לאקשוי מאי אמר לאפוקי מתורת לחי, הל"ל לאפוקי מתורת פס, י"ל כן דרך התנא לקרות במבוי לחי אפי' גדול כמו פס, וכן להיפך בחצר אפילו לחי משהו קורהו פס, ובזה מתורץ מה שהקשו התוס' דף י"ב ע"א ד"ה בפסי כו', די"ל משום דדרך תיקון המבוי בלחי קורהו לחי לעולם ובחצר תיקונו בפס ד' קורהו לעולם פס עיי"ש, ומכאן יצא להרי"ף והרמב"ם סי' שס"ג (סכ"ח) דפסקו דלא כר' אחלאי.

ותמהו הפוסקים עליהם. והנך רואה דמכאן יצא להם ד"ז וזה ברור: ע"ב בד"ה ק"ו מחצר כו' ואמחיצה ד' הוא דעביד ק"ו כו עכ"ל, לכאורה מבואר מדברי התוס' דמבוי שיש בו עומד מרובה מד' רוחות פסול וכן הבינו המפרשים, וצ"ע דלפ"ז קשה היכי יליף הש"ס למבוי מחצר, הא איכא למיפרך מה לחצר שכן עומד מרובה מהני ביה בכל ד' מחיצות, תאמר במבוי דלא מהני בי' עומד מרובה בד' מחיצות לכן לא מהני ביה גם במחיצה רביעית, דכה"ג כתבו התוס' ד"ה שפרצתו בד', ועוד הא מבואר דמבוי פרצתו בי', הרי דמהני עומד מרובה במחיצות שבצדדין, ואין לומר דדוקא בכל המחיצות לא מהני, אבל במחיצה אחת דומיא דמחיצה ד' מהני, דא"כ גם למחיצה א' מגלן, נימא היא נותנת כמ"ש התוס' לקמן (בד"ה תאמר כו'), ועוד דלקמן דף י' (ע"א) אמר למילף מבוי מפסי ביראות בק"ו, ומה פסי ביראות דפרוץ מרובה על העומד מהני כו', ק"ו מבוי דפרוץ מרובה על העומד לא מהני בו כו' עיי"ש, וע"כ במחיצות שבצדדין מיירי, דאי במחיצה ד' ודאי מהני פרוץ מרובע על העומד היכא דאיכא לחי דומיא דפסי ביראות, אלא ע"כ בשאר מחיצות מיירי, הרי מבואר דפרוץ מרובה אסור במבוי, הא עומד מרובה שרי גם בשאר מחיצות, ותו קשה מי דוחקן להתוס' בזה הא מעיקרא לק"מ, די"ל ודאי פשוט הוא דעומד מרובה על הפרוץ מהני במבוי כמו בחצר, וכמו כלאים וסוכה כן שבת, בחדא לישנא קבלנו למר לא תפרוץ רובא ולמר גדור רובא כדלקמן דף (ט"ו ע"ב) ולא חילקו בין חצר למבוי, אך במחיצה ד' דמן התורה שרי בלא שום תיקון ורבנן הוא דאיצטריכו לחי וקורה, וסד"א דעומד מרובה לא מהני בו, ע"כ יליף דעומד מרובה במחיצה ד' מהני כמו לחי וקורה, וכ"כ רש"י בד"ה ניתרת בעומד מרובה כו' בלא שום תיקון כו' אינו דין שיהיה ניתר כו' בלא שום סימן אחר עכ"ל, והכי ילפינן מה חצר שאינה ניתרת בלחי אפ"ה ניתרת בעומד מרובה בלי שום תיקון, ק"ו מבוי שניתרת בלחי מצד ד' אפילו ג' מחיצותיה עומד מרובה על הפרוץ, כ"ש במקום לחי הים ניתרת במחיצה ד' בעומד מרובה, ומאי קשיא להתוס' ע"ז, ותו דהוא נגד כל הפוסקים שסתמו דבמבוי נמי עומד מרובה מהני ביה, ותו מה קישור לדברי התוס' אלו עם מה שכתבו דיליף ממרובעים, ע"כ נ"ל דדברי התוס' אלו מקושרים במ"ש לעיל שכתבו אע"ג דחצר ומבוי שוין מ"מ יליף ממרובעין, ע"ז כתבו הוכחה לזה דבלא"ה ע"כ צ"ל דלאו דוקא מחצר ילפינן אלא

ממרובעין, דהא אמחיצה ד' הוא דיליף ק"ו, אבל זה שיועיל עומד מרובה בד' מחיצות ליכא למילף, וא"כ מנלן באמת דמהני במבוי, אלא ע"כ דזה הוא פשוט דקבלנו עומד מרובה דמהני מן התורה בין בחצר בין במבוי, אך דבעי למילף דלמחיצה ד' א"צ לחי כשעומד שבו מרובה, וא"כ קשה למה הוצרך למילף זאת מחצר נילף מניה וביה ממבוי עצמו, השתא במחיצה הארוכה שבצדדי המבוי דלא מהני שם לחי, דדוקא בחד מחיצה מהני לחי, ועוד אם יהי' בצד הארוך דמבוי פתח ולחי א"כ יהי' רחבו יתר על ארכו ואין ניתר בלחי, אפ"ה מהני ביה עומד מרובה, מחיצה הד' דמהני ביה לחי מכ"ש דמהני ביה עומד מרובה כו'.

, אלא ע"כ צ"ל דבאמת הכי ילפינן, דהא אם בצד הארוך יהי' לקי הוי חצר כדפ"ה דהוי רחבו יתר על ארכו, וה"ק ומה חצר פ"ה אם הלחי בצד הארוך דאז הוי חצר ולא ניתר בלחי, אפ"ה מהני ביה עומד מרובה כו', וא"כ עכצ"ל דממרובעין יליף, והשתא נתברר דלדינא ס"ל להתוס' ככל הפוסקים, וזה נ"ל ברור ופשוט ועמ"ש לקמן ד"ה שפרצתו בד'.

שם בד"ה תאמר במבוי וא"ת היא גופא כו' עכ"ל, לפי מה שכתבו התוס' לקמן דף ו' בד"ה א' זה כו', דמחיצה רביעית אף ר"ה מודה דמהני בו פרצת י' י"ל קושית התוס' כאן, דאמרינן דיו לבא כו' דומיא דלחי דמהני במחיצות ד' דוקא כמ"ש התוס' לעיל: שם בד"ה שפרצתו בד' כו', עיין מ"ש מהרש"ל דלר' הונא ברי' דר"י נשארה קושית התוס' עיי"ש לקמן, ולפמ"ש לעיל בכוונת התוס' דעומד מרובה על הפרוץ מהני באמת גם במבוי בכל הד' מחיצות, לפ"ז לרב הונא ברי' דר"י בלא"ה לק"מ, דהשתא לא שייך ללמוד דלחי מהני בחצר, דהא מהיכי תיתי, דל"ל מה מבוי דלא מהני עומד כו' דהא כבר נלמד דמהני, וליכא נמי למימר אימא איפכא דלחי מהני בחצר ועומד מרובה לא מהני במבוי דמסתבר יותר להכשיר עומד מרובה דמהני בכל הד' מחיצות, ותו דאפילו אם היה מהני לחי בחצר והיינו במחיצה ד' דוקא, אפ"ה שייך שפיר למילף ק"ו בעומד מרובה דמהני במבוי דהשתא מבוי במחיצה שניה דלא מהני לחי, דדוקא בחד מחיצה מהני לחי אפ"ה מהני עומד מרובה, מחיצה ד' דמהני בו לחי.

ק"ו דמהני בו עומד מרובה: דף ו' ע"ב בד"ה והאמר רבה כו', נלע"ד לתרץ קושיות התוס' על רש"י בשני דרכים, הדרך הא' י"ל דזה מבואר גם בלשון רש"י דמנעולה פריך, וכ"מ לשון הש"ס דאמר וכי תימא בדלתות מיערבא והאמר ר' יוחנן וכו'. מבואר שרוצה להוכיח דבדלתות לא מיערבא אם אין נעולות, אך דקשיא ליה לרש"י למה הוצרך המקשה להביא ברייתא דר' יהודה וחכמים כיון דמינה לא קשיא מידי, די"ל הא בדלתות מיערבא ה"ל למפרך מיד מהא דירושלים אלמלא כו' ועכצ"ל דמנעולה לחוד י"ל דהא דר' יוחנן איירי אליבא דר' יהודה כמ"ש התוס'.

א"כ יש לדקדק. בשלמא ר' יהודה דס"ל שם ד' מחיצות לא מהני.

לכן דלתות שאינן נעולות אף דהוי עלי' שם מחיצה לא מהני לר"י, אבל לרבנן, כיון דראוי לנעול הוי עליה שם מחיצה מש"ה י"ל דמהני, דהא רבנן ס"ל שם ד' מחיצות מהני כדאיתא לקמן דף ו' ב. אלא דהכי פריך כיון דלר' יהודה שני מחיצות גמורות מהני ודלתות.

שאינן ננעלות לא מהני, ע"כ דדלת שאין ננעל לא מקרי מחיצה גמורה א"כ אמאי מהני כאן בדלת מכאן ולחי וקורה מכאן, דהא דוקא היכא דאיכא שם ד' מחיצות פליגי חכמים על ר"י וס"ל דמהני, אבל בשם ג' מחיצות ודאי לכ"ע לא מהני, וא"כ: אמאי מהני כאן הא ליכא שם ד' מחיצות. בשלמא בלא ברייתא דלעיל לא ה"מ למפרך דהוי י"ל לחי וקורה הוי נמי עליה שם: מחיצה, וא"כ איכא שם ד' מחיצות לרבנן לכן מהני, אבל אחר.

שהביא הברייתא דא"ל רבנן אין מערבין ר"ה בכך, משמע אפילו: מן התורה לא הוי רה"י כמבואר בפ"ק דשבת (דף ו' ע"ב), א"כ ע"כ לחי וקורה לא הוי עליה שם מחיצה, וא"כ כאן דליכא עליה שם ד' מחיצות כיון דלחי וקורה מצד. אחד אמאי מהני לרבנן, ובלאו: הא דר' יוחנן י"ל דדלת הראוי לנעול מקרי מחיצה גמורה והוי ג' מחיצות גמורות דמהני לרבנן, אבל מהא דר' יוחנן מבואר דע"כ דלת הראוי לנעול לאו מחיצה גמורה היא כיון שאין ננעלת בלילה, ..

וליכא כאן לא ג' מחיצות גמורות ולא שם ד' מחיצות ואמאי מהני לרבנן, נמצא לפ"ז מבורר דלפי המסקנא ר"ה מערבין אותו בדלתות אף כשאין ננעלות בלילה דכיון דראוין לנעול מהני כיון שיש עליה שם ד' מחיצות, וע"כ פסק הרמב"ם (בפ' י"ז מה"ש הלי"י) הביאו הש"ע סי' שס"ד (ס"ב) דבר"ה בראוין דלתות לנעול מהני ד'.

והיינו דהוא פסק כרבנן דר"י והפוסקים שם נדחקו בטעמו, ועוד יל"פ בכוונת רש"י דהוי קשה ליה לרש"י הא דהמקשה זה ס"ל בפשיטות דהברייתא מיירי בדלתות שאין ננעלות והרי אחר זה בסמוך אבעיא להו אי צריך לנעול אי לא, ע"כ כתב רש"י והכא קתני כו' ולחי וקורה מכאן לבית הלל, ר"ל דהא ב"ה סברי לקמן במשנתנו (דף י"א ע"ב) דבלחי או בקורה סגי וכאן צריך.

לחי וגם קורה. ואין לומר או לחי או קורה קאמר.

דא"כ קשה הא כאן בר"ה איירי וסתם ר"ה רחב י"ו אמות, ואמאי מהני קורה והתנן והרחב מי' ימעט, אע"כ צ"ל לחי וגם קורה קאמר, ואיירי בלחי רחב יתר משהא אמות כדי לעמוד רחבו רק על עשר אמות וכמ"ש התוס' לעיל ע"א בד"ה ולחי כו', וא"כ קשיא ל"ל לחי וקורה תסגי בלחי לחוד לב"ה.

אלא עכצ"ל כאן בר"ה חמיר טפי ומש"ה בעינן לחי וגם קורה, ואי ס"ד דמיירי בדלת הננעלת בלילה, וא"כ ה"ל מחיצה גמורה ויש לה ג' מחיצות גמורות דהוי רה"י גמור, וא"כ הדרא קושיא לדוכתי ל"ל לחי וגם קורה תסגי בלחי לחוד, אלא עכצ"ל בדלת שאין ננעלת מיירי ואין כאן רק ב' מחיצות גמורות לכן בעינן לחי וקורה ע"כ פריך שפיר, אבל מסקנא דלא מיירי בר"ה אלא במבואות, ושפיר י"ל דרחבו רק י' אמות ולחי או קורה קאמר, לכן שפיר מיבעיא ליה אי צריך לנעול או לא, נמצא לדינא גם רש"י ס"ל כמו התוס' דר"ה: מיערבא בשני מחיצות ודלת הננעלת במחיצה ג', ונ"ל דכל מ"ש.

בשני דרכים הן אמת, ואנו צריכין לשני הדרכים, והוא האמת: בפ"ה הסוגיא וברש"י ועמ"ש דף ס"ב דרך אחר לשיטת הרי"ף והרא"ש: דף ז' ע"ב בד"ה דאי דרב כו' כופין על מדת סדום כר"א פרקמי שהוציאהו עכ"ל. עיין בחידושי לאו"ח ר"ס שס"ג, ושם כתבתי דהתוס' כתבו דין זה כדברי רב, אבל לדידן דין זה אינו עיי"ש.

דף ח' ע"ב בד"ה הכל מודים כו' ובסמוך מודה רבה כו' היכא דרחבה ד' עכ"ל, מהרש"א הניח דברי התוס' בצ"ע. ול"ג דודאי מבואר דרבא חולק על רב חסדא.

אלא דכוונת התוס' הוא כיון דלרבא רחבה ד' אסור בלחי. וא"כ ה"ה לקורה טפח שהניח בפנים רחוק ג"ט מן הקצה של הכתלים באופן שיש מן הפתח עד צד פנימי של קורה ד"ט אסור.

דלרבא תרווייהו משום היכרא ואין לחלק ביניהו, וא"כ ע"כ אביי ס"ל הכי, דאל"כ ה"ל לאביי ורבא לאיפלוגי בתחת קורה שיש ד' מצד הפנימי עד הפתח, דבזה יחמיר אביי לאסור ורבא סבר דמותר. אלא ודאי צ"ל דגם לאביי אסור באם יש ד', וע"כ משום דס"ל צד הפנימי יורד וסותם, א"כ ע"כ הא דשרי לאביי לקמן תחת הקורה הוא משום דאין בה ד' ובטיל לכאן ולכאן וע"כ גם אביי ס"ל סברא זו, וא"כ קשה אמאי אוסר אביי בלחיין.

אע"כ כמ"ש התוס' משום דלחי משהו ואתי לאפוקי לר"ה. אבל רבא הביא ראייה דע"כ לא גזרינן דהא שרי ר"י באין ד' ולא גזר כו' ודוק.

דף ט' גמרא ורבא התם שפתוח לכרמלית כו' עכ"ל, הרמב"ם פסק (בפ' י"ז מהל"ש הי"א) דתחת הקורה נמי אסור בפתוח לכרמלית. והראב"ד השיג עליו והרא"ש והה"מ הסכימו כדעת הרמב"ם.

והנה איני כדאי להכריע. אך תורה היא ואברר בס"ד דהסוגיא מוכרחת כדעת הראב"ד ושיטתי ברור' מאוד: ויש לדקדק הרבה לדעת הרמב"ם וסייעתו, חדא אמאי אמר ר"י לתנא פוק תנא לברא, ה"ל לתרגם הברייתא בפתוח לכרמלית.

דהא ר"י גופא דהוא אמורא וצריך לפרש דבריו, אפ"ה אמר לקמן מבוי שרצפו בלחיין כו' ואיירי בפתוח לכרמלית, וה"נ ה"ל לר"י לאוקמי ברייתא בהכי ועוד לדבריהם פליג רבא על אביי בתחת הקורה. דלאביי אפ"ה פתוח לכרמלית שרי דלאביי יציבא בארעא כו'.

וא"כ למה פליג רבא אאביי בבין לחיים להקל. ה"ל לאיפלוגי בתחת הקורה לחומרא בפתוח לכרמלית דאסור.

ועוד תמיה לי למה נקיט תחת קורה לשון יחיד ולחיין לשון רבים, ה"ל נמי תחת קורות דכה"ג פריך לקמן (דף י"ד ע"ב), ועוד קשה מאי פריך ר"ה לרבא מהא שרצפו בלחיין. הא התם ביש ד' איירי, ואף למ"ש התוס' קשה אר"י גופא.

למה אוקי פלוגתייהו במשך ד"א הא במשך ד"ט נמי מצי לאשכוחי פלוגתייהו אי שרי בין לחיין אי אסור תו הקשו התוס' לעיל (דף ח' ע"ב) בד"ה הכל מודים עיי"ש. תו הא דאיתא לקמן (דף ט"ן ע"א) אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה.

ורבא לטעמיה דאמר משום היכרא ולא מצינו היכן רמיזא פלוגתייהו, ע"כ כדי לתרץ כל זה נלע"ד לפרש הסוגיא עפ"י מ"ש רש"י לקמן (ע"ב) דכל מעמידי לחיין מושכין הלחי קמעה כלפי חוץ עיי"ש בד"ה ולרשב"ג להוי כו'. והתוס' מפרשים שם להיפך.

והנה מכאן ראייה לשיטת רש"י ועפ"י י"ל באם יש לחי אחת א"א לומר דפליגי ביה, אי חידו החיצון יורד וסותם אי חידו הפנימי דע"כ חידו הפנימי סותם, דאי חידו החיצון סותם כאלו שם מחיצה. א"כ אין זו המחיצה מחוברת לכותל השני שאין הלחי בו.

ואין מגיע כותל השני למחיצה הבאה מן הלחי שבצד הכותל שכנגדה דהא הלחי משוכה חוץ להכותל כיון דהמחיצה הבאה מהלחי אין מחוברת לכותל השני שכנגדה. אין המבוי נתרת בה כדפי' רש"י לעיל (דף ח' ע"ב) בד"ה לדברי המתיר אוסר כו' דמחיצה הבאה ע"י קורה בעי להיות מחוברת ממש לכותל, ולא אמרינן בה לבוד כיון שאין מחיצה גמורה שם.

וא"כ בלחי אחת לכ"ע א"א לומר חידו החיצון מתיר כדפי'. אבל בעושה שני לחיין למבוי.

בזה אפשר לאשכוחי פלוגתייהו אף דהלחיין משוכין לחוץ. דאעפ"כ אם חידו החיצון סותם.

מ"מ מחיצה מחוברת לכתלים כיון שיש לחיין משני הצדדין. לכן בזה הוצרכו ר"ח ואביי לאשמעינן בבין לחיין הכל מודים שאסור.

והטעם הואיל ועיקר ההיתר דהמבוי בלחי אחת שתקינו בו חכמים, וע"כ כי הוצרכו לתקן שחידו הפנימי יורד וסותם והחיצון אינו סותם, תו א"א לומר גם בשני לחיין דחידו החיצון יורד וסותם. דלא פליגי חכמים, וכי היכי דאם לא משך הלחי לחוץ דאסרי ודאי בלחי א' הואיל והרוב מושכין לחוץ, לא פליגו רבנן ה"נ בשני לחיין, וגם רש"י ס"ל הטעם שפרשתי.

אך ס"ל לרש"י דדוקא בלחי א' אסור. לכן כתב רש"י כלומר נגד לחי, ר"ל בלחי א' אסור אבל לפעד"ן ברור כדפי'.

וע"כ מתורץ מ"ש התוס' בד"ה הכל: מודים כו' ורבא לשיטתו ס"ל דלחי משום היכרא, דכבר כתבה הרא"ש בהסוגיא דלמסקנת הש"ס מאן דס"ל משום היכרא. היכרא מלבר לכן סתם רבא, ומשמע אפילו לחי ד' נמי שרי כיון דהיכרא מלבר.

ומה שהקשו התוס' על רש"י לקמן (ע"ב) בד"ה ולרשב"ג כו' כיון דלחי נמשך קמעא לחוץ א"א לשמש נגד כולה הא נמשך קצת. לחוץ יש לתרץ עפמ"ש התוס' בעצמם לעיל (דף ח' ע"ב) גבי היה צידו אחד ארוך בד"ה מניח את הקורה כו'.

דאם יש מחיצה א' ארוכה מחבירו שרי לשמש נגד הארוכה מן התורה הואיל ולא בקעי בה רבים ותירוץ זה עיקר דמ"ש התוס' שם בתירוץ הא' דלמ"ד קורה משום מחיצה הוי מחיצה מן התורה אינו אמת. כמ"ש התוס' לקמן דף פ"ו (ע"א) בד"ה קורה כו'.

והרא"ש שם דקורה לכ"ע לאו מחיצה הוא מן התורה ועכצ"ל כתירוץ הב' דשם. ויש ראייה לזה משבת דף ז' (ע"א) דאמר התם בקרן זווית הסמוכה לר"ה דהוי כרמלית עיי"ש, א"כ ה"נ אף שהלחי נמשך קצתה לחוץ מן התורה לא הוי שם ר"ה כדפי'.

אך מדרבנן ראוי שם לאסור דליכא שם היכרא, כמ"ש רש"י לעיל גבי קורה באלכסון (שם) בד"ה ובאלכסון כו' וז"ל דהרואה בני המבוי נמשכין ומשתמשין, בר"ה חוץ מכנגד

כותל החצר. אומר דמותר להשתמש בר"ה לפי: שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי עיי"ש.

וא"כ ה"ה כאן בלחי. אותו מקצת הלחי הנמשך לחוץ אין היכר כנגד זה החלק הנמשך לחוץ.

וכיון דכנגד זה המעט הנמשך לחוץ אסור א"כ מש"ה היה ראוי לאסור נגד כל הלחי, ואינו בדין דכנגד חצי: הלחי יהיה אסור וכנגד חצי הלחי השני יהיה מותר, אלא חלק האסור אסור הכל כדין נפרצה במלואו למקום האסור, ע"כ הביא: רבא ראייה לדבריו דכיון דלית ביה ד' בהחלק לחי זה שנמשך לחוץ בטיל ולא אסור.

ומש"ה רשאין להשתמש כנגד כל הלחי אפילו יש בו ד'. דהא ס"ל משום היכרא והיכרא מלבר אך זה הנמשך לחוץ ראוי לאסור, על זה אמר כיון דלית בזה הנמשך לחוץ ד' לא נאסר, לכן פריך ממבוי שרצפו בלחיין דאף שיש בהן ד' שרי כדפי' לרבא, ומשני התם בפתוח לכרמלית ומצא מין כו', וע"כ זה המעט מן הלחי הנמשך לחוץ אסור, לכן אסור הכל גם כנגד כל הלחי כדפי' ע"כ שפיר אמר (דף ט"ו) רבא לטעמיה דאמר לחי משום היכרא והיינו משום דהכא שרי בין לחיין: אפי' יש בהם ד' וכדפי' ואביי ע"כ ס"ל משום מחיצה, מדאמר הכא וכ"ת באית ביה ד' על ד'.

ואי ס"ל משום היכרא מה לי: ד' או אין ד' הא היכרא מלבר, אלא ע"כ משום מחיצה וצד פנימי סותם ע"כ יש חילוק בין אית ביה ד' ובין דלית בי' ד' דבטיל. נמצא נתברר דתחת הקורה דלכ"ע משום היכרא הוא לכ"ע שרי אפילו פתוח לכרמלית ומש"ה א"ל ר"י לתנא פוק תני לברא דהא בקורה לא משכחינן לאיסורא.

וראייה ברורה לזה מדברי הרי"ף ז"ל שפסק לעיל ריש פרקין במבוי שהוא גבוה מן' אמה ובא למעטו ממעטו בטפח. והיינו משום דמותר להשתמש תחת הקורה.

ומדלא חילק בין פתוח לכרמלית, מבואר דאפי' פתוח לכרמלית מותר להשתמש תחת הקורה כהראב"ד דהא מבואר שם לעיל בהש"ס דהיכא דאסור להשתמש תחת הקורה לא סגי במיעוט טפח אלא בעינן למעט ד"ט. הרי מבורר כדעת הראב"ד ז"ל, וכן מוכח לשין הרי"ף ז"ל כאן דתחת הקורה שרי אפילו שהוא פתוח לכרמלית וכן כתב הרמב"ן ז"ל להדיא פ"ק דשבת כהראב"ד.

ועיין במלחמות שנדחק בדעת הרי"ף ותראה שדברי כנים וברורים. וע"כ בזה דרבא ס"ל לחי משום היכרא לי הלכתא כוותיה.

אבל בלחיין דלית ביה ד' הלכה כרבא לחלק בין פתוח לכרמלית דאסור ודוק. דף י"א רש"י בד"ה מן הצד שמתח הזמורה כו' עכ"ל, עמ"ש בחידושי לאו"ח סי' ס"ב (סי' א) בכונת רש"י ז"ל: דף יד גמרא פשיטא כו' הרא"ש הוכיח מכאן בשם הר"פ דסיפא דעקומה ועגולה כו' אתיא לכ"ע עיי"ש וע"כ פסק כן הב"י וש"ע סי' שס"ג (סי' ט) עקומה רואין אותם כאלו היא פשיטה ועגולה כאלו היא מרובעת.

וקשה לי דלדבריהם עדיין קשה למה פריך בעגולה גולה הא תו ל"ל ולא פריך פשיטא. ונפלאתי על הגאונים הנ"ל דאישאמיט להו הירושלמי שעל משנתינו, וז"ל שם אבבא

דעקומה פליגי אמוראי מרסבר ר' יהודה היא ומ"ס ד"ה היא והוא שאלו יגוד העקמימות לא יהי' בין זה לזה ג', ואבבא דעגולה אמר דר"י היא ואין שם חולק ע"ז עיי"ש, הרי דסיפא דעגולה ר"י היא, אבל לרבנן פסולה, ובעקומה למ"ד דמוקי לה נמי כרבנן ע"כ מיירי מתני' כל שאלו יחתך ממנו העקמימות אין ביניהן ג' לכן כשירה, הא לאו הכי פסולה, הרי מבואר להדיא דלאו כהגאונים הנ"ל, ואין לומר דהש"ס שלנו חולק על הירושלמי בזה, דא"כ קשה איך פריך הש"ס פשיטא, כיון שראה הש"ס שלנו תלמוד ירושלמי הנ"ל החולק ע"ז ע"כ לאו פשיטא הוא, ע"כ נלע"ד ברור דאדרבה מהש"ס שלנו מוכח ומבורר כמו שמבואר בירושלמי, דלדבריהם קשה הא דפריך בעגולה הא תו ל"ל ולא פריך פשיטא, אלא ע"כ דס"ל להש"ס שלנו ג"כ דהא דעקומה ד"ה היא, ואיירי באין ג' בין זה לזה אף אלו יחתך העקמימות כדמוקי לה בירושלמי, לכן פריך פשיטא דלא יהא שניטל כבר העקמימות שבאמצע הקורה ונחסר חתיכה א' באמצע הקורה פחות מג"ט פשיטא דאמרינן לבוד ומאי קמל"ן בעקומה, ומשני שיצא חוץ למבוי, ופריך הא נמי פשיטא, ומשני מ"ד כו', ור' זירא אתיא ככ"ע.

דכ"ע ס"ל דאם אין ג' בין זה לזה אמרינן לבוד, אבל בעגולה דר' יהודה היא פריך הא תו ל"ל הא כבר אשמעינן לה ר"י לעיל, ולפ"ז מראיתם מבואר דלא כדבריהם, והש"ס מדוקדק כדברי הירושלמי, וכן ס"ל לרש"י דינא דסיפא ר"י היא, וכן משמע בתוס' ד"ה אתניי' כו', וכ"כ מהרר"י, ולפ"ז כ"ש ב' קורות המתאימות ואין בין זה לזה ג' דפסולה, ויש לתמוה על הש"ע שלא הביא דעת רש"י והתוס' ומהרר"י, אך הב"י כתב דהרא"ש הביא ראיה לדבריו מהש"ס, והנך רואה דאדרבה מראיתם מבואר להיפך וכדאי' בירו' וזה ברור.

שם דף ט"ו לא ס"ד דההיא ברקא כו' עכ"ל, ואפילו הכי לא תקשה לרבא, די"ל דרבא לשיטתו דלעיל דף ג' ע"א דס"ל קורה משום מחיצה הוא א"כ כ"ש לחי, אבל האמוראים חולקים שם עליו, ומסקינן שם דקורה משום היכרא לכן ס"ל לרבא דה"ה לחי, ולפ"ז לתירוץ זה דרב ס"ל שם תנאי היא, ה"ה בלחי קמיפלגי לרבא, ומיהו ברש"י משמע דלרבא נשארה הקושיא שם דף ט"ז ע"ב דרש ר"נ כו' ב' נותנין להם ב"ס כו' עכ"ל, ופי' הש"ג וב"ח ומ"א וט"ז בסי' ש"מ (ס"א) דאין נותנין לב' כ"א ב"ס לשניהם.

ואני תמה עליהם דהא מבואר פ' כל הגגות דף צ"ג (ע"א), ונתבאר סי' ש"ס ס"ג דבג' קרפיפות והחיצונים פרוצים לאמצעי, והאמצעי מגופף נותנים להם בית שש לכ"א ב"ס, וקשה דלפי דבריהם ליתסרו החיצונים, דהא כ"א מהחיצונים נפרץ במילואו להאמצעי, ואויר האמצעי מייתרו דהוי כל חיצון עם האמצעי ד' סאין ונאסר מידי דהוה אקרפוף ב"ס שנפרץ במילואו לחצר וחצר יש לו גיפופין, דכתבו התוס' פ' עושין פסין דף ו"ה ד"ה וכי אויר המותר כו', דהחצר מייתרו לקרפוף להיות יותר מב"ס דהוי כרמלית גמור, ורשאין לטלטל מתוכו לכרמלית גמור ב' אמות בזה וב' אמות בזה עיי"ש, אלא ודאי נ"ל ברור דלשנים נותנים בית שש לכ"א ב"ס, ומה שהביא הט"ז ראיה מדברי ר' יוסי בר"י אינו ראיה כלל, דודאי ר"י בר' יהודה דס"ל בג' נעשו שיירא ונותנין להם בית שש, ע"כ בשנים אין נותנין לשניהם כ"א ב"ס, דאי נותנין לשניהם בית ד' סאין, א"כ מאי רבותא דג' דנותנין להם בית שש, אע"כ דמשום דס"ל דלב' אין נותנין לשניהם כ"א ב"ס, ע"כ

כוי שפיר רבותא דלג' נותנין לכ"א ב"ס, אבל לר' יהודה דס"ל דלג' נותנין להם כל צורכן, מסתבר דלשנים נותנים לכ"א ב"ס דהיינו ד"ס, ותדע דאל"כ מנא ליה להש"ס דמוקי לר' יהודה דמתני' דלג' נותנין להם כל צורכן אימא ר' יהודה ס"ל כבריה ר' יוסי דלג' נותנין להם בית שש.

אלא ודאי ס"ל להש"ס דמדאמר ר' יהודה לא התירו ליחיד כו', משמע הא לשנים נותנין להם ד"ס וא"כ לג' נותנין להם כל צורכן לר' יהודה והשתא א"ש הא דר"נ שינה מלשון ר' יוסי בר"י דר"י בר' יהודה אמר לשניהם נותנין לו ב"ס, ואלו ר"נ דריש לב' נותנין להם ב"ס, אע"כ ר"י בר"י ס"ל דלשנים נותנין לו לא' ב"ס ואין מוסיפין בשביל השני כלום.

אבל ר"נ אמר לשנים נותנין להם לכל א' מהם ב"ס, והיינו משום דקיי"ל"ן ביחיד דלא כרבנן אלא כר' יוסי דאבוהו קאי בשיטתיה, ע"כ בשנים דר"י ס"ל לכ"א נותנין ב"ס כדפרי', דדוקא ליחיד אר"י לא התירו יותר מב"ס. קיי"ל"ן בזה כר' יהודה דס"ל בזה כמו החכמים וכן מוכח מלשון רש"י דביחיד דוקא קיי"ל"ן כר"י בר"י, ובסמוך אביא ראייה ברורה לזה עיי"ש.

דף י"ז רש"י בד"ה לא פנוי מכלים כו' עכ"ל אבל המרדכי כתב דוקא אם הקיפו שבע צריך שלא יהי' ב"ס פנוי, אבל לא הקיפו כ"א שש סאין אפילו פנוי כמה סאין מותרין. ופסק כן בש"ע סי' ש"ס (ס"א).

והט"ז תמה ע"ז (שם סק"ב) דהרי רש"י חולק ע"ז, ונלע"ד ברור דלדינא לא פליג רש"י על המרדכי, דרש"י הוא שפירש כן הברייתא דנשנית לחכמים ולדידהו שלשה שוין ליחיד. והרי ביחיד אם אין צריך אלא ב"ס והקיפו ד' סאין בטלו המחיצות.

ע"כ ה"ה לג' נמי דינא הכי, אבל לדינא דקיי"ל"ן כר' יהודה דלשנים נותנין לכ"א ב"ס כמ"ש לעיל בסמוך, א"כ ע"כ נותנין ב"ס לכ"א בלא זה הקולא שהקילו חכמים בשיירא ליתן כל צרכן, ע"כ לג' נותנין בית שש בלא הקולא שהקילו חכמים בשיירא, לכן אף שב"ס פנוי אפ"ה שפיר דמי, ודוקא זה הקולא שהקילו חכמים בשיירא ליתן כל צרכן לא הקילו אלא באין ב"ס פנוי, וע"כ אתי שפיר הא דהש"ס דקדק דוקא בהוצרכו לה' והקיפו בשבע אסור, דמבואר מזה הא אם הקיפו ששה אף אם ב"ס פנוי ש"ד, דהש"ס פסק כר' יהודה בזה, מיהו יותר מבית שש אף כשיש הרבה יותר מג' בני אדם, אם יש ב"ס פנוי אסור כיון דלחכמים וכן לר"י בר"י אסור, כללא דמילתא בדינים אלו דיש פלוגתא דר' יהודה וחכמים ור"י בר"י אזלינן בתר רובא, ובמקום ששנים מהשלשה מסכימים לדעה אחת הכי קיימא לן.

ומזה ראייה ברורה למ"ש לעיל דלדידן בשנים נותנין לכ"א ב"ס ודלא כאחרונים הנ"ל, כל זה נלע"ד ברור ואמת לדינא ודו"ק. שם תוס' בד"ה עירב דרך כו' וראיה מפרק הזורק כו' עכ"ל, הקשה מ"א סימן שנ"ה (ס"א סק"ט) וסימן שע"ד (ס"א סק"א) מהתוס' פרק הזורק והניח בצ"ע, ועיין מ"ש בחידושי פרק הזורק דלא קשה מידי.

דף י"ח בד"ה בור לחוד כו' אלא שהיה מדקדק כו' עכ"ל, לכאורה הוא דוחק דבלישנא קמא סתם המקשה ולא פירש כמו בלישנא בתרא, וגם המתרגם סתם דבריו ולא פי', גם

לפי זה לא יהיו הלשונות מחולקים כלל בשום דבר. ע"כ נ"ל לומר לפי מה שכתבו התוס' לעיל בסמוך ד"ה אפילו כו' די"ל שני טעמים לרבנן דפליגי על ר"י במתני' וס"ל אפי' בית עשרה כורים, או משום דחשיבי מוקף לדירה הואיל וראויין לשתיית אדם, או דאף אי לא חשיבי דירה אפ"ה בעולי רגלים הקילו, ונ"מ דלטעם הב' אפי' בבור דלא חזיא לשתיית אדם נמי דינא הכי ולפי זה י"ל לישנא קמא ס"ל טעמייהו דרבנן הוא משום דחשיבי מוקף לדירה, ולפ"ז קס"ד דהמקשה דהא דר"י בן בבא אמר באר הרבים, הוא משום דאזיל לשיטתו דס"ל במשנתנו דלקמן (דף כ"ג ע"א) אפי' קרפוף פחות מב"ס בעינן שיהא מוקף לדירה ק מש"ה בור לא חשיב היקף לדירה דלא חזי לאדם, אבל מתני' ר יהודה היא דהוא אמרה, ור"י הא פליג שם על ר"י כ"ב וס"ל דב"ס לא בעי היקף לדירה, מש"ה לדידי' בור ובאר שוין דאין לומר משום דפסקי, דהא לטעם זה בבור הרבים נמי הדין כן, וס"ל למתני' לאשמעינן רבותא דבורות הרבים, דלמאן דחייש דילמא פסקי ה"ל בורות הרבים רבותא טפי מבאר, אלא ע"כ לא ס"ל למתני' האי חששא דפסקי כלל, ומשני באר לחוד דתשמיש חזי לאדם בעינן, והא דלא תני חנניא חבלים לבור ופסין לבאר, י"ל דאתי לאשמעי' דס"ל כרבנן דמתניתין דבאר דחזי לאדם אפילו בית י' כורים ובור דוקא ב"ס, ומש"ה לא נקטו להו בהדי הדדי, אבל לישנא בתרא ס"ל טעמייהו דרבנן הוא דבעולי רגלים הקילו ולעולם לא חשיבי מוקף לדירה, ובע"כ המקשה ידע לחלק בין באר לבור כדאמר ר"י ב"ב במשנתנו, וע"כ משום דתשמיש החזי לאדם בעינן, אך דפריך מדלא קתני חבלין לבור ופסין לבאר, דהא שניהם שוין למ"ד אפילו י' כורים משום דהקילו בעולי רגלים דף י"ט רש"י בד"ה רבקה נכנסת כו' ולא פרה כו' עכ"ל, פי' דלא תימא פרה נכנסת כו', והא דתנן קשורות הוא סיום דברי ר' יהודה, ור"י הא ס"ל מצומצמות בעינן, והא דתנן אחת נכנסת ואחת יוצאת הוא ענין בפני עצמו וסתם מתני' ביא דר' מאיר אמרה, וכל א' אזיל לשיטתו, דר"מ שקיבל מרבו ג' בקר, עכצ"ל דהרבותא הוא כאן בפסין דלא בעינן מצומצמותאלא אחת נכנסת כו', ואלו בעלמא בעינן מצומצמות כדלעיל דף ג' (ע"ב), אבל לר"י י"ל דלעולם כאן נמי מצומצמות בעינן, אלא דכאן הרבותא הוא בפסין דהוי י"ג ושליש, לכן אשמעינן הברייתא רבקה נכנסת כו' ואתיא בין לר"י ובין לר"מ, ועיין מ"ש לקמן עפ"ז.

שם ע"ב תוס' בד"ה שהן כעשר כו' מנין פרות עכ"ל, לכאורה הוא דחוק דהברייתא דכמה ראשה ורובה וכו' וכמה עובי' כו', ע"כ אמתניתין קאי דתנן מנין הפרות בהדיא, אבל לפי מ"ש רש"י והרמב"ם במתני' דר"י אמות שוחקות קאמר עיי"ש, ושיעור אמה שוחק נלע"ד דהוא אמה ורביעית טפח, דכן מצינו באמת שושן בפסחים דף פ"ו (ע"א) שהחזירו פועלים בבנין של הקדש על כל אמה ואמה, אמה ואצבע דהיינו גודל דהוא רביעית טפח, כדי שלא יבואו לידי מעילה אם יחזירו בצמצום, ולפ"ז מה לי איסור מעילה או שאר איסורין, לכן כל שאמרו למדוד בטפח שוחק שלא יגע באיסור מסתמא כן הוא אמה ורביעית טפח, ע"כ נקיט שהן עשר אמות לומר באמות שיערו חכמים, והיינו באמות שוחקות דה"ל י"ב אמות וב"ט וחצי, אבל ב' אמות שמרחיק הדיומד מבור אמות מצומצמות קאמר, דלאו באמות שיערו חכמים אלא שתהא פרה ראשה ורובה כו', ובהא דפי' רש"י י' אמות שוחקות, נ"ל דהוכחתו הוא מדפריך הש"ס כעשר הא עשר הויין, ומה פריך אימא כיון דיש יותר מעט מי' אמות כדאמר רבקה נכנסת כו' לכן אמר

כעשר, אע"כ י' אמות שוחקות קאמר, וע"כ פריך הל"ל עשר, וכמו רוב אמות השנויין במשנה והן שוחקות כדפי' דף ג' ודו"ק, ועיין מ"ש לקמן עפ"י"ז.

שם בד"ה בבור שתים עשרה כו' ולא דק עכ"ל, וקשה אימר דאמרינן לא דק לחומרא לקולא מי אמרינן לא דק: ונלע"ד לתרץ ע"פ מ"ש לעיל בשם רש"י והרמב"ם דאמות שוחקות מיירי מתניתין, וא"כ ר"י נמי י"ג שוחקות קאמר, דה"ל מצומצמות י"ג אמות וה"ט ורביע טפח ומשהו, לכן צ"ל בור י"ב אמות, דאז נשאר ריוח י"ד אמות חסר חצי טפח שהדיומדין לכל צד אמה שוחקות דהוא אמה ורביע טפח כדפריך, ואז הוי משהו יותר מהשיעור דבעי למיהוי הריוח לר' יהודה, לכן לכ"ע בעינן בזה פשוטין, וצ"ל דרב פפא איירי בכל אמות וה"ק בבור ח' אפילו שוחקות כו', בבור י"ב אפ"ל מצומצמות לא פליגי כו'.

ובזה יש לתרץ הא דאמר ר"פ ברייתא לא שמיע לי' ונדחקו התוס'. לפמ"ש אתי שפיר דה"ק הך ברייתא דתני לעיל לפרש המתניתין רבקה נכנסת ורבקה יוצאת זו הברייתא לא שמיע לי', וע"כ סד"א דר"י בעי אמות מצומצמות דהא ס"ל קשורות וכדפרי' לעיל, ואשמעינן ר"פ דגם לר"י שוחקות בעינן ומש"ה דוקא בי"ב לא פליגי דבעי פשוטין, והיינו כפי' הברייתא וכפי' אשר פרשתי למעלה עיי"ש, וזה ברור ודוק: דף כ"ב בד"ה חייבין עליה, וא"ת כיון דמסקינן כו' עכ"ל, ול"נ לתרץ קושיא זו ע"פ מה דאיתא לעיל (דף ו' ע"א) דפריך שם אמאי מהני דלתות לר"ה, והא תניא יתר ע"כ אר"י וכו', וא"ל אין מערבין רה"ר בכך, וכ"ת בכך הוא דאין מערבין הא בדלתות מערבין, והא א"ר יוחנן ירושלים אלמלא כו' והקשו התוס' (שם ע"ב) בד"ה והאמר וכו' והיכי פריך ארבנן מר' יוחנן דהא ר' יוחנן כר' יהודה ס"ל ומ"ש התוס' לתרץ דמדר"י נשמע לרבנן הוא דחוק דהא וודאי י"ל דלר"י דס"ל דרבים מבטלין מחיצות אף בשם ד' מחיצות לכן הוי ר"ה.

אבל לרבנן דשם ד' מחיצות מהני לדידהו ודלתות שאין ננעלות הוין שם ד' מחיצות, ותו קשה למה פריך שם החלה מברייתא דיתר ע"כ אר"י כיון דמברייתא לק"מ כדקאמר וכ"ת בכך הוא דלא מיערבי הא בדלתות מיערבי כו', ה"ל למיפרך מיד מדר' יוחנן. ולתרץ כ"ז נלע"ד דמש"ה סידר הש"ס כאן הא דרמי דר"י אדר"י אחר התירוץ דכאן ולא ס"ל, לאשמעינן הא דמשני כאן ולא ס"ל, היינו למאי דס"ד דאין חילוק לרבנן בין יש שם ד' מחיצות או לא.

אבל להמסקנא דלר"י ב' מחיצות דאורייתא. ע"כ ליכא לאוקמי הא דר"י כר"י.

דהא ירושלים ב' מחיצות, גמורות ה' לה, וע"כ צ"ל להמסקנא דר"י כדרבנן ס"ל וע"כ לא אמרי רבנן אלא בשם ד' מחיצות אבל דלתות שאין ננעלות ליכא שם מחיצה עליה. וכמו שצ"ל לשיטת התוס' דלעיל לדעת המקשה שם.

דע"כ לרבנן לא חשיבי דלתות שם מחיצות. והשתא אתי שפיר דלהמסקנא גם לר' יוחנן י"ל כאן וס"ל כדמסיק הש"ס דף כ"ד (עא) דלר"ל כאן וס"ל, והרי ר"א ור"י תרוייהו בחדא ליסנא אמרי כאן הודיעך כחן של מחיצות וע"כ הוצרך הש"ס לעיל דף י' למיפרך תחלה מברייתא.

דמיד לא הוי מצי למיפרך מדר' יוחנן, די"ל כדמוקי הש"ס מעיקרא כאן דר' יוחנן ס"ל כר' יהודה וא"כ לא מצי למיפרך מדר' יהודה לרבנן כדפרי', אבל לאחר שהביא הברייתא דשם מוכח דע"כ ר' יוחנן לא ס"ל כר"י. דהא ס"ל שם דשני מחיצות דאורייתא.

וע"כ ר' יוחנן כרבנן ס"ל מברייתא מתבאר דרבנן מחלקין בין איכא שם ד' מחיצות או לא. ע"כ פריך שפיר מר' יוחנן לרבנן שם, וכן מתורץ מה שהקשו התוס' כאן ד"ה דרבנן כו' דלהמסקנא דר"י וירושלים לא מיתוקם כר' יהודה אלא כרבנן, ע"כ צריך לשנוי לרבנן כדמשני.

וזה ברור.

וזה הדר ס"ל להרי"ף והרא"ש דפסקו להא דר' יוחנן דר"ה לא מיערבא אל בדלתות ננעלות בלילה, והוא משום דר"י כרבנן ס"ל כדפרישת, ולעיל דף ו' כתבתי דרך אחר והוא להרמב"ם עיי"ש ודו"ק: דף כ"ד בד"ה סנדל כו' עיין מ"ש בחידושי פ' אלו קשרים עיי"ש. דף כ"ח ע"ב בד"ה וכי אויר כו' וד"ה זימנין כו' לכאורה היה נראה לתרץ בשלמא בדברי ר' זירא י"ל דאשמועינן דאפי' נפרץ בשבת דאי משום דנפרץ במלואו אמרינן שבת שהותרה הותרה, אבל כיון.

דיתר מב"ס הוי כאלו לא היה מחיצה דהא כרמלית הוא. ולא אמרינן בכזה שבת שהותרה הותרה כדאמר לעיל דף ד' (ע"א) גבי יבשו מים בשבת בפסי ביראות, דלא אמרינן שבת שהותרה הותרה, והרי פסי ביראות רה"י הוא מדאורייתא.

ואפ"ה כיון דרבנן שוי"י כרמלית הוי כחסרון מחיצה דלא אמרינן שבת שהותרה הותרה כמ"ש ס"ס שס"ה, אבל לר' חסדא ל"ל הכי דס"ל לקמן דף צ"ג (ע"ב) דלא אמרינן שבת שהותרה הותרה, וצריכין לומר כדי ליישב דברי התוס' דלא תירצו כן, דמשום שלא הוקף לדירה אמרינן מ"מ שבת שהותרה הותרה כדאיתא לקמן דף ס"ד מחיצה היא אלא שמחוסר דיורין.

והיינו עפ"י מה דקייל"ן בספר עבודת הקודש להרשב"א דיתר מב"ס שלא הוקף לדירה, ותחלת שבת שבתו בו ג' ומת א' בשבת אמרינן שבת שהותרה הותרה, ועכצ"ל דמחיצה גמורה היא אך שמחוסרת דיורין. דאלו שבתו בה ג' שרי לטלטל בכולה, העולה מזה לדינא דאם נפרץ בשבת אל הקרפוף יתר מב"ס או לגינה רחב' מוקפת מחיצו' אין אוסרת דשבת שהותר' הותרה ודוק.

דף ל"א ע"ב בד"ה וניחוש כו' וי"ל דהתם סומך כו' עכ"ל, פ"י וכאן לא סמיך עליו לגמרי אלא נתנו לקטן דלאו בר דעת הוא, ובוודאי לא יעשה מעשה לסמוך על עירוב זה, ויחיש לעצמו דלמא לא ממטי ליה הקטן ע"כ ממנע ולא עביד, והשתא אתי שפיר הא דלא תירצו התוס' בד"ה והיכא כו' ג"כ אמילתא דר' יחיאל דאמאי לא אתמר מילתי' אמתניתין, משום דמתניתין לק"מ למאי דס"ל דקטן מהימן והוי ממש כמו גדול, ע"כ יסמוך עליו לכן חזקה דעושה שליחות, וא"ש נמי הא דהקשו התוס' על רש"י לעיל בד"ה כאן מהא דפריך וליחוש דילמא לא שקיל מיניה הא איכא שקיל יחזיר, והרי למאי דס"ד אפילו בגדול ליכא חזקה ק"ו בקטן דיחזור לו למחר ולא מיד, ותו מה קושייתם שם הא יש חילוק בין סמיך לגמרי עליו דמיירי בו רש"י שם, אע"כ דהתם נמי מקרי

סמיך לגמרי כיון דקטן מהימן ודוק: שם בד"ה כאן בע"ת כו' ועוד לפירושו משמע כו' עכ"ל, לכאורה י"ל דרש"י ס"ל דמתניתין מיירי אפי' בעומד ורואהו דומיא דסיפא אם אמר לאחר כו' דאוקמי בהכי לקמן, ומש"ה צריך ליתן טעם דלא אלים למיקני, ומש"ה א"ש מה שהקשו התוס' ד"ה וליחוש כו' ולפי' רש"י לק"מ כיון דרישא בעומד ורואהו איירי ואפ"ה אינו עירוב, ודומיא דהכי דייקנין דביד פיקח הרי זה עירוב והיינו אם עומד ורואהו ודו"ק שם בא"ד אם לא בעומד ורואהו עכ"ל.

ולי קשה עוד לרש"י דהא לקמן דף ל"ד (ע"א) אמר שם דביו"ט ובשבת לפי' רש"י שם מן הדין אי קרא שם עירוב על הפת, אף שאינו מוליכו למקום שביתתו הואיל ומצי לאמטויי כמאן דאמטויי דמיא, אך שגזרו בזה עיי"ש, וא"כ קשה כיון דאמטויי קטן לשם אמאי לא יהא עירוב, הא יכול לילך שם ולקנות שביתה כיון דבין השמשות מונח שם העירוב.

ע"כ נ"ל דלא קשה לרש"י דשאני, התם דע"כ מיירי דעומד בביתו ואומר בזה העירוב יקנה לי שביתה שם כדאיתא סי' תי"ו (ס"ב) דאם לא אמר כן לא הוי עירוב, מש"ה מהני הואיל ומצי לאמטויי שם כו', וא"כ בההוא דנתנו לקוף כו', ע"כ מיירישהוא אומר בזה העירוב יקנה לי שביתה, ע"כ קונה אף דפיל הוליכו דלא גרע מאלו לא הוליכו כלל, דאי לאו דחכמים גזרי שם הוי אמרינן כיון דהואיל ומצי לאמטויי כו', אבל כאן איירי דלא אמר הוא כלום רק סמיך על הקטן שיאמר כן ולא אלים כו', למידין מזה דלפי' רש"י אם אמר הוא בזה העירוב יקנה לי שביתה שם, אף אם שלח קטן או פיל ומצא שם העירוב במקומו מהני, וזה פשוט.

שם בא"ד ואע"ג דבפ"ק דפסחים כו' עכ"ל, לכאורה אין זה קושיא, דהא שם מבואר דאמרי אנן בדקנוהו, ע"כ לא משקרי כדאמר שם דהימנוהו רבנן בדרכנן, אבל כאן דבעל הבית צוה להם, דאפילו בגדול גופא י"ל דאין חזקה דשליח עושה שליחותו, ואף דלהמסקנא בגדול אמרינן חזקה שליח כו', מ"מ בקטן לא אמרינן חזקה זו, אבל שם דמי לגדול למ"ד אין חזקה שליח עושה שליחותו, דמ"מ אם בא ואמר אני עשיתי שליחותי לכ"ע נאמן, כמ"ש הרא"ש דודאי לא אמרינן דמשקרי, וע"כ צ"ל דהתוס' הקשו זאת לשיטתן, דע"כ אפילו בזה אין קטן נאמן, דאל"כ למה אוקי לקמן בעומד ורואהו, הל"ל דאיירי דבא הקטן ואמר אני עשיתי שליחותי והוא נטל ממני, אבל לשיטת רש"י דלדידיה א"צ לחלק בין סמיך לגמרי עליו, ואפי' אי סמיך לגמרי עליו ס"ד דהמקשה דליכא חזקה כו'.

ומדיוקא דרישא לא קשה לרש"י כמ"ש לעיל, ע"כ וודאי י"ל מהא דפסחים כדפרי', וע"כ קשיא ליה לרש"י אהא דפריך וליחוש דלמא לא שקיל מיניה, ולא משני דאמר הקטן אני עשיתי שליחותי ונטל ממנו דבכה"ג הקטן נאמן, לכן פי' רש"י לא שקיל מיניה ולא מערב ליה, פי' דיש לחוש ג"כ שנטל ממנו ולא עירב, ובמ"ש א"ש דעת הטור או"ח סי' ת"ל (תל"ז ס"ד ועין במ"א ובאליהו רבה שם) דאפילו בבית אחרים הקטן נאמן, וע"כ ס"ל כשטת רש"י שכתבתי, וכ"מ בסי' ת"ט (ס"ח) דהטור כרש"י ס"ל, וכן מוכח בש"ס דפסחים שם דאפילו בבית אחרים נאמן הקטן ודוק.

דף ל"ב בד"ה תאנים מתאנתי כו', לכאורה יל"ת דהנה כשנעמוד בדעת הפלוגתא דר"נ ור"ש, צ"ל דר"נ ס"ל דהחזקה שליח עושה שליחותו אין עושהו בוודאי, כיון שיש חזקה כנגדו שהיא בחזקת טבל ע"כ הוי ספק, לכן בשל תורה אזלינן להחמיר ובדרבנן אזלינן להקל, אבל ר"ש ס"ל דחזקה דשליח כו' עושהו בוודאי, ע"כ גם בשל תורה אזלינן להקל, ע"כ שפיר מייתי ראייה דאי ס"ד דספק הוי, הוי לן למיזל לחומרא בטבל דהוי דבר שיש לו מתירין, כדאיתא בנדרים ד' נ"ח (ע"א) וביו"ד סי' ק"ב, וקיי"ל ספק בדבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן אזלינן לחומרא כדאיתא פ"ק דביצה דף ג' ע"ב וביו"ד (שם ס"א).

שם ע"ב בד"ה והא קמשתמש כו' דקאי בכרמלית עכ"ל, אבל רש"י לשיטתו דלקמן דמיירי אפילו במופלג טובא, וע"כ אפי' בכרמלית אסור לטלטל פחות פחות מד"א (כמ"ש ססי' שמ"ט ס"ה) אפי' בה"ש, לכן לא תירץ רש"י כן, מיהו יל"ת עוד דהני אמוראי ידעי דמצי לאוקמי מתניתין למטה מי' ברבים מכתפין עליו וגבוה ט' דאז גם העירוב בר"ה, ודו"ק.

בד"ה הכא כו' ומהר"י מפרש כו' דעוקרו מכרמלית כו' עכ"ל, ולהמסקנא דלמטה מי' הוי ר"ה, נמי י"ל דוודאי הנטיי' של הנוף הוא למטה מי' מהארץ לכן הוי ר"ה, ולמעלה מי' ולמטה קאי אזקיפה גופא, אם הזקיפה היא למעלה מי' מן הנטיי' אז הוי רה"י ואינו עירוב, אבל אם הזקיפה עצמו אין גבוה י' מן הנטיי' אף שהיא גבוה מן הארץ י' לא הוי רה"י, כמ"ש התוס' (דף ל"ג בד"ה דהדר זקיף כו') משום דהגדיים בוקעין תחתיו וגם רה"ר נמי לא הוי, כיון דגבוה מן הארץ י' והוי כרמלית, מש"ה עוקרו מהכרמלית כמהרר"י, ויש הוכחה לפירושו מדנקט התנא למעלה ולמטה ואיירי בהדר זקיף, ולא נקט לשון גבוה ונמוך ובדלא הדר זקיף, אבל למהרר"י ניחא דבדלא הדר זקיף גם בלמטה מי' לא הוי עירוב כיון דמופלג טובא הוי מעביר ד"א בר"ה, אבל לשתת רש"י לאו הוכחה היא דהתנא לא מל"מ דינו בדלא הדר זקיף, דאז גם בגבוה הנטיי' העי נמי עירוב משום דיכול להביאו דרך עליו עד תוך ד' אמותיו כמו מרה"י לרה"י והוי הוא ועירובו במקום א', אבל ר"י בתוס' מפרש דרך עליו בפ' אחר כמ"ש התוס' לקמן (בד"ה והא כו') ועיין מהרש"א, ולפמ"ש לקמן בכוונת רש"י, דרש"י פירש למאי דס"ד א"ש ודוק.

דף ל"ג רש"י בד"ה והוא נתכוין לשבות כו' פחות פחות מד"א כו' עכ"ל, התוס' הבינו מפ' רש"י דפחות פחות מד"א מותר בין השמשות לרבי, ולפי הבנתן ברש"י יש תמיהות הרבה בכל הסוגיא על רש"י, חדא למה נדחק רש"י לפרש דמיירי במופלג טובא, הלא שפיר י"ל דאין רק ב' או ג' אמות כמ"ש התוס', ותו גם במופלג טובא שרי כמ"ש הרר"י (בד"ה הכא כו') כיון דהעקירה מן הכרמלית, תו הקשו התוס' על פי' רש"י אמאי קרי ליה מושיט לפטור בזה כנגד זה, הא באמת מעביר הוי כיון שיש יתר מד"א, תו הקשו התוס' בד"ה או בראש המגדל כו' (דף ל"ד ע"א) קושיא גדולה על רש"י עיי"ש, תו שרש"י לקמן (שם) בסוף הסוגיא בלשון שני.

דפירוש בראש המגדל פי' וז"ל ולא מצי למשקליה ולאיתויי' לראש המגדל ונמצא מעבירו ד"א בר"ה עכ"ל, מלבד שלשון זה הוא מגומגם דהכי הו"ל לכתוב ולא מצי

לאיתוויי לראש המגדל משום דאז מעבירו ד"א בר"ה, יש לתמוה עוד דדבריו אלו סותרים למ"ש רש"י בכל הסוגיא דיכיל לטלטל פחות פחות מד"א בר"ה, תו יש לתמוה למה בלשון הראשון שם לא כתב רק פי' אחד משום דיהיה ראש המגדל חוץ למקום שביתתו ד"א, ובלשון השני פי' שני פירושים האחד פי' הנ"ל, ועוד פי' משום העברת ד"א בר"ה, תו למה מפרש רש"י בלשון ראשון שם דהמגדל היה גבוה הרבה הל"ל גבוה י', תו יש לדקדק כאן דכתב (בד"ה והוא נתכוין כו') ולקמן פריך והא איבעי כו' ואין זה דרכו לכתוב בגמרא מה דפריך אח"כ מיד תכ"ד.

ולתריך כ"ז נלעד"ל בכוונת רש"י, וצריך אני להקדים שיש לתמוה על התוס', דלפי מה דס"ל להתוס' דפחות פחות מד"א גזרו נמי בה"ש, א"כ איך כתבו התוס' בד"ה הכא, ובד"ה או בראש המגדל כו' להקשות בפשיטות על רש"י וסוברים בפשיטות דמכרמלית לרה"י דרך ר"ה אפי' במופלג טובא לא גזרו בה"ש, וע"כ ס"ל להתוס' דשבות דפחות פחות מד"א הוא חמור מן שבות דכרמלית לרה"י דרך ר"ה, וזה אינו להסכמת כל הפוסקים בר"פ מי שהחשיך (דף קנ"ג ע"ב) בהא דהתירו לטלטל שם פחות פחות מד"א, ועוד אמרו שם דיכול לרוץ בבת א' תחת חבילתו, והסכימו שם הרמב"ן והר"ן וסמ"ג וסה"ת הביאם שם הש"ג וש"ע ס"ס רס"ז, דלכ"ע עדיף לטלטל פחות פחות מד"א מלרוץ בב"א דחיישינן שמא יעמוד מעט בר"ה אך דפליגי שם אם א"א לו לטלטל פחות פחות מד"א אי שרי לרוץ עם כיסו בבת א', דשמא לא התירו אלא חבילתו דמשאו כבד ואיכא הכירא עיי"ש, הרי דלכ"ע טלטול בבת א' ממקום המותר הוא חמור מלטלטל פחות פחות מד"א, וא"כ לפי מה שנתבאר בתוס' והסכימו כל הפוסקים דפחות פחות מר"א גזרו בה"ש, מכ"ש מכרמלית לר"ה במופלג טובא, או דרך ר"ה לר"ה פשיטא דגזרו ביה בה"ש, דחיישינן שמא יעמוד בר"ה מעט והוי קרוב לחיוב חטאת.

ועפ"ז נבאר כוונת רש"י ז"ל בכל הסוגיא, דודאי גם רש"י ז"ל ס"ל דפחות פחות מד"א גם בה"ש גזרי ביה, מכ"ש לטלטל מכרמלית דרך ר"ה לרה"י, או מכרמלית לר"ה יותר מד"א דקרוב טפי לאיסור תורה שמא יעמוד מעט (כמבואר שם ר"פ מי שהחשיך ובפוסקים שם) פשיטא דגזרי ביה בה"ש, ותחלה ס"ד דהמקשה דלמטה מי' הוי כרמלית, לזה צריך רש"י לפרש דע"כ אפי' במופלג טובא נמי איירי וקא מטלטל פחות פחות מד"א, והיינו משום דקשיא ליה לרש"י בהא דמשני באילן הנוטה חוץ לד"א עסקינן, א"כ קשה מאי איריא למעלה מי' אינו עירוב דהוי איסור דאורייתא, הל"ל רבותא אפי' למטה מי' אם העירוב רחוק מד"א ממקום שביתתו אפ"ה אינו עירוב, ואף דליכא איסור תורה דהא מכרמלית עקר, אפ"ה כיון דקרוב הוא לאיסור תורה דחיישינן שיעמוד פורתא בר"ה גזרי נמי בה"ש, והל"ל בזה דאינו עירוב וכ"ש בלמעלה מי' דהוי איסור תורה גופא, ע"כ מפרש רש"י דאפילו במופלג טובא נמי הוי עירוב אי הוי למטה מי', והטעם הוא דס"ל לרש"י דודאי פחות פחות מד"א בר"ה עצמו, זה הוא שבות חמור וגזרי ביה בה"ש, וטעמא דמילתא הוא משום דחיישינן שמא פעם א' יצטרך למהר ולחפוז מאוד לדרכו אשר הולך בה וילך בכת א', וכן אם ירצה לילך מכרמלית דרך ר"ה ומופלג טובא נמי גזרי בי' בה"ש, דקרוב הוא לאיסור תורה פן לפעמים לא יצטרך כ"כ ויעמוד פורתא נמצא דמעביר ד"א בר"ה, אבל בנ"ד אם העירוב הוא למטה מי' דהוא כרמלית שרי אפילו במופלג טובא משום דיכול להוליכו פחות פחות מד"ה, ובזה לא

גזרי בה"ש דממ"נאי יצטרך למהר ולחפוז וילך בב"א, לא יעשה איסור תורה דהא עקירה הוא מכרמלית, ואי לא יצטרך למהר כ"כ וילך פחות פחות מד"א פשיטא דברי, נמצא דזה אינו קרוב לאיסור תורה ולא גזרו בזה בה"ש, לכן שפיר נקט דוקא למעלה מי' דאינו עירוב, הא למטה מי' אפילו במופלג טובא הוי עירוב כדפרישת, וזהו כוונת רש"י במ"ש ולקמן פריך הא אי בעי כו', ר"ל דזה שכתבתי דאפי' במופלג טובא שרי, היינו למאי דס"ד דהמקשה דפריך והא אי בעי כו' דע"כ ס"ד דלמטה מי' הוי כרמלית, אבל למאי דמסיק הש"ס דאיירי דרבים מכתפין עליו למטה מי' והוי ר"ה גמור א"א לפרש כן, וגם אין צריכין לפרש הכי, אלא דמתניתין מיירי ברחוק עירובו רק ב' או ג' אמות ממקום שביתתו, אבל אי הוי יתר מד"א כיון דהוא ועירובו בר"ה ורחוק זה מזה ד"א, יש איסור של תורה להעביר ד"א בר"ה, ואפילו אם יטלטל פחות פחות מד"א גזרי בה"ש כיון דקרוב לאיסור של תורה הוא, והשתא ל"ק קושיא זו דהוי קשיא לרש"י בקס"ד דהמקשה, דאמאי תנן למעלה מי' דאינו עירוב, הל"ל רבותא דאפילו למטה מי' נמי אינו עירוב וכגון שיש רחוק ממנו יתר מד"א, דל"ק מידי כיון דאיירי השתא דלמטה מי' הוי ר"ה גמור, א"כ כיון דהעירוב רחוק ממנו יתר מד"א בר"ה הוי איסור דאורייתא דהוי מעביר ד"א בר"ה א"כ שוה הוא כמו למעלה מי', דמה לי מרה"י לר"ה ומה לי מעביר ד"א בר"ה, א"כ לאו רבותא היא דשניהם שוין באיסור תורה, ואי משום שיש בזה תיקון דיכול לטלטל פחות פחות מד"א, למעלה מי' נמי יש תיקון בזה עוקר וזה מניח או יניח על כתיפו, אלא דבזה דקרוב לאיסור תורה גזרי בה"ש, בזה שניהם שוין דאין יכול לעשות התיקון דהתיקון קרוב לאיסור תורה, ע"כ להמסקנא ניחא דדוקא ברחוק רק ב' אמות או ג' אמות מיירי, אבל במופלג טובא אינו עירוב, וע"כ קרי ליה רש"י מושיט ולא מעביר דהא איירי דאינו רחוק ד"א ממקום שביתתו, אבל למאי דס"ד דהמקשה דפריך והא אי בעי כו'.

דע"כ קס"ד דלמטה מי' הוי כרמלית, שפיר הוי קשיא לי' לרש"י דלפ"ז אמאי נקיט מתניתין למעלה מי' דהוי עירובו ברה"י אינו עירוב דהוא איסור תורה, הל"ל רבותא דאפילו למטה מי' דהוי עירובו בכרמלית ואם יטלנו למקום שביתתו ליכא איסור תורה, אפ"ה אינו עירוב אי רחוק ממנו יתר מד"א, לכן צריך רש"י לפרש דלמאי דס"ד צ"ל דאפילו במופלג טובא הוי עירוב, משום דאיירי בכרמלית וגם יוליכנו פחות פחות מד"א, ע"כ אינו קרוב לאיסור תורה בזה ולא גזרו בזה בה"ש, וזה ברור, והשתא אתי נמי שפיר מ"ש רש"י לקמן דף ל"ד ע"א בד"ה ל"א שמעתי כו' עד דל"מ למשקליה ולאיתייה לראש המגדל ונמצא מעבירו ד"א בר"ה עכ"ל, והוא תמוה כדפי', אבל לפמ"ש א"ש דבלשון ראשון דלמטה מי' הון כרמלית לא מצי רש"י לפרש דמעביר ד"א בר"ה, דהא יכול לטלטל פחות פחות מד"א, והיינו כיון דהעקירה מכרמלית וגם מטלטלו פחות פחות מד"א אינו קרוב לאיסור תורה, אבל בלשון השני דמיירי דלמטה מי' הוי ר"ה והעקירה מר"ה, בזה וודאי אסור לטלטל אפילו פחות פחות מד"א כדפי', לכן כתב דל"מ לאיתייה לראש המגדל, ר"ל לפי שראש המגדל נוטה מאוד לארץ וא"א שינוח על ראש המגדל כלום כיון שמוטה לארץ מאוד יפול ממנו, וע"כ צריך להניחו שם בארץ בר"ה, ע"ז אמר ונמצא מעבירו ד"א בר"ה דאז אפילו פחות פחות מד"א אסור כדפי', דבר"ה ס"ל לרש"י דאסור פחות פחות מד"א, ולפ"ז מתורץ נמי מה שהקשו שם בתוס'

בד"ה או בראש המגדל כו' וקשה כו' עכ"ל, ולפי מ"ש בכוונת רש"י לק"מ, דכיון שהוציא דרך אויר ר"ה לרה"י הוי שבות חמור שמא יעמוד מעט בר"ה ויוציא מר"ה לרה"י, לכן א"ש הא דפי' רש"י דהמגדל היה גבוה הרבה, דאז אף שהוא עומד בראש המגדל א"א לו להושיט ידו למטה מי', וע"כ צריך לילך דרך ר"ה וחיישינן שמא יעמוד מעט בר"ה כדפרישית, אבל אם אין גבוה רק י' יכול להושיט ידו מראש המגדל ולא הוי רק שבות קיל כמ"ש התוס', כ"ז נלע"ד ברור בכוונת רש"י שהוא האמת בכוונתו והוא כן וברור לדינא העולה מזו דאסור לטלטל פחות פחות מד"א בר"ה גם בבה"ש גם לרש"י, וכן מכרמלית לר"ה אם מעביר ד"א ברה"ר אפי' מטלטל בב"א מכרמלית לר"ה עד שיניחנו בבה"ש וכן מכרמלית לרה"י דרך רה"י כ"ז אסור בבה"ש לדידן אבל מכרמלית לר"ה ומעבירו בר"ה יתר מד"א אך שמטלטל פחות פחות מד"א זה שרי בבה"ש, כ"ז נתבאר ממ"ש וה' יאיר עינינו בתורתו: שם בא"ד ואע"ג דבאגודו בידו איכא נמי איסורא דרבנן עכ"ל.

תמיה לי דלק"מ על רש"י לפי מ"ש התוס' עצמן לקמן דף צ"ח (ע"א בד"ה אלא כו') ותוס' שבת דף ה' (ע"ב בד"ה היה כו') דאין איסור באגודו בידו בכרמלית, והביאו שם ראיה ברורה מהש"ס לקמן דף ק"ג (ע"א) דאפי' שבות ליכא בזה וצל"ע. ע"ב גמרא דקאי בכרמלית כו', ורבי היא כו', הקשה בתוס' יו"ט ובס' ת"ח תמה ע"ז דהו"ל להתנא לאשמעינן דין זה ג"כ באילן דאיירי ברישא, דאם עומד האילן בכרמלית אפילו גבוה ק' אמה ה"ז עירוב עיי"ש, ונ"ל דלק"מ דבאילן אפילו לרבנן דרבי הוי עירוב, הואיל וא"א לטלטל העירוב מן האילן כ"א דרך מקום פטור דהוא למעלה מי בר"ה, ובזה לא גזור אפי' בשבת כדאיתא ברש"י (ד"ה אבל כו') ובתוס' (ד"ה רבי יהודה כו') פרק הזורק דף ק"א (ע"א) עיי"ש.

דף ל"ה ע"א תוס' בד"ה בעי סכינא כו' דטלטול סכין כו' עכ"ל, ולענד"נ דרש"י ס"ל דדוקא בחד שבות לא גזרי בה"ש אבל על ב' שבותים גזרי נמי בה"ש (ושוב מצאתי שכ"כ הרע"ב בפ"ה המשנה בפירקן דבב' שבותים גזרי בה"ש לכ"ע) לכן לר"א דאיכא לדידיה ב' שבותים שבות דמטלטל ושבות דמיחזי כסותר ובונה דיעבור שני שבותים בפעם אחת וודאי גזרי בה"ש, והשתא מתורץ מה שהקשו התוס' לעיל, דף ל"ד ע"ב בד"ה והא אמר ר' זירא כו' דהוי מצי לאוקמי כרבי כו', דשם יש ב' שבותים שבות דמיחזי כסותר ושבות דמוקצה, והרי בברייתא פרק המביא דף ל"א (ע"ב) אמר שם ומודים חכמים לר"מ בחותמות שבקרקע דבי"ט שרי לחתוך, הרי דשייך סתירא באוירא דלכני יותר מחותמות שבקרקע, ובחותמות קייל"ן בשבת דאסור משום סתירה, ח"כ ק"ו באוירא דליכני דשייך בי' סתירה, והשתא מתורץ דברי הטור או"ח סי' שצ"ד שפסק דבאוירא דליכני אסור לסתור בה"ש ותמהו עליו, ולפמ"ש פסק הטור כרש"י, מקשין העולם על פי' הרע"ב הנ"ל מהא דלעיל דף ל"ב ע"ב, דגבי למטה מי' על האילן דעירובו עירוב מבואר שם ברש"י ובתוס' דיש שני שבותים, א' שמשתמש.

באילן וא' דמפיק מכרמלית לר"ה, ואפ"ה לא גזרי שם בה"ש ותקשה על פי' הרע"ב הנ"ל, ונ"ל דלק"מ, דדוקא היכי דשני השבותין באין ביחד בבת אחת ממש, כמו בהא דלעיל דמיחזי כסותר וגם אז מטלטל המוקצה ועובר על שני השבותים ביחד. בזה גזרי

בה"ש, אבל לעיל בשעה שנוטל עירובו ועוקרו מהאילן ומשתמש במחובר, עדיין לא קעבר על שבות השני שהוצאה מכרמלית לר"ה, דהא ודאי עקירה בלא הנחה מן הכרמלית אפי' משום שבות ליכא, אלא בשעה שמוציאו לר"ה והניחו שם אץ קעבר על שבות דמכרמלית לר"ה, ואז תו אין משתמש במחובר, ע"כ כיון דשני השבותים אין באין בבת אחת אלא בזה אחר זה, לא גזרי בזה בה"ש, דעל כל שבות הבא לבדו לא גזרי בה"ש, ובמס' ביצה דף י"ח הוכחתי שם שכן דעת רש"י דבב' שבותים גזרו בה"ש עיי"ש.

ובזה יש לתרץ דעת רש"י במנחות דף צ"ז (ע"א) גבי סידור הקנים אין דוחין את השבת, והקשו עליו התוס' מס"פ כל הכלים, ובמ"ש מתורץ דבמקדש לא גזרי על שבות אחד, אבל על ב' שבותים גזרי עיי"ש ודוק. וכן במקלות בפסחים דף ס"ד (ע"ב) דקשה נמי שם על פי' רש"י (בד"ה שחל להיות בשבת) מס"פ כל הכלים הנ"ל, ולפמ"ש אתי שפיר עיי"ש ודוק.

שם ע"ב ברש"י ד"ה כל בין השמשות כו' מערב שבת הוא עכ"ל, כ"כ רש"י לקמן (דף ל"ו ע"א) ד"ה סוף היום כו' עיי"ש, ודבריו צ"ע דהא פ' במה מדליקין דף ל"ה מבואר דבה"ש ספק כולו מן היום או כולו מן הלילה, לכן מבואר שם אם עשה מלאכה בכל בה"ש דע"ש אין חייב חטאת שמא כולו יום הוא וכן בעשה מלאכה כל בה"ש דמוצאי שבת אין חייב שמא כולו לילה הוא, אא"כ עשה מלאכה בכל בה"ש דע"ש ובמ"ש דחייב ממ"נ עיי"ש, ולפ"ז הא דאמר סוף היום קונה עירוב אי בה"ש כולו לילה קונה עירוב סוף היום, דהוא קודם התחלת בה"ש דאז יש איסור מלאכה דהוספה מחול על הקודש, לכן קייל"ן אם עירובו למעלה מי' ברה"י והוא בר"ה אינו עירוב.

ותו קשה לי דלפי' רש"י ותוס' דברי ר' ירמיה תמוהים, דכיון דנטמא וודאי מבע"י א"כ מה הוא הספק דפליגי בו ר"מ ור"י דס"ל הרי זה חמר גמל. ותו למה פריך אי הכי בהא לימא ר' יוסי כו' הא גם ר"ש ס"ל במתני' הכי וה"ל למיפריך גם לר"ש: ע"כ נלע"ד לפרש דר' ירמיה סבר סוף היום קונה עירוב, ואיירי שהיה עליה שרץ כל בה"ש, ר"ל גם תחלת בה"ש, אך הספק הוא שמא בה"ש כולו לילה, וקונה עירוב סוף היום קודם התחלת בה"ש ואז לא נטמא ע"כ הוי ספק עירוב, לכן ס"ל לר"מ ור"י דהוי חמר גמל, ופריך אי הכי בהא לימא ר' יוסי ספק כו', ר"ל כיון דע"כ איירי שנטמא בבה"ש דר' יהודא, והרי אחר שנשלם בה"ש דר' יהודא מתחיל בה"ש דר' יוסי דהוא כהרף עין זה נכנס כו' כדאי' בשבת (שם), וא"כ לר' יוסי נטמא בוודאי מבע"י, דהא בה"ש דר' יהודא לר' יוסי יממא הוא ואמאי אר"י דכשר וזה ברור.

ועוד נל"פ דה"ק שהי' עליה שרץ כל בה"ש, ר"ל ולא ידענו אז אי השרץ חי או מת, עד שחשיכה אז ראינו השרץ מת, בזה מודה ר"מ משום דאיכא תרתי, חדא, מציאת השרץ שמת ואמר' שגם מעיקרא הי' מת ע"כ הי' טמאה התרומה מבע"י, הב', התרומה נמצאת עתה שנטמאת יצאה מחזקת טהרתה אמר' גם בה"ש היתה טמאה, אבל התם ליכא כ"א מציאת המת אבל האדם החי לא נמצא עתה שנטמא ולא יצא מחזקת טהרה ע"כ מוקמינן להחי על חזקתו שלא נטמא מעולם, אבל למאי דס"ד דלא ראינו שהי' שרץ עליה עד שחשיכה, וליכא נמי כ"א מציאה א' שהתרומה נטמאה עתה, וכאן עדיף שיש ב' ספיקות

ספק אם שרץ חי בה"ש, ואפילו הי מת שמא לא נגע אז בתרומה כלל עד שחשיכה, מש"ה פריך שפיר, ופריך אי הכי בהא לימא ר' יוסי כו', ר"ל דהא לקמן אמרינן היכא דליכא חזקת כשרות כגון עירב בתרומה ספק טהורה, כגון שהיה לפניו שני ציבורין כמ"ש התוס' (בד"ה אבל) דליכא חזקת כשרות, וגם ליכא רעותא דשעת מציאתן והספיקות שוין, אפ"ה ס"ל לר' יוסי דאינו עירוב, ק"ו כאן דנגד חזקת טהרה יש כאן ריעותא דשעת מציאתו, דהא ר' יוסי נמי בכלל הרבנן דפליגי על ר' מאיר הוא מדלא אמר ר"י ור"מ מטהרין, ע"כ דר' יוסי נמי ס"ל דהולכין אחר שעת מציאתן, הרי דשעת מציאתן דוחה לחזקת טהרה דאפילו בר"ה דספיקו טהור אפיה בזה טמא, ואמאי מכשיר ר' יוסי בזה, בשלמא למאי דס"ד דלא ראינו שרץ עליה עד שחשיכה, י"ל כאן לכ"ע לא אזלינן אחר שעת מציאתו, דיש כאן ב' ספיקות ספק שרץ היה חי בה"ש, או שמא לא נגע את התרומה עד שחשיכה דף ל"ו גמרא תניא כיצד אמר ר"י ספק כו'.

הנה מכאן הקשו התוספות והפוסקים על רש"י בשבת (דף ל"ד ע"א) דכתב בספק עירוב דכשר אפילו היכא דליכא חזקת כשרות, ואני כתבתי שם דלק"מ על רש"י, דר' יוסי הוא דס"ל דבעינן חזקת כשרות, דר"י לשטתו בספק טבל בטומאה דרבנן דלעיל דמוקמינן ליה אחזקת טמא כדמשני רבא לעיל, ולכן אי לא ה"ל חזקת כשרות מוקמינן ליה אחזקת ביתו שלא עירב, אבל אנן קיי"ל כסתם משנה דאזלינן בדרבנן לקולא אפילו נגד חזקה, לכן אין צריך כאן חזקת כשרות, ע"כ שפיר פי' רש"י שם בדרבא, עיי"ש שהארכתי בזה והבאתי ראיות לזה, ועיין לקמן דף ל"ט עיי"ש.

ע"ב תוס' בד"ה דאי ס"ד כו' לשטת רש"י דשבת שהבא' בסמו' ל"ק מידי בד"ה לא ס"ד כו' ומתני' דמי שאחזו כו' עכ"ל, מיהו י"ל ממתני' ה"א מספקא ליה אי יש ברירה או אין ברירה. כדאיתא פ' יש בכור והביאו התוס' בסמוך, (דף ל"ד ע"א בד"ה דברי כו') וע"כ מחמיר בעירוב ר' יהודה.

דלשטתו אזיל דס"ל לעיל בספק עירוב ה"ז ח"ג, אך מברייטא מבואר דס"ל וודאי י"ב. בא"ד דקאמר ר' יהודה כו' עכ"ל.

זה הלשון אינו במשנה דשקלים רק ברייתא הובא בירושלמי דשקלים פ"ו הל"ח, אך במתניתין איתא (שם משנה ה') על י"ג שופרות אר"י כולן עולות וחכ"א א' חטאת וא' עולה, מבואר דלר"י לא היה קיני חובה דאין ברירה וכ"כ רש"ל: בא"ד ומיהו קשה דבסוף ביצה כו' עכ"ל, הקשו התוס' בסוגיא זו טובי, חדא זה שהקשו מסוף ביצה, תו הקשו בסמוך דף ל"ז בד"ה דברי ר"מ כו' מהא דפריך במרובה דר"י אדר"י, תו הקשו (שם) בד"ה ר"י ור"ש כו', תו הקשה שר מקוצי (שם בד"ה אוסרין כו') מפ"ק דחולין.

תו הקשו התוס' פ"ק דחולין (דף י"ד ע"ב בד"ה התם כו') דשם קאי הסוגיא לרב וקאמר דטעמא בהלוקח יין משום בקיעת הנוד, הוא להיפך מהסוגיא דכאן אליבא דרב, ונלע"ד לתרץ כל זה דסתמא דש"ס ס"ל כאן לרב דדוחה למתניתין מדתניו או ומברייטא דהלוקח יין, והיינו לשטת רב דס"ל פ' הגוזל דף צ"ז (ע"ב) דדחינן חד מתני' מקמי שני ברייתות, לכן אין צריך רב לדחוק כמו ר' יוחנן בשכבר בא חכם, אלא די"ל חילוק בין תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו, ומתני' דשקלים דלית ליה לר"י ברירה בתולה בדעת אחרים.

היינו משום דאין מתנה ומברר דבריו, ויש הוכחה לחילוק זה, דאל"כ תקשה דר"מ דהלוקח יין אדר"מ דפ' יש בכור, וסובר רב טעמא דר"י לאו משום בקיעת הנוד הוא, ומסתבר ליה כן מדקדוק לשון הברייתא דא"ל אי אתה מודה שמא יבקע הנוד כו' וא"ל לכשיבקע, דלמה הוצרכו לומר כן הא עיקר פלוגתייהו הוא בהכי, ותו דא"ל אי אתה מודה, דלשון זה לא שייך אלא אי הוי פליג עליה בחדא ובזה מודה להו, אבל כאן במאי יפליג ר"מ, אלא ע"כ בברירה פליגי וא"ל נהי דפליגת בפירות ודגן אבל אי אתה מודה ביין שמא יבקע הנוד כו', אבל ר' יוחנן דס"ל דחינן כמה ברייתות בשביל חדא מתניתין כדסבר הש"ס פ' הגוזל הנ"ל, וע"כ קשיא לר' יוחנן למה דחי איו מתניתין ותנא לברייתא, ועכצ"ל משום מתני' דשקלים וברייתא שם כמ"ש לעיל, דמבואר שם דלית ליה ברירה לר"י, ובספק אזלינן בדר"י לחומרא דהכי ס"ל במשנתנו לר"י דספק עירוב הרי זה חמר גמל, ומדדחי איו למשנתנו ממתניתין דשקלים, ש"מ דאפילו תולה בדעת אחרים נמי לית ליה ברירה, ועכ"צ ר' יוחנן לשנויי שכבר בא חכם, וגם מדדחה איו למתניתין ממתניתין דשקלים ולא מחלק בין היכא דמתנה ומברר דבריו אי לא.

ש"מ דלית ליה חילוק זה, וא"כ קשיא דר"מ אדר"מ דפ' יש בכור דמספקא ליה לר"מ שם. ועכצ"ל דהא דהלוקח יין בתרומה בזמן הזה איירי, וא"כ טעמא דחכמים החולקים על ר"מ משום בקיעת הנוד הוא, ויש לזה שני הוכחות חדא כיון דאיירי בתרומה בזמן הזה וס"ל לר"ש דאין ברירה.

וקשה דהא ר"ש ס"ל בברייתא לקמן דבעירוב יש ברירה, אע"כ טעמא דר"ש משום בקיעת הנוד הוא ותו כיון דבתרומה בזמן הזה דמדרבנן פליגי, א"כ למה פליגי ביין ולא פליגי כ"א בזמן הזה, ה"ל לאיפלוגי בפירות דלעולם הוא מדרבנן, אע"כ טעמייהו משום בקיעת הנוד הוא דלא שייך אלא ביין, אבל לרב די"ל דבתרומה דאורייתא פליגי לק"מ דר"ש אדר"ש, דשאני עירוב דמדרבנן הוא ע"כ ניחא לן לומר דפליגי בברירה מדקדוק לשון הברייתא כדפי', כך ס"ל לסתמא דהש"ס לרב כאן, אבל פ"ק דחולין לאו סתמא דש"ס הוא אלא ר' אבא ואביי הן, וס"ל דאין חילוק בין תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו.

כי היכי דס"ל לרבתייהן ר' הושעיא ורב יהודה פרק כל הגט לכן צ"ל אליבא דרב כמו לר' יוחנן דטעמייהו משום בקיעת הנוד הוא, ואפ"ה איתא לדאיו ממתניתין דשקלים ומברייתא. לברייתא דאיו, וא"ש במרובה דפריך דר' יוחנן אדר"י, דהוא ע"כ אין מחלק בין היכא דמתנה ומברר דבריו אי לא.

דף ל"ז בד"ה והתניא כו' וד"ה כשהתנו כו', ולענ"ד י"ל פי' רש"י דבשלמא למאי דס"ד דמיירי בשלא התנו. פריך שפיר על ר' יוסי דס"ל בתולה בדעת עצמו אין ברירה אף שהוא מתנה ומברר דבריו, וא"כ מכ"ש התם שאין מברר דבריו ומתנה, כ"ש דלא ה"ל למימר ברירה אפי' בתולה בדעת אחרים, ותדע דהיכא דמתנה ומברר דבריו ותולה בדעת עצמו עדיף טפי לומר בו יש ברירה, מהיכא דאינו מתנה ומברר דבריו ותולה בדעת אחרים, דהא ר"מ ס"ל כאן יש ברירה הואיל ומתנה ומברר דבריו ואף שתולה בדעת עצמו, ואלו בפ' יש בכור מספקא לי' לר"מ אי אין ברירה הואיל ואין מתנה ומברר דבריו, אף דשם אינו תולה בדעת עצמו, ומשני התם כשהתנו וכיון דשם בהתנו מיירי,

שפיר י"ל דתולה בדעת אחרים שאני, וע"ז פריך מה למימרא דהא בפ' מי שאחזו איירי ר"י שם ואמר בחייו מגורשת ואינם מגורשת, וזה דלכי מיית הוי גיטא לא צריך לאשמעינן שם, וע"כ משום דפשיטא ליה כיון דמתנה ומברר דבריו ותולה בדעת אחרים ודאי יש ברירה, וכיון דשם פשיטא ליה תו מאי אתי למימר כאן, ואי צריך לאשמעינן דין זה ה"ל לאשמעינן שם דאיירי ר' יוסי שם, ועי"ש פרק כל הגט דהוכיח הש"ס דף כ"ה (ע"ב) דר"י אית ליה ברירה מדלא פליג את"ק ע"כ דס"ל דכי מיית הוי גיטא וסמך על ת"ק שם ע"ב גמרא קסבר ר' יוסף מאן דאית ליה, ברירה כו', לכאורה יש לתמוה למה הוצרך ר"י להביא ברייתא זו הא כברמצינו כמה משניות וברייתות דפליגי בברירה, תו הקשו התוס' בד"ה אלא איפוך עיי"ש, ונ"ל משום די"ל דכל התנאים שאסר לעיל היינו דמספקי להו אי יש ברירה כמו שמצינו לר"י לעיל פ' יש בכור ובשל תורה אזלינן לחומרא בספיקו, ע"כ בעירוב דמדרבנן הוא הוי עירוב מספק, אבל אי הוי משכחינן תנא דאית ליה בודאי אין ברירה אפילו בדרבנן אין ברירה ס"ל, ע"כ אמר כמאן אתיא הא דאמר משחשיכה אין עירובו עירוב, והיינו עפ"י מה דאיתא לעיל דף ל"ו (ע"א) דאפילו מ"ד ספק עירוב כשר והיינו ר' יוסי ור"ש, היינו היכא דהי' לי חזקת כשרות, אבל אי לא היה לו חז"כ מוקמינן ליה בחזקת ביתו שלא עירב ע"כ אינו עירוב עיי"ש, וה"ק מדאמר דוקא רצה מבע"י בזה הוא דעירובו עירוב, הא לא רצה מבע"י אפילו היכא דאין לו חזקת ביתו כגון שהיו מהלכין בדרך אפ"ה אין עירובו עירוב.

ועכצ"ל דס"ל דבוודאי אין ברירה, דאי מספקא ליה הל"ל דמספק הוי עירוב כיון דאין לו חזקת ביתו, ומאן האי תנא, ומשני רב יוסף תנאי היא כו', קשיא דר"ש אדר"ש, פי' אפילו את"ל דר"ש מספקא ליה, הי' ראוי שלא להיות עירוב ביש לו חזקת ביתו, דהא ר"ש כר' יוסי ס"ל לעיל, אלא איפוך ר"ש אמר רצה מבע"י הוא דעירובו עירוב, הא לא רצה מבע"י אפ"ה לא הי' לו חזקת ביתו אין עירובו עירוב, ש"מ דוודאי אין ברירה ס"ל, ואי לא הוי אמר איפוך לא הוי מצי להוכיח מידי מדרבנן דס"ל אינו עירוב, דהוי י"ל דרבנן ס"ל כר"מ ור"י דאמרי לעיל דף ל"ה (ע"א) ספק עירוב ה"ז חמר גמל, הרי דלהחמיר אזלינן משום דתחומין ס"ל דאורייתא אבל אחר דמפכינן ר"ש אומר אינו עירוב, והרי שם ס"ל לר"ש דמקלינן בספק עירוב דתחומין דרבנן, אע"כ דאפילו בדרבנן אין ברירה ס"ל.

דף ל' נאכל עירובו ביום ראשון אין יוצא עליו ביום שני דברי רבי, לקמן מפרש דרבי כר"א ס"ל, וקשה היכא רמיזא דר' ס"ל כר"א, הא לעיל אמרינן דגם רבנן מודים לר"א בהא, א"כ י"ל דר' כרבנן ס"ל ולקמן בפ' הרמב"ם איישוב זאת בטו"ד בס"ד דף ל"ט הרמב"ם פסק בדין ב' י"ט של גליות או י"ט הסמוך לשבת אם נאכל עירובו בראשון אין לו עירוב לשני, כ"כ בה' עירובין פ"ח דין ח"ט, והשיגו הראב"ד וכתב שטעה בזה שאפילו כשני י"ט של ר"ה אעפ"י שהן קדושה א' כו', אבל לקולא לא אמרינן עכ"ל עיי"ש, והה"מ תירץ על זה והוכיח דקדושה א' הן ואפ"ה לקולא, דאל"כ מאי קא מקשה ר"א לרבנן מנאכל עירובו כו' הל"ל ולטעמיה ב' י"ט של ר"ה כו', ולענד"נ דזה וודאי א"א לומר דאפ"ה לקולא יהי' קדושה א', דהא ע"כ לרבה דאמר בפ"ק דביצה (דף ה' ע"א) דלכניי בבל אף ביצה אסורה.

וכן למ"ד (שם ע"ב) דאסורה הביצה משום שמא מהרה יבנה ב"ה ויאמרו אשתקיד כו', א"כ לדידהו לחומרא דוקא הוי קדושה אחת ולא לקולא, מנלן לאפלוגי רבא עליהו, דוודאי י"ל גם לרבא נמי כן הוא דלקולא לא אמרינן קדושה אחת הן, וכן משמע (שם דף ע"א) דרבא אמר בשני י"ט של ר"ה דביצה אסורה, וא"ל נהרדעי מה דעתך דלמא מעברי לי' לאלול כו', הרי מפורש דדעת רבא דאסר הביצה משום ספיקא הוא, דלמא עשאוה שני ימים בב"ד כתקנה הראשונה עיי"ש, וכן כתב רש"י כאן (דף ל"ט ע"א) דמספקא לי' לר' יוסי ומספק הוי חדא קדושה, ותו ראייה דא"כ מאי פריך לקמן דף מ' (ע"א) ל"ל לאיפלוגי בר"ה ובר"ח דלא הודו לו חכמים להתנות ה"ל לאיפלוגי בר"ה לבד, וקשה דאי הוי פליגי בר"ה לבד, ה"א דוקא בר"ה ל"ש להתנות דהא וודאי קדושה א' הן, אבל ר"ח דספיקא הוא שייך להתנות בהו, אע"כ גם ר"ה נמי ספיקא הוא ושייך להתנות, וע"כ שפיר ילפינן ר"ח דאין מתנין מן ר"ה ותו למה חילק הרמב"ם בין ר"ה ל"ט דגליות בדין שכח מלערב דמתנה עיי"ש בדין ט"ז, דמכל זה אין נשמע דאף לקולא קדושה א' הן, וה"ל להרמב"ם לחלק בינייהו בדין נאכל העירוב בראשון, דאז נשמע דאף לקולא קדושה אחת הן.

ע"כ נלעד"ל דגם הרמב"ם סל דלקולא לא אמרינן קדושה א' הן, אלא הרמב"ם לשטתו שפוסק פ"ו מעירובין דף י"ב דא"צ בספק עירוב חזקת כשרות, דאפילו ליכא חזקת כשרות נמי קייל"ן ספק דדוקא ר' יוסי הוא דס"ל דבעינן חזקת כשרות, דס"ל לר' יוסי בדין ספק טבל בטומאה דרבנן להחמיר בספיקו, הואיל ומוקמינן לטמא אחזקתו, מש"ה כאן נמי כיון שאין לעירוב חזקת כשרות מוקמינן ליה בחזקת ביתו בלא עירב.

אבל אנן קייל"ן כסתם משנה דאפילו היכא דיש לו חזקת טומאה, אפ"ה כיון דמדרבנן הוא אזלינן להקל בספיקו, לכן בעירוב אף דיש לו חזקת ביתו שלא עירב אפ"ה הוי עירוב מספק, ולכן פסק הרמב"ם כאן בנאכל העירוב בראשון דר"ה דיוצא עליו בשני, כיון דר"ה ספק הוא שמא קדושה אחת הוא ע"כ כשר העירוב מספק, והא דאמרי רבנן לעיל בשבת וי"ט דמספקי להו ע"כ בנאכל עירובו בראשון אין יוצא עליו בשני.

י"ל משום דרבנן היינו ר' יוסי. כמ"ש הש"ס להדיא מאן חכמים ר"י הוא, ור' יוסי לשטתו דמחמיר בספק עירוב אם אין לו חזקת כשרות.

והשתא אתי נמי שפיר הא שהקשיתי לעיל דף ל"ח על רבי דס"ל לקמן כר"א, דהאיך רמיז לנו באמרו דאם נאכל עירובו בראשון אין יוצא עליו בשני דסבר כר"א, הא אפילו אי אמרינן ב' קדושות הן, הדין כן הוא מספק, י"ל דרבי לשטתו דאיהו סתים לן במשנתנו דלא כר' יוסי כדפי' לעיל דף ל"ו וכמ"ש בדף ל"ד בשבת עיי"ש שהארכתי בזה.

ע"כ לדידיה אפילו באין לו חזקת כשרות העירוב כשר מספק, ע"כ אי הוי ס"ל לרבי כרבנן כוי עירוב מספק ויוצא עליו בשני אלא ע"כ ר' כר"א ס"ל. מכ"ז ראי' ברורה למ"ש דף ל"ד בשבת לתרץ שם שיטת רש"י והרמב"ם שהוא האמת: דף מ"ג גמרא להבריח מים עשויות, פי' מהרש"ל דעכ"פ חשיבי מחיצות כדיר וסהר, אלא דמש"ה לא

מקרי שבת באויר מחיצות מבע"י עיי"ש ודבריו דחוקים מאוד, דמלשון רש"י משמע דלא חשיבי מחיצות ובהדיא פרש"י בד"ה אלא אי אמרת כשעמדה ד"ה אסור דמחיצות לא חשיבי כו' עיי"ש.

הרי דלא חשיבי מחיצות כלל לר' זירא, ומה שהקשה רש"ל דלמה לא פי' ר' זירא דבריו אמתני' לא קשה מידי דהא וודאי ר' זירא לא פליג על רב דס"ל לקמן דף צ' (ע"א) דמטלטלין בספינה כולה דחשיבי מחיצות גמורות והלכתא כרב באיסורי. אך רבה ור' זירא פליגי אליבא דשמואל, ע"כ אמר ר' זירא דאליבא דשמואל דאמר הלכתא כר"ג בספינה.

אי אפשר לפרש טעמא משום ששבת באויר מחיצות מבע"י, דהא שמואל סבר לקמן פרק כל גגות (שם ע"ב) דמחיצות להבריה מים עשויות. נמצא לפ"ז גם ר' זירא ס"ל דטעמא דמתני' משום ששבת באויר מחיצותיה מבע"י הוא, אך אליבא דשמואל ס"ל לר' זירא הואיל וניטלת.

וזה ברור (עמ"ש לקמן). שם כי פליגי בשעמדה, פי' בתוס' השתא הדר ביה ממאי דאמרינן לעיל איכא בינייהו שנפחתה כו' עכ"ל.

פירושם דחוק מאוד, דכל כי הא ה"ל להש"ס לפרש, והל"ל אי הכי מאי בינייהו, וגדולה מזו מצינו בריש גיטין דף ד' ע"א עיי"ש. ודוק.

ותו למה לא אמר עמדה איכא בינייהו דנ"מ זו יהיה גם לפי האמת, ולקמן בסמוך איישוב זאת בטוב טעם בס"ד. שם רש"י בד"ה הלכתא כר"ג בספינה כו'.

מהרש"ל מחק כל זה מפירש"י דהא במהלכת לא פליגי. ותו דה"ל לפרש בעמדה וטעמא הואיל ושבת באוירה מבע"י.

ומהרש"א פי' דלר' זירא קאי. וזה אינו דהא מבואר ברש"י דלר' זירא בעמדה ד"ה אסור וכאן כתב בעמדה נמי פליג ר"ג.

ותו דלעיל בסמוך בז"ה אין והתניא כו' מבואר דרצו היינו חומרא ולא מדינא ואיך כתב כאן דרצו מדינא, גם אין לומר דרש"י פי' כאן לתרץ דלא תקשה לרב דקייל"ן כוותיה, מברייתא זו דהכריע דלא כר"ג בדיר וסהר, ולכן פי' דהלכה כר"ע בעמדה דהוא קבוע דומיא דדיר וסהר משום דלהבריח מים עשויות ולעולם בדיר וסהר הלכה כר"ג.

דקשה הא הכרעה דברייתא לאו הכרעה היא כמ"ש התוספות והפוסקים. ותו דהא רב ס"ל פרק כל גגות (הנ"ל) דמחיצות דספינה חשיבין מחיצות גמורות ע"כ נלע"ד ברור דס"ל לרש"י ז"ל לפי מ"ש רבה לעיל הטעם הואיל ושבת באויר כו', לפ"ז צ"ל דטעמא דר"ע החולק הוא משום דגזר אטו הילוך דבקעה, כדלעיל.

וכן נראה מפ"י הרמב"ם במשניות, ולפ"ז ס"ל הא דרצו להחמיר במהלכת ולא לאסור מדינא, היינו משום שהן שבתו בה מבע"י דבעמדה גופא שרי מדינא. ע"כ לא החמירו לאסור במהלכת ולחוש שמא עמדה.

כיון דבעמדה גופא לא אסרו אלא משום גזירה אטו הילוך דבקעה, אבל אם לא שבת בספינה מבע"י דומיא דדיר וסוהר, וכגון שהוציאוהו גוים ונתנוהו בשבת בספינה או אם קפץ מספינה לספינה, בזה גם במהלכת אסור לר"ע מדינא שמא עמדה, ובפרט לר"ע דס"ל לשטתו דתחומין דאורייתא פשיטא דשייך לגזור במהלכת שמא עמדה, והי' קשה לרש"י על ברייתא זו דפסק ר' יהושע כר"ג בספינה, א"כ למה רצה ר' יהושע להחמיר במשנתנו במהלכת שמא עמדה, הא בעמדה גופא לדידי' שרי, דכה"ג פריך לקמן גבי תחומין למעלה מי', ע"כ פרש"י הלכה כר"ג בספינה כעין ספינתו שהיתה מהלכת דלא חיישינן לשמא עמדה אפי' לרב, דומיא דדיר וסוהר דלא שבת באוירה מבע"י כגון שגוים נתנוהו בספינה בשבת, או שקפץ מספינה לספינה, ובזה פליג ר"ע לשטתו דסבר תחומין דאורייתא, אבל לר"י לא חיישינן לעולם שמא עמדה, והא דס"ל לר"ע במתניתין דלא חיישינן לשמא עמדה, היינו שם ששבתו באוירה מבע"י דגם בעמדה ליכא איסור מדינא וכדפי'.

ולפ"ז מתורץ מה שיש לתמוה לעיל על הש"ס דקאמר איכא בינייהו שנפחתו דופני הספינה, דלרבה אין לו אלא ד"א, ומיד בסמוך אמר דבמהלכת כ"ע לא פליגי, ומ"ש התוס' לתרץ זה (בד"ה כי פליגי כו') דחוק כדפי' לעיל בסמוך, ותו קשה דלפ"ז לא הו"ל להרי"ף להביא זה האיכא בינייהו ובלא"ה קשה למה הביא הרי"ף פלוגתייהו דרבה ור' זירא ולהכריע כרבה, והרמב"ן ז"ל לא תירץ ע"ז כלום, אבל לפי מה שפירשתי בכוונת רש"י א"ש הכל, דהא דבמהלכת לא פליגי אלא דרצו להחמיר, היינו כמו שם דשבתו באוירה מבע"י דמדינא שרי להלוך בכולה, אבל לעיל בנפחתו דופני הספינה אמר שפיר איכא בינייהו, כיון דמדינא אין לו אלא ד"א בעמדה גם במהלכת אסור לר"ג, דדוקא היכא דיש מחיצות פליגי ר"ג ור"ע, דלר"ג בעמדה נמי שרי להלך בכולה ולר"ע דבעמדה אסור מדינא גם במהלכת חיישינן.

אבל אם ליכא מחיצות דאז גם לר"ג אסור מדינא כשעמדה, ע"כ במהלכת נמי אסור, ובזה קמיפלגי ר"ע עם ר' יהושע, ובזה הדרינן לכללין דהלכה כר"ע מחבירו. דכל היכא דכשעמדה אסור גם במהלכת נמי אסור, וא"כ לרבה אסור בנפחתו כו' במהלכת.

אבל לר' זירא דס"ל לשטת שמואל להבריח מים הן עשויות ואסור מדינא ואפ"ה שרי במהלכת. ע"כ גם בנפחתו מחיצותיה שרי.

והשתא א"ש הא דפריך מאי בינייהו ולא אמר עמדה א"ב, דמ"מ קשה לדינא מאי בינייהו. דהא אנן קיי"ל כרב דספינה חשיבי מחיצות כדפי' לעיל ובזה מודה ר' זירא, והא דאמר ר"ז להבריח מים הן עשויות.

ר"ל דשמואל ס"ל הכי כדפי', אבל לדינא ס"ל לר"ז כרב וא"כ מאי נ"מ בינייהו לדינא, ומשני א"ב נפחתו כו', א"נ בקופץ מספינה לספינה. והיינו שעבר במזיד דהא אסור לו לילך מספינתו, ועכצ"ל הא דשרי להלוך בכולה, היינו דחכמים הקילו אצלו להיות כולה כד"א הואיל ואנוס הוא ע"י גוים, ולשון זה פרש"י לעיל דף מ"ב (ע"א) בהא דהקיפו גוים מחיצה בשבת, דמשמע שם דמדינא היה ראוי שלא לילך בספינה אלא ד"א א דחכמים הקילו אצלו, אבל אם לדעת הלך באיסור ודאי לא הקילו בזה ואוקמוהו אדיניה

דאין לו אלא ד"א כיון שלא שבת באוירו מבע"י, ולכן בקופץ מספינה לספינה לדעת, דמדינא אין לו אלא ד"א לכן גם במהלכת נמי אסרו שמא עמדה.

אבל לקמן דאמר במהלכת לא פליגי היינו טעמא דשם גם בעמדה ליכא איסור מדינא כיון ששבת באוירה מבע"י. אלא דחכמים גזרו אטו הילוך דבקעה.

ומזה הוציא הרמב"ם דין זה בהלך לדעת לדיר וסתר דאין לו אלא ד"א כמ"ש סי' ת"ה ס"ו, והשתא מתורץ מ"ש רש"י ד"ה א"א כשעמדה ד"ה אסור כו'. דלכאורה דברי מותר הם דאין תלה דבר זה באם עמדה ד"ה אסור, אבל לפי מ"ש א"ש דהוא ס"ל דגם לפי האמת לרבה נמי פליגי במהלכת, ע"כ ה"ק בשלמא אי פליגי בעמדה דמחיצות גמורות הם.

שפיר ס"ל כיון דמדינא שרי הואיל ושבת כו' רק דגזרו רבנן אטו הילוך דבקעה לכן במהלכת ל"ח שמא עמדה וא"ש הא דתנן רצו. אלא א"א כשעמדה ד"ה אסור דלא חשיבי מחיצות, מאי רצו.

הא גם במהלכת ניהוש כדפי' אי פליגי נמי במהלכת. והשתא נתבררו דברי הרי"ף דרבה ור"ז פליגי ויש בהו נ"מ לדינא בנפחתו דופני הספינה דאסור לדידן גם במהלכת, וזהו דעת הגהות אשר"י דמבואר שם כו' והשתא נתבררו דברי הרי"ף דמבואר שם היכא דהלך באיסור לספינה במזיד או שנפחתו דופני הספינה דאין לו אלא ד"א, גם במהלכת אסור מדסתים ולא חילק.

אבל הב"י פירשו דוקא בעמדה, ולפענ"ד נראה כדפי' כל זה ברור ואמת: דף מ"ה תוס' בד"ה לקנו שביתה כו' ולכך כשבאו בתוך י' עכ"ל, הקשה רש"ל מ"ש מגשמים היורדין ביו"ט. ומהרש"א הקשה מ"ש בישן בדרך דלרבנן אין לו אלא ד"א, ומ"ש מהרש"א דבע"ש קנו שביתה בעיר לא משמע כן מלשון התוס' שכתבו ולא קנו שביתה בשום מקום, ותו דהא רי"ו בשם הרשב"א.

וכן הריטב"א (הובא בב"י סי' ת"ד) כתבו מי שבא בספינה והגיע לנמל בשבת אם משנכנס שבת עד שהגיע לנמל לעולם היתה למעלה מי' כו'. הרי מבואר דאם הספינה הלכה במקום א' באמצע המים בשבת למטה מי' קנה שם שביתה אף שלא כיון בע"ש לשבות שם.

ותו דאפי' אמר בפירוש לקנות שם שביתה. נמי לא מהני דהא קים לן סי' ת"ט (סי"א) דבעינן שיהא המקום מסויים שיהא מכיר אילן או גדר, ובעינן נמי שיכול להגיע שם מבע"י וכ"ז מבואר שם בש"ס ופוסקים, ע"כ נ"ל דמעיקרא לק"מ דבישן בדרך כיון דבה"ש לא קנה כ"א ד' אמות ואז חפציו כרגליו.

וכיון דכבר קנה שביתתו בה"ש רק ד"א נשאר בחומרא זו כל השבת, דומה למה שאמרו במוקצה כיון דאתקצאי לבה"ש כו'. אבל בהא דהיה למעלה מי' אז שרי לילך בכ"מ שירצה דהא לא קנה שביתה בשום מקום, ע"כ כשיגיע למטה מי' קנה שביתה בשבת שם להחמיר עליו שלא לילך בכ"מ שירצה אלא שני אלפים משביתתו לכל רוח, וגבי גשמים שירדו ביו"ט היינו טעמא דהא חזינן דחפצי הפקר קונין שביתה במקומן, ואם הי' להם בעלים נתבטלו שביתת מקומן ונגררו לשביתת בעלים, וע"כ בחפצי הפקר

כשיגיעו ביו"ט לרשות בעלים היה בדין לבטל שביתת מקומן ולגוררן לשביתת בעלים, אך מנו דבבין השמשות נקנה כבר מקים שביתתן נקנה לכולי יומא והיינו אם קנו שביתה בה"ש אבל גשמים שירדו ביו"ט דלא קנו בה"ש שביתה.

ע"כ אף שיורדין ביו"ט כשיגיעו לרשות בעלים נתבטל שביתת מקומן ונגררו אחר שביתת בעלים. דומה למה שאמרו אין מוקצה לחצי שבת: דף מ"ז ע"ב בד"ה והכלים כו' דהשתא לא הוי כרגלי הבעלים כו' עכ"ל.

יש לתמוה דמבואר במשנה בסוף ביצה מי שהיו פירותיו בעיר אחרת ועירבו בני אותה עיר להביא אצלו מפירותיו לא יביאו לו. ופ"י רש"י דהוי כרגלי בעלים.

ופירושו מוכרח שם במתניתין דע"כ מתניתין כרבנן דריב"ן אתיא, דהכי מוקי הש"ס שם רישא דמתניתין שם כרבנן עיי"ש והיינו בבא דבור של עולי בבל כרגלי הממלא עיי"ש. וא"כ אמאי לא יביאו לו אי לאו דהוי כרגלי הבעלים.

ונ"ל ליישב דברי התוס' דס"ל להתוס' לחלק. דמתניתין דהתם דאתיא כרבנן, ע"כ כיון דלאו בני מקנה שביתה הן, לכן אף שהבעלים בעיר אחרת נגררו אחר הבעלים אבל כאן לריב"ן דחפצי הפקר יש להם שביתת עצמן, אך שהבעלים דוחין שביתתן וגוררין אותן לשביתת עצמן, לכן כל שהבעלים בעיר אחרת לא נדחו משביתת מקומן, זהו מה שנ"ל לתרץ דברי התוס' דלא יהיו נגד משנה ערוכה.

בד"ה חרם כו' וא"ת וכו' וי"ל כו' עכ"ל. דבריהם דחוקים, וע"פ דבריהם אלו הוצרכו לדחוק גם לעיל ד"ה והכלים עיי"ש, ולכאורה יש לתרץ עוד לפי מה שכתבתי לעיל דלרבנן אפילו הבעלים בעיר אחרת הוי כרגלי הבעלים.

ולריב"ן אם הבעלים בעיר אחרת ל"ה כרגלי הבעלים, לפ"ז י"ל דלרבנן א"צ מחיצה של ברזל. משום דזה שיש מן התערובות מים של חוץ לתחום שכאו בשבת לתוך התחום לא קנו שם שביתה, אלא כיון שעומדים להתערב ולבוא לתחום זה בשבת אף שבה"ש היו ברשות בני עיר אחרת, אוקמינהו בני עיר האחרת ברשות בעלים של עיר זה מאחר שעתידין לילך בשבת לתחום עיר זה, דומה לשור של פטם דקייל"ן דהוי כרגלי כל אדם כיון דדעת' לזבוני.

מאתמול אוקמיה בעלים ברשות מאן דייתי ומזבין לי' למחר כדאיתא בביצה דף ל"ח, ה"נ בני תחום זה דעתן ה' בה"ש על מה שהיה אז תוך תחומן. למוקמי ברשות בני עיר אחרת מה שעתידין לילך להתערב לתחום שלהם, וזה ניחא לבני שני עיירות.

ול"ל הא בה"ש לא היו תוך תחום שלהם, ומי עדיפי מבעלים גמורין שהיו בה"ש בעיר אחרת דלא הוי כרגלי בעלים, י"ל דלרבנן אף אם היו הבעלים בעיר אחרת הוי כרגלי בעלים כדפי', ע"כ שפיר י"ל בבה"ש הקנו בני תחום זה מימיהן שבתוך תחומן שעתידין להתערב בשבת ולבוא לתחום בני עיר האחרת וזה ניחא לשניהן דאז אין צריכין למחיצה של ברזל, אבל לריב"ן דס"ל אם היו הבעלים בעיר אחרת לא הוי כרגלי הבעלים, לכן לא מצי בני תחום זה לקנות אותנמים שהיו בה"ש חוץ לתחום אלא נקנו לבני עיר אחרת לכן צריך מחיצה של ברזל וזה ברור.

דף נ"א ע"ב בד"ה ויצא עשיר כו' אלא ד"א עכ"ל, לכאורה קשה דזה סותר למ"ש התוס' לקמן דף ס' ע"ב בד"ה אין אלו כו', דאם לן בעיר אפילו אלפיים שלו כלו בתחלת העיר נחשבת לו כל העיר כד' אמות להלך את כולה, והביאו ראיה לזה שם, וראיתי בהגהות סמ"ק שכתב דדברי התוס' סותרים זא"ז, ולעד"נ פשוט דאין כאן שום סתירה דלקמן מיירי להדיא בנותן עירובו בפת וע"כ מדלא עירב ברגל רוצה להיות בה"ש בתוך העיר, ע"כ הואיל ושבת באויר מחיצות מבע"י לכן כל העיר נחשבת לו כד"א כדאיתא לעיל דף מ"ב (ע"ב).

אבל כאן דהחשיך על התחום בה"ש ולא שבת באויר מחיצות מבע"י. בוודאי משום זה שהולך בלילה באמצע שבת להעיר ללין בה אין העיר נחשבת לו כד"א, וזה ברור.

והא דפריך לקמן בסמוך (דף נ"ב ע"א) האי להקל להחמיר הוא, היינו אם נותן עירובו סמוך כ"כ לעיר בענין שכל העיר תוך תחום עירובו וזה נכון לדינא. שם רש"י בד"ה עני הוא דאקילו רבנן גבי כו', ואין עמו פת כו' עכ"ל, מבואר דס"ל לרש"י דתרתו בעינן בא בדרך וגם אין לו פת.

וכ"כ עוד רש"י לקמן בד"ה ומחשכין על התחום כו' דאין לך עני שאין לו מזון שתי סעודות עיי"ש, אבל הרמב"ם פסק (בפ"ז מה"ע הל"ג) הן אם בא בדרך אף שיש לו פת והן בביתו והוא עני, לשניהם יש דין עני וסובר הב"י בסי' ת"ט דרש"י והרמב"ם פליגי לדינא. ולפענ"ד א"א לומר כן, דא"כ קשה על הרמב"ם מאי ראי' הביא ר"י לדבריו מעניי כפר שיחין הא בעני גם ר"מ מודה לר"י.

ועל דעת רש"י קשה מהא דאמר רב הונא לקמן איהו כיון דנפקא לי' לאורחא ה"ל עני כו', משמע דבדרך אף שיש לו פת הוי לי' דין עני. ותו דהא ר' יוסי בר"י ס"ל לקמן בסמוך (דף נ"ב ע"א) אפי' לא החזיק בדרך פסיעה א' הוי עני, והא בביתו אין לך עני שלא יהי' לו מזין ב' סעודות לרש"י, ואפ"ה לר' יוסי בר"י הוי עני, ומיניה נשמע לר' יהודה דעכ"פ בהחזיק בדרך אפילו יש לו פת כוי עני, ע"כ גלע"ד לומר דרש"י עם הרמב"ם לא פליגי לדינא כלל, והוא דרש"י פירוש דבריו הן אליבא דר"מ ובמקומו דר"מ סבר עיקר עירוב בפת, ע"כ בא בדרך ויש לו פת לא שייך להקל בו כיון דיש לו פת ורוצה לקנות שביתה במקום רגליו, למה לא יניח הפת שעמו בעירוב, וכן יושב בביתו אין לך עני אפי' הנוטל מן התמחוי שאין לו מזון ב' סעודות, ע"כ לא מהני אם ילך לקנות שביתה ברגליו, כיון דבלאו הכי ילך שם להחשיך בבה"ש, למה לא יטול פת עמו מזון ב' סעודות ויאכל שם תחלת הלילה סעודה אחת, כיון דבלא"ה מחשיך שם עד תחלת הלילה, ולמחר כשירצה לילך למקום שצריך לו דהא מש"ה הוא עירב שם, יאכל שם כשיגיע למחר במקום הזה הסעודה השנית, אבל בא בדרך ואין עמו פת בזה הקילו לר"מ לומר שביתתי במקומי, ע"כ שפיר מביא ר"י ראיה מעניי כפר שיחין שהן בביתם, ואין לך עני שאין לו מזון ב' סעודות א"כ ה"ל דין עשיר וכדפי', אבל הרמב"ם דבריו הן אליבא דהלכתא דאנן קייל"ן כר"י דעיקר עירוב ברגל, והחילוק שבין עני לעשיר היינו במקום פלוני, וע"כ אם בא בדרך ומכיר אילן דהקילו בו ולא הטריחו ללכת שם ברגליו, ע"כ ודאי דאין חילוק בין יש עמו פת לאין עמו פת, וכמו דבאין עמו פת לא הטריחו חכמים ללכת שם ברגליו, ה"ה ודאי ביש עמו פת לא הטריחו אותו חכמים ללכת

שם עם הפת, וכן אם הוא בביתו אם הוא עני אף שיש לו מזון ב' סעודות, אין מחויב לשלוח לשם להניח העירוב בפת, דאם ישלח לשם מזון שני סעודות לא יהי' לו מה לאכול בשבת בביתו בלילה, ולא הטריחו חכמים לילך לשם ולאכול שם תחלת הלילה, כמו דלא הטריחו אותו חכמים לכ"ע אם אין לו אפי' מזון ב' סעודות, דלא חייבו אותו חכמים לילך ברגליו להחשיך שם בה"ש, לכן אף כשיש לו פת אינו מחוייב לילך לשם ולאכול שם הפת בתחלת הלילה, דאם ישלח פתו לא יהיה לו מה לאכול בביתו, וזה מדוקדק בלשון הרמב"ם ז"ל שכתב וז"ל (שם) בד"א בעני שאין מטריחין אותו, פי' אף כשיש לו מזון ב' סעודות אין מטריחין אותו שילך לשם לאכול בלילה סעודתו מאחר דאין לו כ"א מזון ב' סעודות, ובזה מתורץ נמי הא דאמר ר' מאיר אנו אין לנו אלא עני, דזה הוא לכאורה לישנא יתירא דהא כבר אמר ר"מ העני מערב ברגליו הרי מבואר דוקא עני, תו מאי אנו דקאמר ר"מ, ולפי מ"ש א"ש דמלבד פלוגתייהו דפליגי במקומו, דר"מ ס"ל הקולא שהקילו בעני היינו במקומו ור"י סבר הקולא שהקילו בעני היינו במקום פלוני, אבל במקומו א' עני וא' עשיר, מלבד פלוגתא זאת פליגי עוד דלר"י דס"ל דהקולא שהקילו בו בעני היינו במקום פלוני, לדידיה עני לאו דוקא אלא אפי' בא בדרך ויש עמו פת נמי הקילו בו, נמצא דהקולא הוא בין לעני בביתו והן בדרך לעשיר, אבל לר"מ דס"ל דהקולא דעני הוא במקומו, לדידיה בא בדרך ויש עמו פת לא הקילו אלא דוקא עני בעינן, ולפ"ז שפיר אמר אנו אין לנו אלא עני, ר"ל לדידי דסבירא לי דהקולא במקומו, ע"כ אין לנו אלא עני אם בא בדרך בזה דוקא הקילו, אבל לר"י דהקולא הוא במקום פלוני לדידיה אפי' עשיר ובא בדרך נמי הקילו בו.

ובזה מתורץ הא דפליג ר"מ על ר"י במשנה דלקמן (שם) ואמר כל שיכול לערב כו' ופי' רש"י (שם בד"ה כי פליגי לומר) דאף כשהחזיק בדרך הוי עשיר. ולכאורה במאי קמיפליגי אבל לפי מ"ש א"ש זה נ"ל ברור לדינא הן כשבא בדרך אף כשיש לו פת עמו, דכן מבואר דאמר בש"ס איהו כיון דנפק לאורחא ה"ל עני כו' והן בביתו ואין לו רק מזון שני סעודות, דכן משמע מדאמר עני אין עשיר לו, ואי הדבר תלוי בדרך לבד למה הזכירו עני ועשיר כלל, אע"כ אפי' עני בביתו הקילו בו כדפירש' כ"ו הוא ברור ואמת ברש"י וברמב"ם ומבואר כן בלשון משנתינו: דף נ"ב ע"ב שם בד"ה אלא אפי' כו' ורישא ר"י היא עכ"ל, הנה אף שהמאור הגדול רש"י ז"ל נדחק בזה.

לפענ"ד נראה ברור לתרץ קושית רש"י, דודאי בעלמא סבר ר"מ דהוי כבני עירו מדלא פליג שם ר"מ ברישא, והכא היינו טעמא דר"מ דאזיל לשטתו דסל לעיל דף ל"ה (ע"ב) דתחומין דאורייתא, וא"כ ע"כ ס"ל לר"מ באומר שביתתי במקום פלוני שהוא סוף תחום ביתו דמדינא קנה שביתה שם, דאל"כ איך יקילו חכמים ויתירו מה שאסור מן התורה לעבור בקום עשה, אלא ע"כ ס"ל דכשאמר שביתתי במקום פלוני מדינא קנה שם שביתה מן התורה, וא"כ בעשיר שהחמירו בו חכמים דלא קנה שביתה במקום ההוא, ע"כ היינו לחומרא שלא לילך רק עד סוף תחום ביתו, אבל לילך מעבר ביתו לצד השני ודאי דאסור, מאחר דמן התורה קונה שביתה במקום פלוני ההוא, וא"כ איך יקילו חכמים לעבור על איסור תורה לילך חוץ לאלפיים ממקום שביתתו שקנה שם שביתה מן התורה, ע"כ מש"ה הוי חמר גמל ואין יכול לילך רק ממקום פלוני לביתו, אבל לר"י ס"ל

דתחומין דרבנן ובעני הקילו לומר שביתתי במקום פלוני, אבל בעשיר אוקמוה אדיניה וקנה שביתה בביתו.

אבל בכל דוכתא דלא קנה שביתה מדינא, כגון הא דנתגלגל הרי זה כבני עירו גם לר"מ, זהו ברור כשמש: דף נ"ז ע"ב תוס' בד"ה התם לל"מ מלי כו', כתב רש"ל סוגיא זו א"א לפרש אלא לרבה בר ר' הונא עיי"ש, ויש לתמוה ע"ז דהא רבא הקשה לאביי בסמוך והא את הוא דאמרת כוותיה דרבא כו', וכיון דידע דסבר אביי כרבא ברי' דרבה בר"ה.

למה הקשה לו אח"כ מה דלא קושיא היא אליביה. ותו למה הביא הרא"ש שני תירוצים אלו של התוס' והנ"מ היוצאה מבין התירוצים, הא אליבא דהלכתא אין נ"מ כלל לפי רש"ל, וכן רי"ו הביא שני התירוצים והנ"מ דבינייהו, ומהרש"א ג"כ תירץ עיי"ש, ודבריו תמוהים דדוקא ביתר מאלפיים בעינן טעמא דאתי דרך בתים, ואפי' באתי דרך בתים פליגי לעיל, אבל באלפיים לכ"ע פשוט דא"צ לטעמא דאתי דרך בתים ואפ"ה שרי, דהא אפי' בפחות מד' אלפים בין ראשי הקשת דאין יכול לבא דרך בתים לאמצע היתר אפ"ה שרי לכ"ע וחשיב כעיר, כיון שאין רחוק יותר מאלפיים מהעיר, מלבד מה שפירושו בתוס' הוא דחוק, וגם קשה מה שהקשיתי דאין נ"מ לדינא בין שני תירוצי התוס', והרא"ש ורי"ו הביאן והנ"מ דבינייהו, ע"כ נלע"ד ברור דלחנם נדחקו גאונים אלו, דודאי הסוגיא אזיל אליבא דהלכתא, להכי פריך מהא דר' הונא דאמר אם יש ד' אלפים אמה והוא יותר מאלפיים בין קשת ליתר מודדין מהקשת, והכא דאיירי די ש אלפיים אמה בהריוח שיש מן האמצעי עד החיצונים ולא החיצונים בכללנמצא שיש מן האמצעי עם הריוח שבין החיצונים, יתר מאלפים שיעור כל אורך החיצונים ואפ"ה מודדין מהחיצונה, ואמאי ליהוי אמצעי כמו קשת.

וריוח שבין ב' החיצונים ליהוי כמו יתר. וכיון די ש מהתחלת החיצונים דהוא היאר, יותר מאלפיים עד האמצעי שהוא הקשת הו"ל למדוד מהאמצעי, ומשני התם איירי במדידת בני הקשת ע"כ ל"ל מלי כמ"ש התוס', ע"כ כתבו אם באו בני ראש הקשת האחד לילך לצד ראש הקשת האחד, מודדין מראש הקשת האחד אפילו יש יותר מד' אלפים, ובלבד שלא יהא יותר מאלפיים בין יתר לקשת כמו בין אמצעי לחיצונה כו', פי' הא דאמרינן מודדין מראשי הקשת האחד, משום דאמרינן רואין שאלו הבתים העומדין בקשת כאלו היו עומדין ביתר בין שני ראשי הקשת, היינו בלבד שלא יהא יותר מאלפיים בריוח המקום הפנוי שבין המקום שעומדין מעתה הבתים עליו בקשת עד המקום שרואין כאלו עמדו הבתים שם ביתר בין שני ראשי הקשת.

דהיינו עד מקום ההוא ולא עד בכלל, הא אם יש בריוח ההוא יותר מאלפים לא אמרינן מלי, וכמו בין אמצעי לחיצונה אם יש אלפיים בריוח שמן האמצעי עד החיצונות אף שעם החיצונות יש יותר מאלפיים אפ"ה אמרינן מלי, לאפוקי אם יש יותר מאלפיים מן האמצעי עד החיצונים לא אמרינן מלי, ה"נ אם יש אלפיים בריוח שיש בין המקום אשר עומדים שם הבתים עתה בהקשת, ובין המקום שרואין כאלו עמדו עליו הבתים בין ראשי הקשת על היתר דהיינו עד המקום ההוא ולא עד בכלל, אף שעם המקום ההוא דהיינו מן ראשי הקשת יש יותר מאלפיים עד הקשת, אפ"ה מודדין מראש האחר, אבל אם יש יותר מאלפיים ריוח בין המקום שרואין כאלו עמדו הבתים עליו ובין המקום

שעומדים הבתים שם עתה, ודאי ל"א מלי כמו אם יש בין האמצעי לחיצונים יותר מאלפיים, זה ג"ל ברור ואמת: העולה מזה, אם יש בין יתר לקשת אלפים אמה ולא יותר מודדין מן היתר אפי' לאותן הדורים בקשת לכ"ע, דבזה א"צ לטעמא דמלי, דאפי' לתירוץ האחרון דהתוס' דלא שייך טעמא דמלי כלל בעשוי כקשת, אפ"ה הואיל ויכול לכנוס דרך בתים הוי עיר אחת, וזה דלא כמ"א סי' שצ"ח, ואם יש בין קשת ליתר אלפיים אמה, וגם שיעור רוחב הבתים של הקשת הוא באופן שאם הבתים של הקשת היו עומדים ביתר בין שני ראשי הקשת, הי' נשאר חלל פנוי אלפיים אמה בין מקום הבתים האלו ובין הקשת, אז יש פלוגתא בין שני התירוצים של התוס' ודעת הטור לחומרא דמודדין בזה לכל א' מבני ראשי הקשת מביתו, ובהא דג' כפרים המשולשים, אף שאין בין ב' החיצונים ד' אלפים אמה, אפ"ה לאמצעית דלא אמרינן מלי אין מודדין אלא מחומתה, אם לא שאין בין חיצון לאמצע אלא קמ"א אמה ושליש, וזה ג"כ דלא כמ"א דמדמי שם לעיר העשיות כקשת, וע"כ הניח דברי הטור בצ"ע, ולא דק דשאני התם דמחוברת מרוח אחת כמ"ש הש"ס דף נ"ה (ע"א) דאפילו נפרצה חומת עיר א' מב' ריחותיה יותר מקמ"א ושליש מודדין לכל א' מחומתה, כ"ז ברור ואמת: דף ס"ב רש"י בד"ה ואם יש שם ישראל כו' אוסר על כל ישראל כו' המרדכי הביא לשון רש"י, וז"ל ואם יש ישראל אחר אוסר פי' אוסר לאורח להוציא מבית גוי לחצר, אבל אותו ישראל מותר להוציא מביתו לחצר דאין ישראל האורח אוסר עליו כך פרש"י ז"ל עכ"ל המרדכי ריש פרק זה, והיינו מ"ש רש"י (ע"ב) בד"ה אמר מר הרי הוא כדיר כו' והנה הרב בעל תרומת הדשן ק (סי' ע"ו) הבין דברי מרדכי האלו, דהטעם דאוסר לאורח כו' הוא משום דבעה"ב אוסר על האורח, ותמה על פסק הזה, וסיים דרפיא בידי' לדחות דברי המרדכי מהלכה, וכתב ב"י עליו (ס' סי' שפ"ב) וז"ל ותמהני עליו היאך רפוי ידיו ולא סתר פסק ל בזרוע נטויה, מפני שהדברים הללו לדברי ר"מ אתמר ולא קיילין כוותיה, וסיים דשום תלמוד טועה כתבו במרדכי עיי"ש, ואני אשתומם על המראה דלפי מה שהבינו הת"ה וב"י דברי רש"י והמרדכי לא מצאנו ידינו ורגלינו בבה"מ, דא"כ למה פליג ר"א ב"י על ר"מ בזה ואמר לעולם אין אוסר עד שיהא ב' ישראלים אוסרים זע"ז, הלא דין זה שבעה"ב יאסור על האורח אין ענין לפלוגתייהו כלל, דהא בש"ס אוקי פלוגתייהו דלר"א ב"י לא שכיח דדייר ישראל א' עם גוי, ולר"מ זימנין דמקרי ודייר עיי"ש, ותו דבמרדכי פרק כיצד משתתפין הביא ראייה מדברי רש"י אלו שם, ובסמוך אח"כ כתב להדיא דבעה"ב אינו אוסר על האורח ולדבריהם סותר דבריו תכ"ד, ע"כ הדבר ברור דרש"י לא מיירי כלל מדין אורח, שהרי כתב בא"ד אוסר על כל ישראל ולא נזכר כלל בדבריו אורח, אלא דרש"י מיירי לענין אם הגוי אוסר, וזה עפ"י מ"ש רש"י לקמן דף ע"ד גבי חורבא דפי' אף דדירה בלא בעלים לא מקרי דירה, היינו דלא אסר על בני חצר לטלטל מבתיהם לחצר, אבל מ"מ רשות אחרת הוא לאסור לטלטל מחורבה זו לחצר אף דלא דר בחורבה שום אדם עיי"ש, וכ"כ רש"י עוד לקמן דף פ"ה (ע"א) ועיי"ש בתוס' ד"ה ב' בתים כו', ועפ"ז יתכן דברי רש"י כאן, דקס"ד דהמקשה דלר"מ אף שישראל דר בחצר אין הגוי אוסר על ביתו של ישראל לטלטל לחצר, אלא דמביתו של גוי אסור לטלטל והוי כדירה בלא בעלים, וע"ז פריך ממתניתין דאוסר גם על ביתו של, ישראל, ומוקי לה במסקנא דאיירי דאין הגוי בביתו, מש"ה לענין לאסור על ביתו של ישראל לטלטל ממנו לחצר

אין אוסר, דהא בישראל גופא מדינא שרי אם אין ישראל בביתו גם לר"מ רק דגזור רבנן, ודוקא בישראל אבל בגוי לא גזרו, אבל לטלטל מביתו של גוי לחצר אף דאין הגוי בביתו כיון דבישראל בזה אסור מדינא, דהא רשות אחרת היא כפרש"י דלעיל, לכן גם מבית גוי אסור כיון דישראל א' דר בחצר הוי דין גוי כישראל לר"מ, אבל לראב"י דבישראל א' הדר בחצר הוי גוי כבהמה כמ"ש רש"י וז"ל דאין חילוק רשות בגוי, פירוש אף דבישראל הוי רשות אחרת לאסור לטלטל מביתו לחצר אף דישראל אינו דר בביתו, אבל גוי הוי כבהמה וליכא איסור כלל, אבל אם שני ישראלים דרים בב' בתים בחצר, אז הדין כן גם לראב"י דאסור לטלטל מבית הגוי לחצר אף שאין הגוי בביתו, והשתא א"ש הא דהביא המרדכי דברי, רש"י מה שכתב בדברי ר"מ, ונ"מ לדידן באם שני ישראלים דרין בב' בתים בחצר, אף שאין הגוי בביתו אסור לכל ישראל לטלטל מבית הגוי לחצר, אבל מבית ישראל לחצר שרי, דאין הגוי אוסר כיון שאינו בביתו, זה הוא כוונת רש"י ומרדכי בלי ספק, אבל התוס' והרא"ש חולקים על דין זה בדף פ"ה וס"ל אפי' מביתו של ישראל, אם אין הישראל דר בבית מותרין לטלטל לחצר, דדירה בלא בעלים אינה דירה כלל, והנה עינינו רואות דשטה זו א"א להתפרש אלא עפ"י פירש"י, דאל"כ מאי פריך והאנן תנן הדר עם הנכרי אוסר, וכאשר כתב המרדכי פ' כיצד משתתפין דסוגיא זו א"א לפרש אלא עפ"י פירש"י עיי"ש, הרי דהמרדכי כרש"י ס"ל, וכן פסק הרוקח דבחורבה שאין דרין בה אסור לטלטל ממנה לחצר, וכתב דין א' בירושלמי (עיי"מ"ש לקמן בדף ס"ה ומ"ש בחידושי לאו"ח סי' שס"ו) כ"ז נ"ל ברור כשמש: דף ס"ג ע"ב תוס' בד"ה בטילו רשותיכו כו', דאי לא היו מערבין א"כ היו מפסידין כו' עכ"ל, לכאורה לזה לא היו צריכין לשום הוכחה, דאי לא עירבו א"כ בלא ביטול הוי שרי לטלטל בתוכו וכן הקשה מהרש"א, ונ"ל דאי מיירי בלא עירבו והם ביטלו רשותן שיש להם בחצירן ומבואן א"ש.

וקושיית רש"י אע"ג דאינהו אסורין לחצר למבוי כו', ר"ל מה מרוויחין בביטולן רשותן לא' מבני מבוי, בשלמא מה שביטלו רשותן שבחצר ניחא להו, דע"י זה רשאין לטלטל כליהם שבחצר לא' מבתיים של אחרים שבחצר, דדוקא להכניס לביתו אסור דנראה כחזור מבטולו כמ"ש התוס' בד"ה אם כן כו', וגם בלא"ה ניחא להו להטיב לאחרים מה שאין חסר להם בזה, אבל הא קשיא לרש"י למה יבטלו רשותן שבמבוי לא', יותר טוב הי' להם לבטל בכל חצר וחצר רשותן לא' מבני אותן החצר, דאז בכל חצר וחצר יהי' אחד שבטלו לו רשותן שבחצר ההוא ואותו אחד בכל חצר וחצר יהא רשאי לטלטל מביתו לחצר, ואף שאז יהי' כולם אסורין במבוי הא השתא נמי אסורין במבוי כדתנן נתנו רשותן כו', ע"ז תירץ רש"י דאל"ה הא אסורין בטלטול במבוי, פי' אם היו מבטלין בכל חצר בני החצר רשותן לאחד, אז היו שכיחין כלי בתים בכל חצר וחצר ע"י הא' שבטלו לו שהוא רשאי להוציא כלי ביתו לחצר.

וע"כ יהיו אסורין נמי לטלטל במבוי, אבל השתא שבטלו רשותן לא' מבני המבוי תו ליכא למיגזר משום דזה הא' שביטלו רשותן לו, יכול לטלטל אפי' כלי בתים למבוי, וכלי בתים של כל בני המבוי לא שכיחין בחצר ע"כ הוצרכו התוס' להקשות דא"כ הי' מפסידין כו'. בא"ד לא יתכן מה שפי' הקונטרס דאהני ביטול כו' עכ"ל, יש לתמוה על התוס' בקושייתם זה, דהא לקמן דף נ"א (ע"ב) בד"ה וכלים כו' כתבו התוס' בשם רש"י

הטעם דבעירבו אסור לטלטל תוך המבוי בד"א, משום דאסור להוציא הכלים ששבתו בחצר למבוי וע"כ אין במבוי שום תשמיש ודמי לכרמלית עיי"ש, ולפ"ז ל"ק על רש"י, דאי לאו הביטול אז לא הי' שום תשמיש במבוי והוי כמו כרמלית, אבל עתה שבטלו רשאי זה שביטלו לו לשמש במבוי ולא הוי כרמלית, וא"ל דס"ל להתוס' לפי מה דקיי"ל דאין המבוי נותר עד שיהא שני חצירות פתוחות לתוכו, ע"כ בעינן שימוש של שני חצירות במבוי, אי משום הא לא איריא דגם כאן יש שימוש של שני חצירות במבוי, הא' חצר של גוי לפי מ"ש התוס' לקמן דף ע"ד והרא"ש שם והטור סי' שס"ג דחצר של גוי הוי דירה לענין ב' חצירות הפתוחות למבוי, והב' החצר זה שבטלו כל בני המבוי רשותן לאותו החצר לפי מה דקיי"ל סי' שצ"א (ס"א) דחצר של ישראל אף שבתים הרבה פתוחין לתוכו מקרי יחיד במקום גוי, וע"כ יכולין לבטל בני המבוי רשותן לבני חצר האחד כמ"ש סי' שצ"א, וא"כ הוי כאן שימוש שני חצירות במבוי, זה נ"ל ברור לדעת רש"י לתרין קושיית התוספות: שם בא"ד מיהו לגבי בית כו'.

עיי"מ"ש לקמן בתוס' ד"ה אם כן כו' מה שהקשיתי על קושיית רש"י ותוס' כאן. בא"ד ומ"מ יחיד במקום גוי כו', ר"ל אף דהעירוב עושה אותן כבית א' וע"כ לא שייך לומר הא קדיירי כיון דכבית א' חשיבי, וע"ז כתבו דא"כ לא היה כו', ולקמן הקשו כשביטלו לא' למה אסורין כו' ואי משום דא"כ לא הי' צריך לשכור, אימא דבזה שבטלו כולם לא' באמת, לא יצטרך לשכור דמילתא דלא שכיחי כו', זה פשוט ומ"ש מהרש"א הן דברים מתמיהין עיי"ש: דף ס"ד בד"ה אם כן בטלת כו', הנה האחרונים הבינו דס"ל להתוס' הא דאיתא במשנתנו לקמן (דף ס"ט ע"ב) שכח א' ולא עירב וביטל א' רשותו להן.

ביתם מותר להכניס ולהוציא גם לזה שביטל דה"ל אורח לגבייהו, ואם הן ביטלו רשותן לו גם ביתו אסור להם דרבים לא הוי אורחים ליחיד ע"כ, הבינו דס"ל להתוס' דה"ה לגבי יחיד לא הוי אורח ואסור להמבטל, וע"כ בביטול רשות שמבית לבית הוי כל בית ובית יחיד לגבי יחיד, וע"כ מוכח מדברי התוס' דגם רבים שביטלו ליחיד דהן אסורין היינו להוציא מביתו, אבל להכניס מחצר לביתו שרי, דבזה אין כחוזרים מביטולן וכ"כ המ"א סימן ש"פ (ס"ד סק"ז).

וע"כ כתבו ב"י ומ"א רס שפ"א (סק"א) ובביטול רשות חצירו והכניס לביתו אינו אוסר מטעם זה דאין נראה כחוזר מביטולו. ולפי הבנתן בדברי התוס' אלו קשיא טובא.

חדא איך נעלם מעיני ר"י הא דמבואר במשנה ערוכה לקמן. ברבים שביטלו ליחיד דאסור מבית חבירו לביתו, וא"כ פשוט במעשה זה אף שביטל, מ"מ מבית חבירו לביתו אסור דנראה כחוזר מביטולו.

וא"כ לא בטל תורת עירוב ואיך פסקו המרדכי ורוקח וסמ"ק כר"י, תו קשה מנליה לב"י הא דברבים שביטלו ליחיד דדוקא מביתו לחצר אסורים. הא סתמא תנן במשנתנו לקמן והן אסורים משמע אלהכניס ולהוציא דרישא קאי.

ועוד אסורין משמע בין בביתו ובין בביתן, וע"כ בביתן אפילו להכניס נמי אסורין. דהא בביטול רשות חצירן לחוד איירי דומיא דרישא וע"כ ה"ה לביתו נמי אסורין גם להכניס,

וכן כתב הרשב"א בס' עבודת הקודש וז"ל והן אסורין להכניס ולהוציא אף בשלו כו' (בשער ד' דין ז).

ותו קשה דלקמן דף ס"ח (ע"ב) כתבו התוס' בד"ה והוציאו דהא דתנן מי שנתן רשותו והוציא וכו', לאו דוקא נקט והוציא אלא הה הכניס נמי אוסר עכ"ל, והרי שם במתניתין מיירי דנתן רשותו חצירו לבד דומיא דרישא דמתניתין. ותו סתם נתינת רשות הוא רשות חצירו ולא ביתו כמ"ש סי' ש"פ (ס"א) ועוד דהא מבואר בברייתא שם (דף ס"ט ע"א) וז"ל בד"א שלא החזיקו בני מבוי במבוי כו'.

משמע דאיירי דעירבו כל החצירות רק שחצר א' שכח לשתף עמהם במבוי וביטל רשותו במבוי איירי, וכיון דע"כ איירי דנתן רשות חצירו, שפיר י"ל דנקט דוקא הוציא אבל אם הכניס אינו אוסר דאין נראה כחוזר מביטולו. ותו יש לתמוה על התוס' ורש"י בסוגיא דלעיל בסמוך דהקשו מה מרויחין כלום בביטולן לא' כו' עיי"ש, הרי שפיר הרוויחו דיכולין להכניס עליהם אשר שבתו במבוי אל הבתים שבחצירו של זה שביטלו לו, שבה אין נראה כחוזרין מביטולן, ואי לאו שביטלו היו אסורין לטלטל הכלים אשר שבתו במבוי להבתים, דדוקא לחצר שרי כדלקמן דף צ"ב.

ותו דאי ס"ד דהתוס' ס"ל דמבית לבית הוי דיך רבים שביטלו ליחיד, מה זה שכתבו התוס' אע"ג דהמבטל רשות חצירו אוסר להוציא מביתו כו', דמשמע דביחיד המבטל לרבים איירי, חדא מדנקטו המבטל רשות חצירו לשון יחיד, ותו מדלא כתבו אוסר להוציא מביתם לחצר, משמע דוקא מביתו אוסר כדאי' ס"פ עושין פסין, תו מדכתבו אפי' למ"ד כו' רשותו ביטל, פי' וכ"ש למ"ד דלא ביטל רשותו ביתו דאסור מביתו דהוי רשות אחר לגבי חצירו, מבואר דמאיסור ביתו לחוד מיירי, וכן מבואר ברקח דקושיית התוס' מהא דס"פ עושין פסין הוא, דשם איירי ביחיד המבטל לרבים.

וקשה כיון דהתוס' איירי ביחיד לגבי יחוד ה"ל להתוס' להביא מדין רבים המבטלין ליחיד, דמבואר במשנה לקמן דגם ביתו אוסר להם לעולם וה"ה ביחיד לגבי יחיד, תו מה שכתבו התוס' בסתירת ראייתו של ר"י דשפיר חוזר מביטולו כשהכניס לתוך בית חבירו והחזיק לביתו שהוא רשות המיוחדת לו כו', אריכות לשון זה שלא לצורך הוא דהא גם מביתו לחצר אוסר דאין מיוחדת לו, והו"ל להתוס' לכתוב בקיצור דשפיר חוזר מביטולו כשמביא כלים מבית חבירו לביתו.

וז"ל המרדכי אע"ג דהמבטל רשות חצירו כו' שאני התם שיש לו חלק בחצר וכשהוא מוציא מביתו שהיה רשותו לחצר שיש לו חלק בה נראה כחוזר כו' אבל כשמוציא מביתו לבית חבירו שאין שלו אינו דומה כחוזר כו' עכ"ל, זה הלשון מביתו שהיה רשותו אך למותר הוא. ע"כ נלע"ד ברור בכוונת התוס' דס"ל להתוס' דדוקא רבים לגבי יחיד לא הוי אורחים, אבל יחיד לגבי יחיד הוי אורח כדין יחיד לגבי רבים וכמ"ש אני לקמן דף ס"ט עיי"ש.

וע"כ כאן בביטול רשות מבית לבית דכל בית לעצמו הוי יחיד לגבי יחיד דה"ל אורח כדין יחיד לגבי רבים, לכן כתבו אע"ג דהמבטל רשות חצירו אוסר להוציא מביתו לחצר והיינו הא דס"פ עושין פסין דביתו אוסר לו, ומשמע להו דלעולם אוסר ולא בטלה תורת

עירוב, ע"ז כתבו דשם מביתו הוא דאסור הא מביתן לחצר שרי, וע"כ הטעם דמביתו שהיה שלו וגם בחצר יש לו חלק בו, לכן בזה שמטלטל מזה לזה גילה דעתו דמחזיק בהם ועושה שניהם חד רשות, אבל מביתם שלהם לחצר דהבתים אינו שלו ואי אפשר להיות שניהם חד רשות ולהיות שלו, אדרבה גילה דעתו מדמטלטל מזה לזה דשניהן אינו שלו ומוציא מזה לזה כאורח, וא"כ ה"נ מבית חבירו לביתו או להיפך מותר לטלטל כיון דבית א' הוא של חבירו אין נראה כחוזר מביטולו, (וזה מדוקדק בלשון המרדכי הנ"ל), וע"ז כתבו התוס' דאין רא' כו' כשנוטל כליו מביתו וחזר והכניסן לביתו שהוא רשות המיוחדת לו'.

פ' דבזה סתרי התוס' ראייתו של ר"י דמדמי כמו דבס"פ עושין פסין מותר מביתן לחצר ה"נ מותר מבית חבירו לביתו, משום דלא דמי דשם כשמוציא מבתיהם לחצר י"ל דמוציא אותן להשתמש בחצר, דלא שייך לומר דלהצניען הניחו שם בחצר, דהא החצר אינו מיוחדת לו לבד ואין דרך להצניע שם כליו, ע"כ לא נראה כחוזר מביטולו, אבל בנ"ד כשנוטל כליו מביתו לבית חבירו, ע"כ הי צריך להם לאיזה ענין שם בבית חבירו וכשחוזר ומביאן לביתו ע"כ להצניען חוזר ומביאן לביתו שהוא רשות המיוחדת לו לבד ודרך להצניע שם כליו.

ע"כ נראה כחוזר מביטולו להחזיק ברשותו, נמצא נתברר לפי מ"ש דדוקא ברבים לגבי רבים או יחיד לגבי יחיד, או יחיד לגבי רבים בזה מחלקין התוס', דהיכא דאין נראה כחוזר מביטולו הוי אורח ומיתר כדאיתא במשנה דביתו מותר לו, אבל ברבים שביטלו ליחיד אפ' היכא דאין נראה כחוזר מביטולו לעולם הן אסורין כיון דהן לא הוי אורחים כמבואר לשון המשנה והן אסירים, והיינו אפ' להכניס לביתו אסורין כאשר מבואר ברשב"א בס' הנ"ל, וע"כ שפיר הקשו רש"י ותוס' לעיל דבני מבוי אינן מרוויחין כלום בביטולן דגם אחר ביטולן אסורין להכניס כליהם שבמבוי אל הבתים, וכן א"ש נמי הא דהקשו התוס' לקמן דף ס"ח דה"ה בהכניס נמי אסור דבזה גילה דעתו דשניהן רשות שנו הם ודברי התוס' הנ"ל הביאן המרדכי והרוקח והאגודה וסמ"ק, ומבואר מפ' זה כמה דינים, דלא כהאחרונים, דין הא' הא דאיתא בב"י ובמ"א ר"ס שפ"א אם ביטל א' רשות חצירו והכניס אינו איסור, ליתא מכמה ראיות ברורות אשר הבאתי דין ב' רבים שביטלו ליחיד אפ' להכניס מהחצר לביתו הן אסורין כפשט לשון המשנה, וכ"כהרשב"א להדיא דלא כמ"א סי' ש"פ, דין ג' דהתוס' והרוקח ומרדכי ואגודה וסמ"ק ס"ל דיחיד לגבי יחיד ה"ל אורח כדין יחיד המבטל לרבים דלא כש"ע בס' ש"פ בשם הה"מ, דין ד' הא דאיתא ס"פ עושין פסין יחיד שביטל רשותו ביתו אסור לו היינו אפילו אחר שהחזיקו, דאל"כ מאי כתבו התוס' אע"ג דהמבטל רשות חצירו כו'.

הא קשה דמ"מ שייך למימר בטלת תורת עירוב בנדון דרש"י כיון דאחר שהחזיקו שרי אלא וודאי אפ' אחר שהחזיקו אסור, דלא כב"י ומ"א סי' ש"פ, ובחידושי לאו"ח (שם) הארכתי בדין זה כל הצורך, כל זה ברור ואמת בס"ד: שם ע"ב בד"ה ולמדנו שחמצו כו' ה' לו לאסור מספק עכ"ל, פ'י דאי חמצו של גוי אסור בהנאה אחר הפסח, ע"כ מדאורייתא הוא אסור כר' יהודה דאמר לאחר זמנו עובר בלאו כדאיתא פרק כל שעה דף כ"ח (ע"א) וספק דאורייתא לחומרא, אבל מ"ד לאחר זמנו שרי מן התורה לא אסור

חכמים אלא בחמץ של ישראל משום קנס הואיל ועבר עלה בב"י, אבל של גוי שרי אפי' מדרבנן עיין מהרש"א שנדחק: דף ס"ה ע"ב בד"ה איקלעו לההוא פונדק כו' דלגמרי קאמר הני כללא כו' עכ"ל, פי' ובתוך אלו הכללים הוא דר' יוסי ור' יהודה הלכה כר' יוסי, ורבי יוסי הא קאסר בגוי.

שם בד"ה דאתא גוי בשבת כו' ודבריו תמוהין כו' עכ"ל, הנה כאן נדחקו התוס' מתוך ההלכה והוכיחו מזה דאין עירוב חוזר וניעור בשבת, ונראה מלשונם שמתוך הסברא היה נראה להם דהעירוב חוזר וניעור כמו שמצינו בספינה ובא' ששכח לערב, אלא שמתוך הסוגיא מוכרח לומר כן, ועפ"י"ז מחקו פירש"י שלפנינו ועפ"י"ז פסק בטור או"ח סי' שפ"ג דהעירוב אין חוזר וניעור והנה אני הקטן איני כדאי להשיב על דבריהם מ"מ תורה היא ואומר אני באימה וביראה דדברי רש"י שלפנינו הם כנים וברורים ואין צורך למחקן.

ועפ"י"ז הדין אמת שהעירוב חוזר וניעור כדמצינו בספינות ובא' ששכח ולא עירב, דלפי פירושן קשה למה לי שכירות מגוי בביטול לבד והוי יחיד במקום גוי, ומ"ש התוס' הוא דחוק, דלפ"ז יהי' אביי שהתיר לעיל דף ס"ג ע"ב) לבטל להיות יחיד במקום גוי, נגד כל אמוראי קמאי ר' יוחנן ור' חנינא ור' חייא ור' אסי, תו יש לדקדק בלשון רב ששת לקמן בסמוך שהקשה מדשמואל רביה, אלא לאו דאתא בשבת וקתני אוסרין ואין מערבין אין מבטלין לא הל"ל אלא דאתא בשבת וקתני אין מבטלין, ע"כ נלע"ד לפרש כוונת רש"י ז"ל במ"ש ז"ל ומאתמול לא ה"מ לערובי דיורין דישראל דהיו ביה כו', דלכאורה בקיצור הל"ל ומאתמול לא ה"מ לערובי, אע"כ דה"פ עפ"י מ"ש לעיל דף ס"ב והוכחתי שם עפ"י שטת רש"י, דלר"מ בישראל א' וכן לראב"י בב' ישראלים הדרים עם הגוי בחצר והגוי אינו בביתו אסור לכל ישראל להוציא מבית גוי לחצר והא דאין כגוי אוסר כיון שאין בביתו, היינו לענין לאסור לטלטל מבית של הישראלים לחצר, אבל לטלטל מבית גוי לחצר דעכ"פ רשות אחר הוא אסור, עיי"ש שזה מוכרח שם בסוגיא, ועפ"י"ז הן דברי רש"י בכאן, ועפ"י פירש"י שלפנינו הביאו התוס' לקמן בסמוך בד"ה איקלעו דהי' שם בחצר הרבה בתים של ישראל פתוחין לה וגם הפונדק של גוי פתוח לחצר וחכמים אלו נתארחו בפונדק, ע"כ פירש"י דמאתמול לא הוי מצי לערובי דיורין דישראל הווי ביה, פי' ודאי הבתים של ישראל הפתוחין לחצר הם עירבו מאתמול, דהגוי אינו אוסר עליהם כיון דליתיה בביתו, אבל דיורין דישראל דהווי בפונדק דהיינו האורחים, הן לא מצי לערובי מאתמול להתיר ז' לטלטל מבית הגוי לחצר, דהגוי אוסר אע"ג דלית', פי' אף שאין על בתים שבחצר איסור לטלטל מהם לחצר, מ"מ אוסר מיהא לטלטל מבית הגוי לחצר דרשות אחרת הוא ואוסר בזה, אע"ג דליתיה כדפירשתי, ע"כ האורחים שבפונדק לא עירבו מאתמול, לכן אם האורחים שהם חכמים אלו היו שוכרים בשבת מן הגוי אע"פ כן הי' אוסרין הם עם הבתים שבחצר זע"ז, ע"כ אחר ששכרו מהגוי הוצרכו חכמים אלו לבטל רשותן שבפונדק לבני הבתים של החצר דהוי כיחיד שביטל רשות ביתו וחצירו לרבים דגם המבטל יכול לטלטל מביתו לחצר כמ"ש סי' ש"פ, ע"כ ה"נ תן שבפונדק דהוי כיחיד כיון שכך בבית א' וביטלו לבני חצר יכולין גם הם לטלטל לחצר, משא"כ אם לא היו שוכרים והיו מבטלין רשות רבים ליחיד, אז לא

יוכלו כולם לטלטל רק זה היחיד שביטלו לו כמ"ש סי' ש"פ, נמצא לפי זה מוכח דהעירוב חוזר ונייעור בשבת כדפירשתי.

והשתא א"ש הא דקאמר לקמן בקושייתו מדשמואל רביה וקתני אוסרין ואין מערבין אין מבטלין. פי דקשה בתרתי.

חדא דקרי לבתי ישראל שדרים בחצר הגוי אין מערבין. ואי שרי לשכור בשבת הרי תחלת שבת אין הגוי אוסר עליהם דלא הי' בביתו וגם בשבת כשבא יכולין לשכור ממנו, לפ"ז מערבין קרינן בהו, אע"כ אסור לשכור בשבת, וע"כ כיון שבא בשבת והעירוב נתבטל אין מערבין קרינן ביה, ואי לאו הא דאמר שמואל אוסרין הוי י"ל הא דאמר אין מערבין מיירי באותן ישראל שנתארחו בבית הגוי הם אין מערבין מאתמול כיון שהבית אין שלהם, וע"כ אף כששכרו בשבת אין מבטלין לבני החצר, אבל השתא דאמר שמואל אוסרין, והרי אלו האורחים אינן אוסרין, אע"כ אוסרין קאי על בני החצר שהן אוסרין זע"ז וקרי להו אין מערבין, וע"כ מוכח דאסור לשכור בשבת ולעיל התירו לשכור ותו דשמואל אמר לעיל מבטלין וכאן אמר אין מבטלין קשה בתרתי, ולפ"ז הא דאמר שמואל אין מבטלין, עכצ"ל דשמואל לשטתו דפסק לעיל כר"א ב"י לכן בביטול לחוד סגי דהוי יחיד במקום גוי, זהו כוונת רש"י ואין צריך למחוק פירש"י מהספרים, ועפ"י ז' הדין מבורר דהעירוב חוזר ונייעור, זה ברור בהסוגיא וברש"י.

ותו נלעד"ל דאף לשטת התוס' והרא"ש החולקים על רש"י לקמן בדף פ"ה וס"ל דכשאין הבעלים דרים בבית אפילו לטלטל מן הבית לחצר שרי, אעפ"כ יש לישב דברי רש"י ע"פ מה שהוגה בפירש"י הביאו התוס' בד"ה איקלע וכו' הנ"ל, דהאכסנאים אוסרין זע"ז, ועפ"י מ"ש התוס' לעיל בד"ה איקלעו כו'.

דס"ל לרבי יוחנן דהלכה כר' יוסי דהגוי אוסר אע"ג דליתיה, והרי רב אסי ס"ל לעיל דף מ"ו (ע"ב) כר' יוחנן דהגוי אוסר ולכן שפיר פ"י רש"י ומאתמול לא הוי מצי לערובי כל הדיוורין, ר"ל דהא רב אסי ג"כ הוצרך לערב, והא בוודאי לא עירב דהא ס"ל דהגוי אוסר אע"ג דליתיה. ואף שיבא בשבת הא ס"ל לרב אסי דאסור לשכור בשבת, וע"כ ודאי רב אסי לא עירב, ולפ"ז עולה הסוגיא שפיר וקושיית התוס' דהקשו הא בביטול לחוד הוי סגי, י"ל דר' חנינא ור' חייא הן ודאי עירבו מאתמול דהם ס"ל כהלכתא דהגוי אין אוסר אי ליתיה וע"כ נ"מ להו בעירובן, דאי יבטל רב אסי רשותו להם יהיו רשאין לטלטל כדפי', ואפי' אי סבירא להו דגוי אוסר אע"ג דליתיה, יש נ"מ להו מ"מ בעירובן אם ישכרו בשבת מן הגוי ורב אסי יבטל להם רשותו רשאין הם לטלטל, דהא לשטתם שוכרין בשבת, וא"ש נמי דקשיא מדשמואל דמדקרי ליה אין מערבין ש"מ דאסור לשכור בשבת וקאמר נמי אין מבטלין, תו נלעד"ל דאפי' אם נניח סברת התוס' והרא"ש שבאמת עירבו מאתמול, אעפ"כ אין צריך לדחוק ולומר דאין העירוב חוזר ונייעור הא דהוצרכו לבטל הוא משום דבעינן דכל בני החצר ביחד ישכרו מן הנוי, דהא דאמר א' שוכר ע"י כולן.

הטעם כמ"ש דף מ"ט (ע"ב) באם חצר א' רצה לערב עם חצר האחר אמרינן א' מערב ע"י כולם ואמר משום דשליחות דכולהו קעביד עי"ש, וזה בודאי אם א' גלה דעתו שאין רצונו לשכור מהגוי לא מהני שכירות שלהם דלא נעשו שלוחו בעל כרחו וראיה מדף

מ"ח ע"ב, וליכא לאקשוויי למה באמת צריך לשכור בשביל כולם ולא סני אם א' שכר מהגוי דהא קייל"ן שכירו נותן עירובו ודיו, לק"מ דהנ"מ אם שכר מבע"י מן הנוי, אבל אם שכר מהגוי בשבת הרי ביתו של גוי בא לרשות ישראל בשבת, ע"כ לא מהני עירובו שעירב עמהם מבע"י, דהא לבית זה שבא לרשותו בשבת לא עירב עמהם מבע"י, מידי דהוי בירש אחד מבני חצר בית בחצירו בשבת דקייל"ן סי' שע"א (ס"ג) דלא מהני עירובו למה שירש בשבת, ה"נ בשוכר א' מבני החצר מהגוי בשבת הי' אוסר על כל בני החצר, מש"ה צריך לשכור בשביל כולם, ועיין ברש"י סוף פרק עושין פסין (דף כ"ו ע"ב), וע"כ אם א' גילה דעתו שאין רצונו בשכירות הבית מן הגוי אוסרין זע"ז כדפי', וע"כ רב אסי דס"ל דאסור לשכור בשבת בודאי לא היה רצונו לשכור בשבת, וע"כ הוצרך לבטל רשותו להן ואז אם יבטל רשותו אחר שכירות שרי להו בטלטול כדפי', אבל בביטול לחוד לא היו רשאים שניהם בטלטול.

שהגוי הי' אוסר עליהם דהן רבים, ואין לומר רב אמי חזר מדבריו והתיר שכירות בשבת, ז"א מדאמר לקמן (דף ס"ז ע"א) למ"ד אין שוכרין קמבעי לן כו' ש"מ דרב אסי לא חזרבו, ולשני דרכים האחרונים כיונו המגיהים ברש"י ובתוס' בד"ה אקלע כו', כל זה ברור ונכון, ועל הב"י יש לתמוה שכתב בסי' שפ"ג דגם הרמב"ם פסק כתוס' והרא"ש, וזה אין נ"ל דהא עיקר יסוד דין זה שבנו התוס' והרא"ש עליו דאין העירוב חוזר וניעור הוא מדקייל"ן דגוי אינו אוסר היכא דליתיה לגוי בביתו, ועפי"ז הוכיחו התוס' מהסוגיא דע"כ הדין כן, והרי הרמב"ם פוסק כר' יוסי דגוי אוסר אע"ג דליתיה.

ולפ"ז עולה הסוגיא כפשוטו, הן לא עירבו מאתמול דהא הגוי אוסר עליהם לכן ע"כ לא היה אפשר להו לערב, ולפ"ז גם מ"ש התוס' והרא"ש תסגי בביטול לחוד, י"ל לשטת הרמב"ם דהם דס"ל דשוכרין בשבת ודאי עירבו מאתמול כדי שאם יבא הגוי בשבת ישכרו ממנו ויטלטלו, אבל ר' אסי דס"ל אסור לשכור מגוי בשבת, ודאי לא עירב עמהם.

דבתחלת השבת אוסר הגוי וכשיבא הגוי הא אסור לשכור לדידי' וכיון דהוא לא עירב עמהם והן עירבו, הוצרך ר' אסי אח"כ לבטל להם רשותו דהוי כיחיד המבטל לרבים וכדפי', ולפי שטת זו א"ש דקושייתו מדשמואל דקרי ליה חין מערבין, ש"מ דאסור לשכור בשבת דאל"כ תקשה אמאי קרי ליה אין מערבין דהא סבר שמואל דף פ"א (ע"ב) כל מקום ששנה ר"י בעירוב הלכה כמותו, ור"י הא סבר דחם אין הגוי בביתו אינו אוסר, אלא עכצ"ל דאין שוכרין בשבת ולכן כשבא הגוי בשבת נתבטל העירוב מש"ה קרי ליה אין מערבין כמ"ש התוס', או י"ל דפריך מהא דאמר שמואל כל דאין מערבין אין מבטלין ולעיל נמי מאתמול ל"מ לערובי דהגוי אין כביתו ואפ"ה אין מבטלין, ולענין קושיות התוס' נ"ל כתירוץ התוס' דס"ל לאמוראי דלא כראב"י, ומ"ש הרמב"ם פרק ב' מה' עירובין (הל' י"ג) וז"ל ב' ישראלים וגוי הדרים בחצר א' ושכרו מהגוי בשבת חוזר האחד ומבטל רשותו לשני ומותר עכ"ל, היינו דלא איירי בעירבו ופסק כמ"ד מבטלין, ותדע דאי איירי הרמב"ם בעירבו דלא סגי בשכירות, א"כ קשה דדין זה חידוש הוא דבעלמא קייל"ן דעירוב חוזר וניעור כמו בספינות שנקשרו ובא' ששכח ולא עירב דמבטל להם ושרי, א"כ עיקר דין זה חסר מספר הרמב"ם דה"ל נבחר דאפי' בעירבו צריכין לבטלו, תו הכי הל"ל צריך לבטל דהוי משמע בלא ביטול נח סגי בשכירות, אבל

מלשון הרמב"ם משמע דזהו שאסור בלא ביטול לא צריך לאשמעינן רק דאשמעינן דבביטול מותר וכמ"ד מבטלין בדף ס"ז (ע"ב), וזה אינו דדין זה דבעירבו צריך נמי לבטל הוא חידוש גדול, אלא ע"כ פשוט דהרמב"ם מיירי בלא עירבו, העולה מזה לדינא נ"ל דהעירוב חוזר וניעור, לפי שנראה מלשון התוספות והרא"ש שגם בעיניהם היה מסתבר לומר שחוזר וניער אך שהוצרכו לדחוק מכח ההלכה, וכבר פירשתי הסוגיא בדברים ברורים וא"צ למחוק רש"י שלפנינו כי דברי רש"י ברורין, זה נ"ל ברור ואמת בס"ד: שם ע"ב רש"י בד"ה ליבטל לבני הפנימית כו' וחיצונה תאסר מפני דריסת רגלו של זה כו' עכ"ל, משמע מדברי רש"י דאי לאו מפני דריסת רגלו של זה הוי מהני למיבטל רשותו לבני הפנימית, דאז קנו כלם רשותו בשותפות ומותרין בחצירן, וכיון דהפנימית במקומן מותרין מהיכי תיתי יאסרו על החיצונה, אף דיוורן בחיצונה מ"מ בשביל שקנו בני הפנימית בחצירן רשות חדש בשבת ודאי מש"ה אין שייך לחסור על החיצונה, כמו אם בן חצר זה ירש בשבת בית בחצר אחר ודאי אין אוסר מש"ה על חצר זה, וה"נ כיון דבמקומן מותרין, ולפ"ז קשה בסיפא בנתנו עירובן בפנימית ושכח א' מחיצונה אמאי חיצונה אסור, ה"ל לבטל לבני חיצונה דהא שם אין לזה דריסת רגל על הפנימית ותו למה הזכיר רש"י כלל הא דחיצונה תאסר כו' בענין שריותא דליבטל לבני הפנימית, אלא כך ה"ל לרש"י לכתוב ליבטל לבני הפנימית דתיהוי בני הפנימית שריא א"כ החיצונה בע"כ תאסר כו', תו יש לתמוה בכבא דנתנו עירובן בפנימית ושכח א' מהפנימית דכתב שם רש"י ד"ה אין ביטול רשות כו' כיון דפנימית אסורה חיצונה נמי אסורה מפני דריסת רגל כו', למה הוצרך לאסור חיצונה מפני איסור פנימית ולא אסר לחיצונה מפני דריסת רגלו של זה שביטל האוסר עליהם וכן תמה מהרש"א והניחו בצ"ע, ונלעד"ל דלכאורה יש לתמוה עוד ברישא עוד בשכח אחד מהפנימית ועירובן בחיצונה, ליבטל לבני הפנימית רשות ביתו וחצירו בפירוש וקייל"ן סי' ש"פ ס"ב דגם להמבטל נמי מותר גם ביתו וליכא רגל האסורה במקומה, עכנ"ל משום דקשיא ליה לרש"י על הסיפא דעירובן בפנימית ושכח א', מהחיצונה, אמאי לא מבטל להחיצונה ולשתרי גם החיצונה וכדפי', אלא עכצ"ל דטעמא הוא משום דכיון דחיצונה עירובן בפנימית הוי דירתן בפנימית והוין ממש כבני חצר הפנימי כיון דדיירי שם, ולכן זה שלא עירב עמהם ודר בחיצונה א"י לבטל להם רשותו דהוי לגבייהו כבן חצר אחר, דבן חצר זה א"י לבטל לבן חצר אחר, וכיון דע"כ צ"ל כן, א"כ קשיא ליה לרש"י הא דאמר כאן ליבטל לבני הפנימית, איך אפשר לו לבטל לבני הפנימית הא עירובן בחיצונה וה"ל כבני חיצונה דדיוורן הוא שם בחיצונה, ואם שלא עירב עמהם (אינו) דר בחיצונה ואין ביטול רשות מבן חצר זה.

כו', ותירץ על זה רש"י דה"ק יבטל להם רשות חצירו לבד ולא רשות ביתו דאז חיצונה אסורה מפני דריסת רגלו של זה שאסורה במקומה, וא"כ דירתן של בני הפנימית בפנימית ואז יכול לבטל להם רשותו, ע"ז אמר ליתא לעירובייהו גבייהו, דכיון דע"כ יבדילו מהחיצונה ודירתן בפנימית ליתא לערובייהו גבייהו.

והשתא א"ש בעירובן, בפנימית דלקמן צריך רש"י לתלות חיסור דחיצונה מחמת איסור הפנימית, ולא אסר מחמת דריסת רגלו של זה, משום דשם עירובן בפנימית, ויכול לבטל להם גם רשות ביתו בפ"י דאז גם הוא שרי במקומו כדפ"י. זה ברור בכוונת רש"י:.

דף ס"ז תוס' בד"ה שכח א' כו' י"ל דהוא דלעיל ליכא שום פשיעותא כו' עכ"ל, אין להקשות בשכח א' מחיצונה דסיפא אמאי צריכין למיחד דשא לרבנן וביטול לר"ע הא אין דירין לחומרא, די"ל דאפשר לזה כיון רש"י באמרו העירוב מרגילה לתוכה, ע"כ החיצונה ע"י הרגל עירובן דריסת רגלן אוסרות על הפנימית דה"ל רגל האסורה במקומה ואוסר שלא במקומה.

אבל בשכח אחד מהפנימים ע"כ איסורה משום דירי חיצונה שבפנימית דאי משום רגל האסורה דחיצונה, הא חיצונה גופא לא נאסרה רק מחמת פנימית כמ"ש רש"י בד"ה אין ביטול רשות כלומר כו', ותו דעפ"י שיטת ר"ת והתוס' בלא"ה לק"מ, דבשכח א' מהחיצונים מש"ה אמרינן יש דירין בפנימית כדי להחמיר על החיצונה דפשעה, ע"כ אין יכול לבטל רשותו לבני חיצונה משום דבני חיצונה ל"מ למישקל עירובייהו מן הפנימית כיון דפנימית עצמה אסורה במקומן כיון שדירתן של חיצונה בפנימית, ע"כ אסרי נמי לבני חיצונה אבל אי הוי אמר אין דירין להחמיר דאז לא הוי בני פנימית אסורין במקומה ומצי בני חיצונה.

למישקל עירובן מהפנימית ע"כ גם חיצונה שריין וכמ"ש ר"ת לעיל, ומהרש"א נדחק בזה. שם בד"ה כמאן כר"א כו' לעיל בשמעתין כו', לע"ד נראה דרש"י כיון לתרץ זה לעיל בד"ה איכא פנימית דאסרה כו' משום דפנימית הוי רגל האסורה במקומה כו' עיי"ש, ולא פי' הטעם משום דהעירוב מרגילה לתוכה לדור שם כמ"ש בסמוך באיכא חיצונה דאסרה כו', באשר דיש כאן לכאורה תמיה גדולה על הש"ס בהא דאמר כמאן כר"א, הא אם ביטל בפירוש רק לבן חצר אחד לבד ולא לכולן ודאי מודה ר"א ג"כ דלא מהני, אלא דר"א ס"ל המבטל בעין יפה מבטל ומסתמא הי' דעתו לבטל לכל א' וא' מבני החצר אף שלא פירש וכמבואר להדיא בס"פ עושין פסין עיי"ש, א"כ גם לר"א הא אין ביטול מחצר לחצר וע"כ כדי לתרץ קושיא זו נ"ל, ע"פ מה שפי' רש"י גבי עירובן בפנימית ושכח א' מהפנימים אין ביטול רשות מחצר לחצר כלומר מבן חצר זה לבן חצר אחרת כו', ולכאורה הוא תמוה דלא פי', כלומר זה גם בשאר הבבות דלעיל, וצ"ל בשלמא בכל הבבות דלעיל הביטול לבני החצר האחרת הוא משום כדי שלא ליהוי בני חצר האחרת רגל האסורה במקומה ויאסר על החצר, הרי דעיקר הביטול הוא כדי להתיר את החצר האחרת להיות מותרת במקומה בטלטול ושפיר אמר אין ביטול מחצר לחצר פי' להתיר החצר האחרת, אבל כאן בנייתן עירובן בפנימית ושכח א' מהפנימים, הביטול לבני חיצונה הוא כדי שלא יאסרו הפנימים בחצירן.

כיון שהעירוב מרגיל לבני חיצונה אל הפנימית והוי כאלו דרים בפנימית. אבל בחצר חיצונה לא שייך לאסור אלא דהפנימית, אם היא אסורה אז אוסרה כמ"ש רש"י כיון דהפנימית אסורה כו', א"כ עיקר הביטול משום היתרא דחצר הפנימית הוא ומאי אין ביטול מחצר לחצר דקאמר, ע"כ פי' רש"י כלומר לבן חצר אחרת, פי' אף דעיקר הביטול

כדי להתיר חצר זה הוא, מ"מ הוא לבן חצר האחרת שלא יאסר הפנימית כיון שהעירוב מרגילן בפנימית, וא"ת כיון דעירובן דחיצונה בפנימית ה"ל דירת בני החיצונה ג"כ בפנימית א"כ מה שביטל בן פנימית לבני חיצונה הוי כמבטל לבני חצירו י"ל כיון ששכח א' ולא עירב נתבטל העירוב ואז חשוב כבן חצר אחר לכן הוי הביטול לבן חצר אחר, ואף שאחר שביטל ד"ה חוזר העירוב וניעור ונעשה בן חצירו, אך בשעה שבא לבטל אז.

לא היה עדיין בן חצר שלו (עיין בתוס' לעיל דף ס"ה ע"ב) בד"ה דאתא גוי כו', והשתא י"ל דבשלמא לר"א שפיר אמר ליבטל לבני הפנימית ואם אתה באת לאסור מכח זה שהעירוב מרגיל לבני חיצונה בפנימית להיות דירתן בפנימית ואסרי בני חיצונה עלייהו, א"כ ע"כ משוית לבני החיצונה מבני חצר הפנימית, א"כ פשיטא דממילא הוי הביטול גם להם דלר"א דאמר א"צ לבטל לכל א' וא' מסתמא הוי הביטול לכל בני החצר וא"כ לא הוי הביטול מבן חצר זה לבן חצר האחרת, דממ"נ אי לא משוית בני חצר החיצונה כאלו דיירי בפנימית, פשיטא דלא אסרי על הפנימית ומהני ביטולו לבני חצר הפנימית, ואם אתה באת לאסור משום דבני חיצונה דיירי בפנימית א"כ דדירין בפנימית ממילא גם להם ביטול הרשות לר"א, אבל לרבנן דאמרי צריך לפרש הביטול לכל א' וא', כאן שהעירוב נתקלקל וחזרו כבני חצר אחר לגמרי, ע"כ לא מצי לבטל בפירוש לבני חצר החיצונה דהוי ביטול לבן חצר אחר.

וכיון דעל כרחינו בהכרח צריכין לפרש כדפירשתי. ע"כ א"ש לתרץ נמי קושית התוס' דלעיל ל"מ למיפוך הכי, דהתם אין אנו באין לאסור משום דדירתן בחיצונה דהא אפי' אם אין דירון בחיצונה מ"מ כיון שהעירוב בטל ה"ל פנימית רגל האסורה במקומה, לכן אסרינן אף אם לא תחשבם כבני חצירן, לכן אף לר"א הוי ביטול מחצר לחצר דעיקר ביטול שמבטל לבני הפנימית להתירא דחצר הפנימית הוא שלא תהא אסורה במקומה, והרי גם לר"א צריך לבטל לכל א' וא' אלא דלא בעי לפרש כן להדיא דמסתמא בעין יפה מבטל כדפי' לכן פירש"י לעיל ד"ה איכא פנימית משום דפנימית הוי רגל האסורה כו' ולא פי' משום דעירוב מרגילן כו'.

אבל כאן בסיפא עיקר הביטול בשביל היתר אותו החצר שלהם הפנימית אך דהוי לבן חצר האחר, ע"כ פריך ליבטל לבני הפנימית ואם תרצה לאסור משום בני החיצונה דהוי כדרין בפנימית, א"כ גם להם הביטול לר"א דא"צ לפרש, ומשני כרבנן ס"ל, ובפירוש ל"מ לבטל לבני החיצונה דעד עתה הוי בן חצר אחר כ"ז לדעתי הוא נכון ואמת בפ"י הש"ס וברש"י שם ע"ב בד"ה נסמוך אשיתוף כו', לא היה לו להביא מאותו משנה כו' עכ"ל, לענ"ד י"ל בכוונת רש"י עפ"י מ"ש לקמן דף ע"א דע"כ לא פליגי ר"מ וחכמים אי סומכין על שיתוף במקום עירוב אי לא, אלא אי סומכין על שיתוף לטלטל מחצר לחצר הפתוחות זו לזו דרך הפתחים במקום עירוב חצירות, דחכמים ס"ל אין סומכין משום דעשו היכר דלא לישתכת תורת עירוב מהתינוקות, אבל לטלטל בחצירות עצמן לכ"ע אין סומכין על שיתוף בזה כיון דכל א' וא' נתן עירובו לשיתוף, והוכחתי שם כן מפירש"י עיי"ש, ויש ראייה ברורה לזה מכאן דקאמר נסמוך אשיתוף ובאמת לא שיתפו רק רבה היה סבר שהן שיתפו כמו בכל מבואות, וא"כ ע"כ סתם שיתוף ביין.

ולקמן (שם) אמר וחד אמר ביין דכ"ע לא פליגי דלא סומכין, ואמאי לא אמר שם תסתיים דרבה הוא דאמר בפת דכ"ע לא פליגי, וכן קשה לקמן בסמוך אמר נקני להו רביעתא דחלא בחביתא משמע דסמכין אשיתוף דיין. ולפמ"ש א"ש דלטלטל בחצירות עצמן לכ"ע סומכין על שיתוף כדפי', וכאן היו חמין באותו חצר ע"כ ניחא דרש"י הביא ראיה לדין זה דלכ"ע סומכין על שיתוף לטלטל בחצירות עצמן ממשנה דקאמר אם נשתתפו במבוי מותרין, דע"כ אפי' לא עירב בחצר קאמר דאפ"ה מותרין כאן וכאן, דהיינו לטלטל בחצירות עצמן ובמבוי, דהא דאמר אם נשתתפו נמי קאמר, היינו למאי דס"ד דשם דתנן שם חצירות הפתוחות מזו לזו, ע"כ לא קשה פשיטא דאם נשתתפו נמי במבוי דמותרין, די"ל דאשמעינן דאפילו כל החצירות פתוחות מזו לזו נמי שרי לטלטל במבוי דלא כרב, אבל למסקנא שם דרב לא תני פתוחות מזו לזו, א"כ תו א"ל דאם נשתתפו נמי קאמר, דא"כ פשיטא דמותרין, אלא וודאי למסקנא אפי' לא עירבו נמי איירי דמותרין בחצירות עצמן, ומתני' ע"כ כר"מ אתי מדתנן בסיפא עירבו בחצירות ונשתתפו במבוי ושכח א מבני חצר ולא עירב כו', וסיפא מדעירבו בחצירות ונשתתפו נמי במבוי ע"כ ביש קצת חצירות במבוי שהם פתוחות מזו לזו.

דאל"כ עירוב ושיתוף למה לי דהא לי דהא לכ"ע בשיתוף סגי, אלא ע"כ מדעירבו ג"כ ע"כ יש קצת חצירות פתוחין מזו לזו ע"כ אשמעינן אם שכח א' מותרין כאן וכאן, זה ברור: דף ס"ח ע"ב בד"ה והוציאו כו' ל"ד נקט והוציא כו' עכ"ל, עמ"ש לעיל דף ס"ד מזה. שם בד"ה למימרא כו' ותימא כו'.

לעד"נ לתרץ תמיהת התוס' עפ"י מה שנ"ל לפרש בהא דאמר בכרייתא לקמן בד"א בשלא החזיקו בני מבוי במבוי כו' דפירשו רש"י ורז"ה והרא"ם דלאו ד"ה הוא אלא ר"מ קאמר לה, וזה דוחק, לכך צ"ל דד"ה הוא, דלכ"ע אם כל בני המבוי החזיקו במבוי אינו אוסר ואין בזה שום חילוק ובזה איירי ברייתא, אבל מתני' מיירי דלא החזיקו במבוי אלא בניו של ר"ג, לכן יכול לחזור בו מביטולו לשאר בני המבוי הלכך כולן אסורים לר"י, אבל ר"מ ס"ל די"ל דלא היה באותו מבוי אלא שני חצירות א' של ר"ג וא' של צדוקי, אבל ר"י סבר ע"כ היה עוד חצירות במבוי, דאל"כ קשה מנא ליה לר"ג ללמוד משם דצדוקי דינו כישראל לאפוקי מת"ק, הא ודאי גם לת"ק מומר אף שחטא ישראל הוא לענין ביטול ע"ז בסי' קמ"ז ביו"ד ולענין ריבית דאסור ליתן לו ריבית ביו"ד סי' קנ"ט (ס"ב) ולענין קדושין אם קידש בת ישראל, אך לחומרא כזה ס"ל לת"ק דדינו כנוי כמו דשחיתתו אסורה כגוי, וא"כ מנא ליה לר"ג ללמוד משם לאפוקי מת"ק אימא לעולם לחומרא דינו כגוי, וע"כ ביש ב' ישראלים האוסרים זע"ז במבוי הוי כגוי לאסור עליהם ובעי שכירות, אבל שם הוי חצר א' של ר"ג וקיי"ל דהוי יחיד במקום גוי וא"כ אם נשוה אותן כמו גוי לא יאסר כלל, ע"כ לחומרא עשאוהו כישראל ע"כ סני כביטול, אלא ודאי דהיה עוד חצר מלבד של ר"ג, ע"כ שפיר מביא ר"ג ראיה משם דע"כ כיון שר"ג לבדו החזיק במבוי לכן לא מהני, ע"כ ס"ל לר"י בלשון אחר אמר להם, אבל ר"מ לשטתו דס"ל לעיל דגם יחיד במקום גוי אוסר עליו, וא"כ לעולם י"ל דהיה במבוי רק חצירו של ר"ג ואפ"ה מביא ר"ג שפיר ראיה משם, זה הוא פלוגתייהו לפי האמת אחר שהביא הס"ס ברייתא דבד"א בשלא החזיקו כו', אבל בלא הברייתא הוי ס"ד דגם ר"י כר"מ ס"ל בהא דלעיל דיחיד במקום גוי אוסר, ועכצ"ל דר"י ס"ל אפי' החזיקו במבוי

אוסר וע"כ צ"ל הטעם דגזרינן אחר שהחזיקו אטו קודם שהחזיקו, ור"מ לא גזר, ע"כ פריך שפיר מדתנן מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג כו' אוסר ור"י אומר במזיד אוסר כו', ור"מ איירי דומיא דר"י ור"י ע"כ איירי אפי' בהחזיקו דהא ר"י ס"ל דהחזיקו לא מהני, ותו דכאן ר"י גזר אחר חזקה אטו לפני חזקה ור"מ לא גזר, ובמתניתין מבואר להיפוך ר"מ גזר שוגג אטו מזיד ור"י לא גזר ומשני כאן שהחזיקו כו', פלי גם ר"י איירי דוקא בלא החזיקו וכדתניא בד"א בשלא החזיקו כו', דע"כ ר"י קתני לה, וע"כ, צ"ל כדפלי לעיל דר"מ לשטתו ור"י כראב"י ס"ל, ומכאן ראייה למ"ש לקמן דף ע"ד דחצר א' הוי כיחיד עיי"ש.

, דף ס"ט ע"ב גמרא ונהוי אינהו לגביה כי אורחים כו' ה לגבי חד כו', ונלעד"ל דדוקא רבים לגבי יחיד לא הוי אורחים אבל יחיד גבי יחיד או רבים לגבי רבים הוי אורחים, דהא המקשה ס"ד דאפי' רבים לגבי יחיד הוי אורחים, ע"כ אף שהמתרץ דחה סברת המקשה ופליג עליה הבו דלא לוסף עלה, ודוקא מה דחזינן דפליג המתרץ בהדיא והיינו רבים לגבי יחיד לא הוי אורחים, אבל יחיד לגבי יחיד נשאר סברת המקשה דהוי אורח, וכן מוכח בהרמב"ם בפ"ה המשניות, וטור וסמ"ק ורוקח כולם כתבו הא דרבים לגבי יחיד דלא הוי אורחים, משמע להדיא הא יחיד גבי יחיד או רבים לגבי רבים הוי אורחים, וכן נ"ל ראייה משמעתינן לקמן דפריך על אביי דס"ל אין צריך לבטל לכל אחד ואחד דא"כ ליתני לא' שעירב ואסקיה בקשיא, וקשה מאי פריך אימא הא דא"צ לבטל לכל א' ואחד היינו טעמא משים דאמרינן בעין יפה מבטל, דמסתמא מבטל לכולהו וכדאיתא ס"פ עושין פסין.

והיינו דכיון דמבטל לכולם רשאי גם הוא להשתמש בביתן דהוי כאור לגביהו, משא"כ אם לא יבטל רק לאחד, אף שאח"כ יבטלו גם כולם רשותן אליו, מ"מ רבים לגבי יחיד לא הוו אורחים ואז אסור להמבטל להשתמש אפי' בביתו, ע"כ אמרינן מסתמא דעתו היה שיבטל רשותו לכולן דאז רשאי להשתמש בבית כולם והיינוביחיד שביטל רשותו, ע"כ א"ש רישא דברייתא אחד שלא עירב נותן רשותו לא' שעירב, אבל בסיפא בב' שלא עירבו שביטלו רשותו, בעינן דוקא שביטלו רשותן לב' שעירבו אבל לאחד לא, די"ל דדעתן הי' שיבטלו רשותן רק לא', וגם השני שעירב יבטל ג"כ לזה רשותו, משום דאף כשיבטלו לב' הוו רבים לגבי רבים ואסורים מ"מ להשתמש אף בביתן של אלו שנתבטלו להם ע"כ לא הרוויחו כלום, ע"כ י"ל בעין רעה מבטל ולא בטלו רק לאחד כדפלי, וא"כ אמאי הניח דברי אביי בקושיא, אע"כ דוקא רבים לגבי יחיד הוא דלא הוי אורחים, וכבר הארכתני לברר כן מן התוס' לעיל דף ס"ד (ע"א) הביאו דבריהם רוב הפוסקים עיי"ש, אבל ב"י וש"ע הביאו דברי הה"מ בשם הרשב"א להיפך מזה וצל"ע.

דף ע"א ע"ב רש"י בד"ה רבנן סברי כיון דנשתתפו כו', לכאורה משמע מלשונו דחצירות לעצמן צריכין לערב לכ"ע רק דפליגי אי סומכין על שיתוף שלא לערב מחצר לחצר דרך פתחים, ותמיה לי דלקמן בד"ה מערבין בחצירות כו' מבואר דאם עירבו חצירות לעצמן לכ"ע סומכין על שיתוף, כי פליגי כשלא עירבו חצירות לעצמן, ע"כ נלע"ד לפרש בכוונת רש"י דס"ל ודאי לכ"ע אם נשתתפו במבוי, דהיינו כל א' מבני החצירות לך עירובו לשתף במבוי ודאי מותרין חצירות לעצמן ולטלטל למבוי כיון דכל א' נתן

עירובו, אך דמחצר לחצר דרך הפתחים קמיפלגי, מ"ס אין סומכין על שיתוף כדי שלא לשכח תורת עירוב מתינוקות, ע"כ אסרו מחצר לחצר ובזה הוי היכר.

לכן בחצירות עצמן למבוי שרי, ע"כ ניחא הא דכתב רש"י דאין צריכין לערב חצירות מזו לזו ר"ל אבל החצר עצמו לכ"ע סומכין, אלא דפליגי אי רשאין להוציא מחצר לחצר דרך פתחים, וא"ש נמי הא דכתב רש"י דבן תדאי מודה דמבוי מותר ובחצר פליגי ר"ל דמחצר למבוי מותר, ועיימ"ש ראיה ברורה לזה מהש"ס לעיל דף ס"ז ע"ב בתוס' ד"ה נסמוך אשיתוף ומשם יצא לו לרש"י זאת.

שם בתוס' בד"ה דלא עבדינן כתרי חומרא כו' לא יתכן כ"כ עכ"ל, לעד"נ דגירסת ר"ח ז"ל א"ש טפי, וגירסת רש"י ופירושו הוא דחוק, דכיון דלר"מ אין חילוק בין פת לין מאי שני חומרי דאיכא, אבל לר"ח א"ש דפריך תרתי למה לי, בשלמא הלכה כר"א בן תדאי איצטריך לומר דדוקא ביין אין סומכין כו' דבזה איירי ר"א בן תדאי ולא בפת.

דאם היה אומר הלכה כר"מ, לא הייתי יודע אי ר"מ איירי אפ"ל בפת או דוקא ביין ומספיקא הייתי מחמיר כמ"ד אף בפת איירי והלכה כר"מ, קמל"ן כר"א בן תדאי דביין דוקא, אלא הא קשיא לימא הלכה כר"א בן תדאי ול"ל תו למימר הלכה כר"מ, ומשני הא קמל"ן דעבדינן כתרי חומרא בעירוב, פ"ל מדאיצטריך לומר הלכה כר"א ש תדאי, דל"ת מספק נחמיר דאפ"ל בפת קאמר ר"מ דאין סומכין, א"כ מספק הייתי מחמיר תרי חומרא, חדא הלכה כר"מ נגד רבנן, ועוד חומרא דמספק נחמיר כמ"ד דר"מ אפ"ל בפת אמר, ש"מ דעבדינן כתרי חומרי בעירוב.

ואפשר דלא ניחא להתוס' לפרש כן משום דמצינו דרב גידל בשם רב אמר לקמן בסמוך דאפ"ל בפת אמר ר"מ, אבל לע"ד האמת יורה דרכו דרב יהודה בשם רב חולק על הא דרב גידל דלקמן דאמר בשם רב, וס"ל לרב יהודה דדוקא ביין קמיפלגי כאשר נברר בס"ד דף ע"ד (בתוס' ד"ה מבוי שצדו כו') בראיות ברורות עיימ"ש שם.

שם בד"ה בפת כ"ע לא פליגי כו' ואין הלשון משמע כן ועוד תנן כו' עכ"ל, ולעד"נ פירש"י עיקר דכן מוכח לשון כ"ע ל"פ דבחדא סגי ולא אמר בשיתוף סגי, ש"מ באיזה מינייהו סגי דומיא דאמר לקמן דף ע"ג (ע"ב) אתאן לרבנן דאמרי בחדא סגי, אך מ"ד בפת כ"ע לא פליגי ע"כ כרב ס"ל דמסיק לקמן (שם) דלא תני פתוחות זו לזו, וכבר כתבתי לקמן דף עד דאליבא דרב עכצ"ל פלוגתייהו דר"מ ורבנן במבוי שחצרותיה פתוחות זו לזו, מלבד חצר א' שבמבוי שלא היה פתוח להם, ודקאמרי רבנן או מערבין, פ"ל אותן חצירות הפתוחות זו לזו סגי בעירובן שמזו לזו ואין צריכין כולם ליתן לשיתוף המבוי אלא א' מהם ישתף עם החצר האחר שאין פתוח להן או משתתפין, פ"ל כולם יתנו לשיתוף ואין צריכין כלל לעירוב.

ולפ"ז שפיר אמר ר"מ מערבין, בחצירות הפתוחות מזו לזו דרך פתחים ומשתתפין עם חצר האחר שאין פתוח להם ומשום הך חצר בעי שיתוף, וא"כ לא פליגי אלא אי סומכין על שיתוף יין במקום עירוב, דלר"מ לא סגי בשיתוף ולרבנן סגי בשיתוף לחוד. אבל בעירוב כ"ע לא פליגי דהנך חצירות סני בעירובין וא"צ כולם ליתן לשיתוף אלא א' מהם יתן לשיתוף לחצר שאינו פתוח להם כמ"ש לקמן עיי"ש, ולפ"ז לק"מ מה שהקשו

מדתנן אסורין במבוי ואוקמינן כר"מ דהא למאי דס"ד שם דלא כרב אלא דמיירי דכולן פתוחין מזו לזו ובהא קמיפלגי רבנן ור"מ, ודאי א"א לומר בלא"ה דבפת כ"ע לא פליגי, דהא ר"מ אומר מערבין ומשתתפין, הרי מבואר דעירוב דהוא בפת לא סגי דגם שיתוף בעינן, אבל מ"ד בפת כ"ע לא פליגי היינו למסקנא דרב דלא תני פתיחות מזו לזו, ע"כ בעי חד חצר דלא הי' פתוח להם, ע"כ ניחא הא דתני מערבין ומשתתפין, ובזה מתורץ ג"כ מה שהקשו התוס' דף ע"ג (שם) בד"ה אימא מציעתא כו' עיימ"ש, ועפי"ז מיושב דעת הרמב"ם דפסק (פ"א מהל' עירובין הל' י"ט) סומכין על שיתוף פת ולא על שיתוף יין, משום דס"ל דף ע"ד דלכ"ע הלכתא הכי, דלרב יהודה אמר רב דפסק כר"מ, הא כתבתי לעיל דרב יהודה ס"ל דוקא ביין קמיפלגי כדפי' לעיל, וא"כ מבואר דרב פסק ביין כר"מ דאין סומכין ובפת סומכין לכ"ע, ור' יוחנן דאמר הלכתא כרבנן, הא ס"ל בפת קמיפלגי, דהא מ"ד ביין פליגי ס"ל כרב, ור' יוחנן הא פליג לקמן וס"ל דא"צ ב' חצירות במבוי, ע"כ ס"ל לר"י כמ"ד בפת פליגי, והלכה כרבנן דסומכין, הרי לכ"ע להלכה יש חילוק בין פת ק זה ברור: דף ע"ד בד"ה עד שיהא בתים כו' וי"ל כו' עכ"ל, מלשון רש"י משמע דאין חילוק אלא כל שיכול לערב בלא שיתוף מבוי חזא חשיבא, ונ"ל לתרץ קושית התוס' דודאי משכחינן שפיר לפלוגתייהו היכא שהיה חצירותיהם פתוחין זו לזו, חוץ מחצר אחד שלא הי' פתוח להם, ר"מ סבר בעינן עירוב לכל חצר לעצמה, ואף אחר שעירבו כולם מזו לזו בעינן נמי שיתוף לכל חצר וחצר במבוי, אבל אם עירבו חצירות מזו לזו וגם שיתפו עם חצר הא' שאין פתוח להם, וחצר א' מהחצירות הפתוחות מזו לזו לא נתנה לשיתוף אסורין כולן במבוי, וכן מבואר במשנה לר"מ בסיפא שכח א' מהמבוי ולא נשתתף אסורין במבוי ור"מ הוא כדקאמר רישא וסיפא ר"מ ומציעתא רבנן, אבל רבנן ס"ל אותן חצירות הפתוחות מזו לזו סגי בעירוב מזו לזו דרך פתיחה ולא בעי שיתוף, רק חד מינייהו ישתף עם חצר זה שאין פתוח להם ואז אין צריך כל חצר וחצר ליתן לשיתוף זה ברור, ועפ"ז ישבתי לעיל דף ע"א מה שהקשו התוס' שם על רש"י ד"ה בפת כו' עיי"ש.

שם ע"ב בד"ה מבוי שצדו א' גוי כו' והא דנקט דרך חלונות כו' עכ"ל, לענ"ד נראה לתרץ ברווחא הא דנקט דרך חלונות, וכן הא דנקט דרך פתחים דמשמע דפתוח לבית ולא נקט דרך פתח דליהוי משמע שפתוח לחצר, ויתיישב נמי מה שהקשו התוס' בד"ה ה"א טעמא דרב כו' ושם נדחקו התוס' דלא איירי בחצר א' של ישראל כמו דאיירי לפי האמת אלא בחצירות הרבה עיי"ש, וזה דוחק, ע"כ נלע"ד לתרץ כל זה דהא ודאי י"ל דרב איירי שפתוח חצר אחר לבית זה דרך חלונות כמו די"ל שפתוח בית אחר לבית זה, ע"כ א"ש הא דאמר לקמן ה"א טעמא דרב כו', ואשמעינן דאין מערבין דרך חלונות כו', ואיירי שחצר אחר פתוח אל בית זה, ואשמעינן דלא מקרי שני חצירות פתוחות למבוי, והשתא מתורץ הא דנקט לפי אמת דרך חלונות, וזה ע"פ מה שכתבו התוס' לקמן בשטת ר"י, דעוד י"ל אם היו פתוחין בתים זה לזה דרך פתחים ועירבו חשיבי פתוחין לחצר, אבל דרך חלונות לא חשיבי פתוחין לכאן עיי"ש, וע"כ א"ש הא דנקט רב דרך חלונות, דרב בעי לאשמעינן דדירת גוי שמה דירה, דאל"כ קשה אפי' אי יערבו יחד הא אין ב' חצירות פתוחין להמבוי, ע"כ אי הוי נקט רב דרך פתחים, סד א דמיירי בחצר אחר כפתוח לבית זה ולכן חשיב ב' חצירות פתוחות למבוי כיון דדרך פתחים הוא, ולעולם

דירת גוי לא שמה דירה, לכן נקט דרך חלונות דלא חשיבא כפתוח למבוי זה כמ"ש ר"י לקמן ועל כרחק דירת גוי שמה דירה, והשתא א"ש דנקט להתירו דרך פתחים לומר דוקא בפתוח לבית זה, משום דרב איירי נמי בפתוח חצר אחר לביתו של זה, ע"כ אי הוי פתוח חצר אחר לחצירו של זה יכולין באמת לערב יחד, דזיל בתר טעמא אסור לערב יחד, משום דהשתא שישתמשו לכאן לא יירא היחיד מנהגוי ויגרמו לעשות יחיד במקום גוי, דהרי אפי' אם לא יערבו לכאן מחצר האחר וגם בחצר האחר גופא לא יערבו בתוכה, אפ"ה רשאין לטלטל מחצר האחר כלים ששבתו בחצר האחר אל חצר זה ולמבוי כדלקמן דף צ"א, וא"כ בלא"ה לא יירא היחיד מן הגוי כיון שבני חצר האחר ישתמשו בכאן במבוי זה עם הכלים אשר שבתו בחצירן, אבל בפתוח חצר האחר לביתו של זה דקיי"ל"ן ק דף צ"ב אפי' כלים ששבתו בחצר אסור להוציא לבית חצר אחר בלא עירוב, וע"כ אם לא יערבו לכאן אסור להשתמש כלל בחצר זה ולמבוי ויירא יחיד מהגוי לכן אסור לערב יחד במקום גוי) לכן א"ש דנקט להתירו דרך פתחים.

לומר דאיירי דוקא בפתוח לביתו של זה משום דרב איירי גם בחצר אחר הפתוח לביתו של זה, ואשמעינן דוקא לבית זה אבל לחצר זה לא וכדפירשתי, זה נ"ל ברור: וזה שכתבתי הוא לשטת רש"י והתוס', אך באמת פירושן הוא דחוק, חדא למה אמר שצדו א' גוי כו', הל"ל חצר א' ישראל וחצר א' גוי, תו לשון דלהתירו דרך פתחים למבוי הוא למותר ואין בו צורך כלל, ותו מבוי שצדו כו' אין מערבין אותו להתירו משמע אמבוי דרישא קאי, ולא הזכיר הש"ס כלל שיש בית אחר פתוח לבית זה כפי' רש"י.

גם לשון אסור לעשות יחיד במקום גוי לא משמע כפירש"י, גם למה נקט דרך חלונות ולא דרך פתחים, תו דנקט דרך פתחים הל"ל דרך פתח, ע"כ הפי' ברור הנלע"ד הוא כמו שאפרש ושוב מצאתיו ברמב"ם שהוא פי' כן, וזהו מבוי שצדו פי' כל החצירות שמצדו א' הן של גוי וחצירות מצדו השנית הן של ישראל אין מערבין החצירות ישראל דרך חלונות שביניהם כדי שיהיה כולן כחצר א' להתירו להשתמש דרך הפתחים למבוי להיות יחיד במקום גוי, והיינו לפי מה דקיי"ל"ן כדר"א ב"י דגוי אין אוסר עד שיהא ב' ישראלים אוסרין זע"ז, ואמרינן ריש פרקין אין עירוב מועיל במקום גוי, הרי דעיקר תקנת חז"ל היתה דהגוי מבטל העירוב, ע"כ איתא ר"ס שפ"ב דאב ובנו בחצר א' אין הגוי אוסר עליהם כיון שאין צריכין עירוב, הרי שבמקום שהגוי אין יכול לבטל העירוב אין יכול לאסור והוי כמו יחיד במקום גוי לכן בזה דקיי"ל סומכין על עירוב במקום שיתוף, ע"כ כיון דערבו דרך חלונות ונעשו כולן א' ע"י עירוב שאז אין הגוי יכול לבטל עירובן אשר עירבו בחצירן דרך חלונות שביניהם ואין צריכין לשתף במבוי, ע"כ הוי כמו יחיד במקום גוי, אפ"ה אמר דאסור לעשות מן רבים יחיד במקום גוי, כיון דאם לא יערבו דרך חלונות צריכין לכתחילה לשתף במבוי, והא דנקט דרך חלונות, דרב לשטתו דס"ל לעיל חצירות הפתוחות זו לזו דרך פתחים כולם כחצר א' הן ולא ניתן המבוי בלחי, אבל דרך חלונות הוי שפיר ב' חצירות פתוחין למבוי כמ"ש התוס' לעיל בהיפוך הדף, וקאמר ה"א טעמא דרב כו', פי' סד"א אפי' פתוחין זה לזה דרך חלונות נמי מקרי חצר א', תרתי למה לי פי' למה אמר רב דין זה בגוי, ה"ל לאשמעינן דין זה במבוי ישראלים לבד דדרך חלונות הוי חצר א', ע"כ משני ה"א דירת גוי כו', וזה דלא כמו שנדחק ג"ס ת"ת להרמב"ם עיי"ש, והשתא לפי' הרמב"ם למסקנא נמי דירת גוי לא

שמה דירה דאל"כ למה נקט דרך חלונות, וראיה ברורה לפירוש זה מן הירושלמי בפירקן, וז"ל מבוי שצדו א' גוי וצדו א' ישראל, רב הונא אמר רב עירבו דרך פתחים הגוי אוסר עליהם ור' יוחנן אמר אפילו עירבו דרך חלונות אין הגוי אוסר עליהם עכ"ל, ונ"ל דר"י לשטתו דלעיל דף ע"ב (ע"א) דפסק כרבנן דסומכין על עירוב במקום שיתוף וא"כ אין צריכין לשתף במבוי והגוי אין יכול לבטל עירובן שבחצר, לכן אין הגוי אוסר עליהם דאפי' עירבו דרך חלונות אין צריכין שיתוף כ"ש דרך פתחים נעשו כחצר א' ורב הונא בשם רב ס"ל כר"ג אמר רב דלעיל שם דפסק הלכה כר"מ דאפי' בפת אין סומכין על עירוב במקום שיתוף, וצריכין שיתוף במבוי לכן גוי אוסר עליהם, אבל רב יהודה אמר רב בש"ס שלנו הוא לשטתו, דר"י אמר בשם רב לעיל דף ע"א (ע"ב) דהלכה כר"מ דוקא ביין, אבל בפת כ"ע ל"פ דסומכין, וע"כ לכ"ע סומכין על עירוב במקום שיתוף דהא סתם עירוב הוא בפת וא"כ מן הדין כוין כיחיד במקום גוי, אלא חכמים אסרו לעשות יחיד במקום גוי כיון דלכתחלה בעינן לשיתוף במבוי וזה ראייה ברורה למ"ש לעיל דף ע"א לפרש גירסת ר"ח ז"ל (שם בתוספות ד"ה דלא עבדינן כו') דלפירושו ס"ל לרב יהודה שם סומכין על סתם עירוב בפת במקום שיתוף, וברור הוא דרש"י וכל הפוסקים הוי מפרשים פ"א זה דהרמב"ם, אך הם לשטתן דלא גרסי שם גירסת ר"ח ז"ל, ע"כ מפרשים פירש"י דלשם, דר"י ס"ל נמי דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף, וא"כ כיון דצריכין לשיתוף במבוי פשיטא דגוי אוסר עליהם ע"כ אין מקים לפי זה, אבל הרמב"ם דידע מגירסת ר"ח וכפי שפרשתי שם א"ש הן ש"ס דילן והן ירושלמי, ועתה לפי הרמב"ם נתברר מה שמהרי"ק נסתפק הביאו ב"י בסי' שצ"א בחצר ישראל אי חשוב במבוי כמו יחיד במקום גוי אם לסמוך בזה על הרא"ש והטור, וכאן נתברר מן הסוגיא לפי הרמב"ם דאי לאו דאסרו לעשות יחיד במקום גוי הוין כל החצירות כחד חצר והוין יחיד במקום גוי, וכן מבואר בירושלמי להדיא דר' יוחנן ס"ל דאין הגוי אוסר המבוי עליהם, ועכצ"ל משום דע"י עירובן הוי כולם יחיד במקום הגוי.

וע"כ לא פליג רב על ר' יוחנן, אלא דרב לשטתו דפסק גם בפת אין סומכין על עירוב במקום שיתוף כדפי', ומכאן נמי ראייה ברורה למ"ש הרא"ש וש"ע ר"ס שפ"ב ס"ג דחצר ישראל וחצר גוי הפתוחים זה לזה אין אוסרים לטלטל מזה לזה, והטעם כדפי' דכל שאין הגוי מבטל העירוב ישראל נעשה יחיד במקום גוי כל זה נ"ל ברור בעיני: דף ע"ז בד"ה עולין אין כו' וה"ה ברוחב ד' עכ"ל, לכאורה דבריהם תמוהין, דלמאי דס"ד דרוחב ד' שוה לאין בו ד' א"כ ר' יוחנן אין מתרץ כלל קושית המקשה, ונ"ל דה"פ דהמקשה קס"ד דאי הוי ס"ל לר' יוחנן דאסרי אהדדי ודאי לא הוי פליג ר"י עלי' דרב, דחכמים עשו חיזוק כו', כיון דהכל הוי רה"י אלא שלא עירבו, כמ"ש התוס' בד"ה הב"ע כו'.

אך דס"ל לר"י כיון דלא ניחא תשמישתא שם לא אסרי אהדדי, ומה"ט דלא ניחא תשמישתא שם, מש"ה חשיב כמו קרפף כמ"ש התוס'. ע"כ אסור להעלות לכותל שרחבו ד' כמ"ד חצר וקרפף ב' רשויות הם, אבל באין בו ד' אלו מעלין מכאן כו'.

דכיון דלא אסר אלא מטעם קרפף דהוי ב' רשויות, הוי ממש כמו בין כרמלית לרה"י דהוי מקום פטור לכ"ע באין בו ד' כמ"ש התוס', ע"כ פריך שפיר מדתנן עולין לו מכאן

ובלבד שלא יורידו למטה. דע"כ גם באין בו ד' מיירי, דאל"כ מה איריא בכותל שבין ב' חצירות.

אפי' בכותל חצירו נמי אסור להורידו כמ"ש התוס' לעיל, אלא ודאי מתניתין אתי לאשמעינן גם באין בו ד', דאז בכותל שלו הוי שרי, ובכותל שבין ב' חצירות אסור להוריד לחצר אחרת מטעם דשכיחי שם כלי בתים, דהא שרי להעלות שם כלי בתים הואיל ואין בו ד', וכלי בתים שהעלו שם ודאי אסור להוריד לחצר אחרת דלהחליף אסור, ע"כ אטו מאני דבתים אסרי הכל, וכיון דסיפא איירי באין בו ד'.

ש"מ דעולין אין מעלין לא גם באין בו ד', ומשני ה"ק רחבו ד' עולין אין כו', וכיון דסיפא ברוחב ד', ע"כ הא דלא יורידו למטה לאו מטעם קרפף קאסר, דא"כ אפי' כותלו נמי, אלא מטעם דאסרי אהדדי, ואפ"ה א"ש דאם אין בו ד' מעלין נמי, והיינו משום דאזדא ר"י לטעמיה דבאין בו ד' הוי מקים פטור אפי' היכא דאיסורו משום דלא עירבו דלא כרב: שם רש"י בד"ה מעלין מחצירן לראשו כו' עכ"ל מלשונו מבואר דמפרש דמיירי להעלות מחצירן ולא מבתים, ולכאורה תמוה דקשה קושית התוס' מפרק כל גגות ע"כ נלע"ד דיש לרש"י שיטה אחרת דהוי קשה לרש"י טובא בסוגיא חדא אמאי דחוק ר"י לשנוי דנקט רוחב ד' משום דיוקא דעולין אין כו'.

טפי ה"ל לשנוי דנקט רוחב ד' משים דבעי למיתני בהדיא בסיפא ובלבד שלא יורידו למטה, ואלו באין בו ד' אנו מורידין כו'. תו תמהו התוס' מאי קס"ד דהמקשה איך לא ידע החילוק בין יש בו ד' לאין בו ד' ותירוצם הוא דחוק.

תו הכא אמר בדרבנן עשו חיזוק כו', ובפרק כיצד משתתפין אמר להיפך ברשויות דרבנן הקילו, ועכצ"ל כמ"ש התוס' דהיכא דאיסור משום שני רשויות הקילו יותר והיינו הא דפ' כ"מ. והיכא דאיסורו משום דלא עירבו חמור יותר משל תורה.

וא"כ מאי פריך שם דברי ר' יוחנן אהדדי באם שרי להחליף ברשויות דרבנן. הרי לפ"ז אין ענין זה לזה כלל, תו קשה במאי דפריך שם אהא דאמר ברשויות דרבנן שרי להחליף, מהא דהכא דאוסר ר"י להחליף מאני דבתים לחצר אחר דרך מקום פטור שבחצירו, דהא ודאי כאן לא שייך להתיר להחליף דהא עיקר איסורו הוא משום שהכלים קנושביתה בבתים דהא חצירות רשות א' הן אפי' בבעלים הרבה וא"כ מה לי שמונת בחצירו במקום ד' או במקום שאין בו ד' הא לעולם אסורין כלים ששבתו בבתים להביאן לחצר אחרת.

כמו דלהיפך כלים ששבתו בחצר אסורין להביא לבתים כדאמר הכא ובלבד שלא יורידו לבתים, א"כ כלים ששבתו בחצירו והביאן לחצר אחר ע"ג מקום שאין בו ד', פשיטא דאסור להביאן לבתים של חצר האחרת דשם ודאי אין הדבר תלוי בהנחת מקום שבחצר אי יש בו ד' או אין בו ד', דהא חצר ובית דבעל א' הם וע"כ ה"ה להיפך.

ותו הא דאיתא בכל נוסחאות הש"ס וכן העתיק הב"י בסי' שע"ב ולשון זה ה"ק יש בו ד' על ד' עולין אין כו', ולשון זה תמוה הל"ל כלשון המשנה רחב ד' עולין אין כו', ולתרץ כל זה אציע לפניך מ"ש לקמן התוס' דף צ"ב (ע"א) בד"ה והא אר"י כו' עפ"י הכרח

הסוגיא שם, דהא דבעי הש"ס לר' יוחנן שם לאוקמו סתם משנה דהכא אליבא דהלכתא, היינו לענין אי גזרינן אטו מאני דבתיים.

דכבר פליגי ב' תנאי פ' מי שהוציאו וכוי מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם, אבל לענין חצירות וקרפיפות אי הוי רשות א' דפליגי ביה פרק כל גגות לקמן. ודאי י"ל לאוקמי מתניתין דהכא דלא כהלכתא דבזה אין הלכה כסתם דה"ל סתם ואח"כ מחלוקת עיי"ש. ולפ"ז י"ל דלרש"י בין רב ובין ר' יוחנן שוין בזה. דהיכא דאיסורו משום שלא עירבו והכל רה"י הוא, בזה החמירו יותר משל תורה, והיכא דאיסורו משום שני רשויות דחכמים דימוהו לרשויות של תורה בזה אדרבה הקילו בדבריהם והיינו הא דפרק כיצד משתתפין.

דאל"כ יסתור הסוגיא דהתם אדהכא. וסברא ג"כ מוכרחת מהא דפ"ק דעירובין שהביאו התוס' גם ס"ל לרב ולרבי יוחנן דהכותל בראשו דינו כקרפף, וס"ל לר"י דע"כ מתני' דלא יורידו למטה א"א לומר הטעם משום גזירה אטו מאני דבתיים דא"כ יהי' מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם, ולר"י הלכה כר"ש דלא גזרינן.

אע"כ צ"ל לא יורידו למטה לבתיים, ומדנקט עולין ולא נקט מעלין מחצירן לראשו ש"מ דס"ל לתנא דאפי' מחצירן לראשו לא, משום דחצר וקרפף ב' רשויות הן, ואפ"ה אין הלכה כסתם בזה. משום דה"ל סתם ואח"כ מחלוקת דר"פ כיצד משתתפין וכדפי' בשם התוס' דפ' כ"מ, וע"כ איש דלא משני ר' יוחנן דנקט רוחב ד' משום סיפא דלא יורידו למטה לבתיים.

משום דבסיפא ע"כ הטעם הוא משום שלא עירבו, דאל"כ מאי איריא בכותל שבין ב' חצירות אפי' כותל שלו בחצירות נמי אע"כ למטה לבתיים, וכיון דהאיסור הוא משום שלא עירבו לכן אין חילוק בין יש בו ד' לאין בו ד', דחכמים עשו חיזוק כדפי'. אבל בהא דנקט עולין אין אבל מעלין מחצירן לראשו לא.

ע"כ הטעם הוא משום ב' רשויות דחצר וקרפף ושם בעינן רוחב ד'. אבל באין בו ד' שרי, וע"ז פריך תנן עולין אין מעלין לא, פי' דע"כ מתניתין גם באין בו ד' מיירי מדתנן ובלבד שלא יורידו למטה לבתיים.

וקשה מאי איריא בכותל שבין ב' חצירות אפי' בכותל שלו בחצירו נמי, אע"כ אתי לאשמעינן אפי' באין בו רוחב ד', דאז משום קרפף שרי רק משום שלא עירבו אסור. ש"מ דסיפא דהיה בראשו פירות לאו ארוחב ד' דרישא קאי ואפ"ה תנן עולין אין מעלין לא, ומשני ה"ק יש בו ד' על ד' עולין אין כו' ר"ל הא דתנן רוחב ד' לא מיירי שכל הכותל על פני כל אורך הכותל היה רחבו ד'.

אלא שיש בכותל במשך ד' טפחים שרחבו ד'. והיינו ד' על ד' ושאר משך הכותל אין ברחב ד' בהכי איירי מתני', ועל כן ניחא דהתנא מילתא דפסיקא נקט בין שריותא דעולין ובין איסורא דלא יורידו, וה"ק עולין בכל מקום שבכותל זה אפי' במקום שרחבו ד', ולאפוקי מדרב דאמר נא יזיז כו', ולא יורידו למטה אפי' מן המקום שאין רחבו ד' כיון דאיסורו הוא משום שלא עירבו לכן לא נקט מעלין משום דביה יש חילוק, דבמקום שיש ברחבו ד' אין מעלין ממנו, אבל במקום שאין ד' ברחבו מעלין נמי ממנו, וע"כ נקט

ברישא רוחב ד', דעל המקום שבכותל שרחבו ד' עולין אין מעלין לא, אבל אי כל הכותל אין בו רוחב ד' הוי מצי למינקט נמי מעלין, במצא נתברר לנו דרב ור"י ל"פ בשום סברא בעולם, אלא כל חד פ"י משנתינו ע"פ שיטתו, דודאי גם ר"י מודה לסברת רב דלא יזיז בו כמלא נימא דחכמים עשו חיזוק כו', אך לשטת ר' יוחנן דפסק הלכה כר"ש דאפי' עירבו לא גזרינן וא"כ רשאין לטלטל מחצר לחצר, ע"כ מאי בכך ששני רשויות שולטות בראש הכותל הא אין החצירות אוסרות זע"ז כלום בשלמא רב קאי לשיטתו דס"ל מחצר לחצר אסור מטעם דגזרינן, ע"כ לא יזיז בו כו'.

וכן רב ל"מ לתרץ אלו מעלין מחצירן כו', דהא לרב האיסור מחצירן לראשו משום גזירה הוא ואיסורו משום. שלא עירבו, ע"כ אין שייך שם לחלק כן יש בו ד' לאין בו ד', דהא חכמים עשו חיזוק כו'.

משא"כ לר"י דלא גזרינן כלל אלא איסורו משום ב' רשויות הוא, ע"כ לדידיה שייך לחלק בין יש בו ד' לאין בו ד', ואף דבספרי הרי"ף והרא"ש דידן ליתא בהו לשון זה יש בו ד' על ד', אלא ז"ל ה"ק יש בו ד' עולין, כו' מ"מ י"ל דמדשינה לשון המשנה רוחב ד' מבואר דר"ל יש בו בכותל מקום שרחבו ד' ויש בו מקום שאין ברחבו ד', אבל רוחב ד' משמע כל הכותל רוחב ד'.

ולכא לאקשוויי על זה דלפ"ז מאי פריך פרק כ"מ מדאמר אלו מעלין כו' אבל לאחלופי לא הא לפי מ"ש אמאי לא יחליף הא מחצר לחצר שרי, די"ל דרש"י נשמר מזה שם שכתב וז"ל אלו מעלין מחצירן וה"ה דמורידין אבל לאחלופי לא מדאמר התם ואזדא ר"י לטעמיה ומייתנין עלה להא דרב דימי דמקום שאין בו ד' בטיל לאלו ולאלו ובלבד שלא יחליפו עכ"ל, וכוונתו בזה שלא תטעה לפרש לאחלופי לא, שלא יחזור ויוריד למטה לחצר האחרת, וז"א כיון דע"כ מעלין מחצירן מיירי, ע"כ כתב וה"ה דמורידין, פ"י דחוזרין ומורידין לחצר האחרת, והא דמשמע ליה אבל לאחלופי לא, היינו מדמייתי הש"ס להא דרב דימי עלה דמתניתין, משמע דאכותל שבין ב' חצירות נמי קאי אי דאוקמינא לה דיש בכותל מקום שרחבו ד' ויש ג"כ מקום בכותל שאין רחבו ד', אותו מקום שאין בו ד' בטיל לקרפף שבכותל דהיינו לאותו מקום שיש בו ד' ובטיל לחצר ומטלטלין מחצר או ממקום הכותל שיש בו ד' לאותו מקום שאין בו רוחב ד', אבל לאחלופי דהיינו מחצר לאותו מקום שאין בו ד' וממקום ההוא למקום שיש בו ד' אסור, ובזה אין איסורו ג"כ אלא משום ב' רשויות ושפיר קמדמי להו שם, וא"ש דפריך דברי ר"י אהדדי דשניהם מיירי מאיסור ב' רשויות.

ולפע"ד היה נראה דאין צורך במה שנדחק רש"י בזה דמדמייתי עלה הא דרב דימי פריך, אלא דבע"כ צ"ל לאחלופי לא דאל"כ תקשה במתניתין ל"ל למיתני רוחב ד' כלל, הא בלא"ה ידעינן שיש חילוק בין יש בו ד' לאין בו ד', דאל"כ קשה הא דתנן ובלבד שלא יורידו למטה, מאי איריא בין ב' חצירות אפי' בכותל שלו בחצירו נמי אסור להוריד, דהכותל בראשו הוא כקרפף, וחצר וקרפף ב' רשויות הם מדאמר עולין אין מעלין מחצירן לא, אלא ודאי משנתנו איירי בכל הכתלים, הן שיש ברחבן ד' והן שאין ברחבן ד', ע"כ בכותל שבין ב' חצירות אפי' בכותל שאין בו ד' לא יוריד, דאי משום קרפף שרי באין בו ד' ובמעלין מחצירן יש חילוק, וע"כ ידעינן הכל, ורוחב ד' במתניתין למה לי,

אלא עכצ"ל דמש"ה רצה התנא לדבר במתניתין בין ברישא ובין בסיפא בכותל אחד, רק במקום א' רחבו ד' ובמקום א' אין ברחבו ד'.

ואשמעינן דאף. שיכול להעלות ע"י חילוף, שתחלה יעלה למקום שאין בו ד', ואח"כ יחזור ויטלנו משם ויניחנו במקום שיש בו ד', בזה נמי אסור הרי לאחלופי אסור זהו נראה לע"ד ברור ואמיתי בפירוש הסוגיא, וזהו כוונת רש"י בלי ספיקא,, וראיה ברורה עוד לזה, מדברי רש"י לקמן דף פ"ט (ע"א) בד"ה מאי לאו כו' עיי"ש, ודברי רש"י לשם תמוהים מאוד.

ואין בידי לתרצן אלא עפ"י מה שכתבתי כאן, (עיימ"ש שם לבארו אי"ה), ועתה נתברר שדברי הטור אורח חיים סי' שע"ב שפסק וז"ל מפירות החצר מעלין לכותל וחוזרין ומורידין ממנו לחצר האחרת, מפירות הבתים אסור להעלות לכותל אפילו אין רחבו ד' עכ"ל. הם כנים ואמתים, והב"י תמה שם על הטור דהא ר"י פסק באין בו ד' שרי ור"י ע"כ איירי בבתים כמ"ש התוס', ע"כ דחה הב"י דברי הטור בשתי ידים ולא הביאו בש"ע, ושום אחרון לא הליץ בעדו, והנה עינינו הרואות ולא זר דשטת הטור הוא שטת רש"י והיא שטה ברורה ומרווחת בסוגיא כמו שהארכתי בס"ד דלשטה זו גם ר"י ס"ל דמבתי אסור.

אפי' באין בו ד' דחכמים עשו, חיזוק כו', רק מפירות חצר יש חילוק למ"ד ב' רשויות הן, ואנן קייל"ן רשות ח' הן, וע"כ מפירות חצר לעולם שרי להענות ולהחזיר ולהוריד. כמ"ש בכוונת רש"י במ"ש דה"ה דמורידין כו' אבל מבתי לעולם אסור, ויצא לנו עוד דין חדש דאפי' מכותל שלו בחצירו אסור להעלות מפירות הבתים להכותל, עפ"י מה דקייל"ן סי' שנ"ח מביתו לקרפף אסור ודוקא ברחבו ד'.

סוף דבר דברי הטור שרירין וקיימין והן הלכה ולמעשה להחמיר: דף ע"ח ע"ב תוס' בד"ה והתנן בית כו' דאין להביא ברייתא כו' וכדף ע"ט בד"ה מאן תנא כו' עכ"ל, לענ"ד נראה לתרץ ברווחא מה שהקשו התוס' בשני דבורים אלו דלק"מ, דודאי בריית' היא והמקשה לא רצה להקשות ממתניתין, דהא מבואר ואפי' טומאה בצד הכלים כו', ומשמע דמיירי דכלים טמונים שם, ע"כ וצריך ליטול הכלים משם, וכדי שיבא אל הכלים צריך לפנות עפר משם ע"כ לא מבטל לעפר בסתמא, אבל היכא דיש עפר לבד ואין כלים טמונים שם ודאי סתם עפר מבטל ליה, אבל ברייתא משמע ליה דאפילו אין כלים טמונים שם בעינן ביטול בפירוש, וממאי משום דתנא עפר דומיה דתבן דמש"ה שינה הברייתא לשון המשנה ונקט עפר עם תבן בחזא בבא, לומר דומיא דתבן, דע"כ בתבן אפי' אין כלים טמונים שם בעינן לבטל בפירוש ה"נ בעפר, ומשני רב הונא מאן תנא אהלות ר' יוסי ור"י אית ליה טומאה טמונה אין בוקעת ועולה, א"כ אין נ"מ כלל בהביטול, אע"כ בכלים טמונים שם מיירי, וע"כ ברייתא נמי ביש כלים טמונים שם מיירי ותבן דומיא דעפר מה עפר דוקא בכלים טמונים שם הא לאו הכי א"צ ביטול בפירוש, דסתם עפר מבטל להו, ה"נ בתבן דוקא בכלים טמונים שם מיירי, ואשמעינן בזה דר' יוסי הוא דלית ליה טומאה בוקעת ועולה, וע"כ לא מיירי אלא בכלים טמונים שם.

זה ברור.

(ועיין הגהות אשרי דתבן דוקא בעי ביטול בפירוש אבל פירות כעפר דמבטל להו בסתמא לאוצר עיי"ש): דף פ"ג ע"ב בד"ה קס"ד כו' ולא עדיף טפי משילשול לאסור כו', הנה בטור או"ח (סי' שע"ה) נראה שחולק על התוס' בזה, שהרי כתב אם בני המרפסת לא עירבו לעצמן הוי רגל האסור במקומן ואוסרת על בני החצר עיי"ש, ולדברי התוס' הוי לבני המרפסת בשילשול ולבני החצר בנחת ע"כ אין אוסרין על בני החצר, ע"כ צ"ל משום דהתוספות לקמן דף צ"א (ע"ב) בד"ה גג וחצר כו' תמהו שם אפירוש ר"י שבכאן ופירשו פי' אחר, וזה הוא דעת הטור עיי"ש: דף פ"ד ע"א בד"ה ה"נ מסתברא כו' וא"כ לא הוי לבני חצר דוקא כו' וי"ל עכ"ל, לקמן על פי' רש"י הקשה מהרש"א כיון דהיכא דלזה בשלשול ומקצת זריקה ולזה בשלשול נותנין לזה שבשלשול, לפ"ז אמאי בחוליות הבור פחות מכאן לחצר הא למפרסת מיבעי' ליה עיי"ש, ולא קשה מידי לרש"י, די"ל לשמואל לחצר דוקא, ומתניתין מיירי שיש י' בצירוף החוליא עם הבור כדפי' ר' יוחנן לעיל דף ע"ח, אך התוס' הכריחו דא"א לומר כן מדחשיב לה נבני חצר כו', אבל לפי' רש"י ודאי י"ל הכי, ואפ"ה חשיב לבני וחצר בשלשול ומקצת זריקה, ונותנין למרפסת בשלשול לבד, ופחות מכאן דלמרפסת לבד בשלשול נותנין לחצר.

עוד נ"ל בקושית התוס' דרש"י בפי' המתניתין מתרץ לה, דפי' בד"ה בסמוכה שהחוליא סמוכה עכ"ל, ור"ל דגם רישא איירי דחלל הבור מופלג מבני המפרסת ד'. אלא שהחוליא עצמה סמוכה, וה"ק גבוה י' למרפסת, משום דאז החוליא שייך למרפסת, ע"כ גם להבור אין תשמישן דרך אויר אלא ע"ג החוליא ומשם מורידין לבור לכן הוי למרפסת אבל פחות מי' דאז החוליא עצמה שייך לחצר.

ע"כ א"א לבני המפרסת להוריד כליהם ע"ג החוליות, דהא אפי' ליגע בכליהם ע"ג החוליא אסורין, דהחוליא שייך לבני החצר ע"כ תשמיש בני המרפסת אל הגור הוא דרך אויר של החוליא, וכיון שחלל הבור מופלג ד' מהמרפסת, הוי תשמיש דבני המרפסת במשך אויר ד' ע"כ נותנין לחצר דבשלשול לשמואל, ק"ו לרב דס"ל דאין אדם אוסר דרך אויר: כתב הטור סי' שע"ה היה גבוה י' לבני חצר ורחוק ד' ממרפסת שניהם אסורין עכ"ל, וקשה דהא דאמר בגמרא במופלגת אף לחצר שניהם אסורין, כתבו התוס' דהיינו לשמואל אבל לרב דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר שרי לטלטל לחצר ואנן קייל"ן כרב, ועל הרמב"ם וש"ע יש לתמוה ביותר, דמשמע להדיא מדבריהם דאם אין מקרקעית החצר גבוה י' ויש ממרפסת, וגם רחוק במשך ד' אפ"ה אסורין לב' וכ"מ ברמב"ם פרק ד' מה' עירובין דין י"ח דלא משכח היתרא לא' מהם אלא בגבוה י' וסמוך למרפסת דאז בני המרפסת מותרין, וזהו נגד ש"ס ערוך, דמדפריך אי הכי אימא סיפא פחות מכאן לחצר כו' מבואר דלמאי דס"ד דמרפסת בני עלי' ניחא ליה הא דתנן פחות מי' לחצר דוקא לחצר רשאי להם.

ונ"ל לתרץ. דק"ל להרמב"ם והטור דלפי ההלכתא יהי' ברישא לחצר אף לחצר, ובסיפא דמופלגת ד' לחצר דוקא, וניחא להו לתרץ דלהלכה גם.

בסיפא שניהם אסורין, והטעם דהא דקים לן רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה איתא דף נ"ט (ע"ב) משום דפנימית אחדא לדשא ומשתמשא וכגון זה כופין על מדת סדום והיינו דוקא בחצר דעיקר תשמיש דחצר החיצונה לבני החיצונה כמ"ש

התוס' שם (ע"א) בד"ה כמאן כו'. אבל במבוי דהוי להני כמו להני אוסרין זע"ז עיי"ש, לכן כאן דאין עיקר תשמיש של התל לבני חצר זה כיון דהתל גבוה י' והוי רשות באנפי נפשי ותשמישו בקשה ולא שייך לחצירן, ע"כ אין יכולין למיחד דשא בפני אנשי המרפסת, ולכן יכולין בני המרפסת לירד לחצר מן הסולם ולהשתמש בחצר על התל לכן שניהם אסורין, והרמב"ם הוסיף אפי' אין התל גבוה י' מחצר ורחוק התל מן המרפסת י' ובמשך ד' אפ"ה ב' אסורין, והטעם משום דיכולין לירד לחצר להשתמש, דכיון דהתל ועמוד משותפין בין בני המרפסת ובני החצר ואין עיקר תשמישן לבני החצר.

לכן לא מצי למיחד דשא באנפי אנשי המרפסת ויכולין לירד להחצר ואז גם הם תשמישן בנחת, ואפשר לתת טעם לפלוגתייהו דהרמב"ם והטור, דהרמב"ם לשטתו דפסק בסי' שצ"ב דברחבה כיון דהמבוי הוי להני כמו להני אין יכולין למיחד דשא באפייהו להסתלק, ודוקא בחצר דעיקר תשמיש חצר לבני החצר לכן יכולין למיחד דשא, לכן כאן נמי אף שפחות מי' מקרקע החצר, אפ"ה כיון דהתל משותף בין שניהם אין יכולין למיחד דשא לפני בני המרפסת, אבל הטור לשטתו בסי' שצ"ב דאפי' דהמבוי הוי להני כמו להני.

אפ"ה כיון שסמוך הוא לדירתן כופין אותן להסתלק, לכן בפחות מי' יכולין למיחד דשא בפני בני המרפסת כיון שהוא ברשותן, אבל בגבוה י' מודה הטור: דכיון דגבוה י' ורשות בפני עצמו הוא כאלו אינו עומד בחצר, וכיון שהיא משותף ביניהם אין יכולין למיחד דשא באנפייהו, נמצא טעם הרמב"ם והטור משום דיכולין בני המרפסת לירד לתוך החצר להשתמש שם, והשתא מתורץ מה שהקשיתי מהש"ס הנ"ל והתוס', דבשלמא לדידן יפה פסקו הרמב"ם והטור דב' אסורין משום דיכולין בני המרפסת לירד לקרקע החצר ולהשתמש שם על התל, וא"ת איך יכולין לירד לחצר להשתמש על התל הלא אין יכולין לטלטל כליהם לחצר ובמה ישתמשו שם, י"ל דיכולין לטלטל כליהם אשר שבתו במרפסת, דקייל"ן מרפסת וחצר וקרפף רשות א': לכלים ששבתו בתוכם דמטלטלין אותן בלא עירוב כדאיתא סי' שע"ב, אבל הש"ס קאי אליבא דרב דס"ל דגזרינן לאסור אפי' כלים ששבתו בחצר אטו מאני דבתים השכיחי בחצר.

ה"נ אטו מאני דבתים השכיחין במרפסת אפי' מאני דמרפסת אסורין לטלטל לחצר, וע"כ צריכין לשמש מן המרפסת, ע"כ א"ש אי מרפסת בני עליה שרי פחות מי' לחצר דוקא, וכן שמואל, מתניתין אתיא לרבנן דר"ש דגזר אטו מאני דבתים דף צ"א ע"ב דברייתא שם מפרש למשנתינו דגבוה י' הוי מקום אסור לחצר משום גזירה אטו מאני דבתים עיי"ש, אבל לדידן דלא גזרינן ויכולין לטלטל מן המרפסת כלים ששבתו במרפסת ולהשתמש בחצר על התל, לכן לשניהם שם תשמישן בנחת ואוסרין, כל זה ברור שם ע"ב בד"ה גג הסמוך כו', ועוד אי מרפסת מגופפת איך.

אוסרין בני ר"ה כו' עכ"ל, באמת שהוא תמיה גדולה על רש"י. ונ"ל לתרץ ע"פ מה דקייל"ן לעיל דף ט"ו דתוך הפתח אם רחבו ד' אסור להשתמש בתוכו, משום דחודו הפנימי יורד וסותם, ואם אין בו מקום ד' הוי מקום פטור.

ולפ"ז י"ל דהגיפופין לא היה עוביים ד', וכיון דחודו הפנימי יורד וסותם ע"כ שפיר נאסר מה שבתוך הגיפופין, דכרמלית לא הוי כיון שאין רחבו ד', אבל בני רה"ר אוסרין על זה המקום, והשתא סבר הש"ס כדאמר רב פפא לקמן דשמואל לא ס"ל הא דאמר מקום שאין בו ד' בטיל לכאן ולכאן כו' עיי"ש ובמ"ש בסמוך לקמן: דף פ"ח גמרא אלימא מהא דאמר ר"נ אמר שמואל גג הסמוך כו' דלמא כדר"ע כו' עכ"ל, לכאורה קשה כיון דיש, חיפופיןאף בכומתא וסודרא תשמישתא דרך אויר ד', אבל לפי מ"ש לעיל בכונת רש"י א"ש.

דה"ק אלימא מהא דגג כו' דאסרי בני ר"ה למקום שתוך הפתח שאין ברחבו ד' דלא חשיבא הנחה ידידה והוי כמו אויר, וכדאיתא לקמן בסוגיא גבי שמואל לית ליה דרב דימי דמבואר להדיא דבאין בו ד', שוה לאויר ד'. ע"ז אמר דלמא כדר"פ כו', דבלא מרפסת אוסר על גג, והא דפירש"י בהא דאיכא חיפופין, י"ל משום דקשיא ליה לרש"י על הש"ס דמדמי אויר ד' למקום שאין בו ד'.

א"כ תקשה על רב דס"ל כאן דאין אוסר דרך אויר ולעיל דף ע"ד ס"ל לרב דמקום שאין בו ד' אוסר דחכמים עשו חיזוק כו', לכן פ' רש"י דודאי לא דמי מקום שאין בו ד' לאויר ד' אלא דוקא, ברשות הרבים דשם מקום שאין בו ד' אית ביה תרתי לריעותא, חדא דאית ביה חיפופין דהוי דרך מקום אויר קצת וגם שאין בו מקום ד', ע"כ שוה הוא לאויר ד' ולכן מדמי להו הש"ס.

אבל הא דלעיל איירי בכותל בין ב' חצירות ושם ליכא חיפופין לכן עדיף מקום שאין בו ד' לאסור מן אויר ד'. ע"כ א"ש הא דמשני דלמא כדר"פ דתשמיש גמור הוא כיון דיש בגג ד' וחיפופין ליה בהו כ"ז ברור: דף פ"ט רש"י בד"ה מאי לאו כו' וקרפף רה"י עכ"ל, לכאורה דברי רש"י תמוהים דאפי' חצר וקרפף של איש אחד אסור כמ"ש רש"י לקמן, ותו דאין לדבריו מקום בכאן בקושית המקשה, אך לפי מ"ש לעיל דף ע"ז בכוונת רש"י שם, א"ש כאן, דס"ל לרש"י דכותל בראשו חשיב כמו קרפף הואיל דלא ניחא תשמישתא, לפ"ז י"ל ודאי לפי האמת אפילו חצר וקרפף של א' אסור, אך כאן דקס"ד דמחצר לכותל שרי קשיא ליה הא מחצר לקרפף קא מטלטל, ע"כ מפרש דקס"ד דמקשה הא דחצר וקרפף אסור דחצירות רשות שותפות כו', נמצא מכאן יש לי ראייה ברורה למ"ש בדף ע"ז בכוונת רש"י שם והטור סי' שע"ב: שם תוס' בד"ה רב אמר כו' א"נ נ"מ כשהגגין יחד כו' עכ"ל, לכאורה קשה תרתי, חדא דשמואל ס"ל לקמן דהגגין חשובין יתר מב"ס ולא אמרינן גוד אסיק למעטן מב"ס, שנית קשה לרב הא אמר.

לקמן מחיצת הגג חשיב מוקף לדירה ואמאי אסר רב כאן, וע"ז תמה מהרש"א והניח בצ"ע. ולפענ"ד דברי התוס' ברורין ולק"מ עליהם, דהא דס"ל לשמואל לקמן דהגגין חשיבין יתר מב"ס היינו לר"מ, דא"א להעלות על הגגין כלים ששבתו בבית דהא ר"מ גזר משום תל, וכיון דלא שכיחי כלים ששבתו בבתיים על הגגין ע"כ א"צ לגוד אסיק דלענין כלים ששבתו בתוכן כולם רשות א' הן.

ע"כ חשבינן לכל הגגין כחדא למיהוי יתר מב"ס, אבל כאן אליבא דר"ש דשרי להעלות כלי בתים על הגגין כל א' בגגו, ע"כ משום היתרא דכלי בתים לטלטל בכל נג וגג צריכין אנו לגוד אסיק שלא יאסרו גגין זע"ז, וכיון דלענין כלי בתים צ"ל גוד אסיק ושרינן

בטלטול כלי בתים בכל גגו ונתבטל מתורת קרפף ע"כ מש"ה א"א שוב לאסור גם כלים ששבתו בגג מלטלטל בכל הגגין, זה פשוט וכן.

לרב לכ"מ ע"פ מה דס"ל לשמואל לקמן דלמ"ד הגגין רשות א' הן ל"א גוד אסיק בשביל למעטן מב"ס, ודוקא היכא דרשויות אוסרין זע"ז אמרינן גוד אסיק, אבל היכא דאין רשויות אוסרין זע"ז ואין צורך לגוד אסיק ל"א גוד אסיק לבטל ממנו תורת קרפף, וע"כ גם במחיצות הניכרות ס"ל לשמואל הכי דלדידה אין ניכרות שוין למחיצות הניכרות, ומדשמואל נשמע לרב, בהכי לא פליגי, דהיכא דאין רשויות אוסרין זע"ז לא אמרינן גוד אסיק כדי לבטל ממנו תורת קרפף, ותו דק"ו הוא כיון דלשמואל היכא דאין צריך לגוד אסיק חשבינן כאלו אין מחיצות כלל, מכ"ש דלא חשבינן לרב המחיצות מוקפין לדירה כדי לבטל ממנו תורת קרפף כיון דאין צורך לגוד אסיק.

ועפ"ז א"ש הא דאסר רב כאן, דכאן וכן לקמן ע"כ שסביב כל הגגין יש חצירות המקיפין כי כן ה"ל בימיהם שלפני הבתים יש חצירות והן פחותים לר"ה, נמצא החצירות מקיפין להגגין מכל צד כמבואר בלשון רש"י ד"ה קשיא דרב סוף הדיבור עיי"ש, נמצא דל"ק, בשלמא לקמן בגגין שוין לר"מ צריכין אנו לגוד אסיק במחיצות חיצונות שלא יאסרו חצירות על הגגין, דלר"מ חצר וגג שני רשויות הן ואוסרין זע"ז, וכן גג יחידי לרבנן אף דהחצירות אין אוסרין לרבנן, מ"מ צריכין לגוד אסיק לענין כלי בתים שהעלו לגג לטלטלן שלא יאסרו החצירות על הגג, וכיון דצורך הוא לגוד אסיק חשבינן למחיצות מוקפת לדירה, אבל כאן בגגין הרבה לר"ש אין מועיל גוד אסיק כלום, דאי לענין כלים ששבתו בגג.

בלא"ה חצירות לר"ש אין אוסרין על הגג, ואי משום כלי בתים, אפילו אי נאמר גוד אסיק במחיצות החיצונות, אעפ"כ אסור בטלטול כלי בתים משום דהגגין אוסרים זע"ז, דמחיצות שאין ניכרות לרב לא הוי מחיצה, וכיון דאין גוד אסיק מועיל כלום ל"א גוד אסיק בכדי שנבטל ממנו תורת קרפף להיות מחיצה מוקפת לדירה, דהכלל הוא היכא דאין הרשויות אוסרות זע"ז ואצ"ל גוד אסיק, לא אמרינן גוד אסיק, כמו דלא אמרינן לשמואל גוד אסיק למעט מבית סאתים כדפירשתי זה ברור: שם בד"ה במחיצות כו' הואיל וכן כל הגג כו' עכ"ל, לכאורה קשה למה להו טעם זה, בלא"ה חשיב הגג כרמלית דכיון דאין המחיצות ניכרות הוי כאלו אינן, וכ"מ ברא"ש וטור ס"ס שע"ד, ודברי מהרש"א דחוקים מאוד עיי"ש.

ולפע"ד משום דקשיא לי עוד דהתוספות התנו עוד דבעינן שהגג יהא בשפוע כי אורזילא דאלו בגגין השוין אמרינן פי תקרה יורד וסותם, ומדברי הרא"ש משמע דאפילו בגגין השוין מיירי, עכצ"ל דהתוס' מיירי שהגגין אין בולטין רק מצד א' לר"ה, לכן שפיר אמרינן פי תקרה יורד וסותם מצד א' אי הגגין היו שוין, אבל הרא"ש מיירי שבולטין מכל ד' הצדדין לר"ה, ע"כ אפילו בגגין השוין לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם, דקיי"ל"ן באו"ח סי' שס"א דאפי' מג' צדדין לא אמרינן פי תקרה כו' עיי"ש, וכיון שכן א"ש דהתוס' דמיירי דמצד א' בולטין לר"ה, וע"כ מג' צדדין נעשו ג' מחיצות ע"י גוד אסיק והוי רה"י גמור של ג' מחיצות גמורות לכן לא הוי כרמלית, ומשום פירצה במילואו לא מיתסר, דכיון דגבוה למעלה מי' הוי נפרצה למקום פטור כמ"ש סי' שנ"ג ס"ב.

אבל כיון דבולט הגג ד' טפחים לר"ה ור"ה תחת אותו בליטה דהוי כרמלית. ונפרץ כל הגג אל הכרמלית ההוא נאסר הכל, אבל הרא"ש דע"כ מיירי דבולט מכל הצדדין לר"ה, לכן אף כשאין רוחב הבליטה ד' הוי כל הגג כרמלית וצ"ל דלא הוי חורי רה"י אלא היכא דלא יכולין לאסור רה"י עצמה משום פירצת מילואו, אבל כאן דהבליטה ד' הוא כרמלית נעשה כל הגג על ידו כרמלית דנפרץ במלואו כל זה ברור ומוכרח דלא כמ"א סוף סימן שע"ד: דף צ"א בד"ה אמר רב כו' והשתא סברת שמואל הפוכה מדרב וכו' עכ"ל, ונ"ל לפרש כוונת התוס' בשלמא לפי ראשון הייתי אומר לפרש דלא כפי' ר"ת דפרק מי שהוציא והו דפי' דשמואל פסק כרבנן, אלא הייתי מפרש כפי' רש"י שם דשמואל פסק כר"ש, כי היכא דלא תקשה איך יפליג שמואל על רב בסברות הפוכות אלא ג"כ שמואל פוסק באמת שם כר"ש וכפי' רש"י וע"כ סברא שמואל אינה הפוכה מדרב, אבל השתא לפי זה א"צ לדחות פי' ר"ת, והאמת דסברת שמואל הפוכה מדרב, ואין זה דוחק לומר כן, משום די"ל דשמואל לשטתו יש לו הכרח כדבריו ורב ג"כ לשטתו, וזה משום דרוב גגיהם היה בהם ארובות לביתם כדאי' באהלות, ור"ש ורבנן איירי בכל גגין, ושמואל ס"ל לעיל ר"פ דמחיצות שאין ניכרות שבין הגגין אמרינן גוד אסיק, נמצא אפי' לא עירבו שכיחי כלי בתים על הגגין, משום דכל א' משתמש בכלי ביתו על גגו דרך הארובה שבגג, ואפ"ה ס"ל לרבנן ולר"ש דגגין וחצירות רשות א' הן לטלטל מגגו לחצר כלים ששבתו בגג, הרי אפילו היכא דשכיחי כלי בתים אפ"ה לא גזרינן גם לרבנן דר"ש, אבל רב לשטתו דס"ל לעיל דל"א גוד אסיק במחיצות שאין ניכרות שבין הגגין, ע"כ לא שכיחי מאני דבתים על גגו, דהא נפרץ במלואו לגגין אחרים, לכן י"ל דר"ש דוקא איירי בלא עירבו, וכיון דשמואל לשטתו הכריח סברתו, שפיר י"ל דסברת שמואל איפכא מדרב ואעפ"כ ליכא בזה שום דוחק וכדפירשתי, אבל לפי הראשון דלא פליגי בדר"ש אלא בסברת עצמן, היה דוחק לומר דפליגי בסברות הפוכות, ע"כ הייתי צריך לפרש דלא כפי' ר"ת, ועוד דמשני ריש לטעמיה כו', ר"ל ועוד היה קשה על שטת ר"ת דשמואל אדשמואל בל השתא י"ל דשמואל לשטתו, דע"כ צ"ל דגם לרבנן כאן לא גזרינן, שהרי גם רבנן ס"ל גגין וחצירות רשות א' הן כדלעיל ע"כ שכיח מאני דבתים על הגגין, דיכולין להשתמש שם בכלי בתים לשטת שמואל דס"ל, גוד אסיק במחיצות שבין הגגין אף שאינן ניכרין, ואפ"ה ס"ל לרבנן מטלטלין מגג לחצר כלים ששבתו בחצר, והא דמשני ר"ש לטעמי' כו', משום דבעי לתרץ גם לר' יוחנן דאיהו ס"ל כהלכתא דלא אמרינן גוד אסיק כרב: והשתא א"ש הא דפי' ר"ת לקמן הא דאמר ר' יוחנן מי השמיעך דבין עירבו כו', פי' ר"י אמר הכי לשמואל בשלמא לדידי דס"ל גם שם כר"ש א"ש, אבל אתה דס"ל שם כרבנן מי השמיעך כאן דבין עירבו כו', הרי דס"ל לר"י דלא אמרינן גוד אסיק כרב, ע"כ א"ש דמשני ר"ש לטעמי' אליבא דר"י וזה ברור ומהרש"א נדחק בזה: שם ע"ב בד"ה גג וחצר כו', מה שתמהו התוס' כאן לא קשה לפי ר"י דלעיל דף פ"ג בתוס' ד"ה קס"ד, אך כאן חזרו התוס' מפ' ר"י דלשם, וזהו דעת הטור או"ח סי' שע"ה דלא ס"ל פי' ר"י דלשם ועמ"ש שם: בא"ד וי"ל דלשמואל כו' עכ"ל, מכאן קשה לי על הה"מ הביאו דעתו בסי' שע"ה הב"י והש"ע סוף סעיף ב' בלי חולק.

לזוה שתשמישו בקשה אין נותנין אפי' להשתמש בכלי חצר. שלא יאסר על חבירו שתשמישו בנחת להשתמש בכלי בתים ע"ש, לדבריו קשה מנלי' להש"ס דהא דאמר ברישא בגבוה י' לבני חצר משום גזירה, אימא משום הכי אסור כי היכא דלא לאסור על בני מרפסת להשתמש בכלי בתים.

ותו הא דכתבו התוס' לרב אסור ברישא לבני חצר משום גזירה אטו כלי בתים, הא אי לאו דגזרי הוי שרי, ולדעת הה"מ בלא"ה אסור לבני חצר כדפי', תו דדין זה בעצמו הוא תמוה בעיני, דזה לא מצינו שאנו נאסר על האדם להשתמש בשלו כדי שחבירו יהא מותר להשתמש בכלי ביתו, דהא אפי' ליחיד האוסר על רבים אין כופין אותו אלא היכא דאיכא מדת סדום נהנה וזה אינו חסר כמ"ש ס"ס שפ"ו, ותו שכן מבואר בספר עבודת הקודש להרשב"א ש"ג דין י"ט וז"ל עמוד ותל בחצר שגבוה י' וסמוכין למרפסת תוך ד', בני חצר אסורין בו בכלים ששבתו בתוך הבית לפי שלבני המרפסת בנחת ולבני חצר בזריקה עכ"ל, הרי דבכלי חצר גם בני חצר מותרין דלא כהה"מ, וצ"ל דהה"מ ס"ל כפי' ר"י דלעיל דף פ"ג ד"ה קס"ד וכו', אבל הטור וש"ע סי' שע"ה דהן דחו דברי ר"י מהלכה כמ"ש לעיל דף פ"ג, ע"כ דברי הה"מ אלו הן דחויין מהלכה, ודברי הרשב"א ותוספות הן עיקר, וצ"ע: דף צ"ד בד"ה אבל היכא כו' וי"ל כו' עכ"ל, תירוצם דחוק מאוד דע"כ רב פפא שם הדר בי' לגבי ר"א, דאל"כ תקשה על רבנן שם היכי אשכחן כה"ג דחייב: ע"כ נלע"ד לתרץ דלא יסתרו סוגיות הש"ס זה את זה ע"פ דאיתא לעיל דף י"א (ע"ב) במשנתנו, דב"ה סברי מבוי ניתר בלחי או קורה ור"א ס"ל לחיים וקורה וקאמר הש"ס שם לימא ר"א ס"ל ד' מחיצות דאורייתא וב"ה ס"ל ג' מחיצות דאורייתא, ודחי הש"ס די"ל ב"ה ס"ל ב' מחיצות דאורייתא ור"א ס"ל ג' מחיצות דאורייתא, פ"י אבל לענין טלטול דרבנן הוסיפו לכל מר מחיצה יתירא ע"ש: ותו מצינו פלוגתא דר"י וחכמים בסוף פרקין ר"י ס"ל ב' מחיצות דאורייתא ורבנן ס"ל ג' מחיצות דאורייתא, וע"כ צ"ל בין ר' יהודה וחכמים ס"ל כב"ה ולא כר"א דשמותי הוא, וע"כ צ"ל דר"י ס"ל כמו דדחי הש"ס לעיל (שם) דב"ה ס"ל דב' מחיצות דאורייתא, ור"א ס"ל ג' מחיצות דאורייתא, לכן ס"ל לר"י כב"ה דב' מחיצות דאורייתא, אבל רבנן ס"ל דב"ה ס"ל ג' מחיצות דאורייתא, ור"א ס"ל ד' מחיצות דאורייתא ופסקי רבנן כב"ה דמחיצות דאורייתא הכי קי"ל דג' מחיצות הוי רה"י ד"ת: ועפ"ז יתורץ דע"כ צ"ל דהסוגיא דשבת דפריך שם לר"א ע"כ לא פריך אלא אליבא דר' יהודה, דאי לרבנן דר"י דס"ל דר"א ס"ל ד' מחיצות דאו', לא הוי מצי למיפרך שם היכא אשכחנא לר"א במשכן דהוי דרך מקום פטור, דהא י"ל דמצינו רה"ר לרה"י דרך מקום פטור, בסתם כל הוצאה שהיא מרה"י שיש לה ד' מחיצות וע"כ מוציאה דרך פתח, ותוך הפתח הוי מדאורייתא מקום פטור למאי דקי"ל חודו הפנימי יורד וסותם, דלמה שבתוך הפתח ליכא אלא ג' מחיצות דלא הוי רה"י לר"א עד דאיכא ד' מחיצות אלא צ"ל דפריך שם לר"א אליבא דר"י דס"ל דלר"א ג' מחיצות דאו', א"כ תוך הפתח הוי רה"י גמור וצידי ר"ר כר"ה ע"כ היכן מצינו דרך מקום פטור לר"א, אבל סוגיא דהכא אזיל אליבא דהלכתא, הרי דסוגיא זו דכאן אזי לרבנן דר"י דקי"ל כמותם, וסוגיא דשבת ע"כ אזיל לר' יהודה ולא לרבנן כמו שהוכחתי: והשתא נבאר הסוגיות, דסוגיא דשבת דע"כ אזיל אליבא דר"י כמו שהוכחתי, לכן משני שם דאליבא דר' יהודה ע"כ פלוגתייהו בדליכא חיפופין, דר"א ורבנן כ"א לשטתו אזיל

דלרבנן דר"א דס"ל ב' מחיצות דאורייתא, ולא משכחינן ר"ה אלא אם אין לו רק מחיצה מצד אחד, וכן ה"ל במשכן ר"ה, ומסתמא בר"ה כי הא דלית ביה אלא מחיצה מצד הא', וודאי לא ה"ל שם חיפופין דדוקא היכא דאית בי' שני מחיצות דדחקי הקרנות אהדדי עבדי חיפופין דלא יזיקו הכתלים כיון דדחיק להו עלמא אבל אם אין לר"ה רק מחיצה מצד א' דרויח להו עלמא ולא דחקי הקרנות מסתמא לא עבדי חיפופין, ע"כ לרבנן אפי' ליכא חיפופין אפ"ה הוי צידי ר"ה מקום פטור, דאל"כ קשה היכא אשכחנא דרך מקום פטור דחייב, אע"כ מזה הוכיחו דלרבנן אפי' ליכא חיפופין נמי צידי ר"ה הוי מקום פטור, אבל ר"א ס"ל ג' מחיצות דאורייתא אבל ב' מחיצות הוי ר"ה.

וע"כ בר"ה של שני מחיצות אית בי' חיפופין כי היכא דלא לידחקו הקרנות אהדדי ואתי לחכך בכתלים לכן בזה הוי צידי ר"ה מקום פטור, אבל בדליכא חיפופין י"ל דצידי ר"ה כר"ה לר"א, הרי דפלוגתייהו בליכא חיפופין וכ"א לשיטתו אזיל, אבל בדאיכא חיפופין לכ"ע צידי ר"ה מקום פטור הוא.

אבל סוגיא זו דקאי אליבא דהלכתא והיינו לרבנן דר"י, ע"כ עיקר פלוגתייהו בדאיכא חיפופין וכ"א לשטתו, וזה דכ"ע דהיינו ר"א דס"ל דהמוציא מר"ה לרה"י דרך מקום פטור חייב, וע"כ רבנן דר"א לשטתייהו דס"ל ג' מחיצות דאורייתא ותוך הפתח לדידהו רה"י הוי, א"כ קשה היכא אשכחנא דרך מקום פטור דחייב מש"ה סברי רבנן דע"כ צידי ר"ה מקום פטור הוי, ומוכח עכ"פ בדאיכא חיפופין דלאו ר"ה היא, אבל ר"א לשטתו ס"ל ד' מחיצות דאורייתא, וא"כ י"ל דלעולם צידי ר"ה אפי' בדאיכא חיפופין נמי ר"ה הוי, ודקשיא לך האיך אשכחן דרך מקום פטור דחייב, י"ל דמצינו מרה"י דרך הפתח דתוך הפתח לא הוי רה"י כיון דפרוץ במילואו ולית לי' כ"א ג' מחיצות הוי מקום פטור לר"א, וע"כ שפיר אמר הש"ס דס"ד דווקא בדאיכא חיפופין פליגי, קמ"ל דלרבנן אפי' ליכא חיפופין נמי ר"ה הוא, משום דלרבנן הוי ר"ה בין יש לה חד מחיצה ובין היכא דיש לה שני מחיצות, ובשניהם צידי ר"ה מקום פטור הוא, וזה ברור לתרין הסוגיות דלא יסתרו אהדדי: שם ע"ב בד"ה ושמאל אמר כו' ומיירי בין בי' כו' עכ"ל, נ"ל דקשיא להתוס' ללישנא בתרא דביתר מי' כ"ע ל"פ א"כ תקשה רב מ"ט לא אמר כשמואל, דה"ל לאוקמי מתניתין בקרויו בד', ותירצו התוס' בשלמא לשמואל דמתני' מיירי גם בי' שייך למינקט בו ב' רוחו' משום י' אך דהל"ל נפרצו סתם דהוי משמע נמי יתר מי' מרוח א', אלא משום בית נקט בהדיא מב' רוחות, אבל לרב דא"א לאוקמא אליבא בי' דהוי אכסדרה ורב לטעמיה כו', מש"ה לא רצה לאוקמי מתני' ביתר מי' דוקא ומשום בית, דכיון דלא שייך למיתני חצר מב' רוחות כלל לא ה"ל למינקט ב' רוחות משום בית: ומ"ש א"נ סבר רב כו', ר"ל רב לשטתו דביתר מי' לא אמר פי תקרה כו', הרי דיתר מי' חמור מנפרץ במילואו בי', אבל לשמואל ס"ל כיון דנפרץ במילואו כל הפירצות שוין הן, וה"ה קרן זויות שוה ליתר מי' אליבא דשמואל, ומהרש"א נדחק ללא צורך, וצ"ל דתירוץ ראשון דהתוס' כאן ס"ל לעיל כתירוץ ב' דהתוס' דשם דקרן זויות שאני דב' לריעותא היא עי"ש, אבל לתירוץ הא' דשם דאורחא דמילתא קתני עי"ש, קשה ללישנא קמא דבי' כ"ע לא פלוגי א"א לאוקמי לשמואל מתני' גם בי', ומ"ש התוס' א"נ סבר רב כו' היינו לתירוץ הראשון דלעיל דאורחא דמילתא קתני, אבל לתירוץ שני דשם מוכח דקרן זויות חמור, דהא מרוח א' אפי' יתר מי' שרי ובקרן זויות אפי' בי'

אסור: שם בד"ה בי' כ"ע לא פליגי כו' ולא אמרינן פתחא הוא עכ"ל, י"ל לרש"י דהאכסדרה יש לה ד' עמודי' בד' זויות האכסדרה שהתקר' נסמכת עליה' כמ"ש רש"י בשמעתין לקמן, ולפ"ז כי אמרי' פי תקרה מג' רוחות והוי כאלו יש מחיצות ממש סביב העמודים מבחוץ מג' הרוחות, ואז ברוח הד' הוי השני עמודים כשני לחיין והויפתחא ואין צורך לפי תקרה ברוח הד', אבל ביתר מי' דבעינן ד' פי תקרות מד' רוחות ע"כ פליגי, אבל לישנא קמא ס"ל כיון דאי לאו פי תקרה הוי פרוצה מד' רוחות, ס"ל לשמואל דלא אמרינן פי תקרה, או דס"ל מחיצות שע"י פי התקרה לא הוי גיפופין לשויא פתחא, כדאי' לעיל דף פ"ט גיפופין שע"י גוד אסיק לשוויא פתחא לא הוי גיפופין: דף צ"ח בד"ה והאמר רבא כו' מה שהקשו בתוספות על רש"י יישבנו בחידושינו שבת דף ח' בס"ד עמ"ש שם: מסכת פסחים דף ב' תוס' בד"ה אור לי"ד כו' קשה לר"י כו' עכ"ל, יש לתרץ ע"פ מ"ש בירושלמי הביאו הטור סי' תל"ב דחורי הבית שהן למעלה מעשרה אין צריכין בדיקה ותמה הטור ע"ז, ותירץ הב"י משום דהתינוקות אין יכולין להגיע למעלה מי' לכן אין צריכין בדיקה שם עכ"ל: ולכאורה דבריו תמוהין אטו מי לא בעי בדיקה בשביל תשמיש הגדולים, וראיתי בירושלמי שם דקאמר הדות פ"א בור אין צריך בדיקה מתירא הוא התינוק לילך לשם עכ"ל הירושלמי.

מבואר מדברי הירושלמי דעיקר הבדיקה הוא בשביל התינוקות. לכן נ"ל ע"פ מה דקי"ל באו"ח סי' תרנ"ח ס"ו דבי"ט א' של סוכות אין ליתן לקטן את האתרוג בידו לברך, כי מה שנותנין להם יש להם יד לקנות ואין יכולין להקנות לאחרים עי"ש, ומוכח משם דגם להפקיר אין הקטן יכול.

דאל"כ קשה הא יש תקנה שהקטן יפקיר האתרוג ויחזור הגדול ויזכה בו, ותו דהפקר הוא מדין נדר ואין נדר הקטן כלום, ועפ"ז אתי שפיר דודאי משום חמצן של גדולים לא היה צריכין בדיקה דהוי סגי בביטול דהוי הפקר, אבל משים חמצן של קטנים דמה שנותנין להם יש להם יד לקנות, וחמץ שלהם א"ת לבטלו ונמצא עובר הקטן בבל יראה ובכ"י, והקטן שהגיע לחינוך מצוה על אביו לשמרו שלא יעבור על שום מצוה מהמצוות, מש"ה תקינו חכמים לבדוק החמץ, ע"כ למעלה מי' דאין תשמיש הקטנים שם, וכן בבור דמתירא הקטן לילך לשם לא הצריכו לבדוק שם דהא בביטול סגי החמץ של גדולים, וכיון דחינוך הקטנים אינן אלא מדרבנן לכן מדאורייתא סגי בביטול ואין צריך בדיקה אלא מדרבנן, זה ברור: רש"י בד"ה הבוקר אור כו' עד שהאיר המזרח כו' עכ"ל, פי' בעלות השחר כמ"ש הטור או"ח סי' פ"ט, ואף דהאמת הוא להמתין עד נץ החמה כמ"ש רש"י אח"ז, י"ל דרש"י כתב כן לתרץ בזה קושית התוס' (בד"ה יכנס כו') הא דהביא רב יהודה בהכונס קרא דאל תצאו ולא הביא קרא דהבקר אור, וס"ל לרש"י לתרץ דאי מקרא דהבוקר אור סד"א בהאיר המזרח, לכן יליף ר"י מקרא דאל תצאו דמיותר ע"כ לאשמעינן שיכנס בכי טוב דהיינו בהנץ החמה, לכן כתב רש"י בקרא דהבוקר אור דבהאיר המזרח, ור"ל אי לאו קרא דאל תצאו, ובדר"י דמביא מקרא דאל תצאו פי' בכי טוב דהיינו נץ החמה, אבל התוס' לא ניחא להו בזה דהא השתא קיימינן בדרב יהודה דאור אורתא הוא, וע"כ הא דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב היינו מאיר ובא דהוא עלות השחר וע"כ יכנס בכי טוב דר"י היינו עלות השחר, ומ"מ לק"מ לרש"י די"ל רש"י לשטתו קאי דאף דהאור כי טוב היינו עלות השחר, מ"מ לפי דרשת חז"ל דאור כי טוב

הוא אור הגנוז לצדיקים לעתיד, דעלות השחר דלעתיד הוא ממש כמו נץ החמה דעכשיו כמו שפ"י רש"י לקמן, לפ"ז אור כי טוב היינו נץ החמה דעכשיו, ושפיר כתב רש"י יכנס בכי טוב היינו נץ החמה, אבל התוס' ס"ל פי' ר"ת דלקמן: תוס' בד"ה והא קי"ל עד צאת הכוכבים אור"י כו' עכ"ל, הקשה מהרש"א דבפ"ק דמגילה פריך נמי והא קי"ל עד צ"ה כו' ושם עדיין לא ידע מהאי קרא עי"ש, ולא קשה מידי, דאדרבה מהך דפ"ק דמגילה הוכיח ר"י פירושו, דקשה לר"י כאן אמר והא שש: קי"ל עד צ"ה יממא הוא, ואלו פ"ק דמגילה אמר והא קי"ל עד צ"ה לאו לילה הוא.

לכן מתרץ ר"י כאן בזה, דשם פ"ק דמגילה לא ידע הראיה גמורה מהאי קרא, לכן אמר והא קי"ל עד צ"ה לאו לילה הוא, והיינו מפ"ק דברכות דשם מבואר דכהנים לא אכלי בתרומה עד צ"ה, אך י"ל עד צ"ה הוא ספק אם הוא לילה או יום. ומספיקא אסורין לאכול בתרומה עד צ"ה, אבל עכ"פ מוכח דעד.

צ"ה לאו ודאי לילה הוא, אבל כאן ידע המסקנא דפ"ק דמגילה דילפינן ראייה גמורה מקרא דעד צ"ה יום גמור הוא, והא דאמר בברכות אעפ"י שאין ראייה לדבר זכר לדבר כו', היינו שם דאיירי בק"ש דתלו' בזמן שכיבה כמ"ש התוספת שם ח וזהו פשוט: דף ו' ע"ב אמר ר"י הבודק כו', הרא"ש הביא תשובת רש"י, וז"ל יש נוהגים לבטל חמץ בתחלת שעה ששית בשעת.

שריפה כו', מדאמר לאו זמן ביעורי' כו' זמן קבוע ולא פשע שפיר דמי עכ"ל, וכתב הרא"ש מ"ש רש"י בתחלת שעה ו' ר"ל סוף שעה ה' קודם שיתחיל זמן איסורי' עכ"ל הרא"ש, פי' דהא מבואר בש"ס תחלת ו' אין בידו לבטלו, ותמיהני על הרא"ש שהרי רש"י כתב בלשונו בשעת שריפה גם בזמן שיעורי' שהוא זמן קבוע.

וע"כ הוא תחלת שש כמבואר בש"ס, ע"כ נלע"ד דרש"י לשיטתו דפסק כר"י דאין ביעור חמץ אלא שריפה כמ"ש התוס' והרא"ש בשם רש"י פ' כל שעה, ותו פי' רש"י לקמן דף י"ב (ע"ב) בד"ה אימתי כו' הני מילי תחלת שש הוא דס"ל לר"י חמץ בשריפה אבל בשבע מידה ר"י דהשבתתו בכל דבר עי"ש, וכתבו התוס' והרא"ש פרק כל שעה דלמ"ד חמץ בשריפה אפרו מותר דכל הנשרפין אפרן מותר (וכתבו התוס' דף ה' (ע"א) בד"ה ואומר כו' דכל שאפרו מותר גם ליהנות בגחלתו מותר) אבל למ"ד חמץ השבתתו בכל דבר הוי מהנקברין, דקי"ל כל הנקברים אפרן אסור בהנאה ע"ש: נמצא מבורר דלרש"י חמץ אם שרפו קודם שבע דאז דינו בשריפה מותר ליהנות בגחלתו, אבל אחר שש אז גם אפרו אסור בהנאה, לכן שפיר כתב רש"י לבטל תחלת שש דאז זמנו קבוע לשרוף ולא ישכח מלבטל, משום דאי לא יבטלנו אז חיישינן שמא ימצא גלוסקא יפה אחר שבע (שש), ואז אי אפשר לבטל החמץ שהוא דלאו ברשותי קאי כמ"ש הש"ס, והיינו משום דאחר איסורו השבתתו בכל דבר והוי מהנקברין דאפרן אסיר בהנאה, לכן לאו ברשותי קאי לבטלנו אז, אבל קודם שבע דאז מצותו בשריפה וע"כ גחלתו מותרים ליהנות, הוי החמץ שפיר ברשותו לבטל אותו כיון דגחלתו מותר בהנאה עיין תוס' לקמן דף כ"ט ע"ב: ומש"ה קי"ל בא"ע סי' כ"ח (סכ"א) (המקדש בחמץ בפסח) (א"ה צ"ל המקדש בחמץ דאורייתא ושעות דרבנן) חיישינן לקידושין, דלמ"ד בשריפה אפרו מותר ע"ש בח"מ (ס"ק ל"ח), וצ"ל דרב יהודה ס"ל כרבנן דר"י אבל אנן קי"ל כר"י לרש"י,

וטעמו משום דאמר סוף תמורה סתים לן חנא כר"י כו' לשון זה משמע דהלכה כר"י וזה ברור: דף י"ד תוס' בד"ה עם בשר ומשקין כו' מאי איריא שנטמא באב הטומאה כו' עכ"ל, קושיא זו אינה אלא לפי ר"ת דלעיל בסמוך דלא מטמא משקין פחות מרביעית אלא מדרבנן ע"כ הקשו שפיר, אבל בלא פ"י ר"ת אין מקום לקושיתם דהא אשמעינן רבותא דהוסיפו לו טומאה להיות שני דאורייתא וק"ל: בא"ד וי"ל משום דר"ח כו' עכ"ל, והא דאמר לקמן לר"ע מאי איריא באב הטומאה כו', ה"ק דלא ה"ל למימר מימיהם ולא ה"ל באב הטומאה, אבל כאן קיימינן אליבא דר"ת כדפרישית בסמוך דפחות מרביעית מטמא מדרבנן, ולמאי דס"ד דאין אוכל מטמא אוכל אפי' מדרבנן, ע"כ מיירי דבשר זה נטמא במשקין שנגעו בכלי שנטמא בשרץ, וא"כ גם תחלה היה שני דרבנן אחר גזירת י"ח דבר, וגם עתה מדרבנן הוא דנטמא במשקין פחות מרביעית לר"ת, ע"כ א"א לאשכוחי הא דר' חנינא אלא קודם י"ח דבר, וצ"ל דס"ד כאן דחיבת הקודש מהני לפסול ולא ליטמא כמ"ש לקמן, ואין צורך למה שנדחקו המפרשים בזה, ולדבריהם לא היה צריך רש"י להוכיח דר"ע לא מיירי בשמן קודש, דהא בימי ר"ע לא היה שמן קודש: שם בד"ה מאי קמ"ל כו' למ"ד אין אוכל כו' עכ"ל, יש לתרץ דפריך לר"מ דאמר משקין לטמא אחרים מדרבנן, לכן כמודמשלישי דרבנן עושין שני דרבנן, ה"ה משלישי דאורייתא עושין שלישי דאורייתא ועמ"ש לקמן: שם בגמרא אמר ר"י הכא בולד ולד עסקינן כו', לקמן (דף ט"ו ע"א) בתוס' ד"ה ולד טומאה דרבנן כו', ה"ק ר"י למ"ד אוכל מטמא אוכל לר"מ דאמר ולד טומאה דרבנן דמשקה לטמא מדרבנן לא הוי צריך ר' יהוד' לאוקמא בולד ולד, דבלא"ה הוי הוספת טומאה דאורייתא, ולעד"נ דלא קשה מידי דע"כ צריך לאוקמי בולד ולד דהא למ"ד אוכל מטמא אוכל בקדשים, צ"ל דה"ה משקין לטמא אחרים בקדשים נמי דאורייתא בין לפי רש"י דיליף אוכל דמטמא אוכל מנבואת חגי דכתיב לחם ונזיד והרי שם נכתב נמי יין ושמן ובין לפי ר"ת דיליף מוהבשר אשר יגע בכל טמא כו' ה"ה משקה שנטמא הרי הוא נמי בכלל טמא כמבואר בש"ס דף ט"ו, הרי למ"ד אוכל מטמא אוכל בקדשים ע"כ גם משקין מטמאין אחרים בקדשים, והא דמשקין אין מטמאין אחרים לר"מ היינו בחולין אבל בקדשים מטמאין לכ"ע, וא"כ אם נגע בשר קודש זה במשקין שהוא ולד הטומאה נטמא מן התורה בשר הזה, וא"כ קשה איך למד ר"מ משם חמץ בשש דמדרבנן, אלא ודאי ע"כ בולד ולד איירי ונגע משקין ראשון באוכל חולין דנעשה שני דרבנן וחזר ונגע בשר קודש זה באוכל חולין הוי בשר זה שלישי דרבנן אליבא דר"מ, וזה ברור בעיני: שם לאביי דאמר כו' ולרב אדא ב"א כו'.

ונלע"ד לכאורה לתת טעם לפלוגתייהו דאביי ורבא על פי מה דמוקי לקמן במסקנא הא דאמר ר"מ מדבריהם למדנו היינו מדברי ר"ח. ור"מ לטעמי' דאמר משקין לטמא אחרים דרבנן ור"י לטעמי' דמדאורייתא עי"ש, ולפ"ז הא דאמר בולד ולד ע"כ חד מינייהו משקין, וע"כ בזה קמיפלגי אביי ורבא, אביי ס"ל שראשון היה משקה טמא ונגע באוכל חולין והאוכל נגע בבשר קודש הזה ונטמא לר"מ טומאה דרבנן כדפי' לעיל, דאין לומר דראשון היה אוכל טמא ונגע במשקין והמשקין נגעו בבשר קודש, דא"כ תקשה גם לר"מ נטמא הבשר מדאורייתא דהא בקדשים גם ר"מ מודה דמשקין מטמאין מדאורייתא כדפי' לעיל.

ולפ"ז הוכיח אביי דע"כ בתרומה עושה כיוצא בו, לכן שפיר אמר ר' יוסי אינה נה היא המדה, דשאני התם דג' דאורייתא עושין שני דאורייתא, אבל איסור חמץ דרבנן בתרומה דבשש אסור לטמא מן התורה, דאי ס"ד דבתרומה אין עושה כיוצא בו, א"כ גם לר' יוסי מצינו למילף משם כמו דמשלישי דאורייתא עושין שני דאורייתא, ה"נ מאיסור חמץ דרבנן מטמאין תרומה טומאה דרבנן כיון דבתרומה אין עושה כיוצא בו, דכה"ג כתבו התוס' לקמן, ועמ"ש לקמן, אבל רבא ס"ל דראשון היה אוכל טמא ונגע במשקין והמשקין נגעו בבשר קודש, ומסתבר לרבא לאוקמי בהכי, דבזה מתורץ מה דקשיא לכאורה איך נרמז בדברי ר"ח דמיירי בנטמא במשקין, תו איך אמרה מתני' בולד טומאה כיון דבולד ולד איירי, אלא ע"כ בזה רמז לנו המשנה דמיירי דבשר קודש נטמא במשקין, דהרי ע"כ לא מיתוקמי אלא בולד ולד וקרי ליה ולד הטומאה אע"כ מיירי במשקין, לכן אף דולד ולד הוא מ"מ כיון דמשקין נעשים תחילה מדרבנן שפיר קרי ליה ולד הטומאה, ולפ"ז הוכיח רבא דע"כ בתרומה אין עושה כיוצא בו, דאל"כ קשה כיון שהבשר קודש נטמא במשקין ומשקין מטמאין אחרים מן התורה בקדשים לכ"ע, א"כ גם לר"מ נטמא בשר קודש מן התורה כמו לר' יוסי ובמאי קמיפלגי ר"מ ור"י, אע"כ בתרומה אין עושה כיוצא בו וע"כ אפילו מדרבנן אין עושה כיוצא בו, דבשלמא לרבינא דס"ל אפילו בקדשים אין עושה כיוצא בו, ע"כ נבואת חגי איירי מדרבנן ש"מ דמדרבנן עושה כיוצא בו, אבל לרב אדא דנבואת חגי מיתוקמי שפיר בקדשים איירי בדאורייתא, מהי תיתי לנו לומר בתרומה לעשות כיוצא בו מדרבנן, וכיון דע"כ בתרומה אפילו מדרבנן אין עושה כיוצא בו, לפ"ז הא ופליגי ר"מ ור"י לענין שריפת תרומה טהורה עם חמץ טמאה, וז"א לאוקמי פלוגתייהו דמיירי בהו שניהם אוכלין של תרומה כיון דאפי' מדרבנן אין עושה בתרומה כיוצא בו, אלא ע"כ חד מינייהו ה' משקין וע"כ החמץ ה' אוכלין תרומה טהורה, והתרומה טמאה היה יין או שמן, ובזה פליגי דר"מ לטעמי' דאמר משקין לטמא אחרים דרבנן, לכן יליף שפיר מדר"ח כמו דמשלישי דאורייתא עושין שני דאורייתא, ה"נ מאיסור חמץ בשש דמדרבנן עושין שני מדרבנן, לכן שורפין אוכלי תרומת חמץ טהורה עם משקין תרומה טמאה דנטמא תרומה מדרבנן לר"מ, אבל ר' יוסי אמר אינה היא המדה דמשקין לטמא תרומה מדאורייתא, ע"כ אין ללמוד לטמא חמץ דרבנן בטומאת משקין דאורייתא, הרי דמזה מוכח דבתרומה אין עושה כיוצא בו, דאם כן גם משקין מטמאין תרומה מן התורה לכ"ע, דהא לעשות כיוצא בו לטומאת משקין מחד קרא נלמוד כמ"ש לעיל, והא דסובר אבי דע"כ מיירי דבשר קודש נגע באוכל שני הוכיח זאת מדברי רב יהודה דמוקי למתניתין לקמן בנר של מתכת, ואי ס"ד דבשר קודש נגע במשקין, א"כ קשה מאי דוחקי' דרב יהודה לאוקמי בנר של מתכת, ודקשיא מאי הוסיף ר"ע אימא התם טמא וטמא, פי' תחלה היה שני דרבנן דהמשקין הוי תחילה מדרבנן והבשר נעשה שני דרבנן, ע"כ משני דרבנן עושין שני דאורייתא, אבל שמן שנפסל בטבול יום אפילו מדרבנן לא הוי שני לפסול תרומה, אלא ע"כ דמיירי מתניתין בבשר קודש שנגע באוכל וס"ל לר"י בתרומה עושה כיוצא בו, אבל רבא לשיטתו דהוא מתרץ לקמן קושיא זו על רב יהודה דמתני' קשיתי' כו', ולעולם דמיירי מתני' בבשר קודש שנגע במשקין כמו שהוכחתי לעיל לרבא מלשון המשנה, א לוסף המסקנא בס"ד אכתוב

מה שנלע"ד ברור מה דפליגי רבא ואביי: שם ולרב אדא כו' אלא לרבינא כו', נ"ל דרב אדא ורבינא שניהם קיבלו מרבא דבתרומה אינה עושה כיוצא בו אך בקדשים פליגי.

דרב אדא ס"ל טפי ניחא לן למימר בקדשים עושה כיוצא בו, דאז נבואת חגי איירי מדאורייתא בקדשים, ורבינא ס"ל ע"כ נבואת חגי איירי נמי בדרבנן, משום דקשה למ"ד לקמן אשתביש כהני דטעו כהנים ברביעי בקודש, איך שכחו ונעלם מהם דין רביעי בקודש לגמרי, או איך שאל הנביא אותם, מהיכי תיתי ישכחו הקבלה של ד' בקודש לגמרי, אע"כ צ"ל הוא שאל להם על שלישי בתרומה אי עושה רביעי בקודש, ובזה טעו הכהנים וסברי דוקא שלישי בקודש עושה רביעי, ולפ"ז צ"ל לחם ונזיד יין איירי בתרומה ושמן דרביעי הוא איירי בקודש, וכיון דע"כ חגי איירי נמי בדרבנן דהא בתרומה לכ"ע אין עושה כיוצא בו, וכיון דע"כ קרא בדרבנן איירי לכן מסתבר לומר מקרא מלא דיבר הכתוב דאפי' בקדשים אין עושה כיוצא בו, בשלמא רב אדא לא קשיא ליה איך טעו הכהנים ושכחו דין שלם דרביעי בקודש, די"ל דלא שכחו הקבלה אך סברי לחלק בין טומאת מת עושה רביעי בקודש ובין טומאת שרץ דאין עושה רביעי בקודש כדאמר לקמן להדיא בהסוגיא, אבל רבינא לשיטתו דאיהו לא סבר לקמן לחלק בין שרץ למת דאפי' במת נמי טעי ע"כ צ"ל כדפי', ולפי דברי רבינא ליכא למימר תו דמיירי אליבא דרבא בבשר קודש שנגע במשקין, דא"כ קשה מאי הוספת טומאה איכא כיון דתחלה נמי היה שני דרבנן, וכ"כ רש"י לקמן להדיא סוף דף ט"ו, וצ"ל דס"ל לרש"י דזה הוא דוחק לאוקמי מתני' דוקא קודם י"ח דבר, ולאחר י"ח דבר לא יהי נ"מ כלל בעדותו, וצ"ל דס"ל לרבינא כר"ל דלקמן דמדבריהם מדברי ר"א ור"י, ועמ"ש בסמוך ליישב בזה בס"ד: ע"ב רש"י בד"ה נוקמה בנר של חרס כו' דאלו שמן קודש כו' עכ"ל, מדברי רש"י מבואר דס"ל מגע טבול יום מטמא קודש דכן ס"ל לחז מ"ד כמ"ש לקמן אי"ה, ותמיה גדולה על רש"י איך אשתמיט מיני' משנה ערוכה בפ' שני דטהרות דשלישי דתרומה מטמא קודש והביאו התוס', ותו הא דפי' רש"י בד"ה מתני' קשיתי' כו' דהל"ל שנטמא סתם, קשה דא"כ הוי סד"א שנטמא הכלי במשקין, וכ"כ מהרש"א, תו למה דחה רש"י גירסת הש"ס דהל"ל שנטמא בשרץ ודוחק למחוק כל הנסחאות, תו יש לדקדק בדברי רבא דמשני מתני' קשיתי' לרב יהודה כו', והא אנן חזינן דרב יהודה לאו משום קושיא זו מוקי לה בנר של מתכת אלא על קושית היינו הך הוא דמשני הכי, ע"כ צ"ל דהכי יהי' ההצעה רבא משני דמתני' קשיתי' לרב יהודה, אך אי משום קושיא זו לחוד יכילנא לתרץ דלא קשיא מידי, אך דלפ"ז קושית היינו הך הדרה לדוכתיה, והן כפי תירוצו של רבא והן כפי קושית המקשה דפריך התם טמא וטמא כו' יש לנו שלי דרכים, דרך אחד מפרש רב אדא אליבא דרבא, ודרך האחד מפרש רבינא אליבא דרבא כל אחד יפרש פירוש לפי שיטתו, וזה ע"פ מה שפירשתי לעיל לרב אדא אליבא דרבא דע"כ מתני' מיירי דבחר קודש נטמא מתחלה במשקין שנגעו באוכל טמא ראשון, ולדידי' הכי פריך אימא התם טמא וטמא, פי' תחילה היה בשר קודש שרי דרבנן לפסול תרומה מדרבנן.

דהמשקין נעשים תחלה מדרבנן ובשר זה שנגע במשקין נעשים שני דרבנן לכן עושין אותו שני דאורייתא, אבל הכא פסול ואין פוסל תרומה אפילו מדרבנן, ומשני רבא מתני' קשיתי' דא"כ הל"ל שנטמא בשרץ, ואי משום הך קושיא לחוד י"ל דר"ח ור"ע דאמרי

מימיהם של כהנים פ"י שמעולם כך היה, ור"ל אפ"י כהנים שהיו בימי חגי דהיו טועים וסברי שלישי אין עושה רביעי בשרץ, וכ"ש שלישי דטבול יום דקיל טפי כמ"ש התוס', דפשיטא דאין עושה רביעי לדעת הכהנים ההם, ואפ"ה לא נמנעו מלהדליק שמן ההוא הפסול לבד, בנר שנטמא בטמא מת, פ"י אפילו בטמא מת דידעי הכהנים דשלישי עושה רביעי כדפ"י ואפ"ה עושין לשמן ההוא טומאה חמורה, דהשמן יטמא אחרים שיחזירו האחרים ויפסלו קודש, משא"כ אי הוי נטמא השמן בנר שנטמא בשרץ אז לא ה"י מטמא השמן לאחרים אלא היה פוסל ולא טמא, כך י"ל בישוב קושיא זו, אך דלפ"ז דנקט טמא מת לרבנותא ומימיהם של כהנים היינו אפילו שבימי חגי, הדרה קושיא לדוכתא היינו הך ומאי הוסיף ר"ע דהשתא תו אין לומר התם טמא היה שני דרבנן משום דמשקה הוי תחילה מדרבנן, שה אינו דהא זה היה מגזירת י"ח דבר דמשקין נעשה תחלה, ובימי חגי עדיין לא נגזרו י"ח דבר ואז הוי פסול וטמא, וא"כ מאי הוסיף ר' עקיבא, הוא הפ"י אליבא דרב אדא אליבא דרבא, אבל לרבינא אליבא דרבא אין מקום לפ"י הנ"ל הן בפירוש תירוצו של רבא, דלשיטת רבינא לא ס"ל לחלק בין מת לשרץ דגם במת טעו הכהנים ברביעי כמ"ש לעיל, וכן בפ"י המקשה נמי הא לרבינא ע"כ לא מיירי שנטמא בשר קודש במשקה כדפ"י לעיל, וע"כ חזן לפרש התם טמא וטמא כפ"י שפירשתי, ע"כ צריך רבינא לפ"י אחר: וזה ע"פ מ"ש לעיל דלרבינא ע"כ לא טעו הכהנים בימי חגי אלא בשלישי דתרומה דסברי דאין עושה רביעי בקודש, אבל בשלישי דקודש ידעי דעושה רביעי, וע"כ קרא דחגי איירי בתרומה דהוא ע"כ מדרבנן, די"ל דקדשים נמי הוא מדרבנן דמסתבר לומר מקרא מלא דבר הכתוב, ולפ"ז הכי פריך הכא פסול וטמא, פ"י דר"ע אשמעינן אפ"י כהנים שהיו בימי חגי דהוי סברי דשלישי דתרומה אינו עושה רביעי בקודש נמצא דשלישי פסול הוא ואפילו הכי מטמאין היו אותו לעשותו שני, ואף דר"ח נמי אמר מימיהם של כהנים ומשמע נמי אפילו כהנים שבימי חגי, י"ל התם טמא וטמא, פירוש בשר של קודש בזה לא טעו הכהנים וידעי דעושה רביעי בקודש וכדפ"י, וא"כ הוי טמא וטמא, אבל הכא בדר"ע היה שמן תרומה ובזה סברי דאין עושה רביעי והוי פסול, ואשמעינן ר"ע דאפ"ה לא נמנעו וטמאוהו ומהם אנו לומדים דאפילו פסול עושין טמא והוא כוונת רש"י לחלק בין שלישי דתרומה לשלישי דקודש, ר"ל לפי סברת הכהנים שבימי חגי כך ה"י וכדפ"י, ומשני רבא מתני קשיתי דא"כ דמימיהם של כהנים היינו אפילו כהנים שבימי חגי, א"כ קשה הל"ל שנטמא סתם, דהשתא תו ליכא למימר דאי הוי תנן שנטמא סתם סד"א דמיירי שנטמא בכלי שנטמא במשקין, דהא בימי חגי עדיין לא נגזרו י"ח דבר וזה הוא א' מי"ח דבר, ומדלא נקט שנטמא סתם כי היכי דלא תימא דאיירי שנטמא בכלי שנטמא במשקין, ע"כ דמתני' לא מיירי אלא אחר גזירת י"ח דבר, א"כ הדרה קושית היינו הך לדוכתא, נמצא דפירש"י כדפ"י התם טמא וטמא, לכן בתירוצו של רבא דהל"ל שנטמא סתם זהו הפ"י של רבינא אליבא דרבא, אבל הפירוש השני שפירשתי לעיל ועפ"י הפ"י ההוא גירסת הש"ס הל"ל שנטמא בשרץ, זה הוא לרב אדא אליבא דרבא, אך רש"י פ"י אליבא דרבינא דרבינא הוא בתראה וקיי"ל כוותיה: והדברים ברורים בפרט לזכות רש"י דלא אשתמיט מיני' משנה דטהרות וזה ברור, ועמ"ש לקמן בפ"י הפלוגתא דאביי ורבא ורבא אדא ורבינא ותמצא נפלאות בעזה"י ואע"פ כן מ"ש כאן הוא נכון ואמת: תוספות בד"ה ואלו הכא פסול וטמא כו' מיהו תימא

כו' עכ"ל, הנה בסוטה פרק כשם דף כ"ט הקשה שם ר' יוחנן תמיהת התוס' אלו, ושם מבואר דר"מ פליג עם ר' יוסי דר"מ סבר אוכל שנגע בטבול יום מטמא קודש ור"י סבר אינו מטמא קודש, ולפ"ז לא אתי שפיר הא דפריך כאן ומאי דוחקי' דר"י כו' הא בעי לשנויי גם לר"מ, אך במעילה דף ח' כתבו התוס' דרבא במעילה חולק על ר' יוחנן דסוטה, אלא ס"ל דגם לר"מ אין מטמא קודש מדאורייתא אלא מעלה בעלמא מדרבנן, ואליבי' י"ל דגם ר"י יוסי לא נחלק על ר"מ בזה וסבר ג"כ לטמא קודש מדרבנן, ולפ"ז י"ל כאן הא סוגיא זו אזיל לרבא, ולרבא לכ"ע אין מטמא קודש מן התורה, וכבר פירשנו הסוגיא לעיל ד"ה פסול וטמא כו' ולקמן אתרץ קושיא זו בשני דרכים בס"ד: שם בא"ד אף שמחליף שם כו', וז"ל ירושלמי שם בר קפרא אומר אב הטומאה ד"ת ולד טומאה דרבנן, ר' יוחנן אמר בין זה בין זה ד"ת, ר' יוחנן אמר מדבריהם מדברי ר"ע מדברי ר"ח סגן הכהנים, ר"ל אמר מדבריהם מדברי ר"א ור"י עמ"ש לקמן בפ"י ירושלמי הזה בס"ד: דף טו בד"ה ולד טומאה דרבנן כו', הקשה ר"י כו' א"כ לר' יוסי כו' עכ"ל, מדבריהם מבואר דלר"מ לא קשה לר"י די"ל דמשכחת שלישי כגון שנגע בשר קודש באוכל שנגע במשקין ראשון, אבל מדברי רש"י נראה דגם לר"מ קשיא: ואפ"ל דרש"י לשיטתו דיליף אוכל דמטמא אוכל מדרבנן מלחם ונזיד דחגי, לכן י"ל דוקא אם שני אוכלים של קדשים דומיא דהתם בזה דוקא גזרו, אבל לא בא' מהם חולין, וא"כ א"א לומר לר"מ שבשר זה נגע באוכל, דאז גם מדרבנן לא נטמא לכ"ע כיון דאוכל חולין היה, אבל ר"י לשיטתו דיליף מוהבשר אשר יגע כו', ובסמוך אתרץ בסברא זו פירש"י ע"ש, ולע"ד נראה לתרץ כל הקושיות שהקשו התוס' ורש"י בהסוגיא, גם לקמן הקשה רש"י עוד לר"מ איך משכחינן רביעי בקודש, וכן קשה על ר' יוסי ויש תיובתא מינה למ"ד אין אוכל מטמא אוכל, ונראה לע"ד דאפילו למ"ד אין אוכל מטמא אוכל, היינו דאין מטמא אוכל כיוצא בו להיות טמא לפסול אחרים, אבל אוכל פוסל את האוכל דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא וגו', וכן מוכח לשון דאין עושה כיוצא בו טמא, הרי דאין ממעט אלא מטומאה כיוצא בו, לכן פוסל גם תרומה דכה"ג כתבו התוס' לעיל, וכן לר"מ דס"ל דאין משקין מטמאין אחרים מן התורה מ"מ פוסלין את הקודש, ותדע דלקמן דף ט"ז ע"א פריך לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים הא כתיב והבשר אשר יגע גו', ואמאי לא פריך זה על ר"מ גופא דאמר משקין לטמא אחרים דרבנן, ולא פריך נמי על מ"ד אין אוכל מטמא אוכל בקדשים אלא ע"כ כדפי', דבאמת לכ"ע פסול מדאורייתא, ולא פריך אלא לשמואל דאמר דכן משמע טהור לגמרי, והשתא מתורץ קושית רש"י דלקמן ור"י בתוס' כאן דלמ"ד אוכל אין מטמא אוכל איך משכחת במתני' דמשלישי עשו שני, דהא ע"כ היה שני דרבנן ומאי הוספת טומאה איכא, די"ל דמיירי דנגע בשר זה באוכל שנטמא במשקין, ואפ"ה לר"י אינה היא המדה דשאני התם דהיה פסול מדאורייתא דהאוכל נטמא במשקין ופוסל בשר קודש זה מן התורה, אבל לר"מ בשר קודש זה טהור לגמרי מן התורה, ועפ"ז מתורץ קושית התוס' דלעיל בד"ה התם פסול כו' למ"ד אין אוכל כו' נוכל למילף להוסיף שני דרבנן אדרבנן, די"ל דלק"מ דתחלה היה דרבנן ועושיין ממנו פסול מן התורה, וכן הא שהקשה התוס' בד"ה באב הטומאה כו' אהא דאמר באב הטומאה דאורייתא למ"ד אין אוכל כו', נמי י"ל דאל"כ מנלן לעשות מדרבנן פסול של תורה, וכן הא דמוקי בולד ולד וכתב ר"י בתוס' זה דלר"מ לא איצטרך

להכי למ"ד אוכל מטמא אוכל, נמי י"ל דאי הוי מוקי בולד והיינו ע"כ בשר קודש שנגע במשקין הוי פסול מן התורה, ומנ"ל לר"מ ללמוד משם חמץ דמותר מן התירה, לכן מוקי בולד ולד דג"כ בשר הקודש מותר מן התורה, וכן מה שהקשה ר"י בד"ה דמדאורייתא כו' ובד"ה ולד טומאה כו' נמי לפ"ז לא קשה מידי, וע"כ א"ש דמשכחינן רביעי מה"תדאוכל פוסל אוכל מה"ת לכ"ע וכן משקה פוסל אחרים לכ"ע, וזה ברור בעיני: שם גמ' נימא קסבר ר"מ ולד טומאה דרבנן כו' עכ"ל, לכאורה הוא תמוה דהשתא סבר הש"ס דהוא דחיק לומר כן ואנן חזינן לר' יוחנן דמתרץ הכי במסקנא, תו הקשו התוס', בד"ה התם פסול וכו' ובד"ה דמדאורייתא, ותו במאי קמיפלגי ורבא דלעיל אי בתרומה עושה כיוצא בו, ובמאי קמיפלגי רב אדא ורבינא לעיל אליבא דרבא אי בקדשים עושה כיוצא בו, תו במה מחולק הש"ס דילן עם הירושלמי שמחליף דברי ר' יוחנן עם דברי בר קפרא, וגם דברי הירושלמי בעצמן הם תמוהין, ולשון הירו' הבאתי לעיל ומשמם תראנו עי"ש, ולתרץ כל זה נלע"ד דבר ברור ולדעתי הוא האמת בס"ד, וזה ע"פ מה שנתבאר למעלה בתוס' בד"ה ואלו הכא פסול כו' עמ"ש שם הבאתי דברי התוס' דמס' מעילה דף ח', והעולה משם הוא זה דר' יוחנן בסוטה ס"ל דר"מ ס"ל אוכל הנוגע בטבול יום פוסל את הקודש מן התורה, ור' יוסי פליג וס"ל דאין פוסל הקודש אפילו מדרבנן, אבל רבא דמעילה ס"ל דר"מ ס"ל פוסל את הקודש מדרבנן וגם ר' יוסי לא נחלק על ר"מ בזה, עוד צריך להציע דבירושלמי פריך למ"ד ולד טומאה דרבנן לא בא ר"ע להוסיף אלא לפחות, ומשני בטבול יום דבית הפרס דרבנן, ואלו בש"ס דילן לא פריך מידי משמע דגם למ"ד ולד טומאה דרבנן נמי לא קשה מידי, משום דהש"ס לשיטתו דמוקי למתני' בנר של מתכת, לכן גם למ"ד דרבנן נמי י"ל דאשמעינן ר"ע דמשלישי עושין ראשון דאורייתא, אבל בירושלמי לא מוקי בנר של מתכת, ודפריך למ"ד ולד דרבנן משום דאליהם קושייתו דר"ע בא לפחות לפ"ז: ועפ"ז אבאר דהמסדר הש"ס דילן דהוא רבינא הוא ס"ל דברי בר קפרא ודברי ר' יוחנן הן כמו שהן שנוין בש"ס בש"ס שלנו, לכן סבר רבינא לעיל אליבא דרבא מקרא מלא דבר הכתוב דאפילו בקדשים אין עושה כיוצא בו, אבל רב אדא בר אהבה דלעיל איהו קאי בשיטת הירושלמי, לכן פליג לעיל על רבינא וס"ל דבקדשים מודה רבא דעושה כיוצא בו, ובין רב אדא וירושלמי ובין רבינא וש"ס דילן שניהם קבלו דר' יוחנן אמר מדבריהם דר"ע ור"ח, ובר קפרא ור"ל אמרי מדבריהם מדברי ר"א ור"י וכן אין מחולקים בזה, ושניהם קבלו דר' יוחנן פליג עם בר קפרא ור"ל, דמר אמר בולד הטומאה דאורייתא, ומר אמר בולד הטומאה דרבנן, אלא הש"ס דילן ורבינא אמר דר' יוחנן אמר בולד הטומאה דרבנן, ובר קפרא ור"ל אמרי בולד הטומאה דאורייתא, ורב אדא וירושלמי סברי להיפך, דר' יוחנן אמר בולד הטומאה דאורייתא ובר קפרא ור"ל אמרי בולד הטומאה דרבנן, וכן ס"ל לכ"ע דאביי ורבא דלעיל בהא קמיפלגי, דרבא לשיטתו קאי דס"ל במעילה דלכ"ע לר"מ ולר' יוסי אוכל שנגע בטבול יום פוסל הקודש ומדרבנן, אבל אביי ס"ל כר' יוחנן דסוטה דפליג על רבא, וכן ר' יוחנן עם בר קפרא נמי בהכי קמיפלגי דר' יוחנן לשיטתו, אבל בר קפרא ור"ל ס"ל כרבא החולק על ר' יוחנן, ועתה אברר דברי, דאביי ס"ל לא שנו אלא בחולין אבל בתרומה עושה כיוצא בו, משום דס"ל כר' יוחנן דסוטה דס"ל דר' יוסי ס"ל דאוכל הנוגע בטבול יום אין פוסל את הקודש אפילו מדרבנן, לכן קשיא ליה

על ר' יוסי דס"ל במתני' אין שורפין תרומה טמאה עם הטהורה, אמאי לא יליף מדר"ע
דכמו דעושין מפסול דאורייתא טומאה דאורייתא, ה"ה דעושין מאיסור חמץ דרבנן
טומאה דרבנן, דהיינו לשרוף אוכל תרומה טהורה בתרומה טמאה דאין טמא
מדאורייתא, אלא ע"כ בתרומה נמי עושה כיוצא בו, וא"כ ליכא למילף משם לעשות
מאיסור דרבנן טומאה דאורייתא וע"כ משום דבתרומה עושה כיוצא בו ומזה הוכיח
אביי סברתו, אבל רבא לשיטתו י"ל לעולם אין עושה כיוצא בו אפילו בקדשים, ודקשיא
לך ר' יוסי ליליף מדר"ע, י"ל שאני התם דטמא היה השמן מתחלתו לפסול את הקודש
מדרבנן לשיטת רבא, וגם ר"י ס"ל דאוכל דטבול יום פוסל את הקודש מדרבנן, זהו בין
לר' אדא ובין לרבינא, אך פלוגתייהו בקדשים אליבא דרבא, זה תלוי בחילוף הסברות
שבין הש"ס דילן והירושלמי, דהש"ס דילן דאיהו רבינא מוקי למתני' בנר של מתכת
ולדידיה לכ"ע אין צריך לאוקמי הא דר"ע בטבול יום דבית הפרס דרבנן, אלא לכ"ע
מיירי בטבול יום של תורה, לכן ר' יוחנן דס"ל דר"מ יליף מדר"ע ור"ח ע"כ לא ס"ל
מתני' מיירי בולד הטומאה דאורייתא, דא"כ איך יליף ר"מ מדבריהם וכמ"ש הש"ס,
ע"כ צ"ל לר' יוחנן דלר"מ איירי בולד הטומאה דרבנן, והא דמוקי ר"מ בדרבנן י"ל
דקשיא ליה לר"מ מאי הוסיפו טומאה על טומאתו דר"ח, הא תחלה נמי שני הוי, ור"מ
לא רצה לדחוק בולד ולד, דהא בולד הטומאה תנן לכן מוקי בולד דרבנן, והיינו שנגע
בשר זה במשקין ונטמא מדרבנן ושפיר הוסיפו טומאה של דאורייתא על דרבנן, לכן
יליף לחמץ דרבנן נמי משם ור' יוסי לשיטתו דמשקין נמי דאורייתא, וע"כ בולד ולד
מיתוקמי, זה ס"ל לר' יוחנן, אבל בר קפרא ס"ל דמקרא מלא דבר הכתוב דאפילו
בקדשים אין עושה כיוצא בו, וא"כ ע"כ לא מיתוקמי בולד הטומאה דרבנן, דהא מהיכי
תיתי לן דטפי מסתבר לומר כמו באב הטומאה דהוא מדאורייתא, דומיא דהכי בולד
הטומאה נמי בדאורייתא איירי, דליכא למימר דהשתא דמוקמינן בולד הטומאה
דאורייתא צריכין למוקמי בולד ולד, זה אינו דהא גם אי הוי מוקמינן בולד הטומאה
דרבנן אעפ"כ צריך לאוקמי בולד ולד, דאל"כ מה הוספת טומאה איכא דליכא למימר
טומאה דאורייתא, דהא א"א לומר כן לרבא דס"ל דאפי' בקדשים אין עושה כיוצא בו
א"כ ליכא הוספת טומאה דאורייתא כלל, וכיון דגם אי מיתוקמי בולד הטומאה דרבנן
אפ"ה צ"ל בולד ולד, א"כ מהיכי תיתי לן לומר בולד הטומאה דרבנן, לכן שפיר פריך
סתמא דהש"ס הוא רבינא נימא קסבר ר"מ בולד הטומאה דרבנן בתמיה דמהיכי תיתי
לן לומר כן, ופי' רש"י דס"ל לההוא מקשה כמ"ד אין אוכל כו' אפילו בקדשים, והיינו
כדפי' דסתמא דהש"ס דהוא רבינא הוא ס"ל דמהיכי תיתי לן לאוקמי בולד הטומאה
דרבנן, אבל לר' יוחנן לק"מ דאיהו ס"ל אפילו בתרומה עושה כיוצא בו כדפי' וע"כ ק"ו
בקדשים, א"כ משום הכי אוקי ר"מ בולד הטומאה דרבנן כדי דלא נצטרך לומר בולד
ולד וכדפי', ואם תאמר כיון דר"מ מוקי בולד ממש וטמא מדרבנן א"כ מנא לי' לר"מ
ללמוד ממנו חמץ, הא שאני התם דהיה טמא מדרבנן דהי' שני דרבנן, י"ל דס"ל לר'
יוחנן דבדרבנן אין לחלק כמ"ש התוספות, כל זה הוא שיטת רבינא והש"ס דילן: אבל
הירושלמי ורב אדא ע"כ לשיטתן צריכין להפך דר' יוחנן דס"ל מדבריהם דר"ע ור"ח,
ע"כ ס"ל בולד הטומאה דאורייתא, לכן ר"מ לשיטתו ור' יוסי לשיטתו, דר"מ קא קשיא
ליה מאי הוסיף ר' עקיבא היינו הך משום הכי סבר דר"ע איירי בטבול יום דבית הפרס

דרבנן, לכן יליף חמץ דרבנן מדר"ע, אבל ר' יוסי לשיטתו דס"ל דאוכל הנוגע בטבול: יום אין פוסל את הקודש אפילו מדרבנן, וא"כ י"ל דלעולם בטבול יום דאורייתא איירי ודקשיא לך מאי הוסיף ר"ע, התם טמא היה מתחלה לפסול את הקודש, משא"כ בשמן טבול יום דלא הי' טמא לפסול את הקודש, לכן כיון דצ"ל לר' יוסי דבטבול יום דאורייתא מיירי לכן לא מצוי למילף משם, ור"מ לשיטתו דס"ל אוכל שנגע בטבול יום פוסל את הקודש, לכן שפיר קא קשיא לי' לר"מ מאי הוסיף ר' עקיבא אלא ע"כ בטבול יום בית הפרס דרבנן: והשתא אתי שפיר לשון הירושלמי בדר' יוחנן וז"ל מדברי ר"ע ור' חנינא וכו' דמהפך דברי ר' עקיבא לר"ח, ולמ"ש אתי שפיר דעיקר לימודו של ר"מ מדר"ע דאיירי בטבול יום דרבנן מיני' יליף לחמץ דרבנן, אלא מדר"ע י"ל דאיירי בטבול יום דאורייתא, לכן איצטריך נמי דר"ח ואז קשה א"כ מאי הוסיף ר"ע וכדפי', אלא מזה מוכח דר"ע איירי בבית הפרס דרבנן ומיני' יליף לחמץ דרבנן אבל בר קפרא ס"ל כרבא החולק על ר' יוחנן, וס"ל בין ר"מ ובין ר' יוסי ס"ל דמדרבנן פוסל את הקודש ולפ"ז ליכא למימר דפליגי בהכי, לכן מוקי לה בולד הטומאה דרבנן וע"כ גם בטבול יום דבית הפרס דרבנן, והא דהוסיף ר"ע צ"ל דהתם מיירי בולד ממש והי' שני דרבנן, משא"כ בדר"ע היה שלישי דרבנן, ולפ"ז מדהוסיף ר"ע זאת ש"מ גם בדרבנן יש לחלק בין קיל לחמירא, וא"כ קשה מנא לי' לר"מ למילף משם הא בדר"ע ובדר"ח היה טמא לפסול את הקודש אלא ע"כ מדברי ר"א ור"י, נמצא דהירושלמי ע"כ צ"ל דר' יוחנן ס"ל בולד הטומאה דאורייתא, דאי הוי מוקים לה בולד הטומאה דרבנן א"כ גם טבול יום דר"ע איירי בבית הפרס דרבנן כדמוקי לה בירושלמי למ"ד וולד דרבנן, וא"כ מאי הוסיף ר"ע, וע"כ צ"ל שם היה שני דרבנן וכדפי', וא"כ מדהוסיף ר"ע ע"כ דבדרבנן יש לחלק וא"כ מנא ליה לר"מ ללמוד משם, הא שם טמא לפסול את הקודש מדרבנן, כיון דע"כ מוכח דבדרבנן נמי יש לחלק, דאל"כ מאי הוסיף ר"ע, לכן צריך הירושלמי לומר דר' יוחנן ס"ל בולד הטומאה דאורייתא, ור"ע הוסיף דבית הפרס דרבנן וע"כ שפיר י"ל דבדרבנן אין לחלק ויליף ר"מ מדר"ע, וכיון דע"כ ר' יוחנן סבר בולד הטומאה דאורייתא ע"כ בר קפרא ס"ל בולד דרבנן, ולפ"ז ע"כ צ"ל דבר קפרא מודה בקדשים דעושה כיוצא בו, דאל"כ מהי תיתי לן לאוקמי בולד דרבנן, אע"כ כי היכי דלא תדחוק לשנויי בולד ולד אלא בולד ממש ותוספת טומאה דנעשה דאורייתא, הרי מבורר דבקדשים עושה כיוצא בו, ורבא ס"ל כבר קפרא כדפירשתי, הרי שיטת רב אדא בר אהבה דל"פ אביי ורבא אלא בתרומה, אבל בקדשים לכ"ע עושה כיוצא בו: סוף דבר רבינא וש"ס דילן דמוקי לה בנר של מתכת ע"כ ליכא למימר דר' יוחנן ס"ל בולד הטומאה דאורייתא, דא"כ איך יליף ר"מ, דליכא למימר כמ"ש בירושלמי דקשיא לי' מאי הוסיף ר"ע, הא שפיר הוסיף ר"ע כיון דמיירי ר"ע בנר מתכת ע"כ מוקי בולד דרבנן, וכיון דר' יוחנן מוקי הכי ע"כ בר קפרא הוא דמוקי בולד דאורייתא, ולפ"ז ע"כ ס"ל לרבא מקרא מלא דבר הכתוב דגם בקדשים אין עושה כיוצא בו דהא נתברר דרבא כבר קפרא ס"ל, אבל הירושלמי דהוא שיטת רב אדא ב"א, ע"כ ס"ל דר' יוחנן מוקי לה בולד דאורייתא, וא"כ ע"כ בר קפרא הוא דמוקי לה בולד דרבנן וה"נ ס"ל לרבא כדפי', דרבא ס"ל כבר קפרא ומדמוקי לה בולד דרבנן ע"כ מוכח דס"ל דבקדשים עושה כיוצא בו, והיינו דמשמע לי' (דבקדשים יש קרא אבל תרומה מהיכי תיתי) דמתני' איירי בולד ממש והוספת טומאה

דאורייתא, הרי מבורר טעם אביי דלעיל וטעם פלוגתייהו דרב אדא ורבינא אליבא דרבא, דשניהם ס"ל דרבא כבר קפרא ס"ל, אך בזה מחולקים דרבינא דהוא ש"ס דילן ורב אדא קיימי בשיטת ירושלמי, וזה ברור לפענ"ד והוא האמת לדעתי: וע"כ מתורץ מה שהקשה התוספות בד"ה התם פסול דשאני בדר"ע דפוסל את הקודש מדרבנן: שם בד"ה ולד טומאה דרבנן כו' הקשה הר"י מאורליינש כו עד עיבור צורה עכ"ל, ולפע"ד היה נראה לתרץ פי' רש"י דודאי לא בא ר"ח להעיד על נותר ששורפין עם טמא, דאז לא הוה תולה בנטמא בולד הטומאה אלא הוי מעיד ששורפין נותר עם טמא, אלא ודאי קודם עיבור צורה מיירי כיון דנגעו זה בזה מיד נטמא בשר זה טומאה גמורה ששורפין עליה מיד, והא דמוסיפין טומאה על טומאתו לכתחלה משום שסופו לאיבוד, ולא גרע מחמץ בד' וה' דפי' רש"י לקמן דיכולין לטמא אותו, וכאן גם התוס' החולקים שם על רש"י מודים, דהתם אפשר ימצא להם אוכלין הרבה, אבל כאן א"א לאכלו וסופו וודאי לאיבוד, וע"כ מתורץ נמי מה שהקשו בד"ה דמדאורייתא כו' איך יליף פסול מטמא, די"ל דאיסור חמץ חמיר מטומאה זו, דהא חמץ שורפין מיד וזה אין רשאי לשרוף מיד ואפ"ה מטמאין אותו כ"ש חמץ, והא דפי' רש"י כאן בכלי שנטמא במשקין, משום דאין לומר דמשקה היה ראשון והאוכל שני ונגע בבשר זה דאז אפילו מדרבנן לא נטמא, דדוקא שני אוכלין קדשים מטמאין זא"ז מדרבנן דומיא דלחם ונזיד דנבואת חגי לשיטת רש"י דיליף זה משם כדפי' לעיל, ואם השני משקין, א"כ בשר זה שני דרבנן ומאי הוספת טומאה איכא למ"ד אין אוכל מטמא אוכל בקדשים, דהכי ס"ל לסתמא דהש"ס כדפי' רש"י דהמקשה זה הכי ס"ל דאין אוכל מטמא אוכל אפילו של קודש, וע"כ צ"ל בכלי שנטמא במשקין, לכן אתי שפיר דקאמר הש"ס נימא קסבר ר"מ כו' ולד הטומאה דרבנן כו', דלכאורה הא באמת ר' יוחנן מוקי לה הכי, אבל לפי מ"ש י"ל דר' יוחנן מוקי דולד הטומאה עצמו מדאורייתא דומיא דאב הטומאה אלא דבשר זה נטמא בולד הטומאה מדרבנן, אבל כאן צ"ל דולד עצמו הוא דרבנן והוא כלי שנטמא במשקין וזהו דוחק בעיני הש"ס ועמ"ש לעיל עוד דרך אחר: רש"י בד"ה ואם לאו כו' אלמא לר"י כו' ובד"ה ממחלוקתן של ר"א ור"י עכ"ל, לכאורה היה נלע"ד לפרש דודאי זה א"א למילף משם, דשאני התם דבלא"ה יטמא ממילא, אבל לטמא תרומה שלא יטמא ממילא מנא לי', אלא ה"ק דהא שם אף שתרד ותטמא לא יטמא רק מדרבנן, דהא טומאת משקין לטמא אחרים מדרבנן, דהא ס"ל לר"א ולר"י בסוטה דף ל' (ע"א) דאין שני עושה שלישי בחולין וע"כ לא דרשי יטמא, וא"כ לדידהו משקין לטמא הוא מדרבנן, ואפ"ה מטמאין אותן בכלים טמאין דמטמאין מן התורה, ומי לא עסקינן דחולין טמאים הן שניים ואחר שתרד תהא התרומה פסול ומטמאין אותו בכלי דהכלי הוא ראשון ונעשה תרומה שני, ש"מ דפסול דרבנן עושין שני דאורייתא וה"ה לחמץ, ואתי שפיר דנקט ממחלוקתן של ר"א ור"י דגם מדר"א נשמע, דע"כ גם לר"א אם כבר נטמא בחולין מטמאין גם בכלים, אך דלפ"ז לא אתי שפיר הא דאמר לקמן נימא קסבר ר"י אב הטומאה עי"ש, אך לפי' ר"י בתוס' שם שפיר נוכל לפרש כאן כדפירשתי, הנלע"ד בסוגיא זו כתבנו וה' יראנו נפלאות מתורתו: דף כב בתוס' ד"ה אותו כו', יש לתרץ קושייתם דאי מדאצטרך לכלב תשליכון ה"א דלא תאכל במשמע הנאה כמו אכילה.

ואיכא לאו גמור בהנאה, קמל"ן דאין במשמע לא תאכל אלא אכילה אבל הנאה ילפינן מן המיעוט אותו אתה משליך כו', ואי אתה משליך כל איסורין והוי לאו הבא מכלל עשה דהוי עשה, וע"כ א"ש הא דפסק הרמב"ם (פ"א מהל' חמץ ומצה) כחזקיה ואפ"ה פסק דאין לוקה בנהנה מחמץ בפסח, משום דקשיא ליה דהל"ל איכא בינייהו בין חזקיה ובין ר' אבהו מלקות דהנאה, אלא ע"כ גם לחזקיה אין כאן לאו גמור בהנאה ועמ"ש לקמן: שם בד"ה ור"ש נמי כו' הקשה ריב"א כו', הקשה הר"י כו', עכ"ל, לכאורה י"ל דסתם מתניתין אתיא כר"מ דס"ל מותר ליתן לגוי, וס"ל לר"מ פרק ג"ה דף ק' (ע"א) דיש בגידין בנותן טעם ועמ"ש לקמן: בא"ד דלכאורה נמי לא אתי חזקיה כר' מאיר כו' עכ"ל, יש לדקדק לכאורה על התוס' דהא לקמן במסקנא (דכ"ג ע"ב) אמר חזקיה ור' אבהו במאי פליגי כו', חזקיה נפיק ליה מלא יאכל ור"א נפיק לי' מנבילה וקשה הא, חזקיה מודה דלר"מ נפיק מנבילה אלא דפליגי בדר"י, וא"כ הכי הל"ל ור"א נפק ליה מאותו כיון דפליגי רק בדר"י, ותו דלקמן אמר דפליגי בשור הנסקל אליבא דדברי הכל, מבואר דגם לר"מ פליגי, ותו דנלע"ד דשפיר י"ל דגם בדר"מ ור"ש פליגי חזקיה, ור"א חזקיה סבר דגם אליבא דר"מ ור"ש דרשינן הקרי דלא יאכל, ואפ"ה איצטריך היתר הנאה דנבילה, דמיני' ילפינן דגם לא יאכלו דגיד הנשה איסור הנאה במשמע מדאיצטרך היתר הנאה בנבילה, ודקשיא לך למה לי הקרי דלא יאכל בשור הנסקל וחמץ, י"ל, אי לאו הקרי דלא יאכל בשור הנסקל וחמץ ה"א הא דנבילה איצטריך לשור הנסקל וחמץ, אבל גיד הנשה ילפינן ק"ו מחלב דשרי בהנאה כדאמר לקמן, אבל השתא דכתיב בהו לא יאכל ע"כ הא דנבילה מייתר לגיד הנשה דאיסור בהנאה, אבל ר"י לשיטתו דגיד הנשה מותר בהנאה ע"כ הא דנבילה לדברים ככתבן הוא דאתי, ע"כ נלע"ד דוודאי גם התוס' סוברים דלהמסקנא דסוגיא גם לר"י ור"ש אליבא דחזקיה ס"ל דרשא דלא יאכל וכדפי', וע"כ אתי שפיר הא דאמר לקמן דפליגי בשור הנסקל אליבא דד"ה, וכן אמר ור"א נפיק ליה מנבילה הרי דגם לר"מ פליגי, אך דבתחלת הסוגיא דסבר הש"ס דלמ"ד אין בגידין בנ"ט ליכא למישרי גיד הנשה בהנאה, ולא אסיק אדעתיה דאיכא ק"ו בגיד הנשה מחלב כדלקמן, לכן עכצ"ל דקודם המסקנא הוי ס"ד דחזקיה ור"א לא פליגי אליבא דר"מ, וזה שכתבו התוספ' בצחות לשונם דלכאורה לא אתי כר"מ כו', ר"ל לכאורה קודם המסקנא צ"ל דחזקיה לא קאי אליבא דר"מ כדפי', אבל להמסקנא וודאי גם חזקיה אליבא דר"מ נמי קאי וכדפי' והשתא אתי שפיר הא דהקשו התוס' לעיל למה לי אותו תיפוק ליה מדאיצטריך לכלב תשליכון, ולא תירצו דאתי למימר דאין איסור הנאה בלאו אלא עשה דהוי לאו הבא מכלל עשה וכדפי' לעיל, משום דא"כ קשיא דלפ"ז ע"כ הא דר' אבהו דאמר לא תאכל גסהנאת במשמע, ע"כ לר"מ קאי ולא לר"י, דהא לר"י אין במשמע לא תאכל רק אכילה, וא"כ מנלי' להש"ס לעשות פלוגתא בין חזקי' לר' אבהו דהא חזקיה ע"כ לר"י קאי ור"א ע"כ לר"מ קאי אלא ע"כ ר' אבהו גם לר"י קאי, דגם לר"י הוא לאו גמור, לכן הקשו שפיר אותו למה לי, אבל למסקנא דסוגיא די"ל חזקי' ור"א גם אליבא דר"מ פליגי כדפי', ודאי שפיר י"ל דלר"י אותו הוא לאו הבא מכלל עשה ור"א קאי לר"מ: ותדע דע"כ צ"ל דאותו אתי לאשמעינן דהוא לאו הבא מכלל עשה לר"י למסקנא, דאל"כ קשה למה לי אותו לר"י תיפוק לי' מדאיצטרך נזרו ותרומתכם וקצירכם ולכם, דלר' אבהו נפקא מינייהו היתר הנאה, מדאיצטרכו כל

הני להיתר הנאה ש"מ דלא תאכל הנאה במשמע, אלא וודאי אותו אצטריך דאין בהו לאו כ"א עשה דאותו הוא מיעוט, והשתא מיושב הא דהקשו ריב"א וכן הר"י בא"ד, ולא תירצו דסתם מתני' ר"מ היא דהתיר ליתן לגוי מתנה, וכן ס"ל לר"מ פ' ג"ה יש בגידין בנ"ט כדפי' לעיל, אבל לפי מ"ש ע"כ סבר ר"מ ג"ה אסור בהנאה לחזקיה דאל"כ למה לי היתר הנאה דנבילה לחזקי' כדפי', והשתא להמסקנא דאת חזקי' לכ"ע אתי שפיר תמיהת התוס' לקמן ד' כ"ג (ע"א) בד"ה שאני התם כו', כל זה ברור: שם בד"ה חולין שנשחטו בעזרה כו' א"א לפרש בע"א כו' עכ"ל נ"ל לפרש כוונת התוס' ע"פ מ"ש לעיל דבשלמא למאי דקיימינן השתא דחזקי' ור"א לא פליגי אליבא דר"מ אלא אליבא דר"י, א"כ ע': אותו אתי למימר דבשאר איסורין הנאה בכלל לא תאכל, לכן שפר י"ל לאו דאורייתא לאסור בהנאה, דמסתבר יותר למימר דאותו ממעט שאר האיסורין הנאמר בהם לא תאכל דגם איסור הנאה במשמע, משא"כ חולין בעזרה דלא כתיב בי' לא תאכל, אבל להמסקנא דקשה למה לי אותו תיפוק לי' מדאיצטרך למכתב נזרו ולכם וכל הנהו קראי למישרי בהנאה, ע"כ צ"ל דאותו הוא לאו הבא מכלל עשה והוי מיעוט, א"כ ע"כ צ"ל דחולין בעזרה לאו דאורייתא, דאל"כ מהיכי תיתי לא נמעט מאותו נמי חולין בעזרה, כיון דלהמסקנא צריך לומר דאין הנאה במשמע דקרא, וזה ראייה ברורה למה שפירשתי לעיל בכוונת התוס' שם: רש"י בד"ה אותו אתה כו' עד ונכבד הכלב כו' ובד"ה ור"מ כו' עכ"ל, נ"ל דס"ל לרש"י דוקא לר"י צ"ל האי סברא דאיצטרך למצוותו, דאל"כ קשה אותו למה לי, וכיון דלר"י מוכרח לומר כן, לכן א"א למילף כל האיסורין מדאיצטרך היתר נתינה ומכירה בנבילה, די"ל דאיצטרך לאשמעינן הא דאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה וכיבדה לכלב מלגר ונכרי, דנבילה לגר וגוי וטריפה לכלב, אבל לר"מ אין צריך לומר סברא זו, דלמצוותו ע"כ לא ס"ל האי סברא לר"מ, לכן שפיר יליף כל האיסורין מדאיצטרך בנבילה היתר הנאה, והשתא אתי שפיר הא דפרש"י לקמן דלחזקי' איצטרך לר"מ להקדים, משום דלחזקי' ס"ל דלכ"ע אית להו האי סברא דאיצטרך למצוותו, לכן גם בנבילה איצטרך להא, ע"כ י"ל או להקדים.

דאי לא כתיב או לא הוי דרשינן למצוותו, אלא הוי אמינא דאתי שאין צריך להקדים, ועמ"ש ע"פ"ז לקמן: שם בד"ה חולין שנשחטו בעזרה כו' בפ"ב דקידושין עכ"ל, לכאורה דברי רש"י תמוהין וסותר למ"ש רש"י עצמו בפ"ב דקידושין (שם), דפי' שם לאו דאורייתא לא שחיטתו ולא אכילתו עיי"ש, ולמ"ד דאורייתא פי' שם עיקר איסורו דאורייתא עיי"ש: וע"כ נלע"ד דקשי' לי' לרש"י ע"פ שטתו דפרשתיו לעיל בסמוך דלחזקיה א"ל דגם לר"מ י"ל להקדים איצטרך ולכ"ע לא ילפינן מנבילה.

א"כ תקשה לחזקי' מדר"ש דאוסר ג"ה בהנאה. ועכצ"ל דס"ל לרש"י דילפינן מאותו כל האיסורין, ואי לאו קרי דלא יאכל בשור הנסקל וחמץ סד"א אותו אתי למעט שור הנסקל וחמץ, אבל ג"ה ילפינן ק"ו מחלב דשרי בהנאה.

לכן איצטרך לא יאכל בשור הנסקל וחמץ, ע"כ אותו איצטרך לג"ה, וכיון דס"ל לר"ש ג"ה ילפינן מאותו ע"כ ס"ל לר"ש חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא, לפ"ז קשה לרש"י דהא ר"ש ס"ל בפ"ב דקידושין חולין בעזרה דאורייתא, לכן פירש"י כאן לאו דאורייתא היינו איסור הנאתו, ושם פירש דלר"ש עיקר איסורו דאורייתא לכן אין

קידושיו קידושין, כמ"ש הרא"ש שם, וליכא לאקשוויי מנלי' לרש"י הא, אימא דילפינן מנבילה לר"מ ולר"ש כמו לר' אבהו, ואיצטריך הקרי דלא יאכל בשור הנסקל וחמץ למי זר דנבילה איצטריך לגיד הנשה דלא נילף ק"ו מחלב כדפי', י"י דהוי קשה לרש"י קושית ריב"א והר"י בתוס' ד"ה ור"ש כו' דמר נ"י ע"כ דלא כר"י אתיא, ועכצ"ל דאתיא מתני' כר"מ כדפי', לכן עכצ"ל דלר"מ ס"ל ג"ה מותר בהנאה וזה ברור ועוד נ"ל לתרץ פי' רש"י דבזה מתרץ קושית הרשב"א בתו' ד"ה חולין כו' הא דבת"כ איצטריך מיעוט לחולין שנשחטו בעזרה דאינו בשריפה מכלל דאסור בהנאה מן התורה, אבל לפירש"י לק"מ ע"פ מה דאתא לקמן דף כ"ד (ע"ב) דיליף דבשר בחלב.

אסור בהנאה מק"ו מערלה שלא נעבדה בו עבירה ואסור בהנאה ק"ו בב"ח דנעבדה בו עבירה, והקשו התו' פ' כל הבשר דף קט"ו ע"ב מה לערלה שכן בשריפה, ותירצו דילפינן מחמץ לרבנן דר' יהודה דאין חמץ בשריפה דוקא, ולר' יהודה דס"ל דחמץ בשריפה דוקא ילפינן גם שריפה מק"ו משם עיי"ש, לכן כאן דקיימינן בדר' יהודה דס"ל חמץ בשריפה דוקא לכן אי לאו המיעוט דבת"כ, סד"א למילף חולין בעזרה דנעבדה בו עבירה מערלה דאסור בהנאה וגם שריפה הוי ילפינן משם, אבל השתא דנתמעט משריפה תו ליכא למילף יושם, דמה להנך שכן בשריפה לכן חולין בעזרה שרי בהנאה מן התורה, ומזה מוכרח רש"י לפרש דחולין בעזרה מן התורה אסור באכילה, דאל"כ קשה למה לי למעטו בת"כ ש משריפה, דהא ליכא למילף חולין בעזרה משם כנ"ל, די"ל חורש בשור וחמור יוכיח כמ"ש התוס' לקמן דף ד"ד שם, וחורש בשור וחמור ילפינן ק"ו ממעשה שבת דשרי פ' כל הבשר (שם ע"א) אבל אי חולין בעזרה אסור באכילה ליכא לממר הכי.

דמה לחורש בשור וחמור שכן מותר באכילה כמ"ש התוס' לקמן דף ד"ד בד"ה אמרת ק"ו כו' עיי"ש: תוס' בד"ה והרי דם ובד"ה הרי מים ובד"ה ואימא כמים כו' עכ"ל, הנה התוס' הבינו דגה לר' אבהו ס"ל דהיקשא אתי לכדר' חייא ב"א דדם שאין נשפך כמים אינו מכשיר, ומ"מ יליף נמי להא מה מים מותרין כו' משום דאין היקשא למחצה: והוכיחו זאת מדפריך ואימא כמים הניסכים כו', דע"כ ר"ל מהכא לא מצינן למילף היתר הנאה דדם, וע"כ קא קשיא להו הא ע"כ להיתרא אתי וע"כ קרא דחיק ומוקי אנפשיה דבמים המותרים משתעי קרא דאל"כ קרא למה לי, אלא הוכיחו התו' דגם לרבי אבהו ס"ל דהיקשא אתי לכדר' חייא ב"א כדפי', וע"כ הקשו התו' אע"ג דדם קדשים כו' ולכן הוצרכו התו' תרץ דגילוי מילתא בעלמא הוא: ולפענ"ד נראה ברור לתרץ שלשה קושיות שהקשו התוס' בג' דבורים אלו, והוא דוודאי גס דם בכלל נבלה הוא כמבואר במס' שבת הביאו התוס', לכן לא פריך המקשה על' דם חולין דליתסר, משום שהוא בכלל נבילה שהותרה בהנאה והיא ודמה הותרה, אלא דפריך מדם קדשים דתנן אלו ואלו כו' דבדם קדשים איירי, והרי דם קדשי' אין בכלל היתר הנאה דקרא, דנבילת קדשים אסורה בהנאה, וע"כ אין בכלל לגר אשר בשעריך תתננה דקרא דהא אסורה בהנאה, ע"כ דם קדשים דיש לאו באפי נפשי' עלי' ליתסר בהנאה, ומשני דכתיב תשפכנו כמים וע"כ לקדשים איצטריך.

דאלו לחולין לא צריך קרא דהותרה בכלל נבילה. וע"ז פריך ואימא כמים הניסכים וקרא לחולין איצטריך דסד"א דשרי בהנאה הואיל ובכלל נבילה הותרה נמי דם, לכן איצטריך קרא לאוסרו והוציאו מכלל נבילה דקרא, וזה ברור וראיה לדברי דם הוא בכלל בשר מדאמר לקמן (ע"ב) בשור הנסקל את לרבות הנאת עורו ולא אמר לרבות דמו דסד"א בשרו אין דמו לא: ומהא דאיצטריך בשרץ לומר דמצטרפין דמו ובשרו לטומאה כדאיתא פ"ק דכריתות ותו מדאיצטריך בחולין דף קי"ז (ע"ב) למעט דם קדשים מאכילתו בטומאת הגוף והרי התם כתיב בשר זבח שלמים ש"מ דם בכלל בשר הוא וכ"ש דהוא בכלל נבילה דקרא.

זה נ"ל ברור ואמת: דף כ"ג בד"ה שאני התם כו', פי' דע"כ חזקיה כר"י הגלילי נמי אתי דאמר לקמן (ע"ב) דחזקי' ור"א פליגי בשור הנסקל לדברי הכל כו', ומ"ש מהרש"א א"כ קשה ל"ל קרא למישרי חלב לר"י הגלילי, לק"מ דאיצטריך משום דכתיב בחלב נבילה ואכוללא תאכלוהו ולמדו חז"ל יבא איסור נבילה ויחול על איסור חלב לכן אי לאו קרא דיעשה לכל מלאכה סד"א קרא לאסור חלב נבילה בהנאה אתי.

דהואיל ואיכא תרי איסורא החמירה התורה לאסרו בהנאה כדאמר לקמן אם אינו ענין לאכילה תנהו ענין להנאה עי"ש, ור"ע ס"נ דא"א לומר כן דבכלל היתר נבילה היא. ומכאן ראיה למ"ש לעיל דלהמסקא חזקי' ור"ע לכ"ע פליגו גם לר"מ ור"ש ודוק: שם ע"ב בד"ה ומה חלב כו' שור הנסקל כו' עכ"ל, תו הקשו התוס' בחולין דף ק"כ (ע"א) בד"ה חלב כו' דשם פרכינן מה לנבילה שלא הותר מכללו תאמר בחלב כו', וכאן לא פריך ר"י הגלילי ואמר אנן בבהמה קאמרינן עי"ש, ונ"ל לתרץ דוודאי לכ"ע פירכא זו שהותר מכללו פירכא גמורה היא בכל הש"ס, אך כאן בגיד הנשה לר"ש דס"ל ג"ה אינו נוהג בטמאה וכן קיי"ל, א"כ גם ג"ה הותר מכללו בבהמה טמאה לדידן וכן בעוף דאין נוהג בו ג"ה לכ"ע, לכן אמר ר' יוסי אנן בבהמה קאמרינן, פי' כיון דגם גיד הנשה הותר מכללו בבהמה טמאה ועוף אלא בחיה לא הותר ג"ה וחלב הותרה ואנן בבהמה קאמרינן, לכן אין בזה שום מעלה כיון דשניהן הותרו מכללן, וע"כ מתורץ נמי דל"מ למימר שור הנסקל ואיסורי הנאה יוכיחו דשאני התם שלא הותרו מכללן כלל תאמר בג"ה וחלב שהותרו מכללן: דף כ"ה רש"י בד"ה מנבילה כו' ויש מפרשים כו' הנך נמי לא מטמאן עכ"ל, ויש לתרין פירושם דהא דרשינן מבשר בשדה טריפה לעובר שהוציא ידו מבהמה שהאבר אסור כמ"ש רש"י לעיל דף כ"ב (ע"א) בד"ה ור"מ כו', ור"מ סבר פ' בהמה המקשה דף ע"ב במתני' דהאבר היוצא היא נבילה.

ואף דרבנן פליגי שם על ר"מ, מ"מ הא ע"כ הך ברייתא דצריכא למילף מכלאי הכרם ע"כ לר"מ אתי, דאי לרבנן בלא כלאי. הכרם ה"מ למילף משור הנסקל כמ"ש התוס' בד"ה מה לחמץ כו', דאין לומר מה לשור הנסקל שלא היה לו שעת הכושר, ור"ל משום דאסור בחייו משום אבר מן החי, הא מ"מ מציינו למילף משור הנסקל שהוא בן פקוע כמ"ש התוס' בב"ק דף מ"א (ע"א) בד"ה איני יודע דאיהו ה"ל שעת הכושר, אלא ע"כ צ"ל הא דצריך הברייתא למילף מכלאי הכרם, היינו אליבא דר"מ דס"ל בחולין דף ע"ד במשנה דבן ט' חי לא נותר בשחיטת אמו.

ולדידיה לא משכחינן שור הנסקל דליהוי ליה שעת הכושר, מש"ה צריך למילף מכלאי הכרם, ע"כ פריך לר"מ איך אפשר למילף מכלאי הכרם כו', וכיון דעיקר קושייתו קאי לר"מ לכן קרי ליה שפיר נבילה, דלר"מ אבר היוצא דמיירי ביה קרא דבשר בשדה טריפה הוא נבילה כדפי': דף כ"ח ע"ב גמרא איבעית אימא מדסמיך ליה היום כו', הרא"ש נדחק למה בלאחר זמנו פסקינן כר"ש ובלפני זמנו כר"י: ול"ג דמשום הכי מתרץ הש"ס כאן שני תירוצים, דהתירוץ הראשון צ"ל אליבא דרב דפסק לקמן (דכ"ט ע"ב) כר' יהודה, לכן א"א לתרץ אליביה כתירוץ האי אי בעית אימא, דהא לדידן דקיי"ל דדרשינן סמוכין בכל התורה תקשה הא מיבעיא חד קרא לכדר' יוסי הגלילי וא"כ מנלן איסור דלאחר זמנו לדידן.

לכן משני דהא דר"י הגלילי ילפינן מדסמיך ליה היום ואין צריך קרא יתירא להכי, אבל אליבא דרבא דפסק לקמן (שם) בלאחר זמנו כר"ש, קשה הא אנן קייל"ן הלכה כר"י לגבי ר"ש, לכן לרבא ע"כ צ"ל כתירוץ האי אי בעית אימא ר' יהודה לטעמיה קרא לכדר"י הגלילי ולא אייתר לן אלא חד קרא ומוקמינן ליה בלפני זמנו, אבל אחר זמנו שרי לדידן, וזה ברור, ועמ"ש בס"ד דף מ"ג עוד טעם נכון ע"ז: דף כט ע"ב רש"י בד"ה ה"ג דכ"ע אין פודין כו', נ"ל מלשון רש"י דכתב כלומר לגוים וכו', וכן מדלא כתב רש"י כן לעיל בדברי ר"א בר רבא דאמר נמי דכ"ע אין פודין, משום דכאן הוי קשה לרש"י כיון דלר"י הגלילי מעל ע"כ ס"ל דפודין ולפ"ז ע"כ צ"ל דהא דאמר לכ"ע אין פודין ר"ל דלגוים לכ"ע לא מזבנינן, דאפי' מ"ד פודין היינו ישראל פודאן ע"כ בשעת פדיה לא מינכר ביזוי הקדש כל כך, דיש מקום לומר שרוצה לוותר עם ההקדש ופודאן כדי לקוברן אחר כך, אבל למיזבן לגוים דקודם הפקעת קדושתו מינכר בזיונו, זה לכ"ע אסור, ודומה לזה כתבו התוס' בשמעתין לחלק בין אי חזי לאכילה אי לא וע"כ מטעם זה עיי"ש, נמצא דנא ס"ל לרש"י סברת התוס' אלא ס"ל למ"ד אין פודין גם להסיק תחת תבשילו אסור, אלא דכאן ס"ל כמ"ד פודין אך למיזבן לגוים לכ"ע אסור כדפירשתי: והשתא אתי שפיר מה שיש לתמוה תמ' גדולה על רש"י דפי' לעיל בדברי רב יוסף בלישנא קמא דאליבא דר"ש לא פליג כי פליגי אליבא דר"י הגלילי עיי"ש, ותמיה אדרבא להיפך הוא, דאליבא דר"י הגלילי א"א לאוקמי פלוגתייהו, דלכ"ע יכול להסיק תחת תבשילו ואליבא דר"ש שפיר מיתוקמי פלוגתייהו דלמ"ד פודין יכול למכרו לגוים, אבל למ"ש ניחא.

אבל לשטת התוס' באמת צריך לעיל לפרש להיפך מפ' רש"י, ותמיה על מהרש"א שנדחק בזה ולא פי' כן: תוס' בד"ה אין פודין כו' רב אשי אמר דכ"ע כו' עכ"ל, ולעד"נ לפרש הסוגיא בע"א, וזה דע"כ צ"ל בהא דאמר כאן דלמ"ד חמץ אחר הפסח שרי בהנאה הוי דבר גורם לממון ולאו הממון דמי, ולכאורה קשה מאי שנא מסחורה שאין עומד עתה להנות ממנו ואינו ראוי רק אחר כמה ימים, או פירות העומדים באילן ואינן ראויין עדיין לאכילה עד שיגדלו ויתבשלו באילן, ואפ"ה קונים אותן בני אדם מיד כיון שעומד להנות ממנו אחר ימים וזה ממון גמור הוא, וצ"ל שאני התם דראוי ליתן בעדו ממון מיד ולשהות ברשותו עד שיוכל להנות ממנו, לכן מקרי ממון גמור.

כיון שנותנין בעדו ממון מיד, אבל זה החמץ אי אפשר לפדותו. עתה משום דאז יהיה חמץ שלו ויעבור בב"י, לכן כיון שאין נותנין בעדו ממון מיד לא הוי ממון: והשתא לפ"ז אתי שפיר דלרבנן מש"ה לא מעל, דעתה אי אפשר לפדותו משום דאז יעבור בב"י ואין לומר הא אפשר לפדותן מיד ולבטל החמץ דלא יעבור בב"י, דהא אי אפשר לבטל החמץ תוך הפסח דלאו ברשותיה קאי לבטלו דאסיר בהנאה כדאמר לעיל דף ו' (ע"א) דאחר זמן איסורו לאו ברשותיה קאי לבטלו, וע"כ כיון שא"א לפדותן תוך הפסח הוי גורם לממון ולא ממון אבל ר"י הגלילי ס"ל דתוך הפסח שרי בהנאה, ע"כ גם תוך הפסח יכול לבטל החמץ שלא יעבור בב"י, דהא החמץ קאי ברשותו לבטלו כיון דשרי בהנאה, וכיון דיכול לבטל החמץ תוך הפסח לר"י הגלילי.

לכן הוי חמץ של הקדש ממון, גמור, דהא מיד יכול לפדותו כדי לשהותו עד אחר הפסח, או למכרו לישראל אחר כדי לשהות עד אחר הפסח ולאכלו אז. אך כדי שלא יעבור בב"י יבטלנו מיד להחמץ ואי משום שלא יאכלנו, יעשה מחיצה תחלה בפני החמץ קודם הפדיה כדאמר לעיל דף ו' או להורידן לבור כדאמר דף נו', וכיון דיש תיקון שיאכלנו אדם יכול נמי לפדותן כדי להסיקן תחת תבשילו כיון דחזי לאדם כמ"ש התוס' לכן לר"י הגלילי מעל, זה ברור: בא"ד וכה"ג אמר בע"ז כו' עכ"ל, צ"ע הא ר"י פליג שם וס"ל דלא חיישינן דהגוי לא ישחטנו וכוותיה קי"ל וכן פסקו הפוסקים שם, לפ"ז למה אוקמי מ"ד מעל כר"י הגלילי, ה"ל לאוקמי אליבא דהלכתא כרבנן וכר"י דלא חייש שם לכן יכול לזכור לגוי ע"מ שיסיקנו הגוי תחת תבשילו ולכן מעל, לכן לדעת כל הפוסקים א"א לפרש פי' ר"י כאן, וצ"ע, אבל פירושי הנ"ל דוא נכון: שם בגמרא שלא בזמנו מותר כר"ש הטור פסק דאחר זמנו בעי' ס' והאריך המ"א להקשות על הטור ס"ס תמ"ז, ואני בררתי שם בס"ד דדעת הטור ברורה ואין חולק עליו לדידן עיי"ש: דף לב ע"ב בד"ה ואין כו' אע"ג דכתיב ונתן כו' עכ"ל, ובד"ה ההוא מיבעיא ליה כו', ולענד"נ לפרש ודאי בכל התורה נתינה הוא אפי' פחות משהו פרוטה, וכאן יליף מדכתיב ויסף חמישיתו עלי דהוא לשון ציווי ה"ל למיכתב נמי ויתן לכהן את הקודש, דכה"ג מדקדק הש"ס ר"פ נערה דף.

מ"ב גבי ונתן לאבי הנערה כו', אלא מדכתיב ונתן לשון עבר ש"מ דבעינן כאן נתינה גמורה דהוא שוה פרוטה, וסד"א קודם נתינה שאז הוא חולין יהי' שוה פרוטה, אבל אחר נתינה שנעשה תרומה דתרומה יותר בזול מחולין לא בעינן שוה פרוטה, לכן כתב ונתן לומר אחר הנתינה שנעשה תרומה אז בעינן שיהא שוה פרוטה, ות"ק סבר דמיבעיא ליה בראוי להיות קודש למעוטי אוכל תרומת חמץ בפסח דאם ישלם דוגמתו בפסח אין ראוי להיות קודש שצריך ק לשורפו, לכן אי כתב ויתן לא הוי ממעטינן להא מינה דהא ראוי התשלומין להיות קודש.

והיינו אחר שיפרישנו ישהנו בידו עד אחר הפסח ולא יעבור בב"י כיון דתרומה אינו שלו אלא של כהן כדלקמן דף מ"ו (ע"ב) ולר"ש שרי אחר הפסח, לכך איצטריך למיכתב ונתן דאחר הנתינה ליד הכהן בעינן שיהא ראוי להיות קודש, וכאן אחר שנתנו ליד הכהן בפסח צריך הכהן לשורפו שלא יעבור עליו בב"י לכן אחר שנתנו ליד הכהן אין ראוי להיות קודש כו': דף לג בד"ה אף מעילה בכזית תימא לר"י כו' עכ"ל, לדעת ר"י קשה

עוד לרב נחמן למה לי' למיפרך מהא דאינו מתעסק כמתעסק כו', יותר ה"ל למיפרך בענין שהתחיל כבר והל"ל מה לשאר מצות שכן פטור בפחות מכזית מקרבן תאמר במעילה דחייב בקרבן אפי' בפחות מכזית.

וע"כ צ"ל דלאו פירכא הוא דבשאר מצות לא נתחייב בקרבן על הנאה בלא אכילה, לכן פחות מכזית דלא מקרי אכילה לא מחייב, אבל מעילה דחייב בהנאה דשוה פרוטה אפי' בלא אכילה כלל, דילפינן מע"ז וסוטה לחייב בנהנה ולא חיסר כדאי' מעילה דף י"ח לכן אפי' אוכל פחות מכזית לא גרע משאר הנאה וחייב, אבל לאבא שאול פריך שפיר שחייב מיתה במעילה פחות מכזית, ולגבי מיתה ע"כ אכילה בעינן דהא לא חייב מיתה במעילה בשאר הנאות אלא באוכל, ואפ"ה חייב מיתה באכילת פחות מכזית: ולפ"ז גם תמיהת ר"י מתורץ בהכי דלא שייך למילף מעילה מתרומה בזה, דבתרומה בעינן אכילה ופחות מכזית לא מקרי אכילה כלל, אבל מעילה ילפינן מע"ז וסוטה דנהנה ולא חיסר חייב, ע"כ אף אם נהנה מן פחות מכזית קודש פשיטא דחייב, דבנהנה בלא אכילה לא שייך לחלק בין כזית לפחות מכזית, לכן גם באכילה פחות מכזית חייב, דהא עכ"פ נהנה ממנו, ובוודאי לא גרע אכילה משאר הנאות דלא בעי כזית, וזה פשוט וברור: דף מב בד"ה ואלו עוברין כו', נ"ל לתרץ קושיות ר"ת על רש"י, ועפ"ז מתורץ נמי מה שתמהו התוס' בגמר דמ"ג בד"ה מאן תנא כו' מנלן דנוקשה הוי חמץ בלחמי תודה.

וזה דודאי אין צריך ריבוי לנוקשה דסברא הוא דהוי חמץ גמור הן לענין בל יראה והן לענין לחמי תודה, אלא לענין אכילה דחמץ סד"א כיון דנוקשה לאו בר אכילה הוא בטלה דעתו, כדאמר לקמן בכוחת אי בעיניה דקא שריף ליה בטלה דעתו כו' ע"ש, לכן קמ"ל דאיהו אחשבי' באכילתו, וזה מבואר בלשון רש"י בכל הסוגיא דחמץ נוקשה לא גרע משאר חמץ, ואפי' ריבוי לא הוי צריך אלא משום דלאו בר אכילה הוא לענין חיוב על אכילתו, אבל לענין בל יראה ותודה לא צריך ריבוי דפשיטא דחמץ הוא.

והשתא א"ש הא דפריך מאן תנא דנוקשה וע"י תערובות בלאו אסיפא דהרי אלו באזהרה, ולא פריך ארישא דאלו עוברין מאן תנא, אלא וודאי לענין בל יראה פשיטא דלכ"ע עוברין כדפי', וכ"מ ברמב"ם דכתב דעובר בב"י בתערובות חמץ ולא הביא שום ריבוי, ואל באכילה הביא ריבוי הרי כדפי', והא דאין מחמיצין בתפוחים היינו לכתחילה דכיון דאין ראוי לאכילה ואנן בעינן כדרך המלכים אוכלין בגדולה: הנה הש"ע ס"ס תמ"ז פסק בשם ריב"ש דחמץ נוקשה מן התורה מותר בפסח לכן אם עבר עליו הפסח שרי באכילה, וכתב כן ע"פ מה שהבינו הרמב"ן והרא"ש והר"ן מדברי הרי"ף, ועל דברי הרי"ף בנו בנין הפסק הזה ואחריהם נמשכו האחרונים, ולפע"ד נתברר בס"ד בבירור גמור דדעת הרי"ף דחמץ נוקשה אסור בפסח מן התורה, ואברר שכן דעת הרמב"ם תלמידו והכל הניחו דברי הרמב"ם בצ"ע ואני הקטן אברר ואלבן דברי הרמב"ם שהן ברורין ואמיתים, ע"כ מוכרח אני להאריך קצת: הרי"ף הביא משנתנו דר"פ ואח"כ הביא פלוגתא דר"א ורבנן וכתב והני מילי דאין בעירובו כזית בכדי אכילת פרס דאם יש בו כזית בכדי אכילת פרס מילקי נמי לקי לרבנן עכ"ל הרי"ף: והרז"ה השיג עליו דהלכה כסתם משנה וכו"א, והרמב"ן במלחמות השיג עליו דסתמא זו נדחית מפני סתמא דפרקין דשיאור ישרף והאוכלו פטור, ותו דהא ר' יוחנן פסק בכל האיסורין

אין היתר מצטרף לאיסור, ואחריו נמשכו הרא"ש והר"ן והאחרונים, ופי' הר"ן דלהכי שיעור ישרף דאף דלית ביה איסור דאורייתא אפ"ה חיישי' דלמא אתי למיכל מיני', ועפ"ז פסק הש"ע ס"ס תמ"ז דנוקשה אסור מדרבנן באכילה תוך הפסח ואם עבר עליו הפסח שרי באכילה: ואני הקטן באימה ויראה תמיהני על הגאונים אלו, מנא להו לדחות סתם משנתינו בתערובת חמץ דחמירא כמ"ש בגמ', אימא רבי דהדר בי' לפי דבריהם, היינו מנוקשה הוא דהדר, דתחלה סתים כר"מ בנוקשה ואח"כ הדר בי', אבל בתערובות חמץ י"ל דס"ל לרבי מן התורה אסור וסבר כר"א דאמר הכי: ותו לדבריהם ה"ל להרי"ף לכתוב ולית הלכתא כי מתני' אלא כדתניא כו', ואיך הביא הרי"ף משנתינו סתם דהרי אלו באזהרה כו', ולכל הפחות ה"ל להרי"ף לכתוב דבחמץ נוקשה לית הלכתא כי מתני', כי היכא דלא נימא דמשנתינו איירי ביש בו כזית בכדי א"פ, ולעולם מתני' הלכתא היא גם בנוקשה, ע"כ ה"ל לבאר דלית הלכתא כמתני', אלא ודאי חלילה לדחות סתם משנה מהלכתא וכדעת הרז"ה ומה שהקשו וסמכו על מתני' דשיאור ישרף, והבינו דמשום הכי האוכלו פטור משום דנוקשה דרבנן ואפ"ה ישרף.

יש לי תמיה גדולה ונפלאה על הגאונים אלו, דהא בחולין דף כ"ג (ע"ב) מספקא לי להש"ס בשיאור דר"א לר"י אי בריא בפני עצמה הוא אי ספיקא הוא, וא"כ לדבריהם סתים. התנא דמשנתינו דשיאור ישרף מטעמא דנפשיה דלא כמאן, דאלו שיאיר דר"מ דשורפין לכ"ע, דר"מ לטעמי' דס"ל האוכלו בארבעים, וכן שיאור דר"י לר"י מבואר שם דס"ל בריא הוא או משום דספיקא הוא שמא חמץ גמור הוא לכן שורפין אותו, ואלו תנא דמשנתינו בורר לעצמו טעם זר, דחכמים גזרו לשרוף השיאור אף דמדרבנן הוא דלא כר"מ ודלא כר"י, ע"כ נראה ברור דמנלן לבדות טעם זר מלבינו, דפשוט הוא הא דשיאור ישרף, דהתנא סתים בזה כר"י, ומטעמי' דר"י כי היכא דסבר ר"י בשיאור שלו דמשום הכי שורפין דס"ל בריא הוא או דספיקא הוא מש"ה האוכלו פטור, זה הטעם בשיאור דידן כיון דעדיין לא החמיץ כל צרכו ספיקא הוא שמא עדיין מצה הוא או משום דבריא הוא לכן האוכלו פטור, אבל נוקשה גמור דהחמיץ כל צרכו ואין ראוי לאכילה וודאי הלכתא כסתם משנתינו דהוא באזהרה: ותדע דהא שיאור דר"מ לר"י מצה הוא ונותנו לפני כלבו בפסח אפילו מדרבנן, ואלו בנוקשה גמיר אפי' לר"י אסור בהנאה ואין חוששין לקידושין כדאמר רב המקדש בחיטי קורדנייתא דנוקשה הוא אין חוששין לקידושין, אלא פשוט דשיאור אין ענין לחמץ נוקשה כלל דשיאור לא נתחמץ עדיין כל צרכו וספק מצה הוא או בריא הוא, לכן שרפינן ליה, והאוכלו פטור כמבואר בש"ס דחולין שם, ואלו נוקשה לכולי עלמא וודאי לאו מצה הוא וחמץ גמור הוא, הרי נתברר לנו דאין ממתני' דשיאור ישרף ראייה כלל לדחות משנתינו דנוקשה באזהרה: ומה שהביאו ראייה מדר' יוחנן דס"ל דלא כר"א, גם ע"ז יש להשיב דהא אנן קי"לן ככתראי מאביי ורבא ואילך, והרי אביי ורבא ס"ל פרק כל המנחות דף נ"ח (ע"א) לוקין על עירובי שאור ועירובי דבש משום כל שאור ע"ש, והרי הש"ס כאן מסיק דלא ס"ל לשום תנא עירובי שאור אלא ר"א, ע"כ מבואר לכאורה דהלכה כר"א כסתם משנתינו כיון דאביי ורבא ס"ל הכי: וא"כ יש לתמוה על הרי"ף איך פסק נגד סתם משנתינו כיון דאביי ורבא דבתראי הם ס"ל הכי.

ע"כ נראה לפע"ד לפרש בדעת הרי"ף. דפסק הרי"ף הוא ע"פ פי' הסוגיא.

דלכאורה יש לדקדק טובי בהסוגיא בפלוגתא דרב נחמן ורב יהודה דלמר נוקשה חמיר מע"י תערובות ולמר ע"י תערובות חמיר מנוקשה. ואיך יפלגו האמוראים בסברות הפוכות בלי טעם ובמאי קמיפלגי ותו בכל נוסחאות איתא בדרב נחמן ושמעינן לר"א דחמץ ע"י תערובות בלאו וה"ה נוקשה בעיני' כמו שהעיד מהרש"א, והרי באמת סבר רב נחמן דנוקשה חמירא ליה כמבואר בהסוגיא עד כאן לא קאמר ר"מ אלא נוקשה כו': תו האריך הש"ס ורב נחמן מ"ט לא אמר כר"י אמר לך כו', ורב יהודא מ"ט לא אמר כרב נחמן אמר לך כו', דלכאורה הוא ללא צורך אטו בלאו הכי לא ידעינן לה, דזה מבואר הוא בדבריהם דמר אמר כ"ש ע"י תערובות ומר אמר להיפך חזינן למר הא חמירא ולמר הך חמירא ותו דקדוק לשון הש"ס דבאמר לך רב נחמן קאמר הש"ס דילמא ע"כ כו' אבל ע"י תערובות לא, ואלו באמר לך רב יהודה קאמר הש"ס עד כאן לא אמר כו' אבל נוקשה לא אמר, ולא קאמר דילמא ע"כ כו', והוסיף מלתאמר: ע"כ נ"ל לפרש דודאי רב נחמן אין מחולק בשום סברא עם רב יהודה, כל א' מודה לסברת חבירו, וזה ע"פ מה דמוכח ומבואר בסוגיא דליכא שום תנא הסובר היתר מצטרף לאיסור אלא ר"א.

דהא אמר לקמן מאן תנא דהיתר מצטרף לאיסור ר"א כו' מבואר דאפי' ר"מ לא ס"ל היתר מצטרף לאיסור אלא ר"א. דר"א ביאר ואמר על עירובו בלאו.

משמע כל עירובי שבעולם. דהא בברייתא שהביא רב נחמן לא נזכר שם כותח הבבלי וע"כ דר"א ס"ל היתר מצטרף לאיסור.

והנה לקמן מבואר דכותח הבבלי יש בו שני ענייני אכילה. א'.

אי משטר קא שטיר לי' בלא טיבול דיש בו כזית בכדי א"פ ס"ל לחכמים דלא לקי. דבטלה דעתו אצל כל אדם דאין דרך בני אדם לאכלו כך ב'.

אי מטביל קא טביל בפת ואוכלו והוא דרך בני אדם לאוכלו בכך. אך דאז אין בו כזית בכדי א"פ לכן לא לקי לחכמים.

ובזה סבר ר"א דהיתר מצטרף לאיסור דהא ר"א לא הזכיר בברייתא קמייתא, כותח הבבלי. אלא מיירי בכל תערובות משום דהיתר מצטרף לאיסור וזהו כוונת הרי"ף שפי' פלוגתייהו דר"א ורבנן בלית ביה כזית בכדי א"פ: ועפ"ז נפרש פלוגתייהו דר"נ עם ר"י.

ר"י מוקי למתני' דלא כר"א. וע"כ אליבי' דר"י מיירי מתני' שיש בתערובות כזית בכדי א"פ דהיינו שאוכלו בלא פת.

ורבנן ס"ל כיון שאוכלו שלא כדרך בני אדם בטלה דעתו ולא לקי. וכתבו התוס' במס' נזיר דף ל"ו (ע"ב בד"ה ואי כו') דה"ה שכר המדי ושאר דברים שבמשנתנו אם שתה ויש בו כזית בכדי א"פ הוא שלא כדרך בני אדם ולא לקי לרבנן.

וע"כ מוקי רב יהודה למתני' כר"מ דס"ל דנוקשה אף דלאו בר אכילה הוא כלל אצל בני אדם אפ"ה לקי. ולא אמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם.

א"כ חמץ דגן גמור ע"י תערובות שיש בו כזית בכדי א"פ ואוכלו בלא טיבול כ"ש דלקי לר"מ אף שאין דרך בני אדם לאוכלו כך בלא טיבול. דמ"מ כ"ש הוא מנוקשה דלאו בר אכילה הוא כלל אצל בני אדם.

וזהו ק"ו גמור ובזה לא פליג ר"נ על ר"י. אך דר"נ ס"ל לדוחק לאוקמי מתני' דמיירי שאוכלו שלא כדרך בני אדם.

אלא מסתמא מיירי שאוכלו בטיבול כמו דרך בני אדם. אך דאז לית ביה כזית בכדי א"פ. ע"כ מוקי למתני' כר"א לכן מצטרף ההיתר עם האיסור ללקות עליו. לכן אמר ר' נחמן וה"ה לנוקשה וכו'.

דבשלמא רב יהודה דמוקי לה ביש בו כזית בכא"פ שאוכלו בלא טיבול אלא דאין דרך בני אדם לאכלו כך. יליף שפיר בק"ו מנוקשה דלאו בר אכילה הוא כלל לבני אדם.

אבל לר"נ דע"כ מיירי שאוכלו ע"י טיבול וההיתר מצטרף לאיסור לא שייך למילף מיני' נוקשה בק"ו דאין שני הדינים שייכים זה לזה דבנוקשה יש לו ריעותא דבטלה דעתו. וע"י תערובות אין בו כזית בכדי א"פ.

לכן נלמד בה"ה ולא במכ"ש. ואף דנוקשה מסתבר יותר לחייב מע"י תערובות ואין בו כזית בכא"פ.

דנוקשה איהו אחשבי' לאכילה כמ"ש הרא"ש גבי אלמורי פ' כל שעה מ"מ כיון דיש לבע"ד לחלוק ולומר דלאו כ"ש הוא. מש"ה נקט ה"ה נוקשה דעכ"פ בה"ה נלמד.

דעכ"פ לא גרע נוקשה מע"י תערובות. ואדרבה מסתבר יותר כדפי' והמקשה קס"ד מדנקט ר"נ לשון ה"ה.

ע"כ ס"ל לר"נ דשניהם שוין. לכן פריך ור"נ מ"ט לא אמר כר"י דה"ל לאוקמי מתני' כר"מ.

נהי דר"נ לא רצה לאוקמי מתני' באוכלו שלא בטיבול וס"ל דסתמא דמילתא מתני' איירי באוכלו כדרך בני אדם. מ"מ כיון דלשטת ר"נ ע"י תערובות ונוקשה שוין הן א"כ טפי הוי עדיף לאוקמי סתם מתני' כר"מ ומיירי באוכלו כדרך בני אדם ע"י טיבול וכיון דר"מ ס"ל נוקשה חייב ה"ה ע"י תערובות דהא שניהם שוין לר"נ.

ומשני דלמא עד כאן כו'. פ"י דלהיפך לא מצינו למימר מדאסר נוקשה ה"ה ע"י תערובות. די"ל דלמא ע"י תערובות קיל טפי כיון דאין בו כזית בכא"פ. והיתר מצטרף לאיסור הוא סברא גרועה כמ"ש התוס' לקמן.

והא דלא אמר ר"נ כ"ש נוקשה. משום דלאו כ"ש גמור הוא ויש לבע"ד לחלוק דלאו כ"ש הוא אבל בה"ה בוודאי נלמד משום דלא גרע מיני' אבל להיפך לא מצי למילף די"ל נוקשה חמיר כדפי': תו פריך ור"י מ"ט לא אמר כר"נ דהכי מסתבר לאוקמי מתני' שאוכלו כדרך בני אדם.

ומשני ע"כ לא קאמר כו'. אבל נוקשה לא אמר.

פ'י למה לא אמר ר"א גם נוקשה בדבריו כיון דלא נלמד מכ"ש אלא וודאי נוקשה לית ל'י לר"א. אבל לרב נחמן מ"מ לא קשה די"ל דס"ל לתנא דכ"ש הוא ולא צריך למיתניי: ובענין התניא כוותי' דר"י דהקשו התוס' בד"ה ואלו נוקשה כו' אימא דנוקשה כ"ש הוא.

הנה אי בעינא יכילנא לתרץ כמו שתירצו התוספ' דהל"ל רבותא דאין בו חיוב כרת אלא ע"כ לר"א לית ל'י אך לפ"ז צ"ל דס"ל לר"מ דנוקשה אין צריך קרא דמסברא חמץ גמור הוא. אלא דלאכילה צריך קרא ללקות עליו.

דסד"א כיון דלאו בר אכילה בטלה דעתו כמ"ש לעיל. לכן מסתבר לר"מ לאוקמי קרא בנוקשה.

אבל ר"א ס"ל דנוקשה לאו חמץ הוא. וזה שאמר נוקשה לר"א לית ל'י לכן לא מרבה מיני' אלא היתר מצטרף לאיסור: ולפ"ז צ"ל דאביי ורבא ס"ל כרבה ורב נחמן לכן ס"ל כר"א.

אבל אנן קי"ל כרב יהודה דתניא כוותי' לכן הלכתא כר"מ ולא כר"א. אך דלפי שיטתי אין אנו צריכין לתירוץ התוס' ולכל זה.

אלא דה"פ דמברייתא דתניא כוותי' דר"י מוכח דע"כ לר"א לית ל'י נוקשה. דהא בברייתא ליכא אלא חד רבוי.

ואי ס"ד דנוקשה חמיר לכן לא הוצרך לר"א למיתניי. א"כ קשה באמת מנלי' לר"א לרבות נמי ע"י תערובות אימא לא מרבינן מיני' אלא נוקשה.

אלא ע"כ שקולין הם ויבואו שניהם א"כ תו לא נלמד מכ"ש א"כ ה"ל למיתני נוקשה נמי אלא ע"כ לית ל'י. אבל לר"מ לק"מ כיון דלר"מ נוקשה חמץ גמור הוא כמ"ש לעיל.

אלא דאיצטריך ל'י לרבות אף דלאו בר אכילה הוא ובטלה דעתו מש"ה אצטריך קרא משום דאיהו אחשבי' לאכילה. לכן מרבינן נוקשה וגם ע"י תערובות ואכיל שלא כדרך בני אדם בלא טיבול.

דכיון דלשניהם יש טעם א'. דאף שאין דרך בני אדם לאכלו כך.

אפ"ה איהו אחשבי' לאכילה. לכן מרבינן שניהם דדין א' לשניהם כדפי'.

משא"כ לרב נחמן דמיירי שאוכלו בטיבול רק שאין בו כזית בכא"פ. לדידיה ה"ל נוקשה וע"י תערובות שני דינין שאין להם שייכות כלל זה לזה מנלן לרבות שניהם אם א' מהם חמיר.

והשתא אתי שפיר דאביי ורבא ס"ל כר"מ דדריש כל לנוקשה. ועיין מ"ש בסוף הסוגיא לתרץ מה דקשה ע"ז מסוגיא דלקמן.

ושם תירצתי בטוב טעם ודעת: נמצא נתברר דלרב יהודה דקי"ל כוותי' מתני' מיתוקמי באוכלו בלא טיבול. וכן שתה שכר בב"א שלא כדרך ב"א ויש בו כזית בכא"פ ודלא כר"א.

דסתם מתני' ר"מ היא אף שאוכלו שלא כדרך ב"א איהו אחשבי' לאכילה: ועתה נתברר דעת הרי"ף שהביא משנתינו להלכה בסתם. אך דלא מפרש משנתינו כרב נחמן דמיירי

באוכלו בטיבול דרך ב"א ואין בו כזית בכא"פ כר"א לכן הביא פלוגתא דר"א וחכמי
ופסק כחכמי ופי' פלוגתייהו דמיירי באין בו כזית בכא"פ בזו הלכה כחכמי וע"כ
משנתינו מיירי באכיל לה בלא טיבול דאז יש בו כזית בכא"פ כפי שפי' ר' יהודה דתניא
כוותי' דעתה נתברר דעת הרמב"ם שתמהו עליו כל הפוסקים הניחו אותו בצריך עיון.

וזהו דהרמב"ם פסק דנלמד מכל מחמצת כותח הבבלי. ואם אכיל לה ויש בו כזית
בכא"פ, לקי ואם אי בו כזית בכא"פ לא לקי ע"ש.

ותמהו עליו דהוא דלא כמאן דלר"א אפי' אין בו כזית בכא"פ לוקה. ואי כרבנן א"כ
אוכלו בלא טיבול לא לקי דאוכלו שלא כדרך בני אדם.

ואי באוכלו ע"י טיבול ואפ"ה יש בו כזית בכא"פ אפי' כרת מיחייב וגם לזה אין צריך
ריבוי. אבל למ"ש בדעת הרי"ף דעת הרמב"ם נמי ברור הוא דפסק דלא כר"א.

אלא פסק כר"מ דמרבוי דכל מרבין נוקשה דהוא לאו בר אכילה משום דהוא אחשבי'.
ולכן כ"ש ע"י תערובות ואכיל בלא טיבול דלקי כיון דיש בו כזית בכא"פ.

אבל אם אין בו כזית בכא"פ לא לקי כרבנן דר"א: וראיה ברורה ומבוארת לכל זה מן
פי' המשניות להרמב"ם שכתב דמשנתינו מיירי באכיל לה ויש בו כזית בכא"פ בזה הוא
בלאו וזה מבואר כדפי'. והיינו בלא טיבול ומבואר שם דמתני' הלכתא היא.

וגם בחבורו נתבאר דס"ל דנוקשה אסור מן התורה שכתב פ"ד דין ט' קמח שנתן
לעריבות העבדנין תוך ג' אסור לקיימן בפסח. וכן בדין י' פת שנפסל מאכילת אדם
ומלוגמא שלא נסרחה אסור לקיימן בפסח.

ובדין י"א בגדים שנתן לתוכן חלב חטה וניירות שמדבקין בחמץ אסור לקיימן בפסח
ועובר בב"י וב"י עכ"ל. הרי דנוקשה חמץ גמור להרמב"ם: סוף דבר נתברר בבירור
גמור דעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל חמץ נוקשה אסור מן התורה בפסח וכן פסק הרז"ה.

ועתה מ"ש הטור ר"ס תמ"ב דאיסור דרבנן מותר לשהותן בפסח הואנכון. ומ"ש הר"ן
משיאור ישרף דחינן לעיל בראיות גמורות.

וכל זה נלפע"ד ברור כשמש לדינא. ע"כ חמץ נוקשה שעבר עליו הפסח אסור בהנאה:
דף מ"ג גמרא יכול יהא ענוש כרת ת"ל כו'.

לכאורה הוא תמוה דכיון דלא נתמעט כרת אלא משום דליכא ריבוי מאי יכול יהא כו'.
ומאי ת"ל דקאמר תו צריך ליתן טעם לעיל דף כ"ח (ע"ב) דר"ש בעי קרא ית רא
למחמיץ מחמת ד"א.

ולר"י נפקא לי' מדאפקי' בלשון מחמצת במאי קמיפלגי: תו תימה לר' יהודה דנפקא לי'
מלשון מחמצת ע"כ מייתר לי' חד קרא ללפני זמנו. תינח בהלאוין אבל בכרת מאי איכא
למימר תרי קראי בכרת ל"ל מחמצת וחמץ.

מ"ש בלאוי דמייתר לר"י ומ"ש בכרת דלא מייתר לי' קראי: והנלע"ד לתרץ דר' יהודה
לעיל קאי בשטת ר"א דחמץ ע"י תערובות בלאו. מש"ה ס"ל לר"י ר"פ כ"ש ופ"ק דשבת
דאסור למכיר כותח הבבלי ל' יום קודם לפסח ע"ש.

דמבואר דכותח הבבלי אסור מן התורה בפסח לר' יהודה. ותו דהא ס"ל לר"י פ"ק דכריתות דף ד' סוף ע"א ברש"י שם דחלב חולין אסור מדרשא דכל.

הרי ר' יהודה דריש כל כר"א (ובזה א"ש שם דלא ס"ל לר"י היקשא דדם לחלב דס"ל לרבנן לענין אין ההיתר מצטרף לאיסור עיין ברש"י שם. היינו דע"כ ר"י כר"א ס"ל דהיתר מצטרף לאיסור ע"ש).

וכיון דר"י כר"א ס"ל א"ש הכל. בשלמא בכרת לא קשיא לי לר"י למה לי תרי קראי חמץ ומחמצת.

די"ל דמיבעיא לי למחמיץ מחמת ד"א. ואף דבלא יתורא דקרא לשון מחמצת ע"כ כפירושו מחמת ד"א.

י"ל דסד"א דוקא במחמיץ ע"י שאור דהוי חמץ גמור כמ"ש התוס' דף כ"ח (שם) בד"ה מחמת כו' לכן איצטריך קרא יתיר' דהשתא ע"כ למחמיץ ע"י שמרי יין הוא דאתי דאי ס"ד ע"י שאור לא הוי צריך לרבוי דחמץ גמור חשיב. אבל בקראי דלאוין ליכא למימר הכי דאף בלא יתירא דקרא ע"כ הוי מוקמינן הא דמחמיץ מחמת ד"א.

בנתחמץ ע"י שמרי יין. דבנתחמץ ע"י שאור ליכא לאוקמי.

דקשה מאי איריא שנתחמץ העיסה ע"י השאור. הא אפי' אם לא נתחמץ העיסה כלל חייב לר"י.

דהא ס"ל לר"י על עירובו בלאו. וע"כ אי אפשר להחמיץ העיסה אלא א"כ נתערב השאור בהעיסה.

אבל אם לא נתערב השאור בו אין העיסה מתחמץ חמץ גמור אלא נוקשה הוי כמ"ש התוס' פרק כל המנחות דף נ"ו ע"ב (בד"ה ומעשה שבת כו') ור"א נוקשה לית לי'. וכיון דע"כ בנתערב השאור בהעיסה מיירי תיפוק לי' דחייב משום עירובו דשאור לר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל וההיתר מצטרף לאיסור.

ע"כ ליכא לאוקמי קרא דמחמצת דפירושו מחמת ד"א אלא בנתחמץ ע"י שמרי יין. אלא ע"כ קרא יתירא דלאוי איצטריך ללפני זמנו.

אבל בכרת דלא חייב על עירובן כרת. שפיר י"ל דאי מקרא דמחמצת סד"א דוקא ע"י שאור מיירי.

לכן איצטריך קרא יתירא דע"כ לשמרי יין הוא דאתי כדפי'. אבל ר"ש ס"ל כרבנן דעל עירובו בלא כלום.

לכן גם בלאוי לא מייתר קרא לר"ש דאיצטריך למחמיץ מחמת שמרי יין דאי מלשון מחמצת סד"א דנתחמץ ע"י שאור. לכן קי"ל כר"ש בלאחר זמנו דאנן קי"ל כרבנן דר"א וליכא קרא יתירא לאחר זמנו.

והשתא א"ש כאן דאמר יכול יהא ענוש כרת על עירובו כיון דאיתרבי אתרבי דשוה לגמרי לחמץ גמור. ע"ז אמר ת"ל כל אוכל חמץ כו' וקשה ל"ל האי קרא לא ליכתב רק

קרא דכל אוכל מחמצת וע"כ צ"ל דסד"א דמיירי במחמיץ ע"י שאור ולא במחמיץ בשמרי יין.

א"כ קשה האיך ס"ד לומר הכי דא"כ מאי איריא שנתחמיץ העיסה אפילו לא נתחמצה העיסה כלל תיפוק לי' דחייב משום עירובו דשאור. אלא ע"כ צ"ל דעל עירובו אין חייב כרת.

והא דפריך לקמן ומאי חזית דכל לרבות כו' אימא כל לרבות עירובו ה"ק מנלן לחייב נשים בחמיץ ומצה ואז עכצ"ל קרא השלישי יתירא דיש בלאוי חמיץ. אתי לאחר זמנו לר"י ולר"א דקיימי בחדא שיטה כדפי'.

אימא נשים פטורות מהיקשא דמצה וע"כ איצטריך חד קרא להיקשא ומחמצת למחמת ד"א. והא דלא איכתב היקשא לגבי מחמצת.

דאשמעי' אפי' חמיץ גמור נשים פטורות כמו שאפרש לקמן בסמוך בתוס' ד"ה סד"א כו' עמ"ש שם. ודקשיא לך בכרת ל"ל תרי קראי כיון דחייב על עירובו כרת אימא לפני זמנו חייב נמי כרת.

ואיצטריך קרא יתירא דכרת ללפני זמנו. וא"כ לאחר זמנו דבלאו מנלן.

דטפי מסתבר שלא לחלוק בלפני זמנו בין לאו וכרת וכן בעירובו לא נצטרך לחלק בין לאו וכרת ולאחר זמנו אפי' לאו ליכא. כל זה נ"ל ברור: ע"ב בד"ה סד"א תימא לר"י כו' יש לתרץ לע"ד משום דב' קראי כתיבי כל מחמצת לא תאכלו ולא תאכל חמיץ דקיל"ן חד לתוך זמנו וחד ללפני זמנו.

לכן סד"א דזה אינו אלא חד מיבעיא למחמיץ מחמת ד"א ואידך מיבעיא לי' להקיש חמיץ למצה. אך על זה הוי קשה ה"ל לכתוב כל מחמצת גבי היקשא דמצה.

דהוי ילפינן תרתי מינה מדאפקי' בלשון מחמצת דע"כ למחמיץ מחמת ד"א והיקשא דמצה נמי. ומכח קושיא זאת הייתי מוכרח לומר דמקשינן לקולא.

וע"כ אי הוי כתיב מחמצת גבי היקשא. סד"א הא דנשים פטורות דוקא במחמיץ מחמת ד"א דקילא.

אבל חמיץ גמור חייבין נשים כמו אנשים. לכן איצטריך לכתוב ההיקשא.

ואיצטריך נמי כל מחמצת למחמת ד"א. והא דפריך לקמן לרבנן מנלן דנשים חייבות בחמיץ כו'.

היינו לרב דפסק כר"י או לרבא דפסק כר"ש וכרבנן דר"א. ועיינן ברא"ש דפסק כר"ש בלפני זמנו: שם בד"ה מאן שמעת לי' כו'.

קושיא זו ישבתי לקמן בס"ד בסוף הסוגיא בטוב טעם אי"ה: שם בד"ה כמאן כר"א כו'. לכאורה פ"ה התוס' דחוק דאביי ורבא יחלקו בפ"ה עירובו מנין.

ושם משמע דלא פליגי אלא בפ"ה מקצתו מנין: תו גם לרבא י"ל כמו לאביי בפ"ה עירובו. ומ"ש התוס' שם דבכזית פשיטא דלא מתבטל הוא דחוק דלאביי חשיב פחות מכזית כמו

לרבא בכזית: ונלע"ד לתרץ כל הקושיות שהקשו התו' על פ'י רש"י דמה שהקשה התוספ' דזעירי יהי' דלא כאביי ודלא כרבא לא קשיא מידי דזעירי ורבא ס"ל בחדא. שיטה.

דודאי לחצי קומץ אין צריך רבוי. דסברא הוא דכזית הוי הקטרה כמו בחישב להקטיר כזית בחוץ.

וכן הקטיר כזית בחוץ דלכל זה אין צריך רבוי אף דחצי קומץ הוא. וע"כ הרבוי אתי להיתר מצטרף לאיסור וסתם חצי קומץ יש בו היתר להצטרף לאיסור דהרי קומץ שלם יש בו שני זתים.

וע"כ יש בו סולת ושמן ומצוה לקמוץ ממקום שנתרבתה שמנה דכתיב וקמץ מסלתה ומשמנה וע"כ כיון דבפתיתין עם השמן יש בו שני זתים. א"כ בחצי קומץ יש בו כזית דהיינו הפתיתין עם השמן.

אבל בפתיתין בלא שמן ליכא כזית. דהא קי"לן ס"פ כל התדיר דף צ"א המנדב שמן לבדו בלא סלת קומצו להשמן ומקטירו.

הרי גם בשמן לבדו שייך בו קמיצה א"כ כזית פתיתין בצירוף השמן שיש בחצי קומץ. ע"כ יש בפתיתין בלי השמן פחות מכזית.

ולכן בהקטיר שאור דע"כ יש בתוכו שמן ככל המנחות רק במקום מצה נתן חמץ. וע"כ בחצי קומץ יש בו פחות מכזית שאור והשמן משלימו לכזית.

הרי סתם חצי קומץ ההיתר מצטרף לאיסור זה ברור: ומ"ש התוס' גבי חמץ מנלן תערובות. י"ל דע"כ לאביי צ"ל עירובו מנין.

משום די"ל דלא אסרה תורה אלא היכא דהשאור מינכר בעין אבל עירובו דלא מינכר השאור שרי להקטיר. וע"כ משום דלא דמי לאיסורי אכילה דלאדם דאין צריך רבוי כיון דטעמא דאיסורא קא טעים.

לפ"ז גם לרבא י"ל הכי בכזית כיון דלא מינכר איסורו לא אסרה תורה בהקטרה מש"ה צריך רבוי. אבל חמץ לא גרע משאר איסורי תורה דכזית בכא"פ דאורייתא וכן טעם כעיקר כיון דטעמא דאיסורא קא טעים.

ומ"ש התוס' מדאמר לקמן עד שיבלע בבשרה. י"ל התם לא איירי בהכי אלא כדפי' רש"י שם דאשמעינן דלא נאסר בנגיעה בעלמא.

וראיה מדפריך לקמן באיסורי נזיר דמצטרפין זה לזה השתא היתר מצטרף לאיסור איסור ואיסור מיבעיא. ומאי פריך הא י"ל דאשמעי' אפי' לא נבלעו זה בזה האיסור עם ההיתר אלא כל א' מינכר לעצמו.

דאז ההיתר אין מצטרף להאיסור אף דאכלן בבת אחת אפ"ה איסורי נזיר מצטרפין. אלא וודאי כל שאכלן בב"א.

אפי' כל א' בעיני' מצטרפין. וכ"מ בתוס' לקמן (דמ"ה ע"א) בד"ה ר"ח גריס כו'.

ומ"ש עוד התוס' בהא דאמר כמאן כר"א הא לרבנן נמי מצי אתיא לרש"י איישוב בס"ד לפנינו ברווחא. ושם יתברר ראייה ברורה לרש"י בס"ד אי"ה: דף מ"ד ע"ב בד"ה אלא יליף ובד"ה משום דהוי כו'.

בשטה זו הקשו התוס' הרבה קושיות א' הקשו התוס' בד"ה מאן שמעת לי'. ובד"ה כמאן כר"א הקשו לפי רש"י הא כרבנן נמיאתיא ע"ש.

ושאר קושיות שהקשו שם על רש"י כבר ישבנו בס"ד שם רק נשאר לנו זה הקושיא תו הקשו בד"ה לענין חמץ בפסח נמי כו' דרבי יוחנן אדר' יוחנן: תו הקשו התוס' בד"ה ורבנן מבו"ח כו': תו הקשה הר"ר יוסף בד"ה אלא יליף כו': תו הקשה הרשב"א בד"ה משום כו': תו הקשו התוס' בנזיר וע"ז דלרש"י תקשה ל"ל משרת דלר"ש לאו חידוש הוא בגיעולי גוים ומצינו למילף מיניה טעם כעיקר.

ולכא למימר לר"ש דמיבעי לי' להיתר מצטרף לאיסור דהא ר"ש ס"ל כל שהוא למלקות תו יש תמוה בשמעתין לרבנן דכותח הבבלי איך לית להו טעם כעיקר. ומ"ש רש"י בהסוגיא דלית להו לרבנן טעם כעיקר הוא דחוק.

דא"כ מאי פריך ור"ע טעם כעיקר מנא לי'. אימא רבי עקיבא ס"ל כרבנן דכותח.

אלא ע"כ קבלנו טעם כעיקר דאורייתא ע"כ פריך לר"ע מנלי': תו הקשו התו' פג"ה והרשב"א בת"ה הארוך אהא דפריך לאב"י מקדירות וקופות תקשה לנפשי' הא טעם כעיקר דאורייתא. הרי עשרה קושיות עצומות בהסוגיא: והנעל"ד ברור לתרין עשרה קושיות הנ"ל בתירוץ אחד.

ותחלה נתרץ השלשה קושיות שהקשו בד"ה אלא ובד"ה משים ובד"ה לענין חמץ. דאדרבה ר' יוחנן הכא קאי לשטתו דדריש כל וע"פ פירוש ר"י בפ"א אין איסורו איסור עולם.

דר"ל היין שנעשה אחר שנשלמו ימי נזירותו אין איסור חל עליו כלל. ויש היתר לאיסורו גם היין שכבר הי' בעולם בשעת נזירותו ונאסר כבר מ"מ אחר שנשלמו ימי נזירותו חוזר להיתר ע"ש ועפ"ז י"ל ר' יוחנן לשטתו דס"ל לעיל כר"ש דחמץ לאחר זמנו מותר.

ע"כ חמץ דאין איסורו איסור עולם דהיינו חמץ שנעשה אחר הפסח מותר. וכן יש היתר לאיסורו דחמץ שעבר עליו הפסח מותר לפ"ז איצטרך כל דחמץ לטעם כעיקר דמגיעולי גוים ל"מ למילף.

דשם אין היתר לאיסורו כו'. וכיון דיש לימוד בחמץ לטעם כעיקר שפיר ילפינן טעם כעיקר בנזיר מחמץ וגיעולי גוים.

דמה לחמץ שכן איסור הנאה גיעולי גוים יוכיח. מה לגיעולי גוים שאין היתר לאיסורו חמץ יוכיח.

וא"כ אדרבה מוכח מכאן דר' יוחנן דריש כל כדס"ל ביומא. והא דפריך לעיל על זעירי אי הכי חמץ בפסח נמי.

ואמאי לא משני דכל דחמץ אתי לטעם כעיקר י"ל בשלמא לר' יוחנן אתי שפיר דעל ר' יוחנן לא קשה מנלן דכל דחמץ לטעם כעיקר הוא דאתי ומשרת להיתר מצטרף לאיסור ואימא איפוך אנא דילמא משרת לטעם כעיקר הוא דאתי וכל דחמץ להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא. דלר' יוחנן י"ל דהא מבורר בשמעתין דזה שיצטרף ההיתר אל האיסור.

הוא סברא גרוע והוא נגד המושכל. לכן כל דאפשר למעטי' ולומר דלא מרבינן לי' בכל התורה כולה אמרי'.

ולפ"ז אי הוי מרבינן מכל דחמץ דהיתר מצטרף לאיסור הוי מצינן למילף נזיר וכל התורה כולה דהיתר מצטרף לאיסור מחטאת וחמץ. דחמץ וחטאת לא הוי.

ב' כתובים. דחטאת מחמץ ל"מ למילף דמה לחמץ שאסור בהנאה תאמר בחטאת דאין אסור בהנאה לזרים אחר שניתר לכהנים אלא באכילה.

לכן אין מצטרף לאיסור זרים ללקות על כזית בצירוף ההיתר. ומחטאת דקדשים הוא נמי ל"מ למילף לחמץ וא"כ נילף משניהם לכל התורה דהיתר מצטרף לאיסור.

לכן מסתבר לן לאוקמי כל דחמץ לטעם כעיקר ומשרת להיתר מצטרף לאיסור דהשתא הוי נזיר וחטאת ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין מינייהו היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה. כך י"ל לר' יוחנן דמצינו דס"ל לר' יוחנן במנחות דף כ"ו (ע"ב) די ש הקטרה לפחות מכזית.

אבל לזעירי דאמר אף שאור בל תקטירו. א"כ אפי' אם כל דחמץ אתי להיתר מצטרף לאיסור נמי לא מצינן למילף לכל התורה כולה דההיתר מצטרף לאיסור דהא שאור וחטאת וחמץ הוי ג' כתובים הבאין כא' ואין מלמדין.

ע"כ קשה איפוך אנא דלמא כל דחמץ להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתי ומשרת לטעם כעיקר וכיון די"ל הכי וי"ל הכי שקולין הם ויבואו שניהם. דבין בחמץ ובין בנזיר אמרינן בהו טעם כעיקר והיתר מצטרף לאיסור ע"כ פריך שפיר א"ה אפי' חמץ בפסח נמי: והשתא אתי שפיר הא דמשני ולאפוקי מדאביי דאמר יש הקטרה כו'.

דלכאורה הוא תמוה דדין זה לא שייך כאן כלל ואין מענין שטה זו כלל. אבל לדרכינו הוא עיקר פלוגתייהו דר' יוחנן עם זעירי דהא ר' יוחנן נמי דריש כל.

אך דר"י דס"ל יש הקטרה לפחות מכזית. לכן ס"ל בחמץ דמרבינן מכל טעם כעיקר.

דאי הוי אתי להיתר מצטרף לאיסור הוי ילפינן מיני' כל התורה כולה. אבל לזעירי דס"ל אין הקטרה לפחות מכזית וכל דשאור אתי להיתר מצטרף לאיסור.

ע"כ אף אי מרבה בחמץ דההיתר מצטרף לאיסור לא ילפינן מיניה כלל. דשאור וחמץ וחטאת הוי ג' כתובים.

ועכצ"ל לזעירי דשקולין הם ויבואו שניהם ובחמץ נמי היתר מצטרף לאיסור. והא דאמר ולאפוקי מדאביי משום (אף) דר' יוחנן דאמר (אמר) הכי במנחות.

מ"מ יש לחלק כמ"ש התו' דף נ"ח שם (בד"ה אביי סבר כו'). לכן אמר לאפוקי מדאביי דאמר להדיא בדין זה.

אבל לפי האמת גם ר"י סבר כאן כי היכי דס"ל שם ע"כ בדין שאור תלוי חמץ כדפי': והשתא אתי שפיר הא דאמר לעיל מאן שמעת לי' דדריש כל ר"א כו': ועפ"י מה שכתבתי לעיל בכוונת רש"י נ"חא. משום דקשה למה מרבה התנא תחלה דההיתר מצטרף לאיסור והדר מרבה עירובו דהא וודאי טפי מסתבר לרבות עירובו תחלה דאיכא בכל התורה כולה.

אבל היתר מצטרף לאיסור ליכא בכל התורה כולה. אבל אי אתי כר"א א"ש דהא ר"א ס"ל כל דחמץ להיתר מצטרף לאיסור ומשרת לטעם כעיקר.

א"כ אי לאו הרבוי בשאור הוי ילפינן שאור וגם כל איסורי התורה מחמץ וחטאת כדפי'. ועתה דכתיב רבוי בשאור להיתר מצטרף לאיסור הוי שאור וחטאת וחמץ ג' כתובים ואין מלמדין.

נמצא הרבוי דההיתר מצטרף לאיסור לאו ריבוי אלא מיעוט לכל התורה כולה דלא מצטרף ההיתר להאיסור. דאי לאו הרבוי בשאור הוי ילפינן שאור וגם כל התורה כולה מחמץ.

ועתה נתמעט כל התורה כולה. וכיון דהרבוי זה לאו רבוי הוא אלא מיעוט לכל התורה כולה דאין ההיתר מצטרף לאיסור לכן מסתבר לימוד זה מלרבות עירובו.

אבל אי הוי אתי כר"ע דס"ל משרת אתי להיתר מצטרף לאיסור הוי נזיר וחטאת ב' כתובים ואף אי לאו הרבוי דשאור לא הוי ילפינן בכל התורה כולה דההיתר מצטרף לאיסור. א"כ הדרה קושיי' לדוכתה אמאי מרבינן תחלה היתר מצטרף לאיסור בשאור דסברא גרוע הוא ואח"כ מרבה עירובו: ועפ"ז גם לפירש"י לק"מ מה שהקשו התו' בד"ה כמאן כר"א הא כרבנן נמי אתיא.

דלק"מ כיון דרבנן לא דרשי כל הסברא הוא דאין ההיתר מצטרף אל האיסור בכל התורה. וה"ל לרבות עירובו תחלה ולית לן לימוד על מקצתו: ואתי שפיר לר"ש דר"ש כרבנן ס"ל דלא דרשי כל בחמץ.

ע"כ לדידי' משרת לטעם כעיקר אתי דנזיר מגיעולי גוים ל"מ למילף דאין איסורו איסור עולם כדפי': והשתא אתי שפיר דרבנן דכותח הבבלי ילפי טעם כעיקר מגיעולי גוים. אבל חמץ לא ילפי משם דאין איסורו איסור עולם כר"ש.

לכן סברי דבחמץ לא נאסר טעם כעיקר. אבל בכל התורה מודו רבנן טעם כעיקר דאורייתא: ואתי שפיר דלא תקשה לאביי מקופות וקדירות דאביי ס"ל דמשרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתי כדמוכח בנזיר וטעם כעיקר מגיעולי גוים.

לכן לא מצינן למילף תרומה דיש היתר לאיסורו ע"י שאלה ובתרומה ביד ישראל מיירי מדנקט שנפלו: והשתא א"ש דעת הרמב"ם שפסח בנזיר דהיתר אין מצטרף לאיסור ולכאורה תימה איך חולק על רבי יוחנן. אבל למ"ש אתי שפיר הואיל ופסק כסתם

משנתינו דכל דחמץ לנוקשה הוא דאתי ומשרת לטעם כעיקר דמגיעולי גוים ל"מ למילף דאיסורו איסור עולם ודוקא לר"ע דסבר דכל דחמץ לטעם כעיקר הוא דאתי.

ע"כ משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתי ועפ"ז מיושב מה דקשה לכאורה לשטתי דריש פרקין שפרשתי בדברי הרי"ף דלא כפי' התו' בפ"י ת"כ דרב יהודה א"כ מאי פריך לעיל כמאן כר"א כו'. אימא כר"מ ס"ל דדריש נמי כל לנוקשה, די"ל דע"כ זעירי דלא כר"מ ס"ל דאל"כ מנלי' בנזיר דההיתר מצטרף לאיסור.

הא מיבעיא משרת לטעם כעיקר דמגיעולי גוים ל"מ למילף כדפי'. אלא ע"כ כר"א ס"ל ובין בנזיר ובין בחמץ דרשינן טעם כעיקר והיתר מצטרף לאיסור.

דכיון דחד מינייהו אתי להיתר מצטרף לאיסור ולא ידעינן הי מינייהו. שקולין הם ויבואו שניהם בשניהם וכדפי'.

אבל אביי ורבא כר"מ ס"ל דדריש כל לנוקשה וע"כ ס"ל עירובי שאור. וכל זה ברור וה' יראנו נפלאות מתורתו: דף מ"ז ע"א בד"ה ובמוקדשים כו' ובחנם דחק וכו' עכ"ל יש ליישב פרש"י דניחא לי' לפרש כן מדנקט והםמוקדשים משמע דגם החמור הוקדש. והל"ל דשור לבד הוקדש אלא וודאי התנא איירי בבכור. וקדשים קלים אין בהם מעילה לכן אמר שגם החמור הוקדש ומעל בחמור והא דאיירי התנא בבכור משום דעיקר עבוד' בקדשים כתיב גבי בכור.

וכה"ג תירץ ר"י בעצמו סוף הדיבור דמש"ה נקט שור וחמור ולא שור פסולי המוקדשים ע"ש: בא"ד והשתא מחמור ה"ל לאקשוויי כו' עכ"ל. יש לתרץ קושיא זו לרש"י ע"פ מה דפריך פ"ב דמכות דף כ"א ע"ב ולילקי נמי משום זורע בי"ט.

ומשני רבא אין חילוק מלאכות בי"ט. ואותבי' מברייתא והוצרך להגיה שם משום הכי הברייתא אפיק הבערה ועייל עצי הקדש ע"ש.

והא דצריך הש"ס לכל זה שם. היינו לפי האמת דהש"ס הכריח שם לקמן דף כ"ב ע"א דע"כ אפי' מידי דאיתי' בשאלה נמי קתני והיינו מדנקט נזיר במתני' אבל אי לאו האי פירכא דהא נזיר קתני.

לא הוי צריכין לדחוק בכל זה. דטפי ניחא לן למימר דגם חילוק מלאכות בי"ט.

ובאמת נחשב במתני' בין שמונה לאוין ג"כ הזורע בי"ט. ולא דהזיד במעילה לא קחשיב דמידי דאיתא בשאלה לא קתני.

והא דמוכרח לשנות אין חילוק מלאכות בי"ט וע"י זה הוצרך להגיה הברייתא היינו משום דע"כ מידי דאיתא בשאלה נמי קתני דהא נקט נזיר וע"כ לאו דמעילה נמי חשיב. לכן עכצ"ל אין חילוק מלאכות בי"ט.

דאל"כ ליחשוב נמי זורע. לפ"ז אי הוי פריך שם הא קתני חמור הוי יכול לשנויי באמת לאו דמעילה לא קחשיב הואיל ואיתא בשאלה.

אלא חשיב זורע בי"ט בינייהו ויש חילוק מלאכות בי"ט לכן פריך מנזיר: עוד יש לתרץ ע"פ הא דאמר רבא ספ"ג דשבועות דף כ"ז ע"ב נשבע על הככר ואכלה. אם נשתייר

ממנה כזית יש לו התרה לשבועתו דמגו דמהני ליה התרה לכזית בתרא מהני ליה התרה נמי אף על מה שכבר עבר השבועה ופטור ממלקות גם על מה שעבר.

אבל אכלה כולה אין לו התרה על שבועתו כיון שכבר עבר. לפ"ז י"ל הש"ס דשם כרבא ס"ל.

וה"ק מידי דאיתא בשאלה גם עתה אחר שעבר עליו לא קתני כיון דלא פסיקא ליה ללקות עלי'. דהא אפשר עדיין להתיר השבועה ולפטור עצמו ממלקות.

אבל מידי דליתא עתה בשאלה אף שקודם שעבר הוה איתה בשאלה מאי בכך. כיון דעתה אחר שעבר השבועה אין בידו לפטור עצמו ממלקות קא חשיב התנא.

ולפ"ז בשב עה שלא אחרוש בחול ובי"ט אף שעבר עלי' כיון דמהני שאלה על העתיד שיכול לחרוש עוד מהני ג"כ לשעבר. וכיון דבידו לפטור ממלקות לא קתני.

וכן בשור דקדוש קדושת הגוף ולא יצא לחולין במעילתו מהני ביה שאלה כדי שיצא השור לחולין. לכן מהני נמי דלא עבר על מעילתו כלום.

ויכול לפטור עצמו ממלקות ממעילתו ולא איבעי ליה למיתני. אבל חמור דקיל"ן קדושת דמים הוא ובמעילתו יצא כבר החמור לחולין.

לכן לא מהני ביה שאלה כדי שיכול לפטור ממעילתו ממלקות. דהא כבר יצא החמור לחולין מיד במעלו אשר מעל בו: וצ"ל דלפ"ז אתי סתם מתני' דמכות כר"מ דאמר פ"ב דקידושין דף נ"ה הקדש במזיד מתחלל.

לכן ל"מ למיפריך מחמור שם די"ל סתם מתני' כר"מ אתיא ע"כ פריך מנזיר: ע"ב גמ' ראויות לכחשן כו' לקמן דף ס"ב (ע"א) בד"ה האי כו'. הקשה ריב"א הא כתישה הוי מחוסר מעשה ע"ש ולכאורה קושיא זו תמוה.

דהתם לא אמרינן הואיל ואי בעי מתקן נפשי' דזה הוא מחוסר מעשה. אבל כאן חזי לדם ציפור.

לכן שרי לחרוש ולכתוש כמו דשרי לרבה ללוש עיסה גם לאפותה הואיל ואי מיקלע אורחים. וכן לשחוט בהמה ולבשלה: ה"נ שרי לחרוש וגם לכתוש: וצ"ל דהוקשה להתוס' הא אין עשה דוחה ל"ת אלא היכא דבעידנא דמיעקר לאו מקיים העשה.

ועכצ"ל דה"ק הואיל ואי בעי היה כותש בשעת חרישה. דליהוי חרישה וכתישה וכיסוי בבית אחת.

ע"כ שפיר הקשו לקמן כיון דהכתישה הוי מחוסר מעשה לא אמרי' ביה הואיל. א"כ עתה שלא כתש עדיין לא חזי בשעת חרישה לכיסוי.

וכיון שבשעת חרישה לא יכול לקיים כיסוי עבר בל"ת ושפיר לקה. אך נ"ל דמעיקרא לא קשה מידי דרב אשי הוא דסבר, הכי פ' ר"א דמילה דף קל"ב ע"ב.

אבל רבה חולק שם וס"ל דאף דלא מקיים העשה מיד אפ"ה עשה דוחה ל"ת כמ"ש התוס' שם בד"ה הדר אמר כו'. וכאן הסוגיא אזיל לרבה דאית ליה הואיל: תוס' בד"ה כתישה ביה"ט מי שרי כו'.

לפענדי"ג לתרץ קושיות התוספות האלו. והוא דהא לא אמרו לוקין על שריפת קדשים
בי"ט אלא אין שורפין קדשים בי"ט.

ע"כ הא דקאמר ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. פ"א דאין ל"ת ועשה יחד נדחין מפני העשה.
אלא ל"ת לבד הוא דנדחית מפני העשה ועשה די"ט במקומה עומדת לכן אין שורפין
קדשים בי"ט. אבל וודאי אם שרף קדשים בי"ט אין לוקה.

דל"ת די"ט כבר נדחית מפני העשה מללקות עליה: ותדע דלמאן דיליף שם מתן בוקר
שני לשריפתו או מעולת שבת ולא עולת חול כו'. פשיטא דאם שרף קדשים בי"ט דאין
לוקה.

ה"ה וודאי גם לר' אשי אין לוקה עליו. ע"כ פריך המקשה כדפי' רש"י.

וז"ל אלאו די"ט לא ללקי עכ"ל. ר"ל כיון דמקיים מצות כיסוי נדחית הל"ת מללקות
עלי'.

וכ"כ רש"י בד"ה כלאחר יד כו' ופקע לי' מלקות עכ"ל. והיינו בחרישה דכבר קד ואנן
מחייבין לי' במלקות ע"ז פריך שפיר.

ומשני כתישה בי ט מי שרי. פ"א כיון דעדיין לא כתש.

לכן אף אם באמת דם ציפור לפניו במקום שחרש. כיון דאיסורא די"ט רביע עליה דאסור
לכתוש ולא נדחית מפני מצות כיסוי.

ע"כ אם ירצה לכתוש אין אנו מניחין אותו לעבור לכתוש. וא"כ בחנם הוא דעבר אלאו
דחרישה.

כיון דא"א לו לכסות עתה מפני איסור כתישה. לכן מלקינן ליה אלאו דחרישה אפי' אם
דם הציפור לפניו בשעת חרישה וזה ברור בפ"א הש"ס ובכוונת רש"י: שם בא"ד ובתחלה
נמי המ"ל חרישה בי"ט מי שרי עכ"ל.

דברי התוס' הן תמוהין בכאן. חדא הא שכתבו ובתחלה נמי כו' הלא גם מה דפריך אחר
זה ראויות לכתושן כלאחר יד וכל הסוגיא הוא ללא צורך.

דאין כאן שום קושיא כלל ועיקר. דהא י"ל חרישה בי"ט מי שרי: תו לסברא זו קשה
אהא דמשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה א"כ תקשה למה תנא חייב ה' ה"ל למימר
ששה כיון דלא חזי לצרכו משום מוקצה ליכא למימר הואיל וחייב נמי משום הבערה:
אבל לפע"ד אין צורך לדחוק כלל לפי' ר"ת.

דבשלמא בחרישה פריך שפיר אמאי לוקה משום כלאים. דכבר נדחה לאו דכלאים משום
כיסוי אם היה כאן דם הציפור ולא ה"ל רק ז' לאוין.

אבל גבי כתישה משני שפיר כתישה בי"ט מי שרי. כיון דעדיין הוא לא כתש ואין אנו
מניחין אותו לכתוש אפי' אם היה דם הציפור לפנינו כאן.

ע"כ כיון דא"א לו לכסות מלקינן ליה גם אלאו דחרישה דכלאים. זה ברור בכוונת רבינו
ת"ם.

ודברי התוספות צ"ע: שם בד"ה ועייל עצי מוקצה תימא לר"י כו' עכ"ל. לא ידעתי תמיהת ר"י כאן דהא בפ"ב דמכות פריך על מתני' שם דף כ"ב (ע"א) וליחשוב שבועה שלא אחרוש בי"ט ובחול.

ומשני האי תנא לית לי' איסור כולל. ואיתא בחולין דף ק"א (ע"א) דלמ"ד דלית לי' איסור כולל האוכל גיד הנשה של נבילה חייב א'.

ומודה באיסור מוסיף כגון גיד הנשה של שור הנסקל דמוסיף איסור הנאה דחייב ב' ע"ש. וא"כ בההוא ברייתא נמי קשה ליחשוב נמי שבועה שלא אבשל בין בחול ובין בי"ט.

ועכצ"ל האי תנא לית לי' איסור כולל. אבל משום בשר בחלב חשיב מוסיף.

דגיד הנשה שרי בהנאה לתנא דברייתא דס"ל יש בגידין בנ"ט כדאיתא לעיל דף כ"ב וצ"ע: דף צ"א ע"ב בד"ה איש ולא קטן כו' ובפ' מי שהי' טמא כו' עכ"ל. ולכאור' דברי התו' הן תמוהין כמ"ש מהרש"א ע"ש: תו דוודאי א"א לומר דר"י אתי דלא כחד מהני ג' תנאים דאיפלגו פ' מי שהי' טמא: ע"כ נ"ל דוודאי לפרש"י א"א לתרץ כתירוצא דהתוס'.

אך דלפרש"י אין מקום לתמיהת התוס' דהא בראשון כתיב ונכרתה הנפש. ולרבות נשים לא איצטריך דממכסת נפשות נפקא.

אלא ע"כ לרבות קטן אתי לחייב כרת בראשון מגזירת הכתוב: לכן סד"א דגם בשני חייב מככל חקת הפסח. לכן איצטרך.

איש למעט בשני מכרת. אך התוס' לא ניחא להו בפרש"י.

משום דרש"י לשטתו דפ"י ר"פ מי שהי' טמא דף צ"ב ע"א. דלרבי ולר' נתן חייב כרת על הראשון אפ"י עשה את השני.

וע"פ שטתו הוצרך לדחוק כאן. אבל התוס' ס"ל דזה ליכא למ"ד.

דוודאי בעשה את השני אפ"י הזיד בראשון פטור מכרת על הראשון דכן מוכחי קראי. דאל"כ לא ה"ל לכתוב כרת דראשון בעניינא דפסח שני כלל.

אלא משמע דה"ק וחדל לעשות הפסח היינו שלא עשה גם את השני ואז ונכרתה הנפש וגו' על הראשון. וכן מבואר ברמב"ם פ"ה ה' ק"פ (ה"ב) דפסק כרבי ואפ"ה פסק בעשה את השני פטור מכרת על הראשון.

וכן מוכח בש"ס לקמן (שם ע"ב) דקאמר הזיד בראשון ושגג בשני לרבי ולר' נתן חייב כו' ולפרש"י ה"ל למימר רבותא טפי בהזיד בראשון ועשה את השני דחייב לר' ולר"נ. אלא וודאי בעשה את השני ליכא למ"ד לחייבו והשתא אין צורך לדחוק כאן בהא דאמר דכתיב בפסח שני ונכרתה הנפש וגו' לרבות נשים ר"ל היינו הא דכתיב במגדף.

דכיון דגמר בג"ש הוי כמאן דכתיב בגופיה דמיא כמ"ש רש"י. דזה דחוק: ותו דה"ל להש"ס למימר וסבר ר' יוסי כרבי.

אלא ודאי לכ"ע אתי. וה"ק מדכתיב בפסח שני וחדל לעשות את הפסח גם בשני ונכרתה הנפש וגו' על הראשון.

משמע אם לא חדל מלעשות פסח שני פטור על הראשון. ומדכתיב נפש ע"כ קרא גם בנשים איירי.

וקאמר דאי חדלה ולא עשתה השני חייבת כרת. ואי עשתה השני פטור.

הרי מבואר דנשים בשני חובה מכיון דאי חדלה לעשות פסח שני חייבת כרת על הראשון: והשתא תמהו התוס' היכן מצינו כו'. ותירצו לקטן שהגדיל וכו' תשלומין דראשון.

ר"ל ר' יוסי לגמרי ס"ל כר' נתן. ומיהו ר"נ יליף לה לקמן מכי קרבן ה' לא הקריב במועדו דמשמע ליה דאראשון קאי ואין צריך ללמוד מהאיש ורבי יוסי יליף מהאיש: שם בד"ה ר"ש נמי סבר כו' תימא כו'.

ולעד"נ לתרץ תמיהתם. ותחלה נתרץ הא דיש להקשות אהא דפריך בפ"ב דקידושין ואכתי מיבעיא ליה דשוחטין את הפסח על היחיד.

ולא משני כדמשני כאן לכתוב רחמנא לפי אכלו מאי איש (והוא קושי' המהרש"א ז"ל בדבור זה). ונ"ל דהא ע"כ ר"ש ס"ל כריב"ק שם.

דאי סבר כר' יונתן נפקא ליה מושחטו דכל הקהל יוצאין בפסח אחד. א"כ קשה מנא ליה למילף דאיש לפי אכלו למעט אשה הוא דאתי הא איצטרך למילף מיני' שליחות.

דאי לאו איש גבי לפי אכלו סד"א ה"מ היכא דאית לי' שותפות בגוה כמ"ש הש"ס שם. (א"ה כיון רבינו ז"ל בלשונו הצח וקצר ליישב קושית המהרש"א ז"ל בד"ה איש זוכה כו'.

וכן מצאתי בס' אמרה צרופה וכן מבואר להדיא ברש"י שם בד"ה איש זוכה ע"ש ודוק): והשתא א"ש כאן קיימינן לר"ש דס"ל כריב"ק ולריב"ק אכילת פסח מעכבת דעיקרו בא לאכילה. וע"כ שפיר אמר לכתוב לפי אכלו דע"כ נילף מיניה דשוחטין על היחיד.

דאין לומר דסד"א חד גברא בעי לאכילה ושאר בני החבור' אף שכל א' אין יכול לאכול כזית שוחטין עליהם. דהא כיון דאכילת פסח מעכבת.

א"כ הנך דלא חזי לאכילה כמאן דליתנהו דמי וע"כ שחיטת הפסח על היחיד הוא. אבל שם פ"ב דקידושין קאי אליב' דר' יונתן דאיהו סבר אכילת פסח אין מעכבת ומש"ה יוצאין כל הקהל בפסח א'.

ולדידיה צ"ל דאיש לפי אכלו גזירת הכתוב הוא דגברא חזי לאכילה בעינן כדאיתא לעיל דף ע"ח ע"ב. ולפ"ז שפיר קאמר שם הא אכתי איצטרך איש דשוחטין את הפסח על היחיד.

דאי מלפי אכלו ה"א חד גברא בעי דיהא חזי לאכילה מגזירת הכתוב כדפי'. אבל שאר בני החבורה הנמנין עמו אף שאין אחד ראוי לאכול כזית כולם יוצאין בו.

דאכילת פסח אין מעכבת. רק גזירת הכתוב הוא דליהוי חד גברא דיהא חזי לאכילה.

אבל לעולם אין שוחטין על היחיד ומש"ה איצטרך איש. ע"כ משני שם דסבר כמ"ד אין שוחטין: הרי מבואר דר"ש כריב"ק ס"ל ור' יהודה ע"כ כר' יינתן ס"ל.

דאל"כ איש דלגבי לפי אכלו לר' יהודה ל"ל. דהא איהו סבר אין שוחטין את הפסח על היחיד וגם ס"ל נשים בראשון חובה.

אלא ע"כ צ"ל דר"י כר' יונתן ס"ל ואיצטרך איש למילף מיני' שליחות דלא נימא דוקא היכא דאית לי' שותפות בגוה כמבואר בקידושין שם: וע"כ מתורץ תמיהת התוס'. והוא דר' יהודה ע"כ ס"ל תרתי ש"מ.

דוודאי זה הלימוד שאין שוחטין את הפסח על היחיד מסתבר טפי. דעל הלימוד של במת יחיד קשיא היאך תלוי דין זה דמחוסר זמן בפסח דוקא.

הא אפי' כל מחוסר זמן דשאר קרבנות נמי דינם כן כגון מחוסר כפרה שלא הגיע זמנו. אך דיש לר"י הכרח מקרא דע"כ אתי גם להא דבמת יחיד.

דאל"כ תקשה לפי האמת ל"ל לקרא למיכתב איש גבי לפי אכלו כדי לידע שליחות בלי שותפות. הא אפי' אי לא הוה כתוב איש נמי הוה ידעין שליחות בלא שותפות.

דאי שותפות דוקא קשה ל"ל ושחטו תיפוק לי' מדכתיב איש שה לבית. וא"ל דאיצטרך ושחטו לאכילת פסחי' דלא מעכבא.

קשה לשתוק מיני' ונילוף מדכתיב לפי אכלו לשון יחיד והרי אין שוחטין על היחיד. אלא ע"כ קרא ה"ק דא' ראוי לאכילה בעינן ושאר החבורה אף שאין ראוי א' מהם לאכילת כזית יוצאין.

א"כ ע"כ מוכח מזה דאכילת פסח לא מעכבא. דאל"כ ה"ל אותם שאין ראויין לאכילה כאילו אינן וה"ל שחיטת הפסח על היחיד.

אלא וודאי ושחטו לשליחות אתי אף בלא שותפות. וא"כ איש ל"ל.

אלא מזה הכריח רבי יהודה דתרתי ש"מ. דעיקר קרא מיבעיא נמי להא דבמת יחיד.

וא"כ אי לאו ושחטו סד"א דאכילת פסח מסתבר דמעכב דעיקרו בא לאכילה מתחלה. ומדכתיב לפי אכלו סד"א דשוחטין את הפסח על היחיד.

וקרא דבאחד לבמת יחיד היא דאתי. דהא ע"כ גם לפי האמת להכי.

הוא דאתי.

אך דהואיל ודרשא דאין שוחטין על היחיד מסתבר, מוקמינן נמי בהכי. ואי לאו קרא דושחטו סד"א דמסתברא דאכילת פסח מעכבת.

וע"כ יש הכרח דשוחטין פסח על היחיד מלפי אכלו וקרא לבמת יחיד הוא דאתי. אבל השתא דושחטו אתי לאכילת פסח דלא מעכבא.

מסתבר לאוקמי קרא דבאחד נמי להכי דאין שוחטין פסח על היחיד. אבל ר"ש דס"ל כריב"ק אי הוי ס"ל נמי דאין שוחטין הפסח על היחיד קשה מנא לי' הא דבמת יחיד:

והא דפירש"י לעיל (ע"א בד"ה ופרכינן) דטעמא דר' יוסי מהדר לפרושי מקרא דאיש לפי אכלו.

ר"ל דבעל הש"ס מתרץ לי' לקרא דאיש דגבי לפי אכלו לר' יוסי. דל"ל.

דכיון דסבר לקמן אשה בראשון חובה. א"כ איש גבי לפי אכלו ל"ל.

ע"כ מפרש דסד"א ממאי דלהכי דלר"ש הוא דאתי אימא להא דר"י כו': והשתא דע"כ דלימוד דרבי יהודה מסתבר טפי פריך לקמן שפיר ע"כ ר"ש סבר נמי כר"י כו': והא דפירש"י במתני' ואפי' חבורה של מאה כו' ר"י קאמר לה. ר"ל דקשיא לי' לרש"י דבמתני' דלעיל מבואר דאפי' אחד מבני חבורה לא יהא שאין ראוי לאכול כזית.

וכאן מבואר אם אחד אוכל כזית אף שכלן אין יכולין לאכול שוחטין עליהם. לכן פירש"י ר"י קאמר לה.

דהוא ס"ל הכי מדאיצטריך איש ולא יליף מלפי אכלו אלא ע"כ צ"ל דסד"א שאחד צריך ראוי לאכילה ותו לא שאכילת פסח אין מעכבת. ומתניתין דלעיל ס"ל אכילת פסח מעכבת: דף צ"ב ע"ב במשנתנו שאלו פטורין מהכרת כו'.

הרמב"ם בפירוש המשניות פי' אפי' בהזידו בשני פטורין אם היה טמא ודרך רחוקה בראשון. ואלו שוגג ואונס בראשון והזידו בשני חייבין כרת ע"ש.

וכ"פ בחבורו (פ"ה מהל' ק"פ הל' א'): והראב"ד השיג עליו: ובאמת שדעת הרמב"ם תמוה. והוא נגד הש"ס ערוך דפריך שוגג ואונס בני כרת נינהו.

ונדחק הש"ס להגיה דאונן ומזיד תנן בהדייהו ואלו לפי הרמב"ם לא הוי צריך כלל להגהה ולא קשה כלל אמתני' כן תמהו בספר ברכת הזבח ולחם משנה ע"ש: ולפעד"נ דפי' הרמב"ם מוכרח הוא בהסוגיא דרש"י תמה על רב ששת דיש תיובתא לי' ממתני'. דע"כ קושייתו אדרך רחוקה למה נאמר ולרב ששת הא איצטרך דאי בעי כו': תו קשה הא דפריך אברייתא למה נאמר דאי בעי לא שבקינן לי'.

למה לא פריך הכי אמתני' תו יש לדקדק הברייתא קצרה בלשונה לפוטרו מכרת. ובמשנתנו אמר שאלו פטורין מכרת ואלו חייבין בהכרת והרי דרך הברייתא לבאר ולפרש דבריה יותר מן המשנה ונ"ל דבזה מחולקים ר"נ עם רב ששת.

דר"נ ס"ל דתנא דמתני' ותנא דברייתא חד תנא הוא. והברייתא מפרש מה שלא פי' במתני'.

דמתני' תירץ למה לא נאמר מזיד ואונן אלא דרך רחוקה. ע"ז אמר אלו מזידין חייבין ואלו פטורין.

וע"ז קשיא להברייתא למה נאמר דרך רחוקה, ולא נאמר שוגג ואונס דג"כ פטורין כמו טמא ודרך רחוקה. ע"ז משנה הברייתא לפוטרו מכרת.

פי' לרבנותא נאמר דרך רחוקה. דלא מבעיא שוגג ואונס בראשון והזידו בשני פטורין.

כיון דלאו בני כרת נינהו על הראשון דאונס רחמנא פטרי' אלא אפי' דרך רחוקה דהוי מצי למיעבד פסח אי הוי בעיכמ"ד הורצה אפ"ה פטרו מכרת. ושפיר אמר הש"ס וכמ"ד הורצה כך פי' ר"נ מתני' וברייתא.

אבל רב ששת ס"ל דתנא דמתני' ותנא דברייתא פליגי אהדדי. דתנא דמתניתין הוא ר"ע דמקיש דרך רחוקה דלא הורצה כמו טמא.

וברייתא הוא ר"א דלא מקיש דרך רחוקה לטמא לכן סבר דהורצה. וכיון דס"ל למתני' לא הורצה ע"כ קושייתו למה נאמר טמא.

וצ"ל דמתני' ס"ל שוחטין וזורקין על טמא שרץ. וטמא דקרא איירי במת בששי שלו.

דפשיטא כיון דלא חזי לאכילה אי בעי למעבד פסח לא מצי למיעבד דאכילת פסח מעכבת. ע"כ הקשה מתני' שפיר למה נאמר טמא ולא נאמר שוגג ואונס.

ואפילו אי ס"ל אין שוחטין וזורקין וילפינן מיתורא דביום ההוא כמ"ש התוס' דף צ' (ע"ב בד"ה שחל כו') דקרא דביום ההוא מיותר. ע"כ הקשה למה נאמר טמא.

דאי לאשמעינן דאין שוחטין וזורקין כו'. א"כ כיון דע"כ גוף הקרא להכי הוא דאתי א"כ יתורא דביום ההוא למה לי.

ומשני שאלו פטורין אפילו הזידו בשני. ושוגג ואונס בראשון והזידו בשני חייבין.

וילפינן הכי מדנאמר טמא ולא שוגג ואונס. דהשתא ליכא למימר דלרבנותא נקט כמ"ש לרב נחמן.

חדא דלרב ששת לא הורצה בדרך רחוקה וליכא רבותא. ותו הא עיקר קושיית מתני' למה נאמר טמא ובטמא ליכא רבותא לכ"ע.

אבל הברייתא ס"ל כמ"ד הורצה. לכן משני לפוטרו מכרת.

פי' לרבנותא נקט דרך רחוקה ולא שוגג ואונס. דלא מיבעיא שוגג ואונס דפטורין אפי' הזידו בשני.

אלא אפילו בדרך רחוקה. דכיון דמצי למיעבד פסח בראשון ולא עביד.

סד"א לחייבו כרת קמל"ן דרחמנא חס עליו לפוטרו מכרת. וע"כ קא קשיא ליה להש"ס אליבא דברייתא לפי האמת.

למה נאמר טמא ולא נאמר שוגג ואונס. דהא בטמא ליכא למימר דהוא רבותא.

אלא ע"כ צ"ל דטמא איצטריך דאי בעי למיעבד לא שבקינן לי'. לכן פריך המקשה על הברייתא בהא דאמר למה נאמר טמא.

למה נאמר הא איצטריך דאי בעי כו'. דע"כ לפי האמת צ"ל כן לפי הברייתא.

דמשני לפוטרו מכרת לרבנותא. ואלו בטמא ליכא רבותא.

אבל במתני' לק"מ דבמתני' עיקר קושייתו על טמא. ומשני שאלו חייבין באמת כיון שהזידו בשני: והא דאמר רב אשי מתני' נמי דיקא.

ה"ק משום דר"נ הביא ראיה לדבריו ממתני' דלא כר' ששת. ורב ששת השיב לו דמזיד ואונן תנן בהדייהו.

וע"ז אמר רב אשי דע"כ ר"נ גופא צריך להודות דמזיד ואונן תנן בהדייהו. וא"כ מאי הביא ר"נ ראיה ממתני' כיון דלשטת ר"נ גופא צריכין להגיה במתני' מזיד ואונן.

דאלו חייבין אמאי הא שוגג ואונס לאו בני כרת נינהו. פי' אפי' בהזידו בשני.

דמהי תיתי נחמיר בהו טפי מטמא ודרך רחוקה לשטת ר"נ. דהא י"ל דהא דנאמר בתורה דרך רחוקה לרבותא נקטי' כדמשני הברייתא דאיהו חד תנא עם תנא דמתני'.

ועל טמא לא קשיא לדידי' כדפי'. וע"כ לרב נחמן גופא צריך להגיה מזיד ואונן.

ואמר הש"ס ורב נחמן אמר לך כו' אבל לשטת רב ששת ע"כ אלו חייבין אפי' שוגג ואונס בראשון אם הזידו בשני וכדפי'. והרמב"ם פוסק כרב ששת כמבואר בדבריו פ"ה ה"ג.

ופסק הרמב"ם כר' שם הל"ב דסתם מתני' כוותי' כדפי'. ומ"ש רש"י לקמן בהזיד בראשון אף שעשה את השני חייב כרת.

הוא לשטתו דפי' שאלו חייבין כרת אפילו עשה את השני. אבל זה לא מסתבר כלל כדפי' לעיל דף צ"א ע"ב בתוס' ד"ה איש ולא קטן כו' עיי"ש.

וע"כ פסק הרמב"ם דבעשה השני פטור אפילו הזיד בראשון דלא כרש"י. וכן כתבתי דף צ"א שהוא דעת התוס' שם עיי"ש: ומה שהקשו התוס' בד"ה דאי בעי כו'.

יש לתרץ לדעת הרמב"ם כיון דבאמת לפי הברייתא צ"ל דטמא נאמר לאשמעי' דאי בעי לא שבקינן לי'. וא"כ ע"כ ס"ל לברייתא זו דאכילת פסחים לא מעכבא.

ואיש לפי אכלו היינו דבעינן חד גברא ראוי לאכילה כי היכי דס"ל לר"נ (יוסי) דף צ"א דאם יש א' שראוי לאכול כזית אפי' כל החבורה אין א' מהם יכול לאכול כזית שוחטין עליהם. וע"כ דס"ל אכילת פסח לא מעכבת אבל מ"מ א' בעי מגזירת הכתוב כמ"ש לעיל דף צ"א (כס).

וכן ס"ל לברייתא זו. ולכן איצטרך טמא דלא שבקינן ליה לשחוט אפי' עם בני חבורה טהורין שיכולין לאכול.

אבל אנן קיל"ן אכילת פסחים מעכבת וא' מבני חבורה שאין ראוי לאכילה הוי איהו כמאן, דלית' כמ"ש הרמב"ם פ"ב הל"ה. וכן ס"ל למשנתינו לר"ש.

ושפיר הקשה למה נאמר טמא. והדברים ברורים: שם בתוס' בד"ה אלו פטורין כו' מדפריך מינה לרבה דקאמר דר"א פטור מכרת כו' עכ"ל: לכאורה יש לתרץ קושייתן.

דלרב י"ל דס"ל לתנא דמתני' דטמא אף שיכול לתקן עצמו לטבול פטור מכרת. ויליף לה מהיקשא דדרך רחוקה מה דרך רחוקה אף שיכול לבא בסוסים ופרדים אפ"ה פטור מכרת דכתיב ובדרך לא היה, ה"ה טמא אף שיכול לתקן עצמו בטבילה פטור.

ורביבוי דהאיש לרבות ערל הוא דאתי. דכיון דיש לאוקמי הריבוי בערל מוקמינן ליה דאין היקש למחצה.

אבל שם פריך לרבה דאמר הכי לר"א. ור"א הא ס"ל במתני' דלקמן.

דדרך רחוקה מאסקופת העזרה ולחוץ הוא. הרי דלא ס"ל היקשא דר"ע.

וע"כ כמו דמרבין לערל מהאיש כן מרבין לטמא. וצ"ל בכל הסוגיא גרסינן שם ד' ס"ט רבה זולת בתירוץ האחרון דשם אלא אמר רבא כו'.

ורבה ס"ל כאביי דלקמן דף צ"ד ע"ב דרך רחוקה לטהור כו'. אבל רבא הא ס"ל שם תנאי היא אליבא דר"א ע"ש: דף צ"ג בד"ה ר"ע סבר כו' תימא מנא ליה עכ"ל.

ולפע"ד י"ל דרב נחמן מסתמא ס"ל כהלכתא. דקיל"ן כעולא דאמר לקמן דרך רחוקה כל שאין יכול לכנוס בשעת שחיטה.

ולפ"ז א"ש הא דאמר ר"ע לטעמי'. פ"י ר"ע דמקיש טמא ודרך רחוקה להדדי.

וע"כ יליף טמא מדרך רחוקה מה דרך רחוקה אפ"י אם יכול לכנוס בשעת אכילה. כיון דבשעת שחיטה לא חזי נדחה.

אף טמא כל שאין ראוי בשעת שחיטה וזריקה אפ"י יכול לאכול פסח אין זורקין עליו. ואתי שפיר לשון ר"ע לטעמי' דאמר הש"ס.

אבל לעיל דף צ' דאמר שם סבר לה כר' יצחק כו'. קאי על דברי ר' יהודה דהוא מרא דשמעתתא שם.

ור' יהודה הא סבר לקמן דרך רחוקה כל שאין יכול לכנוס בשעת אכילה. לכן צריך ללמוד מדכתיב ביום ההוא וזה ברור: שם בד"ה דאי בעי.

וד"ה אלא למה נאמר וד"ה לא קשי' כו' לענ"ד נראה לתרץ קושיות התוס' שבשלשה דיבורים אלו. ויתורץ (בזה תמיהת רש"י דהקשה לרב ששת ממתני'.

גם הא דלא פריך אמתני' למה נאמר הא איצטריך דאי בעי כו' והוא דבמתני' י"ל דס"ל שוחטין וזורקין על טמא שרץ. וקרא בטמא מת בששי איירי דפשיטא דלא שבקינן ליה.

אבל ברייתא דאתיא כר' יוסי ור' יוסי הא ס"ל אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. פריך שפיר הא איצטריך דאי בעי כו': ומה שתמהו התוס' דע"כ ס"ל לברייתא שוחטין וזורקין כו' דהא ס"ל כמ"ד הורצה.

י"ל דהא דאמר לעיל מ"ד אין שוחטין ע"כ ס"ל לא הורצה. היינו אליבא דר"ע דמקיש דרך רחוקה לטמא.

לכן למ"ד אין שוחטין כו' שניהם דומין זה לזה וכ"כ התוס' לעיל. אבל ברייתא דאתיא כר' יוסי.

ור' יוסי הא סבר לקמן במשנתינו דמאסקופת העזרה ולחוץ הוי דרך רחוקה. ואמר לפיכך נקוד על ה' כו'.

וא"כ ע"כ לא מקיש ד"ר לטמא. דכיון דדרך רחוקה יכיל לכנוס בשעת שחיטה אינו דומה כלל לטמא.

וע"כ לר' יוסי אפילו אי אין שוחטין וזורקין אפ"ה שפיר ס"ל דהורצה. והשתא מה שהקשו התוס' לרב יהודה לק"מ.

דרב יהודה קאי אליבא דר"ע ור' יוסי ס"ל דלא כר"ע: וזה נלע"ד ברור: עיין בתוספתא פ"ח: דף קיא ע"ב בד"ה אלא בדברים כו' ומיהו קשה כו' עכ"ל. הנה התוספות והרא"ש ובפרט המרדכי שהאריך ודחו דברי הרשב"ם מתוך הסוגיא וראיתי כי הרמב"ם וראבי"ה סוברים כרשב"ם: ואני הקטן אומר באימה וביראה דלא קשה מידי על הרשב"ם ובחידושי לא"ח סי' רע"ג הארכתי ובררתי שם דדברי הרשב"ם ברורין ומאירין.

וגם דעת הגאונים כן הוא ויישבתי ת"ל בטוב טעם ודעת בס"ד ע"ש: מסכת ביצה דף ב' תוספות בד"ה דלמא ב"ש כו'. וי"ל דמוקצה דבעלי חיים חמיר טפי עכ"ל: פ"א לאפוקי ביצהדלאו ב"ח היא.

וכדברי התוס' מבואר בירושלמי. וז"ל מחלפי' שיטתי' דב"ש כו'.

ומשני חומר הוא בדבר שיש בו רוח חיים עכ"ל ויש לתמוה דא"כ מאי פריך לקמן וליפלגו בתרנגולת הא בתרנגולת דב"ח היא מודי ב"ש דהוי מוקצה. ומ"ש המפרשים בזה אין לשון הירושלמי והתוס' סובל פירושן: תו הקשו המפרשים בד"ה קס"ד אפילו כו'.

לפי המסקנא דגם בנוולד כזה שרי ר"ש. א"כ מאי פריך בעירובין כ"ש דהוי נולד: תו יש לי תמיה רבה, על דעת ר"ת הביאו הרא"ש סוף מסכת זו.

שפסק דמוקצה שרי' ונולד אסור ע"ש. א"כ קשה בהא דאמר לקמן כולהו כרב נחמן לא אמרי כי קושיין ולפלגו בתרנגולת.

ה"ל לאוקמי טעמא דב"ה משום נולד. אבל בתרנגולת מודי ב"ה דשרי.

וס"ל לב"ה כמו דקיל"ן לדעת ר"ת: תו אמאי שביק סתמא דהש"ס למידחי אוקימתא דרב נחמן עד שהוצרך לאוקמי מתניתין בטעמים אחרים. הא אליבא דהלכתא שפיר מצינן לאוקמי טעמא דב"ה משום נולד כדפ"ל: תו קשה לפי מ"ש התו' בד"ה אוכלא דאפרת הוא כו' הטעם דאי בעי שחיט לה ואכיל כל שבגוה.

א"כ מאי פריך אפי' מאן דשרי במוקצה בנוולד אסור הא כיון דמצי למישחט התרנגולת. הביצה אוכלא דאפרת הוא.

ומ"ש מהרש"א הוא דחוק ע"ש: ע"כ נ"ל דדברי הירושלמי והתו' הן כפשטן דבעלי חיים חמיר וב"ש מודים דהתרנגולת אסורה. אך דהתוס' לא כתבו כן אלא לקס"ד דהמקשה.

אבל למסקנת ר"נ ע"כ דאין חילוק בין בעלי חיים לשאר דברים. ע"כ פריך שפיר לקמן ולפלגו בתרנגולת: וזה דנראה לי לפי מ"ש התוס' דהטעם הוא דאי בעי שחיט לה ואכיל כל שבגוה.

לפ"ז באמת גם אם התרנגולת עומדת לגדל בצים. אפ"ה הביצה אוכלא דאפרת הוא למאן דלית ליה מוקצה.

כיון דאי בעי שחיט לה ואכיל כל שבגוה ודלא כמ"ש מהרש"א בזה. והא דפריך אפי' מאן דשרי במוקצה בנולד אסור.

היינו משום דקס"ד דע"כ בתרנגולת מודים ב"ש דאסורה. דאל"כ קשה לפלגו בתרנגולת.

אלא ע"כ בבעלי חיים מודים ב"ש דאסור. דכן סברי ב"ש גבי הא דצריך לנענע מבע"י. וכיון דהתרנגולת ב"ח היא ואסור ע"כ הביצה היא נולד. ומשני ר' נחמן דאית ליה מוקצה כו'.

ודלית ליה מוקצה לית ליה נולד והבין הש"ס השתא דע"כ ב"ש כר"ש וב"ה כר"י. ומי אמר רב נחמן הכי כו'.

ומסיק דע"כ י"ט חמיר משבת לענין מוקצה לב"ה. וא"כ לב"ש דס"ל מוקצה בשבת גבי עצמות וקליפין.

מכל שכן דס"ל מוקצה בי"ט. דזה ודאי הוא דוחק לומר דב"ש וב"ה יפלגו בסברות הפוכות.

אלא ע"כ לב"ש נמי י"ט חמיר משבת. והא דמקילי ב"ש בי"ט היינו משום צורך שמחת י"ט ואוכל נפש התירו ב"ש לטלטל מוקצה כדי לאוכלו.

(כמ"ש התו' דף ח' ובש"ע ס"ס תק"ט). אבל שלא לצורך שמחת י"ט כיון דאפילו בשבת ס"ל לב"ש מוקצה ק"ו בי"ט.

אבל ב"ה לא התירו משום שמחת י"ט. דכה"ג פליגי נמי בסיפא דמתני'.

דלב"ש התירו לשחוט חיה ועוף בי"ט כדי לכסות בדקר נעוץ משום שמחת י"ט. וב"ה לא התירו כדלקמן דף ט'.

וכיון שכן אין אנו צריכין לחלק בין בעלי חיים לשאר דברים. די"ל ב"ש התירו כל מוקצה משום.

שמחת י"ט. ודקשיא לך מהא דצריך ב"ש לנענע מבע"י.

י"ל הא מבואר שם בש"ס דמיירי בבריכה ראשונה וחיישי דלמא אתי לאמלוכי שלא לשחטן. ונמצא היה מטלטל מוקצה שלא לצורך שמחת י"ט.

וכבר נתבאר דשלא לצורך שמחת י"ט מחמירי ב"ש טפי מב"ה במוקצה. אבל בבריכה שניה מבואר שם דלא חיישי ב"ש דלמא אתי לאמלוכי.

וכ"ש בשאר דברים דלא חיישי דלמא אתי לאמלוכי. לכן שרי ב"ש לשחוט התרנגולת ולאוכלה.

וכיון דאי בעי שחיט לה ואכיל כל שבגוה לכן הביצה אוכלא דאפרת הוא לב"ש. והראיה מד"ט דהוי סברי רש"י והתו' שם לפרש טעמא דב"ש דמתני' בביצה משום שמחת י"ט.

אך דכתבו דאין בביצה שום שמחת י"ט באכילתה ע"ש. וא"כ לרב נחמן דע"כ צ"ל דטעמא דב"ש הוא משום שמחת י"ט וכדפי'.

צ"ל דהואיל והתרנגולת שריא משום שמחת י"ט ע"כ ביצה הוא אוכלא דאפרת לב"ש. והשתא נתגלה לנו כוונת רב נחמן.

דודאי גם רב נחמן סובר דבנולד שלא היה מתחלה בעולם ליכא למ"ד דשרי וה"ק דאית ליה מוקצה בתרנגולת אית ליה נולד בביצה. ודלית ליה מוקצה בתרנגולת לית ליה נולד בביצה משום דאי בעי שחיט לה ואכיל כל שבגוה.

לכן הביצה אוכלא דאפרת הוא. לכן ה"ה לב"ש אף דס"ל מוקצה.

מ"מ כיון דהתרנגולת שריא לב"ש משום שמחת י"ט ואי בעי שחיט לה כו' הביצה אוכלא דאפרת הוא ושריא. נמצא גם להמסקנא בנולד החמור כזה לכ"ע אסור וכדאמר נמי בעירובין והא דאמר קס"ד אפי' מאן דשרי כו' משמע דלמסקנא אינו כן.

י"ל דלמאי דקס"ד דלא עלה על דעת המקשה לחלק בין שבת לי"ט. וסבר דבי"ט ובשבת פליגי ב"ש וב"ה.

ועכצ"ל דבעלי חיים מודי ב"ש דאסור לכן ס"ד אפילו מאן דשרי במוקצה אפ"ה הביצה אסורה משום נולד. אבל רב נחמן קיבל מרביותיו דבשבת החליפו שטתן.

דב"ש לחומרא. וע"כ הא דמקילו ב"ש בי"ט היינו משום שמחת י"ט.

וע"כ בביצה ליכא שמחת י"ט. אלא משום דהתרנגולת שריא ע"כ הביצה אוכלא דאפרת הוא.

ע"כ פריך במאי אוקימת' בתרנגולת כו' ומשום מוקצה. פי' משום מוקצה דהתרנגולת פליגי.

דאלו בנולד החמור כי הא ליכא למ"ד דשרי. אם כן לפלגו בתרנגולת ומשני להודיעך כחן דב"ש.

פי' דסד"א כיון דהשתא לא בעי למישחט התרנגולת וע"כ היא מוקצה. ה"א הביצה היא נולד דהא גדולה מזו ס"ל להמפרשים הנ"ל דגם לפי האמת אפי' מאן דשרי במוקצה לגמרי אפי' הכי הביצה היא נולד.

ופריך ה"ל להודיעך כחן דב"ה, פי' דלא תימא דטעמא דב"ה הוא כיון דלא בעי למישחט התרנגולת והיא מוקצה לכן הביצה היא נולד. ולעולם אי בעי למישחט התרנגולת שריא לב"ה משום שמחת י"ט ע"כ לפלגו בתרנגולת: והשתא מתורץ מה שהקשיתי על ר"ת לעיל.

די"ל האמוראים לא מצי לאוקמי טעמא דב"ה משום נולד אבל התרנגולת שריא. דאי התרנגולת שריא הביצה לאו נולד היא כדפי': וליכא לאקשוויי על זה מפרק כירה דף מ"ה דפרי על ר' יוחנן מהא דר"נ דאמר מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד.

ושם הא איירי בשבת דלא שייך אי בעי שחיט לה כו' ולכ"ע נולד הוי: די"ל דלק"מ. דהא ע"כ מדפריך שם על ר"י מדרב נחמן.

והרי כאן דחה הש"ס אוקימתא זו דרב נחמן. אלא ע"כ צ"ל דשם הבין הש"ס כדקס"ד הש"ס דהכא במילתא דרב נחמן דב"ה כר"י וב"ש כר"ש.

וע"כ א"ש הא דלא פליגי בתרנגולת דבעלי חיים היא ולכ"ע אסורה. וע"כ מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד כלל ע"כ פריך שפיר דכה"ג כתבו התוס': והשתא אתי שפיר הא דלא הביא הרי"ף לקמן דף ט' הא דאמר מוחלפת השטה.

משום דע"כ לא ס"ל הא דמוחלפת השטה. ודוק היטב בכל זה: שם ע"ב בד"ה ולפלגו כו'.

נ"ל לתרץ תמיהת התוס'. משום דלכאורה קשה על רב נחמן למה לי האי סתמא דאין מבקעין כו'.

הא כבר שמעינן לה מפלוגתא דב"ש וב"ה דמתניתין דפליגי בי"ט ופשיטא דהלכה כב"ה. וע"כ צ"ל משום דפלוגתייהו בנולד.

ומתני' דאין מבקעין אשמעינן דאפי' מוקצה אסור בי"ט. ע"כ פריך ה"ל לרבי לשנות היא וביצתה דאפי' במוקצה אסור ב"ה ולשתוק ממתני' דאין מבקעין: ועפ"ז יש לתרץ דעת רש"י במה שכתב לעיל (ע"א) בד"ה מחתכין דלועין כו' ולא אמרינן טרחא שלא לצורך הוא עכ"ל.

והאמת שכן ס"ל לרב הונא בשבת דף קנ"ה (ע"א) דאוקמי מתניתין בדלועין רכין. אבל רב יהודה חולק עליו שם ומוקי מתני' בדלועין קשים דשווי אוכלא משווינן.

אבל ברכים דטרחא שלא לצורך הוא לא טרחינן. והכי קיימי לן להלכה בס"י שכ"ד ס"ד.

וכן סתמו התו' לעיל בד"ה דתנן מחתכין כו' דבדלועין קשים מיירי. וקשה למה סתים רש"י דלא כהלכתא.

וע"כ י"ל דרש"י מפרש הא דפריך ולפלגו בתרנגולת כדפרישית. וקשיא ליה לרש"י א"כ מתניתין דמחתכין נבילה למה לי.

פשיטא דהלכה כב"ה דפליג בשבת. לכו ס"ל לרש"י דר' נחמן ס"ל כמאן דאמר דמתני' ברכין מיירי.

דס"ל שם (ע"ב) דמתניתין נקט דלועין דומיא דנבילה. מה נבילה דרכיך אף דלועין רכין מש"ה איצטריך שפיר הא דנבילה.

ומ"ד החולק שם ס"ל דלא כרב נחמן. אלא סתמי משניות פליגי זו עם זו וכמ"ש הרא"ש סוף המסכתא ועיין ברש"י שם דפי' דלועין איצטריך אף דסתמן לאדם קיימי לא הוי מוקצה לבהמה.

ר"ל דגם ר"י לא נחלק אלא בנבילה. אבל דלועין דעדיין חזיין לאדם מודה ר"י דשרי ודו"ק: דף ד' גמ' אמר אביי כגון שלקחה סתם כו' לא נשחטה הובררהדבר דלגדל בצים עומדת כו' עכ"ל: עפ"ז נ"ל לתרץ מה שהקשו התוס' לעיל ריש פרקין במתניתין אמאי לא תנן אוסרין ומתירין.

דהא מבואר בלקחה סתם ולא נשחטה ב"ט אמרינן הוברר הדבר דאתמול בין השמשות היתה עומדת לגדל בצים והוי מוקצה וודאי. משא"כ אי לא אמרינן הוברר הדבר למפרע דאז הוי בה"ש ספק מוקצה.

וזה תלוי בפלוגתא אי יש ברירה כמבואר בפ"ק דחולין דף י"ד. והנה ב"ש וב"ה פליגי בעירובין דף ס"ח (ע"א) דלב"ש אין ברירה.

ולפ"ז ניחא דאי הוי תני מתירין ואוסרין הוי מוקמינן פלוגתייהו דב"ש וב"ה. דמיירי בלקח תרנגולת סתם ולא נשחטה ב"ט.

ודכ"ע ס"ל כר' גמליאל דאמר ר"פ אין צדין ספק מוכן מותר. ע"כ ב"ה לשטתן דס"ל יש ברירה.

וכיון דלא נשחטה ב"ט. הוברר הדבר למפרע דבה"ש היתה עומדת לגדל בצים והוי וודאי מוקצה לכן אוסרין.

וב"ש לשטתן דאין ברירה. ע"כ בה"ש היה ספק מוקצה וספק מוכן מותר כדפי' לכן ב"ש מתירין.

אבל השתא דנקט בש"א תאכל א"כ קשה אמאי תאכל לב"ש. דעד כאן לא אמר ר"ג דספק מוכן מותר אלא לטלטל.

אבל באכילה ליכא למ"ד דשרי כדמסיק ר"פ אין צדין להדיא ע"ש. והביאו התוס' לעיל ריש פרקין לכן א"א לאוקמי פלוגתייהו בהכי.

זה ברור.

אבל לחלק במוקצה בין טלטול לאכילה כמ"ש התוס' שם. זה לאו סברא הוא כלל וכמ"ש התוס': דף ו' ע"ב תוס' בד"ה השתא מוכן כו' תימא כו' ול"נ לתרץ תמיהתם.

דהש"ס הוכיח מלשון המשנה דאמר ר"י אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה. ואמאי לא שנה בקצרה אם נתנבלה בשבת אסורה.

אלא ע"כ ה"ק אם לא היתה נבילה מע"ש. אפילו היתה שחוטה לפנינו בע"ש ובתוך השבת נמצאת נבילה.

כגון שראינו שהיתה נקובת הוושט או פסוקת הגרגרת דקיל"ן ביו"ד סי' ל"ג (ס"ג) שהיא נבילה אסורה בטלטול. הואיל ובה"ש היתה מוכן לאדם.

הרי מבורר דמוכן לאדם לא ה"י מוכן לבהמה: והדין דין אמת שכן מבואר בסי' תצ"ז (סי"ז) דאם נמצא ב"ט הבהמה טריפה בבדיקת הריאה שנסרכה אסורה בטלטול. והרי סתם סירכה ג' ימים קודם לשחיטה נסרכה אפ"ה אסורה בטלטול ב"ט ע"ש: דף ח' גמרא ואמר רב יהודה מכניס אדם כו'.

בשבת דף נ' (ע"א) מבואר דאי לאו הא דר"י ה"א דעפר אי אפשר להכינו מבע"י. דהא בעינן במוקצה לעשות בו מעשה מוכיח להוציאו מכלל מוקצה.

קמל"ן ר"י הני מילי היכא דמצי למיעבד בו מעשה. אבל עפר לאו בר מיעבד מעשה הוא שיהא מוכן מבע"י ע"ש.

ולפ"ז צ"ל הא דאמר רב יהודה לעיל והוא שיש לו דקר נעוץ מבע"י. היינו לסברתו דס"ל עפר סגי במחשבה הואיל דלאו בר מעשה הוא.

ומ"מ בעינן דקר נעוץ הואיל וקרקע עילם הוא. לכן בעינן שיהא מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו.

וע"כ צריך דקר נעוץ מבע"י עד כניסת י"ט, אבל אי לאו סברת ר' יהודה הייתי אומר דדקר נעוץ לא מהני בעפר מוקצה כלל כמבואר בשבת דעפר לאו בר מיעבד מעשה הוא. ומתני' מיירי אף בדליכא דקר נעוץ מבע"י.

ופלוגתייהו דב"ש וב"ה משום איסור טלטול עפר מוקצה עמ"ש לקמן: שם תוס' בד"ה אר"י ל"ש כו' ואור"י דמוקצה אינו אסור כו' עכ"ל. לכאורה קשה א"כ אמאי לא התירו לשחוט על סמך אפר כירה שהוסק בי"ט.

דהא אחר ששחט יכול לכסות בו כמ"ש התוס' דכיוסי דוחה לאיסור מוקצה. ואמאי לא ישחוט נמי לכתחילה דהא לא העמידו חכמים איסור מוקצה נגד שמחת י"ט: ונ"ל לתרץ דדין טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש הוי ממש דין מכשירי אוכל נפש: דקיל"ן מכשירין שאפשר לעשיתן מבע"י אסורין בי"ט.

לכן כאן דאפשר להכין אפר מבע"י מש"ה אסור לטלטל אפר מוקצה בי"ט אבל בדין סליק אפר לכירה כדי לאפות פשטידא תמיד נעשה אפר על הכירה מבישולו לצורך י"ט. ואם יסלקנו מיד בעודו חם יצטנן הכירה וגם הוא צריך לאפר לצלות בתוכו.

ע"כ אין מסלק האפר עד הזמן שרוצה לאפות הפשטידא והוי מכשירין שא"א עשותו מבע"י דשרי. ועמ"ש לקמן עפ"ז: בא"ד ובירושלמי מפרש כו' ובפי' הרא"ש כתב דהא דאמר ב' יהודה דבעינן דקר נעוץ מבע"י כו'.

דאיכא תרתי איסורא אינו מוכן וגם משהו גומא ע"ש. פי' משא"כ באפר כירה דליכא משום גומא.

והא דאמר לקמן באפר כירה וודאי נמי קעביד גומא אלא כדר' אבא כו'. , ה"ק דאי לאו דרבי אבא הוי שייך לאסור לכתחילה באפר כירה אטו קרקע קשה.

אבל לר' אבא דס"ל דאפילו בקרקע קשה ליכא איסור תורה. לכן באפר כירה שכל סביבותיו תיחוח אפילו לכתחילה שרי.

אבל מתני' דמיירי שסביבו הוא קרקע קשה ובאמצעו עפר תיחוח כמ"ש התוס' לכן איכא בו נמי איסור גומא. אך קשה דלקמן אמר אפר כירה דעתו לוודאי ואין דעתו לספק.

הרי דמשום מוקצה אין מכסין דמו אפי' כבר שוחטו. וצ"ל לתרץ דהתוס' ס"ל דיש לחלק בין ספק לוודאי.

דספק אין מכסין דמו במוקצה אפילו כבר שחטו. דחכמים העמידו איסור מוקצה דדבריהם נגד ספק כיסוי.

ועפ"ז אייזשב הסוגיא לפנינו אי"ה: שם גמרא ולכסיי בדקר נעוץ. התוספת תמהו על זה.

ולעד"נ לתרץ עפ"י מ"ש התוס' בד"ה הכי קאמר כו' בתירוץ הראשון דשם. דב"ש ס"ל אין מכסין באפר כירה דאפר לא מקרי עפר ע"ש.

ולפ"ז ה"ק הא מתני' דכוי דלא כמאן. דאי כב"ה קשה לכסיי באפר כירה.

ואם תרצה לאוקמי כב"ש דאין מכסין באפר כירה משום דלא מקרי עפר. על זה אמר לכסיי בדקר נעוץ דלב"ש שוחטין לכתחילה.

וכבר מצינו לעיל דף ו' בתוס' ד"ה וכי תימא כו' דמוקי שם ברייתא כב"ש וכן מצינו בפסחים דף נ"ה ובכמה דוכתי: שם א"ה מאי איריא ספק אפילו וודאי נמי לא. התוס' תמהו על זה דה"מ למפרך כן בלא רב יהודה ונלע"ד לפרש הסוגיא ע"פ מ"ש לעיל דאי לאו דרב יהודה ה"א דעפר אי אפשר לעשותו מוכן מבע"י דלעולם הוי מוקצה.

ואפילו דקר נעוץ לא מהני להוציאו מכלל מוקצה. ואז הוי י"ל דב"ש וב"ה פליגי משום העפר שהוא מוקצה.

אבל משום איסור חפירה לכ"ע הוי שרי משום שמחת י"ט. או די"ל אז דאפי' בלא שמחת י"ט ליכא איסור כלל בעפר תיחוח משום חפירה.

כיון דאפילו בקרקע קשה ליכא איסור תורה כדר' אבא. והא דפליגי ב"ש וב"ה היינו משום טלטול עפר מוקצה: דהנה לכאורה קשה מאי פריך ולכסיי בדקר נעוץ.

הא י"ל מתניתין דכוי מיתוקמי בכה"ג דמיירי בי' פלוגתא דב"ש וב"ה דמתני'. והיינו בדאית לי' דקר נעוץ.

ומתני' דכוי אתיא כדברי הכל ויש חילוק בין ספק לוודאי. דבוודאי פליגי ב"ש וב"ה אי שוחטין לכתחלה.

ואם שחט מודה ב"ה דמכסין בו. אבל בספק אפילו ב"ש מודה דאין שוחטין כוי בי"ט.

ואם שחטו אין מכסין דמו לכ"ע. והיינו משום דבוודאי לא העמידו דבריהם.

אבל בספק כיסוי העמידו חכמים דבריהם לאסור דקר נעוץ. דהא עכצ"ל גם לפי האמת דיש חילוק בין ספק לוודאי כדפי' לעיל וע"כ נראה לי דהמקשה הכריח כאן דע"כ לב"ש ספק כיסוי דוחה לאיסור דקר נעוץ.

ויש ללמוד זה בק"ו דהא ע"כ מתני' דאין שוחטין כוי בי"ט אתיא נמי כב"ש. דאל"כ קשה מאי איריא ספק אפי' וודאי נמי.

אלא ע"כ דאשמעינן מתני' דאפי' לב"ש אין שוחטין כוי בי"ט. וע"כ איכא ק"ו.

דהשתא שמחת י"ט דקילא. אפ"ה דוחה לאיסור דקר נעוץ לב"ש דס"ל במתני' שוחטין לכתחלה לכסות בדקר נעוץ משום שמחת י"ט ספק כיסוי דחמיר משמחת י"ט.

דהא אין שוחטין כוי בי"ט לב"ש. ולא אמרינן לשחטיה משום שמחת י"ט ולא לכסיי.

הרי דספק כיסוי דוחה לשמחת י"ט. מכל שכן דדוחה לאיסור דקר נעוץ לב"ש.

ע"כ פריך ולכסיי לכווי בדקר נעוץ. וא"ת מנלי למילף בק"ו.
אימא טעמא דב"ש במתני' כיון דאחר ששחט לכ"ע מכסין בדקר כדתנן ומודים ב"ה כו'.
לכן ס"ל לב"ש דשוחטין לכתחילה.
משום דלצורך אוכל נפש רחמנא שריא בי"ט אפי' מלאכה גמורה וכ"ש דאינו עומד
איסור חפירת דקר נגד אוכל נפש. וא"כ לעולם אימא לך דכווי אין מכסין בדקר.
דאיסור חפירה בדקר דוחה לספק כיסוי. וספק כיסוי אלים משמחת י"ט.
והא דשמחת י"ט דוחה לב"ש לאיסור חפירה בדקר. היינו דכל לצורך אוכל נפש רחמנא
שריא ואין כאן שום ק"ו.
י"ל דלק"מ כדפירשתי לעיל. דה"ל מכשירי אוכל נפש דקי"ל מכשירין שאפשר לעשותן
מבע"י אסור בי"ט.
וכאן הא יכול להכין עפר מבע"י לרב יהודה דאמר עפר יש לו תיקון בהכנה. וא"כ בזה
לא שרי רחמנא.
וע"כ טעמא דב"ש הוא. משום דשמחת י"ט אלמוהו חכמים לדחות איסור דקר נעוץ.
וע"כ שפיר איכא ק"ו כדפי': והשתא ניחא דבלא ר' יהודה ל"מ למפרך כלל. דהא בלא
ר"י ה"א דעפר אין לו תיקון להכינו.
וע"כ פלוגתא דב"ש וב"ה משום טלטול עפר מוקצה הוא כדפי'. וא"כ י"ל מתני' דכווי
מיירי בכה"ג דפליגי ב"ש וב"ה במתני'.
והיינו בדאית ליה עפר מוקצה ויש חילוק בין ספק לוודאי כדפי'. דבספק לכ"ע אין מכסין
במוקצה.
ודקשיא לך כיון דמוקצה חמיר מספק כיסוי. וספק כיסוי אלים משמחת י"ט.
מכ"ש דמוקצה חמיר משמחת י"ט. ואמאי התירו ב"ש במתני' לשחוט ולכסות במוקצה.
י"ל טעמא דב"ש הוא משום דהוי מכשירין שא"א לעשותו מבע"י דרחמנא שריא בי"ט.
דהא לב"ש א"א להכין מבע"י שום דבר שיהא מוכן בי"ט לכסות בו.
דהא אפר כירה ס"ל לב"ש דאין מכסין בו. דאפר לא מקרי עפר כדפי' לעיל.
ועפר לאו בר מיעבד מעשה הוא להכינו מבע"י כדפי'. ע"כ רחמנא שריא בי"ט וכדפי'.
ולעולם ספק כיסוי אין דוחה מוקצה ואין כאן ק"ו. ולק"מ על מתני'.
אבל לרב יהודה דס"ל עפר יש לו תיקון להכינו מבע"י. וא"כ לדידי' ליכא למימר טעמא
דב"ש הוא משום מכשירין.
דהא ה"ל מכשירין שאפשר לעשותו מבע"י דאסור. אלא ע"כ דשמחת י"ט דוחה לאיסור
דקר נעוץ לב"ש.
ואיכא ק"ו דספק כיסוי דוחה לאיסור דקר נעוץ. ופריך שפיר לכסייה בדקר נעוץ.
דע"כ כב"ש נמי אתיא. דאל"כ מאי איריא ספק כו'.

וזהו שדקדק רש"י בד"ה ואם איתא שיש עפר מוכן כנ"ל: והשתא א"ש הא דאמר רב יהודה אפר כירה מאן דכר שמיה ורש"ל מחקו מהספרים: ולפענ"ד אין צורך למחקו. דרב יהודה לשטתו דוקא הוא דקשיא ליה הכי.

משום די"ל שאפר כירה מוכן קאי אדלעיל אפלוגתייהו דב"ש וב"ה. דע"כ ב"ש מקיל בשמחת י"ט וב"ה מחמיר.

וקשיא ליה לתנא הא איפכא שמעינן להו דב"ש מחמיר וב"ה מקיל בשמחת י"ט וכדפריך הש"ס לקמן דף ט'. וקושיא זו לא קשי' לי לתנא אלא אחר ששנה דמודים ב"ה שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה.

דבשלמא אי הוי ס"ל לב"ה דאפי' אם שחט לא יחפור בדקר לכסות וע"כ הוי צ"ל דס"ל לב"ה דהעמידו חכמים איסור דחפירה בדקר לדחות מצות כיסוי. אז הוי שפיר י"ל דפלוגתייהו לאו בשמחת י"ט הוא.

אלא דלב"ה דס"ל אם שחט ובטל מצות כיסוי לכן לא ישחוט. אבל ב"ש ס"ל ישחוט ויכסה.

אבל אחר ששנה דמודים ב"ה שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה. ע"כ פלוגתייהו בשמחת י"ט הוא לכן קשיא וע"ז השיב התנא לתרץ שאפר כירה מוכן.

לכן ב"ה לשטתו דס"ל מכסין באפר כירה. ע"כ הוי מכשירין שאפשר לעשותו מבע"י. שהיה אפשר להכין אפר כירה מבע"י דאין צריך הכנה לכן אסור לב"ה. אבל אי הוי צריך הכנה לא הוי מהני בי' הכנה.

דעפר לאו בר מעשה הוא וכדפי'. וב"ש לשטתיה דס"ל אין מכסין באפר כירה כדפי' לעיל.

ועפר א"א להכינו והוי מכשירין שא"א לעשותו מבע"י דשרי. אבל רב יהודה איהו ס"ל עפר יש לו תיקון בהכנה לכן קשיא לי אפר כירה מאן דכר שמיה כל זה ברור: שם ע"ב והא מדקתני סיפא כו' מכלל דרישא בדאית ליה כו' יש לתמוה דמסיפא לחוד ה"מ למפרך.

וע"כ מחק מהר"ם הספרים ע"ש. ולעד"נ דה"פ.

דמסיפא לחוד לא ה"מ למפרך. דה"מ לאוקמי בדאית ליה עפר מוקצה עסקינן.

דגבי וודאי מכסין בו כמ"ש התוס' בשם הירושלמי. אבל ספק אין מכסין בו כדפי' לעיל. ע"כ פריך מכלל דרישא בדאית ליה עסקינן. ר"ל בשלמא בלא הך סיפא שפיר מתרץ לעיל דאיירי בדלית לי'.

ודקשיא מאי איריא ספק אפי' וודאי נמי. י"ל דסד"א משום שמחת י"ט לשחטי' ולא לכסי'.

אבל השתא דסיפא ע"כ בדאית ליה מוקצה מיירי. תו ליכא לשנויי דרישא איירי גם בלית לי' מידי לכסות ביה דלא אמרי' לשחטיה ולא לכסי'.

וסיפא איירי גם באית לי' עפר מוקצה דאין מכסין בו. דא"כ קשה הך סיפא למה לי לאשמעינן דאין מכסין כוי במוקצה הא מרישא שמעינן לה.

דאי ס"ד דמכסין כוי בעפר מוקצה. א"כ הדרה קושיא לדוכתא ברישא מאי איריא ספק אפי' וודאי נמי.

דהשתא אין לומר דסד"א משום שמחת י"ט לשחטי' ולא לכסיי'. איך אפשר לומר כן הא יש ללמוד בק"ו דספק מצות כיסוי אלים לדחות שמחת י"ט דהשתא איסור מוקצה דוחה שמחת י"ט לפי מאי דקיל"ן דאפר כירה שהוסק בי"ט אין שוחטין בי"ט לכסות בו.

הרי מוקצה דוחה שמחת י"ט. ספק כיסוי דחמיר ממוקצה לפי ההוה אמינא זו דמכסין כוי באפר מוקצה.

מכ"ש דדוחה לשמחת י"ט. ואיך סד"א דמשום שמחת י"ט לשחטי' ולא לכסוי'.

אלא מדאיצטרך למיתני רישא. ע"כ דאין מכסין כוי במוקצה דמוקצה חמיר מספק כיסוי וא"כ הך סיפא למה לי.

אלא מדאיצטרך סיפא מכלל דרישא בדאית ליה עסקינן. וע"כ צ"ל כדפי' לעיל ודלא כרב יהודה ואז א"ש: שם תוס' בד"ה סוף סוף י"ט כו' עכ"ל יש לתרץ דכאן דרוצה לתרץ דברי ר' יהודה מרא דשמעתתא דמכניס עפר מלא קופתו כו'.

דלא תקשה לי' ממתני' דכוי. ור"י הרי סבר לעיל דהא דתנן ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה.

והוא שיש לו דקר נעוץ מבע"י ע"ש. הרי דע"כ דסבר ר"י די"ט עשה ול"ת הוא לכן אין עשה דכיסוי דוחהו.

ע"כ פריך סוף סוף י"ט לרב יהודה עשה ול"ת הוא. נמצא כיון דלר"י א"א לתרץ בהכי. א"כ תקשה ליה איך יתרץ למתניתין דכוי. לכן אליבא דרב יהודה הוצרך רבא לתרץ במ"א.

זה נ"ל פשוט: דף י"ב בד"ה השוחט עולת נדבה כו' ר"ע היא כו' עכ"ל. אין לתרץ דהא וודאי ס"ל לר' עקיבא כב"ה דאמרי לקמן לה' לרבות כל דלה' אתי.

א"כ צרכי גביה הותר בהדיא. לכן לא אמרינן דאהדרי' לאיסורא קמא כמ"ש התוס'.

וא"כ לר"ע השוחט עולת נדבה אמאי לוקה. הא לאו הבא מכלל עשה הוא.

לכן מוקי כב"ש דלא ס"ל לקמן הא דלה' דלרבויה אתי. דיש לומר דלא מרבה מלה' אלא דומיא דחגיגה דחובה כדאי' לקמן דף כ'.

תדע דהא רבה אתקיף כדי לאוקמי ברייתא זו גם כב"ה וק"ל: בא"ד ותימא הואיל ומוקמינן כו'. יש לתרץ תמיהת התוס' דע"כ הא דפליגי לקמן ב"ש וב"ה.

דב"ה ס"ל לה' כל דלה' וב"ש לא ס"ל. וע"כ צ"ל דב"ש לשטתו ס"ל דאי לא כתיב לה'.

סד"א השוחט עולת ראייה ביום טוב לוקה משום דאהדרי' לאיסור קמא. אבל השתא דנכתב לה' להתיר בהדי' כל צרכי גבוה.

לכן לא אמרינן אהדרי' לאיסורא קמא והוי לאו הבא מכלל עשה דאין לוקה. אבל ב"ה לשטתו דס"ל מתוך.

ע"כ בלא קרא דלה' אשכחן היתרא בהדי'. אלא ע"כ לה' להתיר עולת ראייה לגמרי אתי. וע"כ א"ש הא דאין לוקה לב"ש על עולת ראייה. אך דלא הוי בכלל היתרא דלה' אלא דומיא דחגיגה דחובה כדפי' לעיל ודוק: שם בד"ה ה"ג רש"י אלא מעתה כו' הנה רש"י ותוס' נדחקו כאן.

משום דקשיא להו על גירסא הישינה בהא דלרב יוסף לוקה לב"ה בהוציא אבנים בי"ט. משום דכל שלא לצורך יו"ט נא אמרינן מתוך.

ולעיל מבואר בשוחט עולת נדבה מותר לב"ה אף שהוא שלא לצורך יו"ט. וכן אמר ר' יוחנן גבי מבשל ג"ה בי"ט.

שהוא לצורך י"ט ואפ"ה הותר מן התורה. משום הכי הגיה רש"י.

והתוס' נדחקו לתרץ: ולפענ"ד נראה לתרץ דרב יוסף לשטתו אזיל לכן ס"ל דבצורך יו"ט דוקא הוא דאמרינן מתוך. אבל שאר האמוראים ס"ל דאפי' שלא לצורך יו"ט אמרינן מתוך.

וזה עפ"י הא דמבואר לקמן דף י"ט (ע"א) דלעולא דאמר דשלמי נדבה גם לב"ה אין קריבין בי"ט. ופריך עליה מברייתא.

ומשני הש"ס שם. דלפי התירוץ ההוא לכ"ע שלמי נדבה אין קריבין בי"ט לב"ה.

ורב יוסף משני שם דאשכחן תנא הסבר כעולא. וע"כ דתנאי הוא אליבא דב"ה ע"ש.

ולפ"ז י"ל דשאר אמוראי לא ס"ל תירוץ דרב יוסף שם. אלא ס"ל תירוץ של הש"ס דשם.

וע"כ דכלהו תנאי ס"ל אליבא דב"ה דמתני' דשלמי נדבה אין קריבין בי"ט. ולפ"ז הא דהשיב ב"ה לב"ש לקמן דף כ' (ע"ב) בברייתא שם דאיצטרך לכם ולא לגוים לאו דוקא. דה"ה דאיצטרך לב"ה למעט מלכם ולא לגבוה וכ"כ שם התוס' (בד"ה לכם כו') ע"ש. וע"כ צ"ל משום דתרתני ש"מ מלכם דהי מנייהו מפקית.

ולפ"ז צ"ל דב"ש וב"ה אזלי לשיטתן. דלב"ה איצטרך לכם למעט עולת נדבה דסד"א דשרי במתוך.

וקרא דוחגותם אתי למעט שלמי נדבה ולה' אתי להתיר עולת ראייה דסד"א כיון דממעטינן מלכם עולת נדבה ולא אמרינן מתוך. ממילא נתמעט נמי עולת ראייה דלא נאמר מתוך אצל גבוה.

קמל"ן לה' דשרי. אבל לב"ש ס"ל דלא איצטרך מיעוט לעולת נדבה.

משום דלב"ש לא ס"ל מתוך. ע"כ לכם למעט שלמי נדבה הוא דאתי.

וקרא דוחגותם למעט עילת ראי' הוא דאתי. והא דאכתוב לה' לב"ש.

צ"ל כדפי' לעיל דקרא אתי להתיר בהדי' צרכי גבוה, דהשתא השוחט עולת ראי' לא לקה כיון דניתר צרכי גבוה בהדיא לא אמרי' אהדרי' לאיסורא קמא. וה"ל לאו הבא מכלל עשה.

משא"כ לב"ה דלא צריך קרא לזה. דכבר הותר בהדיא במתוך וכדפי' לעיל.

ולשהוא שטה צ"ל דס"ל לב"ה דאפי' שלא לצורך יו"ט כלל נמי שרי במתוך. דאל"כ אמאי צריך מיעוט לב"ה לעולת נדבה מלכם.

ע"כ מש"ה ס"ל לכל האמוראים דלב"ה גם שלא לצורך יו"ט כלל שרי נמי במתוך. אבל רב יוסף דאיהו ס"ל לקמן דבשלמי נדבה פליגי תנאי אליבא דב"ה דמתני' אי קריבין ביו"ט אי לא.

וקשיא ליה לרב יוסף להאי תנא דס"ל שלמי נדבה קריבין ביו"ט לב"ה. א"כ למה לי דוחגותם הא מלכם נפקא.

וע"כ צריך רב יוסף לפרש דלב"ה לא ילפינן מלכם למעט גבוה מיני'. אלא מלכם ממעטינן רק גוים לחוד.

וא"כ ברייתא דלקמן דהשיבו ב"ה דלכם אתי ולא לגוי הוא כפשטי' דלא ממעטינן גבוה מיניה. וטעם פלוגתא דתנאי לענין שלמי נדבה לב"ה.

צ"ל דע"כ ס"ל דלב"ה לא ממעטינן מלכם גבוה. אלא דלכם אתי ולא לגוים.

דמר סבר הא דמרבין מלה' כל דלה'. אפי' נדבה במשמע.

לכן ס"ל דשלמי נדבה באמת שרי לב"ה. וקרא דוחגותם אתי למעט עולת נדבה כי היכי דל נטעה לרבות מלה' אפי' עולת נדבה.

ואידך תנא ס"ל לא מרבין מלה' אלא דומיא דחגיגה דחובה. לכן דוחגותם לא איצטרין למעט עולת נדבה.

דמהיכי תיתי להקריבה. דהא שלא לצורך יו"ט כלל לכ"ע לא שרינן במתוך.

ואי משום ריבוי דלה' הא לא מרבין מיניה אלא חובה. אלא ע"כ דוחגותם למעט שלמי נדבה אתי דאין קריבין ביו"ט.

ופלוגתא דב"ש וב"ה אליבא דרב יוסף צ"ל דבמתוך קמיפלגי דב"ש ס"ל לה' אתי להתיר צרכי גבוה בהדי'. דהשתא יצא עולת ראי' מכלל דלא תעשה מלאכה.

ע"כ לא לקי עלה דהוי לאו הבא מכלל עשה וכדפי' לעיל. ע"כ ס"ל לב"ש דלכם אתי למעט שלמי נדבה.

וקרא דוחגותם למעט עולת ראי' הוא דאתי. אבל ב"ה דס"ל מתוך.

לכן בלא קרא דלה' יש עולת ראי' בכלל היתר במתוך. כיון דעולת ראי' הוא חובה ליום הוי צורך יו"ט.

ע"כ לה' להתיר עולת ראייה לגמרי הוא דאתי. וקרא דוחגותם למעט שלמי נדבה אתי. וא"כ לכם ע"כ למעוטי גוים הוא דאתי. הרי דלרב יוסף צ"ל ב"ש וב"ה דפליגי במתוך. היינו במתוך דומיא דעולת ראייה דחובה ליום. אבל שלא לצורך יו"ט מודו ב"ה דלא אמרינן מתוך.

דאל"כ קשה למ"ד שלמי נדבה אין קריבין ביו"ט מנלי' הא. דאי מוחגותם הא איצטרך למעט עולת נדבה דלא תימא להתירו במתוך אלא ע"כ צ"ל דעולת נדבה דלית ביה צורך יו"ט מודו ב"ה דלא אמרי' מתוך.

ודוקא דומיא דעולת ראייה דחובה ליום. הוא דס"ל לב"ה מתוך.

לכן ס"ל לרב יוסף לשטתו בהוציא אבנים לביה לוקה. והשתא א"ש לשון מתקיף רב יוסף כו' דהו"ל למימר א"ר יוסף כיון דמשיב אתקפתא דרבה: ולפמ"ש ניהא דרב יוסף אתקיף על רבה וגם על רב יצחק.

וס"ל דברייתא דהשוחט עולת נדבה לכ"ע אתי. דכיון דליכא צורך יום טוב לכ"ע לא אמרינן מתוך לכן לוקה גם לב"ה: ולמה שכתבתי צ"ל לשארי האמוראים דס"ל דאליבא דב"ה לכ"ע שלמי נדבה אין קריבין בי"ט.

ולכאורה קשיא עלייהו דהא ס"ל לאבא שאול ולר"א בר"ש לקמן דנדרים ונדבות קריבין ביום טוב. וא"כ גם אליבייהו צריך לומר דתנאי היא.

יש לומר דוודאי מבואר הוא דתירוץ הראשון דהש"ס בדף י"ט לא ס"ל הא דאמר רב יוסף דתנאי היא. אלא צ"ל דס"ל דאבא שאול ור"א בר"ש ס"ל דקרא דלה' איירי בשלמי נדבה דומיא דהגיגה.

דשלמים היא ויש בה אוכל נפש דהדיוט. ועולת ראייה אסור להקריבה אליבייהו.

אבל לב"ה דמתני' דשרי עולת ראייה וודאי לכ"ע ס"ל לב"ה דמתני' דשלמי נדבה אין קריבין ביום טוב. וכל זה ברור ועמ"ש לקמן: בא"ד לכך נראה לפרש כו'.

תמיה לי על שטת התוס' מהא דפ' כל הכלים דף קכ"ד ובפ' משילין (דף ל"ז ע"א) דרמי שם מתני' אהדדי לענין אם מקילין טלטול בי"ט טבי מבשבת. ומשני דלא קשיא הא ב"ש די"ט ושבת שוין בהוצאה והא ב"ה.

והרי הא מתני' דר"פ משילין דע"כ שלא לצורך יו"ט הוא אלא פסידא דממונא כדאי' להדי' בש"ס ר"פ משילין. וא"כ לא שייך כלל לפלוגתייהו דב"ש וב"ה דלא פליגי אלא בלצורך יו"ט.

אבל משום פסידא דממונא לא מקרי צורך יו"ט. ותדע דהא מבואר במשנה די"ט הביאו הש"ס פ"ג דפסחים דף מ"ו דבהמה מסוכנת דפסידא דממונא הוא אם אין יכול לאכול הימנו כזית צלי מבע"י אסור לשחטה בי"ט.

הרי מבואר דמשום פסידא דממונא לא אקרי צורך יו"ט. לכן אסור להתוס' מדאורייתא ולרש"י מדרבנן.

ע"כ קשה דלא שייך שם לפלוגתייהו דב"ש וב"ה כלל וצ"ע: ומה שהקשו התוס' על רש"י יש לתרץ. ובוזה יתורץ ג"כ מה שתמהו הגדולים ז"ל בהא דמבואר בביצה דף ל"ג (ע"א) בטעמא דמתניתין דאין סומכין קדירה בבקעת בי"ט משום דלא נתנה עצים אלא להסקה.

ובסוגיא דשבת דף קכ"ד (ע"א) מבואר דטעמא דמתני' הוא משום גזירה י"ט אטו שבת: ויש לתרץ דע"כ לרבה דס"ל כאן דטעמא דב"ה דס"ל אין הוצאה לי"ט. עכצ"ל דבאבנים מודו ב"ה דאסור מדרבנן.

ועכצ"ל הטעם דגזרינן י"ט אטו שבת. ורבה לשטתו דס"ל נמי לקמן דף י"ח ע"א גבי טבילת כלים דגזרינן י"ט אטו שבת.

אבל רב יוסף פליג עליו שם ולא ס"ל למיגזר י"ט אטו שבת כמו שאפרש שם בס"ד. לכן פריך כאן שפיר לשטתו לפלוג באבנים דכיון דלית להוצאה בי"ט עיקר מן התורה לא שייך כלל למיגזר בי'.

דלא ס"ל לרב יוסף למיגזר י"ט אטו שבת. ע"כ סוגיא דשבת דקאי שם להדי' לעיל מינה אליבא דרבה.

ורבה הא ס"ל דגזרינן י"ט אטו שבת. לכן אליבא דרבה קאמר הש"ס דטעמא דמתני' דאין מבקעין.

דגזרינן י"ט אטו שבת. אבל סוגיא דביצה קאי לרב יוסף.

ולפ"ז י"ל לרש"י דהסוגיא דפ' אלו עוברין קאי לרבה דס"ל דטעמא דב"ה דאין עירוב והוצאה לי"ט. אבל דכ"ע אית להו מתוך.

מיהו למה שתרצתי אני לעיל גירסא הישינה אתי שפיר נמי הא דלקמן. דרב פפא דמשני שם הא ב"ש והא ב"ה לא ס"ל הא דרב יוסף כאן.

אלא כרבה או כר' יצחק דאפ"י שלא לצורך י"ט שרי לב"ה מן התורה. רק רבנן גזרו באבנים י"ט אטו שבת כשטת רבה דלקמן דף י"ח.

והשתא א"ש דרב יוסף בסוגיא דשבת הנ"ל לא רצה לשנויי כדמשני ר"פ שם. הא ב"ש והא ב"ה אלא משני שם הא ר"א והא ר"י ע"ש.

משום דלדידיה לא שייך שם פלוגתא דב"ש וב"ה כדפירשתי וכל זה ברור: סוף דבר יש לנו ראייה ברורה מסוגיא דשבת וביצה מדמשני הא ב"ש והא ב"ה דשלא לצורך י"ט כלל נמי שרי מדאורייתא. ודברי התוס' והרא"ש צל"ע.

(ועיין ברש"ל שפשוט בעיניו דמשום פסידא דממונא לא. מקרי צורך י"ט כלל): שם בד"ה דלמא בעירוב והוצאה קמיפלגי כו'.

הא בלא"ה מותר כו'. כבר תמהו כל המפרשים בזה מאי קשיא להו להתוס'.

הא וודאי צריכים לעירוב לטלטל כל מידי דלצורך י"ט כגון קטן למול וס"ת ולולב. ואמאי נדחקו לתרץ דהעירוב הוא כדי לטלטל מידי שלא לצורך י"ט כלל: והנלע"ד

לפרש כוונת התוס' כאן משום דהוי קשי' להו להתוס' למאי אתקיף רבה דלמא בעירוב והוצאה פליגי.

הא וודאי ניחא טפי לאוקמי פלוגתייהו במתוך: דהשתא ב"ש וב"ה לשטתן דלקמן קאי. דלב"ה דע"כ לכם למעט עולת נדבה אתי.

וקרא דוחגותם למעט שלמי נדבה. ע"כ ס"ל לב"ה מתוך מדאיצטרך למעט עולת נדבה. אבל ב"ש ס"ל לכם למעט שלמי נדבה. וקרא דוחגותם למעט עולת ראייה אתי. אבל עולת נדבה לא צריך למעוטי דלא ס"ל לב"ש מתוך. אבל אי הוי פליגי בהוצאה בי"ט באיזה סברא יפלגו.

ובפרט לגירסא הישינה דהתוס' דלא גרס קרא דירמיה: תו קשה לי לשון רב יוסף דאמר ש"מ בהוצאה שלא לצורך פליגי: תו מי איכא למ"ד דבהוצאה לצורך פליגי.

הא וודאי גם לרבה בהוצאה שלא לצורך פליגי. גם מ"ש התו' ע"ז וז"ל ש"מ בהוצאה שלא לצורך פליגי דב"ה סבר מתוך כו' אינו מובן.

דהכי ה"ל להתוס' לכתוב ובמתוך קמיפלגי: עכנ"ל דהתוס' מפרשים דאתקפתא דרבה דפלוגתייהו הוא אי יש הוצאה לי"ט. דאז ב"ש וב"ה ג"כ לשטתן דלקמן קאי.

וזה ע"פ מה דצ"ל בתוס' דהשיגו לקמן בד"ה ה"ג כו' על פי' ר"ת דהוצאת קטן דמתני' היינו לטיול ולא למול. ולכאורה קשה מנא להו לתוס' הא.

וצ"ל דהוי קשיא להו להתוס' על הש"ס גופא. מנלי' לרב יצחק לעיל לאוקמי ברייתא דלא כב"ה.

אימא דלא פליגי ב"ה אלא בדברים שחובה ליום כמו מילה ולולב וס"ת. אבל עולת נדבה שאין חובה ליום מוזו ב"ה דאסור.

אלא ע"כ משום דהש"ס ס"ל דקטן היינו לטיול. וא"כ וודאי עולת נדבה משום שלא יהא, שולחנך מלא כו' לא גרע מקטן למול.

ואתקיף רבה מנלך הא דאימא לך לעולם בעולת נדבה דלאו חובה ליום הוא לכ"ע לא שרינן במתיך. וברייתא אתיא לכ"ע.

וכי פליגי בדבר שהוא חובה ליום אי שרינן ליה במתוך. ולהיפך פליגי דב"ש ס"ל מתוך וב"ה לא ס"ל מתוך לכן ס"ל לב"ש לקמן דאסור להקריב עולת ראייה בי"ט משום דכתיב לכם למעוטי גבוה.

ואנן לא ידעינן אי למעט שלמי נדבה אתי אי למעט עולת ראייה. ע"כ ממעטינן שניהם דהי מינייהו מפקת.

אבל ב"ה לשטתו דלא ס"ל מתוך אפי' בדבר שהוא חובה ליום. לכן ע"כ לה' לרבות עולת ראייה אתי ולכם למעט שלמי נדבה אתי.

דליכא למימר אימא איפכא דלה' לרבות שלמי נדבה. ולכם למעט עולת ראייה אתי.

א"כ קשה לשתוק מתרווייהו מלכם ומלה'. ואנא ידענא דשלמי נדבה דאוכל נפש הוא שרי.

ועולת ראייה אסור כיון דלית להו לב"ה מתוך. אלא ע"כ צ"ל לה' לרבות עולת ראייה הוא דאתי ולכם למעט שלמי נדבה.

וא"כ גם בכאן בהכי פליגי ב"ש וב"ה. והיינו משום דב"ש וב"ה קבלו מרבותיהם. דלולב ניטל במדינה ביו"ט ולא בשבת כדאי' בסוכה. וע"כ טעמא הוא כדרבה שמא יעבירונו ד"א בר"ה.

לכן לב"ה עכצ"ל דאין הוצאה לי"ט. דאל"כ קשה בי"ט נמי לגזור בלולב שמא יעבירונו ד"א בר"ה.

אבל ב"ש לשטתו דס"ל מתוך. לכן י"ל דיש הוצאה ליו"ט כמו בשבת ודקשיא לך למה לא גזרי שמא יעבירונו גם בי"ט.

י"ל דכיון דחובה ליום הוא אף אם יעבירונו ליכא איסור תורה. ולעולם יש הוצאה בי"ט בדבר שהוא שלא לצורך י"ט.

וע"כ אסור להוציא קטן לטיול מדאורייתא דזה מקרי שלא לצורך. ובלולב וס"ת גזרי רבנן אטו שלא לצורך י"ט דאסור מדאורייתא.

אבל ב"ה דלא ס"ל מתוך ע"כ דאין הוצאה בי"ט. לכן שרי ב"ה אפי' שלא לצורך י"ט כלל.

ולכן גם מקרא דירמיה לא קשיא לב"ש. דכיון דלצורך י"ט שרי במתוך לכן לא הוצרך להזהיר בי"ט.

וע"כ לרבה א"ש הא דנקט במתני' ג' בבות. דקטן איצטרך דאפילו לטיול דשלא לצורך יו"ט הוא אפ"ה שרי לב"ה.

וס"ת איצטרך לב"ש דאפי' דבר שחובה ליום אסרי ב"ש מדרבנן משום גזירה כדפי'. ושניהם כוללים לכל י"ט ונקט נמי לולב משום דמקור פלוגתייהו נובע מלולב וכדפי'.

דבלולב ליכא טעמא אחרינא רק משום דרבה. אבל בשופר י"ל טעמים אחרים כמבואר בר"ה: והשתא איש לשון רב יוסף בהא דאמר ש"מ בהוצאה שלא לצורך פליגי.

ר"ל בדבר שאינו חובה ליום כמו עולת נדבה נמי פליגי. דאלו רבה אמר בהא לא פליגי. דברייתא דעולת נדבה אתי' לכ"ע. דלא פליגי אלא בדבר שלצורך והיינו חובה ליום.

וזה אינו לרב יוסף. וכ"ש לשטת רש"י דא"ש דבשלא לצורך כלל נמי פליגי במתוך לרב יוסף: ואתי שפיר נמי לשון התוס' וז"ל דב"ה סברי מתוך.

פי' לאפוקי מדרבה. דלדידיה אדרבה ב"ש ס"ל מתוך.

וב"ה לא ס"ל מתוך. והשתא שפיר קשיא לרבינו חיים כיון דע"כ לב"ש ס"ל מתוך כל דבר שהוא לצורך י"ט שרי..

א"כ למה הצריכו חכמים עירובי חצירות ב"ט וזה ס"ל לר"ח לדוחק גדול דחכמים יתקנו עירוב בשביל דברים שאינן צורך ל"ט. והראיה שהרי גם הר"ן ס"ל לדוחק סברא זו.

וכן מהרש"ל כתב דודאי לאו סברא הוא שחכמים יתקנו עירוב בשביל דבר שאין צורך ל"ט. אבל התוס' מסקי אחר זה דמ"מ כדי ליישב הגירסא צ"ל דתקנו עירוב בשביל שלא יכשלו בדבר שהוא שלא לצורך י"ט.

כן נ"ל לפרש דברי התוספות במקום שכל המפורשים נדחקו מאוד בפירוש דבריהם: דף י"ח בד"ה כלי שנטמא כו' והר"י פי' דניחא לפי המסקנא כו' עכ"ל: הקשה מהרש"א מאי פריך נגזור הא אטו הא. הא ב"ט מילתא דלא שכיחא הוא וכן הקשה בס' קיקיון דיונה ובאמת בחנם נדחקו דברור הוא דמ"ש התוס' דהא דלעיל דנטמא ב"ט מיירי בולד הטומאה.

היינו למאי דסברי התוס' דאיירי בישראל. אבל לפי הר"י דע"כ מיירי בכהן ולתרומה. השתא מובן כוונת היש מפרשים שברש"י. משום דקשיא להו למה לא חילקה הברייתא קמייטא בין נטמא באב הטומאה ובין נטמא בולד הטומאה.

וכן ברייתא בתרייתא אמאי לא חילקה בין נטמא מעי"ט לבין נטמא ב"ט. לכן מפרשים דברייתא קמייטא מיירי בישראל ולחולין.

לכן לא מיירי בולד הטומאה דלא משכחינן לי' בישראל. אלא ע"כ מיירי בנטמא באב הטומאה.

אבל ברייתא בתרייתא מיירי בכהן ולתרומה. לכן לא חילקה בין נטמא מעי"ט ובין נטמא ב"ט.

אלא דבנטמא באב הטומאה אפי' נטמא ב"ט אין מטבילין ב"ט. ואם נטמא בולד הטומאה אפי' נטמא בעי"ט מטבילין ב"ט.

לכן פריך בולד הטומאה בעי"ט נגזור אטו כו'. וכן הוא לשון י"מ שברש"י אפי' נטמא ב"ט כו'.

וזה ברור: שם רש"י בד"ה בדלי טמא כו' וטעמא דטבילה אסורה דנראה כמתקן כלי כו' וכ"כ עוד בכל הסוגיא. והוא תמוה.

דהא הסוגיא אזיל לרבה דלא ס"ל האי טעמא וע"כ נדחקו מהרש"ל ומהרש"א בזה ע"ש. והתוס' ישנים כתבו על רש"י דלא דק: ואני אומר דיפה דק.

משום דקשיא לרש"י טובי בהסוגיא. חזא מה שהקשו התוס' בד"ה נגזור השקה כו' אמאי לא פריך נגזור שמא יעבירונו כו'.

וכן קשה גבי וולד הטומאה. ומ"ש התוס' הוא דחוק: תו תמהו התוס' (ע"כ) בד"ה הדר ביה כו' אלמא מהך תירוצא דנראה כמתקן הדר ביה: תו הקשו התוס' שם בד"ה ושויין שמשיקין כו'.

אמאי נקט בכלי אבן ע"ש: תו קשה גבי פלוגתא דרבי ורבנן דלקמן. דלר' אין משיקין בשבת ואין מטבילין בי"ט.

ולרבנן משיקין בשבת ומטבילין בי"ט. ואנן לא ידעינן טעמייהו ובמאי קמפלגי: תו קשה למה העמיד הש"ס תניא כוותיה דרב ביבי קודם דברי רבא.

והא דרך הש"ס בכ"מ לומר אחר דברי כל האמוראים תניא כוותיה דמר. לכן נלפענ"ד לומר ע"פ מה שלמדתי מלשון רש"י.

דיש לומר דכמו שהחמירו חכמים גבי טבילת כלים למיגזר גזירה לגזירה. ה"נ החמירו חכמים למיגזר כאן חד גזירה במילתא דלא שכיחא.

אך בתרתי לטיבותא היכא דהוי גזירה לגזירה וגם מילתא דלא שכיחא. כגון השקה למגזר אטו הטבלה בזה לא גזרי רבנן.

ולפ"ז י"ל לרבה בהא פליגי רבי ורבנן. דהם קבלו מרבם דאיסור טבילת כלים היה משני טעמים.

משום דנראה כמתקן. ומשים גזירה שמא יעבירונו ע"כ ס"ל לרבי דבאחד משני הטעמים האלו סגי לאסור טבילת כלים.

וכל היכא דשייך טעם האחד. אפי' אין שייך בו טעם השני אפ"ה אסרו לטבול.

אבל רבנן ס"ל דמשום טעם האחד לחוד לא הוי אסרי חכמים לטבול בי"ט. ועכצ"ל משום דטעמא דשמא יעבירונו הוא חששא רחוקה לחוש כן בטבילת כלים.

וכן משום טעמא דנראה כמתקן לא היה אסורים. אלא משום שנצטרפו שני הטעמים ביחד.

בזה דוקא גזרי חכמים על טבילת כלים. לכן כל היכא דשייך כק טעם האחד לא אסרו. והשתא מתברר פלוגתייהו. דרבי ס"ל אף היכא דלא שייך בו רק טעם א' אפ"ה אסרו. לכן ס"ל לרבי דבי"ט אין מטבילין כלי ע"ג מימיו. ואע"ג דכיון דלית ליה מיא מיזרה זהיר ביה.

וע"כ מילתא דלא שכיחא הוא להטביל כלי ע"ג מימיו. אפ"ה אסור מטעם דנראה כמתקן. וחד גזירה גזרינן גם במלתא דלא שכיחא כדפ"ל. אבל בהשקה בי"ט שרי גם לר' דבאוכל לא שייך לאסור משום תיקון.

דאפי' בשבת קיל"ן בסי' כ"ד ס"ז דבשבת מותר לאשווי אוכלא ולתקנו. וגם משום שמא יעבירונו ליכא למיגזר י"ט אטו שבת דהוי גזירה לגזירה ולא גזרינן במילתא דלא שכיחא. אבל בשבת גם בהשקה אסור. משום דגזרינן שמא יעבירונו אפי' בבור בחצירו אטו בור בר"ה.

דהוי חדא גזירה כדמוכח בתוס' ד"ה גזירה י"ט אטו שבת כו'. וחד גזירה גזרינן גם במילתא דלא שכיחא.

אבל לרבנן דס"ל דבציר שני הטעמים יחד בזה דוקא גזרי חכמים אבל היכא דלא שייך בי רק טעם האחד לא אסרו כדפי'. לכן ס"ל לרבנן דבשבת משיקין דלא שייך במשקין משום תיקון וכדפי'.

לכן משום גזירה דשמא יעבירונו לחוד לא אסרו חכמים כדפי' וכן בי"ט להטביל כלי ע"ג מימיו אף שנראה כמתקן כלי. מ"מ כיון דלא שייך למיגזר ביה י"ט אטו שבת. דהוי גזירה לגזירה במילתא דלא שכיחא לכן שרי. אבל להטביל כלי בשבת ע"ג מימיו דשייכי ביה שני הטעמים.

משום דנראה כמתקן ומשום שמא יעבירונו דהוי בשבת חדא גזירה לכן אסור. וטעם פלוגתייהו דר' ורבנן בענין זה.

נלע"ד דלשטתייהו אזלי דפליגי רבי ורבנן פ"ג דעירובין דף ל"ג ע"א. דרבי ס"ל כל דבר שהוא משום שבות לא גזרי רבנן בין השמשות.

ורבנן ס"ל דגזרו בהו בה"ש. וכתב הרע"ב בפ"ה המשנה שם דכל שהוא משום שני שבותים ביחד מודה רבי דגזרי נמי בה"ש.

ושם דף ל"ה ע"א בתוס', ד"ה בעי סכינא כו' כתבתי שכן הוא דעת רש"י ע"ש. והשתא עפ"ז מבואר פלוגתייהו דרבי ורבנן בכאן.

והוא משום דתרווייהו קיבלו מרבם הא דתניא לקמן דכלי שנטמא מערב י"ט אסור לטבול בה"ש וקשיא לי' לר' לשטתו אמאי גזרי חכמים ואסרו לטבול בה"ש. הא בעלמא לא גזרי רבנן על שבות בה"ש מזה הוציא סברתו דכל דשייך בי' טעם א' משני הטעמים הנ"ל גזרי חכמים לאסור משום שבות.

לכן כשנצטרפו שני הטעמים יחד הוי שני שבותים לכן גזרי רבנן לטבול כלי בה"ש. דהא בב' שבותים גזרי רבנן נמי בבה"ש וכדפי'.

ורבנן לשטתייהו י"ל דבצירוף שני הטעמים יחד הוי שבות א'. ואפ"ה ניחא הא דגזרי רבנן לטבול בה"ש.

דהא ס"ל לרבנן דגזרי על שבות א' בה"ש: והשתא מתורץ הא דלא פריך אהשקה נגזור שמא יעבירונו. וכן במדלין בדלי טמא וכן בולד הטומאה.

משום די"ל דאתיא כרבנן. ובכל הני כיון דלית בהו משום תיקון כלי לא אסרינן להו משום שמא יעבירונו לחוד.

דחששא דשמא יעבירונו הוא חששא רחוקה גבי טבילת כלים ודוקא היכא דאיכא שני הטעמים יחד בזה אסרי רבנן כדפי' לעיל. לכן פריך נגזור אטו הטבלה.

וכן אטו אב הטומאה דכיון דגבי הטבלה ואב הטומאה אסור מדינא דשייך בהו שני הטעמים ע"כ נגזור אטו הנך: והשתא לא קשה קושית התוס' (לקמן ע"ב בד"ה וכוין כו') על האוקימתא דאוקי מתני' כרבי ובי"ט. אמאי לא התירו להשקות בכלי עץ ע"ש.

די"ל דלרבה י"ל דלמסקנת הש"ס גם בולד הטומאה יש בו משום דנראה כמתקן. וכן אפי' נטמא בי"ט שייך נמי לאסור אטו שבת כמו בנטמא מעי"ט.

ודקשיא לך מבריייתא דהתיר בהו. י"ל ההוא ברייתא אתיא כרבנן דבעי תרי טעמי לאיסורא.

לכן בנטמא בי"ט. וכן שנטמא בולד הטומאה.

דמילתא דלא שכיחא הוא ולא שייך למגזר בהו. דהוי גזירה לגזירה במילתא דלא שכיחא דלא גזרינן וכדפי'.

לכן אף דנראה כמתקן כלי לא אסרו מהאי טעמא לחוד. אבל מתני' דאתי' כרבי דמשום חד טעמא נמי גזרי לאסור.

לכן לר' אפי' נטמא בי"ט וגם בולד הטומאה אסור לטבול בי"ט משום דנראה כמתקן כלי: והשתא צ"ל דרב יוסף ורב ביבי נמי ס"ל הא דרבה. דאיסור השקה בשבת לרבי.

והטבלת כלי ע"ג מימיו לרבנן בשבת הכל הוא משום שמא יעבירונו ד"א בר"ה. אך בהא דס"ל לרבה למיגזר י"ט אטו שבת.

בזה פליגי עליו. וס"ל דלא שייך למיגזר י"ט אטו שבת.

כמו דלא גזר רבנן לאסור אוכל נפש בי"ט אטו שבת. לכן דקדק רש"י וכתב וז"ל רב יוסף אמר טעמא דמתני' דטבילת כלים כו'.

ר"ל ודאי בהשקה והטבלת כלי מימיו טעמא דמתני' כרבה. אך דלא גזרי רבנן י"ט אטו שבת כמו שפירשתי לעיל דף י"ב.

דרב יוסף לא ס"ל למיגזר י"ט אטו שבת. וע"כ טבילת כנים בי"ט ושבת אסור משום גזירה דסחיטה.

וסבר רב יוסף דרבי ורבנן קבלו שני טעמים בטבילת כלים משום דנראה כמתקן כלי. ומשום גזירה שמא יבא לידי מלאכה דאורייתא.

ובזה פליגי רבי ורבנן אי בעינן שני טעמים יחד. ורבי ורבנן לשטתייהו קאי הכל כאשר פירשתי לעיל לרבה.

ורב ביבי נמי ס"ל כדרבה בשבת. אך בי"ט פליגי עליו דלא גזיר י"ט אטו שבת.

אלא בי"ט טעמא שמא ישהה וכ"מ ברש"י ע"ש. ולרב ביבי צ"ל דרבי ורבנן קבלו שני טעמים בשבת.

משום דנראה כמתקן ומשום שמא יעבירונו. וכן בי"ט נמי גזרי מב' טעמים משום דנראה כמתקן ומשום שמא ישהה.

וגזירה שמא ישהה לא שייך בהשקה. דבלא"ה צ"ל כן בשמעתינן.

והטעם י"ל כיון דלית ליה מים יפין וודאי לא משהי להו עד י"ט. ע"כ גם בהטבלה ע"ג מימיו לא שייך לחוש שמא ישהה.

דהכלי לבדו לא יוכל לטבול בי"ט דאסור והמים לא משהי להו עד י"ט. וע"כ פלוגתייהו דרבי ורבנן נמי כדפי' לעיל לרבה: והשתא מתברר.

דרבה ורב יוסף ורב ביבי לא פליגי בשבת כלל רק דפליגי בי"ט וכדפי' וע"ז אמר תניא כוותיה דרב ביבי בי"ט. אבל רבא לא פליג עלייהו בי"ט.

דהוא ידע ברייתא דרב ביבי רק דפליג עלייהו בשבת ולא ס"ל לרבא כלל הא דרבה למיגזר כאן בטבילת כלים משום שמא יעבירונו. ולמגזר בור בחצירו אטו בור בר"ה.

וס"ל לרבא דרבי ורבנן קבלו מרבם דיש חילוק בענין השקת מים בין שבת לי"ט. תו קבלו מרבם דבשבת אסרו משום דנראה כמתקן כלי.

ובי"ט אסרו משני טעמים משום דנראה כמתקן ומשום שמא ישהה. לכן רבנן ס"ל דבי"ט לא אסרו אלא בצירוף שני הטעמים יחד.

וע"כ משום דבי"ט לא הוי אסרי משום דנראה כמתקן לחוד. לפי מאי דקיל"ן כר' יהודה דמכשירי אוכל נפש דא"א לעשותו מבע"י שרי בי"ט.

ומבואר בר"פ תולין דבאיסור מלאכה דרבנן לא אסרי בי"ט במכשירי אוכל נפש אפי' אפשר לעשותן מבע"י. וכאן משום דאיכא נמי עוד טעמא דשמא ישהה.

לכן בשני הטעמים יחד בזה אסרי חכמים בי"ט. לכן מותר לרבנן לטבול כלי ע"ג מימיו בי"ט.

דשמא ישהה לא שייך ביה. ע"כ משום דנראה כמתקן לחוד לא אסרי בי"ט כדפי'.

והשקה י"ל גם בשבת שרי. דהא לאשוויי אוכלא בשבת קי"ל דשרי וכדפי'.

אבל רבי לשטתו דס"ל אף כל היכא דלא שייך בי רק טעם אחד נמי אסרו בי"ט. ועכצ"ל לר' אף דבעלמא מלאכה דרבנן שרי בי"ט לצורך מכשירי אוכל נפש.

כאן בטבילת כלים החמירו לאסור. לכן בי"ט אסור להטביל ע"ג מימיו.

וא"כ ע"כ לרבי הא דחילק בין שבת לי"ט בענין השקה. היינו בהשקה גופא דבשבת אפי' השקה אסור.

ואף דבעלמא התירו לאשוויי אוכלא ולתקנו. הא כבר פירשתי דלרבי כאן בטבילת כלים החמירו טפי.

וכן צ"ל בלא"ה לרבא בשמעתי. וצ"ל לרבא אליבא דרבי.

דהא דהצריכו בי"ט לטעמא דשמא ישהה ולא סגי בטעמא דנראה כמתקן. היינו כדי לאסור נטמא בולד הטומאה דלית ביה משום תיקון.

ולפ"ז צ"ל הא דשרי בברייתא נטמא בולד הטומאה אתיא כרבנן דבעי תרי טעמא לאסור. ולפ"ז צ"ל דמתני' לא מתוקים בי"ט כרבי.

דא"כ תקשה אמאי הצריכו דוקא בכלי אבן הא יכול להשקות נמי בכלי עץ. ע"כ לרבא צ"ל דמתני' בשבת ורבנן דבשבת גם בולד הטומאה יש בו משום תיקון.

והיינו דבשבת סגי בטעמא דנראה כמתקן לחוד. ולא הצריכו בשבת לטעמא דשמא ישהה: והשתא א"ש דבדרבא פירש"י וכתב וז"ל רבא אמר טעמא דמתני' כו'.

ר"ל טעמא דכולה מתני' אפי' הטבלת כלי ע"ג מימיו. לכן לא פירש"י בדרבא כמו דפי' בדרב יוסף: והשתא מתורץ תמיהת התוס' אימא רבא הדר ביה מתירווצו דמתקן.

דלפי מ"ש כל האמוראים ס"ל האי טעמא דנראה כמתקן ותקשה להו אליבא דרבי אמאי טובל אדם ביה"כ: והשתא א"ש פסק הרמב"ם דבי"ט פ"ד (הלי"ד) כתב טעמא דשמא ישהה. וחילק (שם הלי"ח) בין נטמא בולד הטומאה לאב הטומאה.

ובפכ"ג משבת (הל"ח) פסק בשבת טעמא משום דנראה כמתקן. ולא חילק בין נטמא בולד הטומאה לנטמא באב הטומאה.

ולמאי דפרשתי א"ש: והשתא נמי יתבאר כוונת הרמב"ם בפ"ו מעירובין (הל"ט) דחילק בדבר שהוא משום שבות דגזרינן נמי בה"ש. אך דוקא במקום מצוה כמו עירוב בזה לא גזרי בה"ש ע"ש: ולכאורה תמוה מנלי' הא.

(א"ה עיין הה"מ וכ"מ פ' כ"ד מהל' שבת הלי"י) ולמ"ש ניחא משום דקשה לי' סתמי משניות אהדדי. כאן סתים התנא כרבנן דר' דגזור על שבות בה"ש.

ובפ"ג דעירובין (דף ל"ב ע"ב) סתים התנא כרבי. ועכצ"ל לחלק דתנא דמשנתינו הכריע כן דהתם דמיירי בעירוב הכריע כר'.

וכאן הכריע כרבנן כיון דלאו במקום מצוה גזרי נמי בה"ש כרבנן. וכל זה נלע"ד ברור בפ"ה הש"ס וברש"י במקום שכל אנשי חיל לא מצאו ידיהם: דף י"ט ע"א תוס' בד"ה אמר עולא כו' וי"ל לב"ה מתוך כו' כתב מהרש"א וז"ל לא ידענא מאי קא קשי' להו כו' והניח בצ"ע ע"ש.

ול"נ דה"פ דבשלמא לב"ש דל"ל מתוך שפיר ממעטי' מלכם אפי' עולת ראייה. דמהי תיתי לחלק דוודאי דהא דשרי רחמנא בשלמי חגיגה היינו כיון דאית בהו תרתי אכילת אדם ואינו קבוע.

אבל לב"ה דע"כ אית להו דגם ש"נ ממעטינן מלכם הואיל ואין זמנו קבוע. א"כ סברא הוא דלא ממעטינן אלא נדרים ונדבו' שאינו זמן קבוע.

ואפי' לצורך אכילת אדם אסרה תורה אבל עולת ראי' דזמנו קבוע הוי שרינן במתוך דשרי לצורך דהיינו שלמי חגיגה. שרי נמי שלא לצורך דהיינו בעולת ראייה במתוך וק"ל.

ועפ"ז מתורץ קושית התוס' אהא דאמר לקמן גבי פלוגתייהו א"ש ודו"ק: מסכת ראש השנה דף כ"ג גמ' והא דלא עבדי איתנוסי הוא דאיתנוסי. הקשו רש"י ותוס' אלא השתא נמי כו'.

לתירווצם הוא דחוקדהא דעבדינן בין אמלא בין אחסר היינו כד מיקלע בחול. אבל בשבת לא עבדי כלל וא"כ יתלו במידי דשכיחא דבשבת איקלע.

ולעד"נ לתרץ בשלמא השתא דכי מיקלע בשבת עבדינן למחר במוצאי שבת. נמצא דהתקנה כך היתה מתחילתה.

דאי לא מצי עבדי ביומו עבדינן כל היכא דמצי למיעבד הן למחר או ליומא אחרא. ע"כ אי אתנוסי במוצאי שבת יעשו למחר בליל א' וידעו למחר.

וכשלא יראו למחר ידעו דמלא הוא. אבל המקשה דפריך וליעבד בין אמלא ובין אחר. וכי מיקלע בשבת לא יעשו כלום. נמצא הסימן הוא דוקא בהוא יומא גופא.

וכל היכא דלא מצי למעבד ביומו תו לא עבדי כלל למחר או ליומא אחרא. לכן שפיר משני דמספקי להו דלמא איתנוסי הוא דאיתנוסי.

וכל דלא מצי למיעבד ביומו תו לא עבדי כלל. זה נ"ל פשוט: מסכת מגילה דף ג' ע"ב רש"י בד"ה את ל"ת דכתיב לא תוכל להתעלם כו' כגון זקן ואינו לפי כבודו עכ"ל.

ותמה על זה הרא"ם בביאור סמ"ג שהרי מבואר בש"ס ברכות די"ט ע"ב. דמוקי הש"ס בלאו דלא תסור דרבנן.

ואח"כ מוטיב שם מוהתעלמת דכבוד הבריות דוחה אפ"י איסור תורה. ומשני איסורא מממונא לא ילפינן ע"ש.

ובאמת הוא לכאורה תמיה גדולה על רש"י: ונלע"ד לתרץ דרש"י יש לו הכרח לזה. דע"כ הא דמוקי הש"ס בברכות בלאו דלא תסור דרבנן.

היינו דהש"ס לא ידע עדיין שם שיש מצוה של תורה שנדחית מפני כבוד הבריות. אבל אחר דמסיק שם דגבי ממונא דחינן איסור תורה מפני כבוד הבריות תו אין צריכין לדחוק לאוקמי בלאו דלא תסור דרבנן.

אלא כפי פשט לשון לא תעשה שבתורה. והיינו לאו דלא תוכל כו' כן ס"ל לרבא דהכא. ויצא לרש"י זאת. משום דקשיא לי' לרש"י לפי מאי דפשיטא ליה להש"ס כאן מולאחותו דמת מצוה דוחה כל המצות של תורה בשב ואל תעשה וכמבואר נמי בברכות שם.

ואפ"ה מיבעי' לי' לרבא במקרא מגילה שמא עדיף ממת מצוה משום דפרסומי ניסא עדיף. א"כ מאי הדר פשיט ליה מהא דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דרבנן דאף מקרא מגילה נדחה.

דלמא הכל דוחה חוץ ממקרא מגילה דפרסומי ניסא עדיף שהרי הש"ס ידע נמי מתחילה דדוחה כל מצות שבתורה וכ"ש דרבנן אך במקרא מגילה מבעיא ליה. לכן פ"י רש"י דרבא משמע ליה דלא תעשה שבתורה דקאמר היינו לאו דלא תוכל להתעלם.

וס"ל לרבא הא דאמר מר גדול כבוד הבריות היינו פירושו כבוד מת מצוה. כדאמר לעיל מת מצוה עדיף דכבוד הבריות הוא.

הרי דמת מצוה קרוי כבוד הבריות. ואמר גדול כבוד הבריות דהיינו מת מצוה שדוחה את ל"ת דלא תוכל להתעלם.

כגון שיש לפניו מת מצוה לקבור וגם אבידה לחזור ולטרוח אחריה מת מצוה עדיף. וקשיא ליה לרבא מנ"ל למר הא.

וע"כ צ"ל משום דכתיב והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו. וקשה אימא כבוד תורה שאני.

אלא ע"כ צ"ל דס"ל למר גדול מת מצוה כמו כבוד תורה. הרי מבואר דמת מצוה דוחה למקרא מגילה.

דהא כבר קאמר לעיל בסמוך דכבוד תורה דוחה למקרא מגילה כדאמר שם כל שכן חנוכה ופורים. ופי' בתוס' אע"ג דע"ז מבטל מקרא מגילה.

הרי דכבוד תורה דוחה למקרא מגילה. וכיון דכאן מבורר דמת מצוה ככבוד תורה דמי שפיר נפשט בעי דרבא.

זה נ"ל ברור בכוונת רש"י: מסכת סוכה דף ב' ע"ב תוס' בד"ה כר' זירא כו' דאפי' רחבה טובא לא כו' עכ"ל: התוס' הוכיחו בפשיטות דברחבה טובא נמי לא שלטא בי' עינא. אבל רש"י נדחק וכתב וז"ל דאי משום שלטא ביה עינא בטפי מד"א פורתא כו'.

וצריך עיון באיזה סברא מחולק רש"י עם התוס': תו מחולק רש"י עם התוס' בגירסא. דרש"י גרים בשלמא דר' יאשי' פליגא כו' והתוס' גורסים לא פליגי.

וגירסת התוס' אין לה הבנה כלל. תו מחולק רש"י עם התוס' לקמן ריש דף ג' בתוס' ד"ה לא נצרכא אלא לקיטונית כו'.

דהתוס' כתבו שם דמיירי דארוכה טובא ורש"י לא ניחא לי' בזה שם: ע"כ נלע"ד ברור. דהיסוד הוא בזה דהתוס' מחולקים עם רש"י בגירסא.

דרש"י כתב בדברי רב הונא אמר רב ה"ג מחלוקת שאין בה אלא ד"א על ד"א אבל יש בה יותר מד"א על ד"א כו'. אבל התוס' לא גרסי ד"א על ד"א אלא ה"ג מחלוקת שאין בה אלא ד"א אבל יש בה יותר מד"א ד"ה כשירה.

ע"כ ס"ל לרש"י דה"פ מחלוקת דר"י ורבנן בד"א על ד"א. פי' בין באורך בין ברוחב לא הי' יותר מד"א.

אבל יש בה יותר מד"א על ד"א. פי' היה אורכה יותר על ד"א אפי' רוחבה רק ד"א ד"ה כשרה.

אבל התוס' ס"ל דהש"ס לא מיירי באורכה של סוכה כלל אלא ברוחבה מיירי. וה"ק מחלוקת שאין בה אלא ד"א ברוחבה.

ואף שאורכה יתר מד"א טובא אפ"ה פליגו. אבל יותר מד"א גם ברוחבה ד"ה כשירה.

וע"כ לא הזכירו בתוס' ד"ה יש בה יותר מד"א כו' מאורך הסוכה כלל רק רוחבה. וכי היכא דס"ל לרב הונא ביתר מד"א בוודאי כן ס"ל לרב חנן ביתר מז' טפחים.

נמצא התוס' דלקמן שפיר מתרצי לשטתייהו קושית רש"י דסוכה של הילני מלכה הי' ארוכה טובא. ואפ"ה מביא ר' יהודה ראי' לדבריו.

דהא התוס' ס"ל לרב הונא ברוחבה ד"א אפי' היה אורכה טובא פליגי ר"י ורבנן. וה"ה לרב חנן ברוחבה ז' טפחים ואורכה טובא פליגי.

אבל רש"י ל"מ לתרץ שם הכי לשטתו. דמדהביא ר"י ראייה לדבריו משם.
ע"כ סוכת המלכה הי' דומיא דפלוגתייהו דלא הי' יותר מז' טפחים על ז' טפחים. ע"כ
הקשה רש"י שפיר בהא דאמר כמאן כר' זירא כו' והשתא א"ש הא דמחולק שם רש"י
עם התוס'.

דהתוס' לשטתו הוכיחו שפיר. דאי ס"ד דטעמא באם רוחבה יותר מד"א הוא כיון
דהסוכה בולטת והולכת מלמעלה מנגד פניו יתר מד"א לכן שלטא ביה עינא.
א"כ קשה ממ"נ. אי הקפידה התורה דבכ"מ שעומד האדם תוך הסוכה בעינן שיהא עיניו
שולטת בהסכך.

א"כ מאי מהני שהוא יותר מד"א. הא מ"מ כשהאדם עומד באמצע הסוכה שאז אין בולט
מכנגד פניו יתר מד"א הרי לא שלטא ביה עינא.

וכ"ש כשהוא עומד תחת קצות הסוכה שאין מן הסוכה בולט מנגד פניו כלום פשיטא
דלא שלטא ביה עינא. אלא ע"כ דלא הקפידה התורה דיהא שלטא ביה עינא בכ"מ
שהאדם עומד בהסוכה.

אלא סגי כשהאדם עומד במקום א' בהסוכה לשלטא ביה עינא. כגון אם עומד בקצה
הסוכה ופניו לחלל הסוכה שכל הסוכה בולטת והולכת מלמעלה מנגד פניו וע"כ ביתר
מד"א שלטא ביה עינא.

א"כ אמאי ס"ל לרב הונא ברוחבה ד"א ואורכה טובא יתר מד"א פסולה לרבנן וכדפי'
בשטת התוס'. והרי אלו עומד בקצה אורך הסוכה ואורך הסוכה כולה בולטת והולכת
מלמעלה מנגד פניו.

נמי שלטא ביה עינא. אלא ע"כ אפי' אורכה טובא יותר מד"א והבליטה בולטת מנגד פניו
אפ"ה לא שלטא ביה עינא א"כ אפי' רחבה טובא נמי לא שלטא ביה עינא.

דוודאי לא מהני לזה חלק הרוחב שמן הצדדין מה שרחב יתר מד"א. שזה חלק הרוחב
אינו הולך נגד פניו לומר דמש"ה שלטא ביה עינא.

אבל רש"י לשטתו דלרב הונא אי אורכה, יתר, מד"א אפי' רוחבה ד"א ד"ה כשירה.
ע"כ שפיר י"ל דטעמא הוא משום דשלטא ביה עינא אם האורך יותר מד"א ובולטת
מנגד פניו.

מש"ה הוצרך להוכיח דבטפי פורתא מד"א לא שלטא ביה עינא: והשתא א"ש בגירסת
בשלמא דר' יאשי' דלקמן. דרש"י גרס בשלמא דר' יאשי' פליגא משום דאינהו יהבי
שיעורא במשכא.

פי' באורך הסוכה אם אורך הסוכה יתר מד"א כשירה. ואיהו לא יהיב.

וס"ל דמסתמא מתני' מיירי בין סוכה גדולה ובין קטנה. ואינהו סברי דמתני' סתמא מיירי
גם בדפנות מגיעים לסכך אבל התוס' ס"ל גם אינהו לא יהבי שיעורא באורך הסוכה.

דהא אפי' אורך הסוכה טובא אם רחב רק ד"א פסולה. ע"כ גרס ר"ח לא פליגי וה"פ
דלכאורה קשה על רבי יאשי' למה פליג על דברי רב חנן ורב הונא.

דהא ר' יאשי צריך לדחוק ולומר דמתני' לא מיירי אלא באין הדפנות מגיעות לסכך. טפי ניחא לאוקמי כר"ח ור"ה דמיירי בכל גווני.

ואי משום דגם לרב חנן ורב הונא נמי צריכין לדחוק ולומר דמתני' מיירי דווקא בד"א על ד"א זה לאו דוחק הוא. די"ל מסתמא מיירי בכונה העשוי ביעור הכברה בצמצום ד"א על ד"א.

וע"ז אמר הש"ס בשלמא דר' יאשי לא קשה עלי'. הא דלא אמר כר"ח ורב הונא. משום דר"ח ורב הונא לא פליגי על ר' יאשי בזה. דאיהו נא יהיב שיעורא באורכה. וכן אינהו נמי ס"ל אפי' אורכה טובא מד"א נמי פליגי ר"י ורבנן. אלא דיהבי שיעורא ברוחבה.

וע"כ לא מיתוקמי לדידהו דמיירי דוקא מתני' בסוכה העשוי רק שיעור הכשר הראוי לה. דהא לדידהו אפי' אורכה טובא נמי מיירי.

לכן דחוק הוא לדידהו לאוקמי מתני' דוקא באין רוחבה יתר מד"א. לכן ר' יאשי פליגי עלייהו זה נ"ל ברור בשטת רש"י ותוספות: דף ה' גמרא הניחא למ"ד מסגרתו למטה היתה אלא למ"ד כו' במס' יומא דף ע"ב (ע"ב) גבי עוביו דשולי ארון של זהב אמר שם הא רמ"ד אין בעביו אלא משהו והא כמ"ד יש בעביו טפח.

ופירש"י לא ידענא היכא איפלגו בה עכ"ל. ול"נ לפרש דהיינו תנאי דהכא.

וע"פ הסוגיא דאמר הניחא למ"ד מסגרתו למטה היתה דהי' כלי שפיר ילפינן כפורת דהוי טפח ממסגרת. ולא ילפינן מזר דהי' משהו.

משום דילפינן כלי מכלי ולא ילפינן כלי מהכשר כלי. אלא למ"ד מסגרתו למעלה היתה והי' הכשר כלי מאי איכא למימר.

ומסיק רב הונא פני פני גמר. ונודע דג"ש צריך לגמור מרבו.

ולפ"ז האי תנא דכבר מסגרתו למעלה היתה והיה הכשר כלי. לכן מסתבר דשולי ארון דזהב היה טפח.

(כמו האמצעי של עץ) וילפינן לה מכפורת דהיה טפח דדנין כלי מכלי ואין דנין כלי מזר דהי' הכשר כלי. ודקשיא לך למה לי ג"ש דפני פני נילף ממסגרת.

דהא סבר מסגרת למעלה היתה והיה הכשר כלי. לכן סד"א אדנילוף ממסגרת נילף מזר משהו.

אבל להאי תנא דסבר מסגרתו למטה היתה. א"כ מסגרת היה כלי ואי ס"ד דילפינן כלי מכלי ולא ילפינן כלי מהכשר כלי.

א"כ קשה למה לי ג"ש דפני פני בכפורת נילף לכפורת ממסגרת. אלא ע"כ צ"ל משום דתפסת מועט תפסת סד"א למילף מזר משהו א"כ מוכח דמהכשר כלי ילפינן טפי מכלי עצמו כדי למעטו.

והשתא נמי ילפינן עוביו שולי הארון מזר משהו זה ברור: מסכת קידושין דף ג' ע"ב תוס' בד"ה וכי תימא נילף מבשת ופגם תימא כו': הנה נלע"ד לתרץ תמיהת התוס' ע"פ מ"ש התוס' בד"ה ואימא ה"מ קטנה כו'. וא"ת הא לקטנה לא צריך קרא וא"כ את בתי נתתי לאיש ע"כ מיתקמי בנערה ותירצו התוס' דקידושין לא שייכי במכר אעפ"י שיכול לייעדה.

אבל לקדשה אין לאב שום זכות ע"ש. והשתא י"ל דאדלעיל קאי אהא דפריך ואימא הני מילי קטנה אבל נערה לא.

ע"ז אמר וכ"ת נילף קידושין בקטנה מבשת ופגם דקטנה. ואף דבקידושין גופא לא ידעינן השתא דאביה מקדשה.

מ"מ בשת ופגם דקטנה ידעינן דאבוה הוא. משום דביד אביה הוא למסור אותה ביד מנוול ומוכה שחין.

כגון שתחלה ימכור אותה אל המוכה שחין ואח"כ ייעדנה ויכניסנה ע"י היעוד ותהיה אשתו. וכיון דביד אביה למסור אותה למוכה שחין.

מינה ידעינן דבשת ופגם דאבוה הוא. א"כ שפיר נילף קידושי קטנה מבשת ופגם דקטנה. וא"כ ע"כ את בתי נתתי לאיש בנערה ומוקמינן לה. ע"ז אמר שאני בשת ופגם כו' וזה נ"ל ברור: דף ד' בד"ה יציאה דכוותי כו'.

התוס' דחו פי' ר"ח. ול"נ פשוט דה"פ בשלמא אי קרא אתי לאשמעינן דכסף קידושין דאבוה הוא.

ע"כ קרא לא אתי אלא לנערה. דקטנה כבר ידעינן מאת בתי נתתי לאיש.

ע"כ יציאה דכוותיה קא ממעט דכמו דיציאה מאדון לא משכחת לה אלא בנערה. אף כאן לא מיירי אלא בנערה כדפי', אבל אם ככף דידה הוי.

וקרא אתי לאשמעינן דאשה מיקדשא בכסף. א"כ דין זה צריך לקטנה כמו בנערה ולא הוי יציאה דכוותיה.

דבאדון דוקא בנערה משתעי. ובקידושין ע"כ אשמעינן בין קטנה ובין נערה.

וא"ש הא דפריך והא לא דמי האי כו' זה נ"ל: דף ט"ו בד"ה ואידך פי' ת"ק כו'. ומה שהבאתי דמדלית הלכתא כר"א כו' עכ"ל: קשה על התוס'.

דבזה שהביאו ר"י ור"ת מפ' כל שעה. בזה לבד נדחה כל ראייתם דלעיל.

דהא בפ' כל שעה מבואר דרבא מוקי להא דרב נחמן כר' נתן אבל לאביי י"ל טעמא דרב נחמן משום דלמפרע הוא גובה ולעולם דלא כר' נתן. והיינו דאביי לטעמיה דס"ל כאן דכ"ע יליף שכיר שכיר.

וע"כ רבנן דלא כר' נתן. וע"כ לקמן נמו מוקי אביי משום רב ששת הא מני תוטאי הוא. משום דאביי לשטתו. אבל רבא דמוקי הא דרב נחמן פ' כל שעה כר' נתן ופליג רב נחמן על רב ששת ואביי.

וס"ל לרב נחמן ורבא דלא כדאביי כאן אלא דפליגי דת"ק לא יליף שכיר שכיר ולעולם גם ת"ק ס"ל כרבי נתן ואתי לו ולא לב"ח. והשתא א"ש דסתם גמ' קאמר לעיל אלא למ"ד לא יליף שכיר כו' ומשני יליף מוכי תשיג גר כו' וכיון דהש"ס אח"כ לא מצא מאן דס"ל דלא יליף שכיר שכיר איך קאמר אלא למ"ד לא יליף כו' אלא ע"כ דרבא הוא דפליג על אביי וס"ל דטעמא דת"ק הוא משום דלא יליף שכיר שכיר זה ברור: דף כ"ד בד"ה אלא בזווי דידה כו'.

קשה לר"ת דלא ה"ל להזכיר אשה כלל כו' ולא נהירא כו' עכ"ל. נראה לפע"ד לתרץ גירסת רש"י ופירושו דלק"מ על רש"י: ותחלה נתרץ פירושו דפי' נכסי מלוג: ולכאורה גם מהמקשה עצמו מוכח דלא כרש"י.

דהא אמר אלא לאו כה"ג דאקני לה אחר כו' ע"מ שתפדי בו את המעשר. וס"ל לרבנן דקנה הבעלי לפירות (של המנה) ומש"ה בעי חומש הרי דהוי נ"מ של בעל כשלו: ע"כ נלע"ד דהא מבואר בסוגיא אם פודה א' במעות של חבירו את מעשר של חבירו אמרינן שליחותיה דחברי' קא עביד וצריך חומש.

ואם פודה מעשר, של חבירו במעות שלו אין צריך חומש. ועכצ"ל הטעם בשלמא אם המעות ג"כ של חבירו אז חבירו הוא הפודה.

דיש לו רשות לפדות מעשר שלו במעותיו ע"כ שליחותי' דחברי' קעביד אבל אם פודה מעשר חבירו במעות שלו. כיון דאין רשות לחבירו לפדות מעשרו במעותיו של הפודה ההוא.

לא שייך לומר שליחותיה דחבריה קעביד אלא הוא עצמו הוא הפודה כיון דבמעותיו הוא פודה. ע"כ א"ש בשלמא לקמן מיירי דהמעשר הוא של האשה והוא נכסי מלוג.

ע"כ עומד לפדות כדי לקנות קרקע ולאכול הוא הפרות רות כדין נ"מ. לכן הבעל יש לו רשות לפדות בעצמו במעותיו את מעשר שלה.

ולכן האשה שליחותא דבעל קעבדה. אבל כאן המעות שלה.

ע"כ אין לבעל רשות לפדות בכסף שלה את מעשרו אלא ברשותה לכן לא שייך לומר שליחותו קעבדה. ומה לי אם היא פודה במעות שלה ממש שאין לבעלה רשות בהם.

דלא קרינן בה ממעשרו ואין צריך חומש. ומה לי אם הכסף של נ"מ.

דהא לא נזכר בקרא הכסף של מי יהי' רק כתיב ממעשרו. אלא הכל תלוי בזה.

אם הכסף שלו וגם מעשר שלו. אף שחבירו פודאו שליחותיה דידיה קעביד.

כיון דהוא יש לו רשות לפדותו. אבל אם המעות של חבירו ומעשר שלו וחבירו פודהו.

כיון דאין לו רשות לפדות מעשר שלו במעות חבירו. לא שייך לומר שליחותיה דידיה קעביד.

לכן חבירו הוא הפודה ואין צריך חומש. לכן במעות של נכסי מלוג דאשה שאין לבעל רשות לפדות בהן את מעשרו.

מקרי האשה הפודה ואין צריך חומש: והשתא א"ש הא דהמקשה מוקי לה באומר לה ע"מ שתפדה בו את המעשר בלא חומש. דלרבנן דקנה הבעל לפירות (של המנה) ויש לו רשות לפדות מעשרו במעות הללו.

כיון דע"מ כן נתן לה האחר ע"מ שתפדה בו את מעשר דבעל. א"כ בלא רשותה יכול לפדות מעשרו במעות אלו כיון דמעות האלו עומד לכך.

ואין צריך דעתה כלל. דאף דלענין זה שתפדה בלא חומש תנאו בטל.

עכ"פ זה שהתנה ע"מ שתפדה בו את המעשר במעות האלו בזה תנאו קיים. לכן כיון דקנאו הבעל ויכול לפדות מעשרו בלי רשותה ודעתה.

היא קעבדא שליחותי וצריך חומש. משא"כ לר"מ דלא קנה לה הבעל כלל ויכולה להחזיר המעות למי שנתן לה ע"מ שתפדו בו כו'.

וא"כ אין לבעל כח לפדות באותן המעות בלא רשותה. דלגבי זה המעות הבעל כאחרדמיא.

לכן האשה היא הפודה ואין צריך חומש: והשתא מתורץ נמי קושית ר"ת על גירסת רש"י. וזה דאי לא הוי אמר איש ולא אשה.

הוי סד"א כיון דהיא ג"כ אין לה רשות לפדות במעות של נ"מ בלתי רשותו דבעל. שפיר קרינן בה דשליחותיה דבעל קעבדא.

והוי הוא הפודה. לכן בעינן קרא לזה דכתיב איש ולא אשה.

פ"י דקרא ממעט אף דהאשה פודה במעות נ"מ שלה והפירות של המעות הוא דבעל. ואין יכולה לפדות בהן בלתי רשות בעלה וסד"א דהבעל הוא הפודה מעשרו והיא שליחותיה דבעל קעבדא.

קמל"ן קרא כיון דהבעל אין לו רשות לפדות במעות נ"מ בלתי רשותה. לא שייך למימר שליחותיה דבעל קעבדה והאשה היא הפודה: וליכא לאקשוויי איך ילפינן זה מקרא.

הא מן התורה אין לבעל פירות בנ"מ וכאחר דמי בנכסיה: רא קשה מידי דכה"ג מצינו פרק השולח דף מ"ז ע"ב דבעי למילף שם דקנין הפירות כקנין הגוף דמי מדכתיב ולביתך מלמד שבעל מביא בכורים בנכסי אשתו. והקשו התוס' והא פירות נ"מ לא הוי אלא מדרבנן של בעל.

ותירצו דקרא איירי בסתם נשים דנותנות לבעל הפירות דנ"מ במתנה ע"ש. הרי מבורר דקרא איירי בסתם נשים דפירות נכסיה של בעלה הם והכי נמי: וכן יש לי לדויק מלשון רש"י לעיל דף כ"ג (ע"א) בד"ה שאינה שלו דכתיב ונתן בידה ואיהו לא אקניא לבטל לגופה עכ"ל ולכאורה תמוה אלא כדפי'.

ונ"ל דגם התוס' שהקשו על פ"י רש"י היינו ר"ת. דלגירסת ר"ת א"א לפרש כפי' רש"י.

דר"ת גריס זוזי דידה ומעשר דידה. ע"ז הקשו דא"כ למה הביא קרא דאיש ולא אשה.

דהא מעשר של בעל הוא ונתמעט ממעשרו ונא של חבירו. אבל לגירסת רש"י וודאי לק"מ.

לכן לא הקשו התוס' על רש"י רק אחר גירסת ר"ת. ועמ"ש עפ"ז בסמוך בא"ד בפ"י התוס'.

כל זה נלע"ד ברור: שם בא"ד ומיהו בחנם הזכיר ר"ת כו' עכ"ל. ול"נ דהוצרך ר"ת בע"כ לפרש כן דקשיא לי' אלא מעתה הא דמועט ממעשרו ולא של חבירו.

נימא לגמרי קא ממעט. דאם פודה במעותיו מעשר של חבירו אינו פדוי כלל.

דומיא דאיש דלגמרי קממעט. אלא ע"כ המיעוט מיעוט כל דהו דקרא מיירי בחומש.

אך קטן מועט לגמרי. דאם נמעטו מחומש הוי צ"ל דגזירת הכתוב הוא בלי טעם.

והשתא יש לו טעם דלאו בר פדי' הוא כמ"ש התוס' בגיטין דף ס"ה ע"א בד"ה ופדו בהן כו' לכן הוצרך ר"ת לדחוק. אבל לפמ"ש לפירש"י הוא הנכון: שם בא"ד לכן נ"ל כו' דהא פרשינן לעיל כו' עכ"ל.

מהרש"א תמה ע"ז ע"ש. ולי נראה לפרש דבריהם ודאי מצינו כמה דרכים דהמעות שלה לגמרי.

כגון נכסים שאינן ידועין לבעל. או שכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך כמ"ש בסי' נ' ובסי' צ"ב בא"ע.

אלא דהתוס' לא ה"מ לאוקמי בהכי. דא"כ הדרא קושיא לדוכתא למה הוצרך המקשה להזכיר דין זה בקושייתו דאיש ולא אשה.

הא אפי' אי האשה שוה לאיש בזה. א"א לאוקמי פלוגתייהו בהכי.

דאפי' בזוזי ומעשר דידיה פריך שליחותיה קעבדה. מכ"ש דא"א לאוקמי בזוזי ומעשר דידיה דלכ"ע צריך חומש.

ע"כ הוכרחו התוס' לפרש דאם אשה שוה לאיש ה"מ לאוקמי פלוגתייהו דר"מ ורבנן בזוזי ומעשר דידיה. כגון שנתנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן.

ור"מ לשטתו דבעל קני לפירא. א"כ המעשר של בעל הוי ואין לבעל רשות לפדות במעות שלה מעשר שלו.

דבעד המעות צריכה לקנות קרקע ולא שייך לומר שליחותא דבעל קעבדה כדפי' ע"כ אין צריך חומש. ורבנן לשטתייהו דאין לבעל פירות והוי שלה לגמרי המעשר והמעות.

לכן צריך חומש. אך די"ל הא דפליגי לעיל בע"מ שאין לבעלה רשות בהן.

היינו אי קנה הבעל הגוף דומיא דפליגי בעבד. אבל פירות לכ"ע יש לבעל פירות בנ"מ.

וא"כ לא שייך פלוגתייהו. ע"ז כתבו דהא פרשינן לעיל דבפירות פליגי.

והיינו מ"ש בד"ה ור"א אומר כו'. אך ר"י אומר דאין ראי' כו'.

דהא דאין קנין לאשה בלא בעלה היינו שהבעל אוכל פירות אבל לכ"ע הגוף שלה וילקח בהן קרקעות. וזה נ"ל ברור: מסכת גיטין דף ס"ג ע"ב תוס' בד"ה אפי' כו' לא צריכי עידי אמירה לעידי קבלה כו': ולפירש"י דבשמעתין דאז גם לעידי אמירה אין צריך.

צ"ל דמשכחת לה אם הגט נקרע אז בעינן עידי אמירה ולא עידי קבלה כאשר נפרש לפנינו בס"ד: שם רש"י בד"ה אפי' הן כו' ראו כשקבלו עכ"ל. מדלא כתב רש"י שנעשו עדים בקבלה כמ"ש אח"ז ואחד שלישי שנעשה עד כו': ע"כ נלע"ד דבזה רצה רש"י לתרץ קושית התוס' מאי אפי' הן כו' דקאמר לכן מפרש רש"י דה"ק לא מיבעיא אי הראשונים לא ראו כשקבל השליש את הגט מן הבעל דאז הימני הבעל להשליש.

משום דזימנין מיייתי עידי קבלה או יהלכו למדינת הים. ואז הימניה להשליש על הקבלה כמ"ש התוס' בד"ה שלישי נאמן לכן לא צריכי עידי אמירה לעידי קבלה ולא הוי חצי דבר.

אלא אפי' הראשונים ג"כ ראו את הקבלה אך ייחד עדים אחרים להקבלה. דאז י"ל דלא הימני להשליש.

דממ"נ.

אם יהי' כאן עדי אמירה הא הן עצמן שראו ג"כ הקבלה ולא שייך נאמנות לגבי שלישי. ואי לא יהי' לפנינו עידי אמירה.

אז לא יהי' נאמן השליש על האמירה. דהא מנהגן הי' לקרוע הגט מיד בעת הקבלה. ואז השליש אין נאמן על האמירה. וע"כ סד"א בזה אי אמרי עדי אמירה בב"ד רק על האמירה לבד והלכו להם.

ועידי קבלה העידו על הקבלה הוי חצי דבר קמל"ן. וכן אם עד שלישי נעשה עד באמירה ובקבלה סד"א דהווי חצי דבר קמל"ן: דף ס"ד שם בד"ה ואמאי בעי כו' עכ"ל.

התוס' הבינו דברי רש"י דס"ל טעמא דר' חסדא הוא משום מגו. וכן מבואר במרדכי דהתוס' הבינו כן מדברי רש"י וע"כ כתב דאין נראה לר"י פירוש.

והתוס' דחו ג"כ פירש"י. לכן נדחקו התוס' בד"ה תינח כו' דמעידי אמירה לא הוי קשה לי מעולם ע"ש: ולע"ד נראה דברי רש"י ברורים ונכונים בהסוגיא.

דודאי בדרב חסדא ס"ל לרש"י. דא"א לפרש טעמו דנאמן הבעל משום מגו דאי בעי מסר לה.

דהרי אפי' אי מסר לה הגט. מ"מ היה בעלה נאמן לומר לפקדון מסרתיו ביד שלישי.

כמ"ש התוס' בד"ה בעל נאמן כו' דלרב הונא אפי' הגט ביד האשה נאמן הבעל, לערער ולומר דלפקדון מסר להשליח. וא"כ לא שייך מגו.

דשמא האשה לא תרצה לשקר נגד בעלה ולומר שהבעל מסר לה הגט. אלא תאמר האמת שקבלתו מן השליח.

אלא וודאי טעמא דרב חסדא הוא משום דהא הימני' פירש"י כשמסרו לידי עכ"ל פי' אף אם ישקר אפ"ה אמרינן דאדעתא דהכי נתן לו מתחלה כשירצה השליש שתהא מתגרשת בו וכמ"ש התוס'. אך זה הטעם לא שייך אלא במה שהוא ביד הבעל לעשות.

והיינו דנתן לו מתחלה אם יאמר השליש לגירושין תהא באמת מתגרשת בו לרצונו של בעל. אבל עידי אמירה הוי בעי לפי טעם הזה.

דהא זה אין ביד הבעל להאמינו על אמירת האשה אם ישקר השליש. אך מטעם אחר אין צריך עידי אמירה לרב חסדא.

מאחר דהימני' הבעל ונאמן לומר נעשיתי שליח להולכה. יש לו מגו דאי בעי הוי מסר לה הגט.

והיה נאמן נגד הבעל משום דעל זה הימני' מתחלה ולא הי' צריך לעידי אמירה. לכן השתא נמי שאמר שאמרה לו התקבל נאמן.

ע"כ פריך שפיר לרב חסדא דלא הי' צריך לא עידי אמירה ולא עידי קבלה. בשלמא לרב הונא לק"מ.

כיון דבעי עידי קבלה תו לית ליה מגו דאי בעי מוסרה לידה. והיה אומר שהיה שליח להולכה.

כיון דעידי קבלה לפנינו ויודעים שלא מסרו לו הבעל להולכה. לכן בעי ג"כ עידי אמירה. אבל לרב חסדא פריך כיון דלא בעי עידי קבלה משום דהא הימני'. ע"כ לעידי אמירה נמי אין צריך מטעם מגו כדפי'.

ומשני מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דליהימני' ע"כ ליכא מגו. וע"ז פריך תינח אמרה בזה ליכא מגו אלא קיבל למה לי.

דהא מ"מ שייך לטעמיה דהא הימני'. דע"כ מיד הבעל הגיע לידו כיון דמנהגן הי' לקרוע הגט משום שמד שהי' בזמן.

לכן חזקה דלא הי' הבעל משליך הגט לאשפה. שמא ימצאו ויראו שמו עליו ויוודע למלכות: ולפ"ז מתורץ מה שהקשו התוס' בד"ה שלישי אומר כו'.

דאם הבעל אמר להולכה. גם רב הונא מודה דשליש נאמן מגו דאי בעי הוי מסר לה הגט דאז הבעל לא הי' מערער.

כל זה ברור. נתברר מזה לדינא לדעת רש"י אם הגט שלם ביד השליש ואומר לגירושין אין צריך לא עידי אמירה ולא עידי קבלה.

וזה הוא דעת הרמב"ם שכתב שאין צריך עדים כלל. דלא כמ"ש הב"י וש"ע סי' קמ"א ד"ה ודע שמה שכתב הרמב"ם כו' דעידי אמירה בעי וז"א כו', והדברים ברורים בש"ס וברש"י ולדינא: תוס' בד"ה ר"א הוא כו' עכ"ל.

ולעד"נ דלפירש"י הנ"ל א"צ לזה. אלא לעולם מיירי בדאיכא עידי חתימה.

ודקשיא לך למה לי עידי קבלה י"ל כיון דנקרע הגט חיישינן שמא לא נתנו הבעל לידו. אלא באשפה מצאוהו כמ"ש התוס' והר"ן.

דבשלמא לקס"ד דהמקשה. הכריח המקשה דע"כ אפי' נקרע הגט לא צריך מידי קבלה. דאל"כ תקשה במתני' איך מצטרפין עידי אמירה ועידי קבלה. הא הוי חצי דבר כמ"ש התוס'.

ועכצ"ל דעידי אמירה לא צריכי לעידי קבלה א"כ קשה איך משכחת לה. אי בגט שלם גם לעידי אמירה אינן צריכין ביוצא הגט מתחת ידי שלישי כדפי' לעיל.

וע"כ משכחת בנקרע הגט אז בעי עידי אמירה ואין צריך עידי קבלה. הרי מבורר דאין צריך לעידי קבלה לכן פריך שפיר.

וע"ז משני לעולם גם לעידי קבלה צריכין בנקרע הגט. דחיישינן שמא באשפה מצאוהו ולא מסר הבעל מעולם ליד שלישי ודקשיא לך איך מצטרפין עידי אמירה ועידי קבלה הא הוי חצי דבר.

ע"ז משני דאתי כר"א דאמר עידי מסירה כרתי. וע"כ אם הגט שלם אין צריך לעידי אמירה.

ולעידי קבלה צריכין שיהא הגט נמסר בפניהם. ואף דצריכין לבא להעיד בפני ב"ד. מ"מ צריכין שיהא הגט נמסר בפניהם אז. לכן כיון שהן אין צריכין לעידי אמירה נא הוי עידי קבלה נמי חצי דבר.

לכן גם כשנקרע הגט מצטרפין עדותן. והשתא גם דעת רש"י כהר"ן דלהמסקנא בנקרע הגט צריך עידי קבלה.

אך תחלה היה הכרח להמקשה במתני' דאין צריך עידי קבלה בנקרע. אבל להמסקנא חזר בו הר"ן: דף ס"ו ע"ב בד"ה כתב ידן הוא או כו' כאלו א"ל בפירוש כו' עכ"ל.

לפ"ז צ"ל הא דפשיט מדר' יוסי דאיירי בג' דלא שייך האי טעמא כאלו, אמרו בפירוש. די"ל מדר"י נשמע לר"מ דיכתבו כתב הגט: קשה לי דלפ"ז מאי הקשו התוס' בד"ה אמר לב' כו'.

דה"ה בא' ה"מ למבעי כו' ע"ש. אימא בתנו לא קמיבעיא ליה דאף אם היה כוונתו שיכתוב אחר.

מ"מ הוי מילי. דלא שייך לומר דהוי כאומר בפירוש.

דהא י"ל דלא צריך כלל לעדי חתימה לר"א דס"ל עדי מסירה כרתי וקי"לן כוותי'. ושנים אלו שבפניהם יתן הגט כיון דקי"לן הן הן שלוחיו והן כן עדיו.

ע"כ ה"נ הן הן עדי מסירה והן הן שלוחיו שיתנו הגט. וזה הוא חששא לחומרא אבל בכתבו מיבעי לי' שפיר אי כתב ידן וצוה לכם לחתום יכול אחד לכתוב דהוי כאומר בפני כו'.

והא דפשוט ממתני' דמיירי בתנו. היינו דמתנו לר"מ דר"מ דס"ל עידי חתימה כרתי דהוי כאומר כתבו: תו קשה על התוס' כאן שכתבו דהא דלקמן דאמר אי ס"ל כתבו כת"י כו'.

ה"ה דהמ"נ איפכ' אי ס"ל כתב הגט הוא הא כתב ידו כשר כו' הא יותר ניחא לי' למיפרך במאי דמבעי' לי' לשמואל בהדי' לעיל. אמר לשנים כתבו ותנו ואמרו לסופר לכתוב וחתמו הן כו' ולמה יפרוך המקשה מה דלא אמר שמואל ויניח מה דאמר שמואל בהדיא.

וטפי ה"ל להתוס' להקשות על האבעיא גופא דה"ל למבעיא להיפך דכתבו הן ואמרו לאחרים לחתום בו': ונלע"ד לפרש כוונת התוס' כאן דקשיא להו להתו' בהא דאמר אלימא מספקא ליה אי מילי מימסרן לשליח והא אמר שמואל כו'. אלא לשמואל הא קמבעיא לי' האי כתובו אי כתב ידן כו' מבואר דלא קשיא י' תו מדשמואל.

והרי באמת מ"מ קשה מדשמואל. דהא אנן חזינן הא דפריך אח"כ ותיפשוט לי' ממתני' כו'.

וקאמר היא גופא קמיבעיא ליה כתבו כת"י או כו'. ופריך מדסיפא דר' יוסי. ומשני לה.

ואח"כ אמר ואי ס"ל דהאי כתובו כת"י כו' האמר שמואל מילי לא מימסרן לשליח כו'. הרי מבואר דחזר למיפרך אבעיא דלעיל מדשמואל דמילי נינהו.

א"כ מאי אמר לעיל אלא לשמואל הא קמיבעיא לי'. משמע דתו לא קשיא מידי מדשמואל ואחר שהש"ס הפסיק לפשוט ממתני' חוזר למפרך על בעיא זו מדשמואל.

זה הוא תמי' גדולה על הש"ס. וע"ז תירצו התוס' דהשתא לא קשיא לי' מדשמואל דהוי ממש כאומר בפירוש כו'.

וזה מדוקדק בלשון הש"ס דקאמר אלא לשמואל הא קא מיבעיא לי' אי כתב ידן אי כתב הגט. ר"ל דהא כ"כ א"א להם לעשות שניהם יחד לכתוב ולחתום.

רק א' מהם יכולין לעשות. או יכתבו הגט ואחרים יחתמו או יחתמו הן ואחר יכתוב.

לכן הוי ממש כאומר בפירוש לומר לאחרים כך היה סובר הש"ס בתחלה. אבל אחר דפשיט לי' ממתני'.

ומשני היא גופא קמיבעיא לי' אי הא דתנן במתני' הרי אלו יכתבו ויתנו. אי כתב הגט קאמר הן יכתבו כתב הגט.

ולפ"ז אי במתני' לא מיירי כלל מחתימת הגט אלא דיכתוב א' מהם הגט. אך בענין החתימות לא מיירי כלל אנא יכולין לצוות לאחרים לחתום הגט.

לכן ע"ז פריך המקשה הא מילי ננהו. דליכא למימר דהוי ממש אמרו לאחרים שיחתמו. דהא אפשר שא' מהם יכתוב הגט והשני יחתום ולא נתן רשות רק לומר לא' מהשוק שיחתום בעד שני. אבל א' מהם צריך שיחתום בעד א'.

וא"כ זה שיאמרו לאחרים שנים מהשוק לחתום הגט זה מילי נינהו. הרי דעיקר קושית המקשה על זה אי כתב הגט הוא.

והא דתנן במתני' יכתבו ויתנו. היינו א' מהם יכתוב הגט ובחתימה לא מיירי מתניתין.
דאי מיירי מתני' ג"כ בחתימה דא' מהם יחתום. א"כ טוב לנו לומר דבשני העדים בשוה
מיירי.

דשניהם יחתמו הגט ולא מיירי מכתבת הגט. אלא ע"כ אי מיירי בכתב הגט לא מיירי
מתני' כלל מחתימת הגט.

ויכול לחתום שנים מהשוק. פ"ז פריך מילי נינהו.

דבזה לא הוי כמפרש. דהא י"ל א' יכתוב והשני יחתום.

ועוד א' מהשוק יחתום עמו. ולפ"ז שפיר כתבו התוס' דה"מ למימר איפכא.

כיון דבזה אי כתובו כתב ידן הוא אין פירכתו כלום. די"ל כאומר בפירוש דמיא.

אלא עיקר הפירכא הוא. אי כתב הגט הוא איך יכול לחתום שנים מהשוק הא מילי נינהו.
א"כ למה אמר אי כתב ידן הוא כו'. הל"ל איפכא אי כתב הגט הוא הא כתב ידן כשר
אפילו לשנים אחרים.

והא מילי נינהו דלא הוי כמפרש לחתום שנים מהשוק. אלא א' מהם יחתום ועוד א'
מהשוק יחתום עמו.

ומשני נעשה כאומר אמרו אף דלא הוי כמפרש. מ"מ כיון דלא הזכיר החתימה לא קפיד
עליה והוי כאומר אמרו כמ"ש רש"י.

וע"כ הוצרכו לתרץ לעיל דה"ה בתנו ה"מ למבעי'. והדברים ברורים כשמש: דף ע"ז
גמרא חצירה מה שקנתה כו' עכ"ל.

אמתני' לא קא קשיא לי' להש"ס. די"ל דילפינן לה מקרא מדכתיב ונתן בידה ולא כתיב
ובידה יתנהו.

ש"מ דה"ק רחמנא אפילו אם נתן הגט ברשותו ועם נתינת הגט נעשה רשותה אפ"ה הוי
גט. והיכי דמי כגון שהיא נתנה לבעלה במתנה חצרה.

כל זמן שתהא אשתו יהא חצרה שלו במתנה. ואם תתגרש ממנו יחזור החצר לרשותה.

ע"כ אם זורק לה הגט בזה החצר. כיון דע"י הגט נעשה רשותה מיגרשא.

ואי הוי כתיב ובידה יתנהו סד"א דבעינן ידה קודם נתינה. קמ"לן ונתן בידה אפינו אם
נעשה ידה בנתינה זו מיגרשא.

אבל אחר דאמר הש"ס דמגנב לא ילפינן. אלא מדלא כתיב ובידה יתנהו ילפינן דחצירה
כידה.

ע"כ פריך שפיר חצירה מה שקנתה כו': ע"ב תוס' בד"ה מה שקנתה כו' ותדע דהא שני
לעיל כו' עד בירושלמי עכ"ל. לפי מה שכתבו התוס' לעיל בד"ה ידה גופה כו' בתירוצ'
שני שם.

אין ראייה לר"ת מהא דלעיל. דוודאי בפירי תליא מילתא כדאיתא בירושלמי דפריך מאכילת פירות.

ואפ"ה ניחא. דתחלה פריך חצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה ולא דמי לידה דליתא בעל כרחה דמצי אמרה איני ניזונית ואיני עושה.

אבל חצירה איתא בעל כרחה דפירותיה לבעלה בעל כרחה. לכן משני דאמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך.

דבזה מצי האשה להפקיע פירותיה מבעלה. כגון אם תמכור גוף הנכסים לפירות לאחרים על כמה שנים שתרצה.

וכיון דפירות דחצירה נמי ליתא בעל כרחה דמצי להפקיע כח בעלה ממנו כדפי'. לכן דמי ממש חצירה לידה.

אבל לעולם אם אין לבעל פירות אף שאין יכולה למכור גוף הקרקע לא מקרי של בעל. זה נ"ל: מסכת בבא קמא דף ג' ע"ב גמ' לרבא מיבעיא לי' לרב פפא פשיטא ליה הקשהרש"ל ביש"ש ומהרש"א ז"ל ה"ל לשנויי גם לרב פפא לפוטרו בר"ה.

ותירצו דקים ליה להש"ס דלרב פפא פשיטא ליה. ובחנם נדחקו דלק"מ.

דבשלמא לרבא שפיר משני לפוטרו בר"ה. ואי משום דלקרן דומה לשני דברים.

א' לתשלומי חצי נזק. וב' לגבות מגופו.

י"ל כיון דלרגל נמי דומה לשני דברים א' לפוטרו בר"ה. וב' דממונא הוא כמו רגל.

לאפוקי קרן דקי"לן דף ט"ו ע"ב פלגא נזקא קנסא. וכיון דדומה נמי לרגל כמו לקרן ניחא טפי למיקרי תולדה דרגל דהיזקא אתי מן הרגל.

אבל לרב פפא דהוא סבר לקמן שם פלגא נזקא דקרן נמי ממונא הוא. א"כ דומה לרגל בדבר א' ולקרן בשני דברים וה"ל למקרי תולדה דקרן.

זה נ"ל פשוט וברור: דף י' תוס' בד"ה שהשור חייב כו' תיפוק לי' מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו כו' עכ"ל: לפעד"נ לתרץ דלא קשה מידי ע"פ הא דאמר לקמן דף נ"ג ע"ב ואיפוך אנא. אימא והמת יהיה לו דשור אתי למעט פסולי המוקדשין.

והמת יהיה לו דבור אתי לבעלים מטפלין בנבילה. ומשני מסתברא לפטורא גבי בור שמצינו בו פטור דכלים ע"ש.

ולפ"ז אי לא הוי כתיב שור ולא אדם אלא הוי כתיב חמור. סד"א חמור ולא אדם.

דזה הוא מסתבר למעט מיניה בעלי חיים דכוותיה כמ"ש רש"י דף נ"ד שם בד"ה שבירתן כו'. ואז ליכא להקשות למה לי חמור ולא אדם תיפוק ליה מוהמת יהי' לו, דאי לא הוי כתיב גם חמור.

הוי סד"א איפוך אנא והמת יהי' לו דבור לא אתי למעט איסורי הנאה. כגון פסולי המוקדשים ומת.

אלא לבעלים מטפלין בנבילה אתי כדפריך ואיפוך אנא. דאז ליכא לשנויי מסתבר פטור גבי בור שמצינו בו פטור דכלים.

דהשתא לית לן לימוד על זה הן לפטור כלים והן לפטור אדם. וזה ג"ל ברור והצעת תירוץ זה לפני אדמ"ו הגאון מהורר מרדכי ז"ל אב"ד בק"ק בריסק.

בהיותי בישיבתו שנת תמ"ה לפ"ק וקלסו: דף ל"ז בד"ה שור ולא נגח וד"ה נעשה מועד כו' וד"ה נעשה מועד לסירוגין וד"ה שור ע"ש. ולפעד"נ לתרץ כל הקושיות שהקשו התוס' בד' דיבורים אלו דהברייתא מיירי בהי' מתחלה מועד גמור לנגוח רצופין.

והיה מתחלה מועד לכל המינים כגון שנגח מתחלה ג' מינין סוס וגמל וחמור דנעשה מועד לכל המינין: והשתא א"ש הא דנקט ולא נגח בתרא. כי עתה ע"י שלא נגח ג' שוורים אלו.

יצא לענין שוורים מחזקת מועד גמור שהי' מתחלה ונעשה מעתה לשוורים מועד לסירוגין. אבל לשאר מינין נשאר מועד גמור לרצופין כמו שהיה.

ואף שראה עתה שלשה שוורים ולא נגחן לא הוי חזרה לכל המינין. וכ"כ בספר קיקיון דיונה.

דלרב זביד מועד ע"י מינו וחזר מאינו מינו לא הוי חזרה למינו ע"ש. אבל אם ראה עתה ג' מינין חלוקים ולא נגחן בסירוגין נעשה מועד לסירוגין לכל המינין: והשתא מתורץ נמי מה שהקשה הרי"ף הובא בתוס'.

דוודאי י"ל דלרב זביד קמיבעיא לי'. ונ"מ לענין חזרה.

כגון שראה אח"כ ג' שוורים ולא נגחן. ע"כ אם תחילה נעשה מועד ע"י ג' שוורים.

כשחזר בו מהשוורים פשיטא דחזר מכל המינין. דהא מתחלה לא נעשה מועד רק ע"י ג' שוורים.

ע"כ חזרתו משוורים הוי חזרה לכלן. אבל אי נעשה מועד ע"י ג' מינין חלוקים.

אף שחזר ע"י ג' שוורים שלא נגחן לא הוי חזרה רק לשוורים ונשאר מועד לשאר מינין. ואין לומר דס"ל להרי"ף דהוי חזרה לכלן גם בזה.

דמ"מ לק"מ. די"ל דנ"מ לרב זביד בראה ג' חמורים ולא נגח.

דאי היה מועד גם ע"י חמור אז הוי חזרה לכולן גם לשוורים ודו"ק. וזה ברור: דף ק"ז ע"ב גמ' לאו משום דקנה בשבועה ראשונה.

ומשני הואיל ויצא ידי בעלים כו': הרמב"ם פיך מהל' גניבה (הל"ב) פסק בשילח יד קודם שבועה פטור מכפל דקנהו כבר קודם השבועה. ובנשבע תחלה בטענת אבד פסק (שם הל"ג) דפטור הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה.

והראב"ד השיג עליו: והה"מ הליץ בעדו דפסק כרב ששת דפטור מגזירת הכתוב דכתיב אם לא שלח ידו. וזה אינו דרב ששת למד מקרא הנ"ל.

ואלו הרמב"ם פסק דפטור משום דקנה בשליחות יד כדקס"ד דהש"ס. וע"כ דברי הרמב"ם תמוהין מאוד: ונראה לי ברור לפרש הסוגיא להרמב"ם ז"ל דלא מפרש כרש"י דקנה בשבועתו, להתחייב באונסין.

דא"כ קשה מאי איריא נשבע אפילו כפר בפקדון נמי חייב באונסין וכמ"ש רש"י בעצמו. אלא דהרמב"ם מפרש טעמא דר' יוחנן משום דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם.

והיינו דלאחר שלקח השבועה קנאו להפקדון ונעשה שלו לגמרי. וגדולה מזו ס"ל לרב לעיל דף ק"ו (ע"א) דבשבועה קנאו לגמרי ואין צריך אפי' לשלם לו הדמים מדכתיב ולקח בעליו וגו'.

אך דלרב פריך לעיל הש"ס מטוען טענת גנב ונשבע דחייב בכפל: וכן הודה משלם קרן וחומש. אבל רבי יוחנן ס"ל דבשבועה קונה גוף הפקדון כמו דקנהו בשינוי.

אבל מ"מ צריך לשלם דמים לבעלים. היה ס"ד דמקשה כדר' יוחנן.

וכבר ידע הש"ס מה דאמר ר' יוחנן לעיל דף ק"ו ע"ב דהטוען טענת גנב וטבח ומכר חייב לשלם ד' וה' ויליף לה מקרא ע"ש. ולפ"ז ה"פ כאן דהש"ס רוצה ללמוד מזה דע"כ בשילח יד קודם שבועה חייב בכפל.

מדאמר ר' יוחנן דבשבועה קונה להיות כשלו. א"כ מזה מוכרחין אנו לומר דע"כ שילח יד קודם שבועה חייב בכפל.

דאל"כ קשה איך משכחת להא דאמר ר' יוחנן לעיל ויליף מקרא דטוען טענת גנב וטבח ומכר חייב בד' וה'. וע"כ מיירי שתחלה טבחו ואח"כ נשבע.

והרי כשטבחו אין לך שליחות יד גדול מזה ואפ"ה כשנשבע אח"כ חייב. בשלמא אי לא הא דא"ר יוחנן דקנאו בשבועה ראשונה.

הוי י"ל לעולם בשילח יד ונשבע פטור. ודקשיא לך למה חייב בטביחה ד' וה' גבי טענת גנב.

י"ל משכחת לה בנשבע תחלה ואח"כ טבח ומכר. אבל השתא דאמר ר' יוחנן דבשבועה קונה לגמרי להיות כשלו.

ע"כ בנשבע ואח"כ טבח פטור דשלו הוא טובח. ע"כ לא משכחת לה לחייב אלא בטובח ואח"כ נשבע.

ש"מ דשילח יד קודם שבועה חייב. ומשני לעולם דפטור בשילח וד והתם מטעם הואיל ויצא ידי בעלים כו'.

וע"כ פסק הרמב"ם כתירוץ זה דטעמא משום דיוצא ידי כו'. ושילח יד ונשבע פטור.

ולכן דקדק הרמב"ם וכתב רפ"ד בטוען טענת גנב וטבח אחר שנשבע משלם ד' וה'. זה נלפע"ד ברור כשמש בש"ע וברמב"ם: מסכת בבא מציעא דף מ"ד תוס' בד"ה הנחשת קונה כו' השתא נחשת דסגי טובא כו' עכ"ל: צ"ל דכוונת התוס' להקשות על רש"י.

דלפירושו לשתוק ממצעות רעות וליתי בק"ו. אי מרישא דהנחשת כו'.

אי מסיפא דכל המטלטלין כו' משום די"ל הא דפירש"י מעות שנפסלו. ר"ל שנפסלו במדינה אחת ומ"מ יוצאין בכל העולם.

ע"כ אפי' במקום שיוצאין הוין פרי נגד מעות היפות היוצאין בכל העולם. כיון דאיכא דוכתא דלא סגיין הוי פרי.

וא"כ לאו ק"ו הוא מהא דכל המטלטלין כו' דשם איירי במדינה זו שנפסלו. ע"ז הקשו נילף ק"ו מנחשת דסגי טובא מכסף.

אפ"ה הוי פרי כיון דאיכא דוכתא דלא סגיין. מכ"ש מעות רעות אפי' במקום שיוצאין אין יוצאין טפי מיפות.

ואתי שפיר דנקטי התוס' בהק"ו דנחשת סגי טובא כו'. ולכאורה בלא"ה איכא ק"ו.

ולפמ"ש א"ש. אך על קושיא זו י"ל דרש"י איירי במעות שפסלוהו מלכות ואז יוצאין בכל העולם בצינעא.

והשתא ליכא ק"ו מנחשת דאיכא דוכתא דלא סגי כלל. על פי' זה קשה הא ק"ו הוא מסיפא דכל המטלטלין.

ומכח שני קושיות האלו נדחה פי' רש"י מכל וכל: מיהו לפי' רש"י י"ל דלעולם מיירי שפסלוהו מדינה אחת. ואפ"ה ליכא ק"ו מנחשת.

דשאני נחשת דכסף חשיב מיניה וגם איכא דוכתי דלא סגיין. ואף דנחשת סגי טפי מכספא.

מ"מ כיון דכסף נמי חריף אף דנחשת סגי טפי לא חשיבא מעלה. כמו כסף לגבי זהב.

דזהב אינו חריף וכסף חריף. אך התוס' לא ניחא להו בזה ויש להם הוכחה גדולה בסוגיא.

דע"כ חשיבות הכסף מנחשת לא חשיב מעלה כלל למיהוי מש"ה טבעא לגבי נחשת. ודוקא חשיבות זהב חשיב מעלה נגד כסף.

אבל חשיבות כסף לגבי נחשת לאו מעלה היא. משום דקשה להו להתוס' לקמן בדאמר רב אשיכילדותי' מסתברא מדקתני הנחשת קונה כסף.

אא"ב הכסף קונה הזהב כו'. אא"א כספא לגבי זהבא טבעא הוי כו'.

וקשה הא אפי' למ"ד הכסף קונה את הזהב נמי תקשה. השתא כסף דחריף הוי זהב לגבי מטבע הואיל וחשיבא.

כסף דאיהו חשיב ואיהו חריף לגבי נחשת מבעיא: ותו קשה מאי ס"ד דרב אשי בהא דפריך כספא דאיהו חשיב ואיהו חריף מבעיא. אטו לא ידע דבאתרא דסגיין סגי נחשא

טפי מכספא ומאי ק"ו איכא.

וע"כ צ"ל דהש"ס ורב אשי לא ידעי כלל איזהו הוה חריף בימי התנאים רק מכח הקושיא שלרב אשי ומשני הש"ס די"ל לתרץ קושייתו ולומר דבימי התנאים הוי נמי סגיין טפי.

אך איכא דוכתא בימי התנאים דלא סגיין כלל.

וא"כ קשה מנא לי' לרב אשי אימא בימי התנאים היה כסף שוה בחריפות לנחשת. או ה"ל לש"ס לשנויי הכי.

ע"כ מזה הוציאו התוס' דהש"ס סבר. דע"כ חשיבות דהכסף לא חשיב כל כך מנחשת דליהוי מש"ה טבעא לגבי נחשת.

ע"כ בשלמא אי הכסף קונה את הזהב אשמעי' התנא בסיפא דחריפות דכסף משוה ליה טבעא לגבי נחשת. אבל משום חשיבות לא היה טבעא כדפי' והשתא פריך רב אשי דע"כ כסף חריף בימי התנאים יותר מנחשת.

דאל"כ אמאי הוי כסף מטבע לגבי נחשת דחשיבות דכסף לא חשיב מעלה כדפי'. ומשני די"ל באתרא דסגין טפי מכספא כמו שהיה בימי חכמי הש"ס כן היה בימי חכמי המשנה.

והא דחשיבי פירי. משום דאיכא דוכתי דלא סגי כלל.

פי' בימי חכמי התנאי' היה דוכתי דלא הוי סגין כלל. אבל רב אשי לא הוי ס"ד למימר הכי.

ומזה הוציאו התוס' דחשיבות דכסף לאו מעלה היא למיחשביה מש"ה טבעא. אבל רש"י ס"ל דחשיבות דכסף לגבי נחשת הוא מעלה כמו זהב לגבי כסף.

וע"כ לא קשיא לרש"י קושית התוס' דלאו ק"ו הוא מנחשת. ומה שהוכיחו התוס' מן הסוגיא אפרש לקמן בשיטת רש"י לפנינו בטוב טעם אי"ה.

ועפ"ז אברר בתוס' ד"ה למקח וממכר שהתוס' ורש"י שם אזלי לשטתן אי"ה: ע"ב תוס' בד"ה למקח וממכר כו' לכן נראה לפרש כו' עכ"ל עמ"ש מהרש"א בפי' התוס' אחר שתדע שבדינר זהב כ"ה דינרים כסף. אז בדינר כסף כ"ד איסרין משוערין.

ר"ל אף דל"ב הן מקרי כ"ד ע"ש: ויש לתמוה על פירושו לפ"ז למה לי לידע כמה איסרין בדינר כסף הא ע"כ איסרין הוא דזילו. דהא ע"כ מיירי דנשארו כל כך דינרי' כסף בדינר זהב מאז ועד עתה.

וע"כ איסרין הוא דזילו. דאי הדינר כסף הוקר א"כ גם הדינר זהב נתייקר.

דהא יש בו עתה כ"ד דינרי' כסף יקרים שכל דינר כסף ל"ב איסרין. והדינר זהב הוא מידי דקיץ ואינו מתייקר.

אלא ע"כ האיסרין הוזלו. וזה שדינר זהב אי אפשר להתייקר כבר למדנו מדחשיב כ"ה דינרי כסף בדינר זהב דמשער במידי דקיץ וצ"ע.

ע"כ נלעד"ל בדקדוק עוד בלשון התוס' דכתבו אינו יכול לפטור עצמו בכ"ד איסרין ולומר כו' עכ"ל. דהל"ל לא אמרין הדינר הוא דאייקר אלא כו' או הל"ל להיפך תחלה היה ל"ב ואח"כ עמדו כ"ד.

ע"כ נלעד"ד לפרש דברי התוס' ע"פ הא דמבואר בהסוגיא דהנחשת ראוי להיות מטבע נגד כסף משום דסגי טפי מכספא. והא דהוי נחשת פירי משימ דאיכא דוכתי דלא סגין כלל.

א"כ מבואר אלו הוי סגיין נחשת בכל העולם. כגון שאין המלכיות מקפידות זו על זו. ותקנו זה עם זה שמטבע שלהם תלך בכל העולם אפי' דנחשת. או שהיה מלך אחד על כל העולם אז דינא הוי דנחשת הוי טבעא לגבי כספא: תו מבואר דהזול והיוקר תלוי בפירי ולא במטבע.

והטעם דמסתמא המלך העושה מטבע דקדק מתחלה להעמידה על קצבה הנכונה וממוצעת שתשאר כן לעולם ע"כ משום הכי תלוי הזול והיוקר בפירי ולא במטבע. ועפ"ז הן דברי התוס' דזה אין צורך לאשמעינן דהאיסרין הוזלו והדינרים במקומן עומדין. דכבר ידעינן דנחשת קונה את הכסף דנחשת פירי הוי. ואיסרין הן מנחשת כמ"ש הרי"ף והרא"ש.

וע"כ איסרין דפרי הוזלו. אך אי לא אשמעינן הברייתא מנין האיסרין שהן ראויות להיות בדינר משעה ראשונה שנתקנה הדינרין מטבעות בעולם.

יש לחוש שמא בשעה שנתקן הדינר כסף היה ל"ב איסרין בדינר. ואחר כן היה סגיין פעם אחד נחשת בכל העולם שהמלכיות לא הקפידו זה על זה כדפי' והורשו שהאיסרין יסגו בכל העולם.

ואז האיסרין הוי מטבע נגד דינר הכסף והדינר הוא פרי. וביני וביני הוזלו הדינרים כסף ונעשו כ"ד איסרין בכל דינר ונשארו כך עד היום בזמנינו ואח"כ חזרו המלכיות והקפידו זה על זה.

ולא סגיין האיסרין בכל דוכתי. ואם כן נעשו האיסרין פרי נגד כסף. ממילא כשנעשה עתה ל"ב איסרין בדינר. ע"כ הדינר כסף נתייקר וחזר לתקונו הראשון. שדקדק המלך וקצב מתחלתו להיות ל"ב איסרין בדינר. וא"כ יכול זה לפטור עצמו בכ"ד איסרין.

דיכול לומר אימר מתחילתו כך נתקן וכדפי'. לכן אשמעינן הברייתא דתחלת תיקונו היה כ"ד איסרין בדינר.

ממילא אין זה יכול לפטור עצמו בכ"ד איסרין. דבוודאי האיסרין הוזלו. אבל אי הוי מתחלה ל"ב איסרין ואחר כך נעשה כ"ד. לא היה הברייתא צריכא לאשמעינן הא.

דבלא"ה המוציא מחבירו עליו הראיה ויכול לפטור עצמו בכ"ד איסרין. זה נ"ל ברור: מיהו לשטת רש"י זה הפי' אין נכון.

דאפי' אי סגיין נחשא בכל העולם אפ"ה איסרין הוי פירי לגבי כספא. דכסף חשיב מנחשת והאי תנא אזיל בתר חשיבות דס"ל הכסף קונה את הזהב.

אבל התוס' לשטתן דחשיבות כסף לא חשיב מעלה לגבי נחשת כדפי' לעיל. ולשטתן גם מכאן הוכרחו כן דהיכא דסגי נחשא עדיף מחשיבות כסף.

ע"כ הקשו שפיר לעיל ע"א בד"ה הנחשת כו' על רש"י שם: ולענין מה שהקשו התוס' על רש"י כאן נלע"ד דבשטת רש"י לק"מ קושיית התוס' די"ל נ"מ בזה דאשמעינן ברייתא שיש כ"ד איסרין בדינר וכ"ה דינרים בדינר זהב הרי תקע"ו איסרין בדינר זהב. ע"כ אם הדיין אין יודע כמה איסרין בימיו בדינר כסף.

אבל הוא יודע כמה איסרין יש בדינר זהב. שראה לפעמים שהיה פורטין דינר זהב באיסרין.

וידע שיש תקע"ו איסרין בדינר זהב. ועתה ע"פ הברייתא ידע שיש כ"ד איסרין בדינר זהב.

דאי אפשר לומר האיסרין הוזלו דא"כ ע"כ שגם הדינר זהב הוזל. דהא בדינר זהב צריך להיות תקע"ו איסרין הראויין.

וכיון שהאיסרין כתיקונן ע"כ גם הדינר כסף כתיקונו. דאם הדינר אייקר והאיסרין במקומן זה א"א דהא כסף טבעא הוי לגבי נחשת.

ע"כ שהדינר כסף הוא כ"ד איסרין. זהו כוונת רש"י והוא ברור: מיהו יש ליישב דעת התוס' דהקשו על רש"י.

היינו לפי שטתן דס"ל לעיל. ע"כ קשה להו איך ידע הדיין אימא פעם א' סגיין איסרין בכל העולם.

ואז הוזל הדינר ונעשה כ' איסרין בדינר. ונשאר כן עד בימיו.

ואיסרין נשארו במקומן תקע"ו בדינר זהב. אבל באמת לק"מ: לרש"י לשטתו דאפי' סגיין נחשת בכל העולם אפ"ה נחשת הוא פרי לגבי כספא.

דחשיב לההוא תנא דאזיל בתר חשיבות. זה ברור: שם בד"ה נעשה כאומר לו כו'.

ול"נ לתרץ דקשה עוד לכאורה. הם היה באין לפני רבי חייא לשאול בנידון נתינת ריבית. והוא השיב זיל שלים לה טבין ותקילין דזה אין מענין השאלה כלל. אלא דמשמע דסתם דינרים שבימיהם לא היה בהם זהב טוב, כל כך.

וגם לא היה משקלם במילואו כל כך כמו הדינרים שהלוותה לרב שהן הי' טבין יותר וגם תקילין. ולפ"ז י"ל דרב וודאי הוי ידע הא מתני' דהלכתא כרבנן.

אך היה בידו סתם דינרין דלא היה טבין ותקילין כל כך. ובא רב עליה ממה נפשך או אני אשלם לה סתם דינרין דהן יוצאין נמי בהוצאה.

ואי תאמר שזה לאו פרעון היא דבעינא לשלומי לה כמו שהלותה לי. א"כ ע"כ הדינרין סתם שהיה בידי חשובין לגבי הדינרים שאני חייב לה כמו שאין בידי.

כיון דלא הוי בידי טבין ותקילין. וא"כ ה"ל ריבית וא"ל ר"ח זיל שלים לה טבין ותקילין.

שצריך אתה ליתן לה כמו שהלוותה לך כדאי' בח"מ ס"ס ע"ד בטור. ואפ"ה חשיב יש בידו דנעשה כא"ל הלווני כו'.

כיון דדינרים סתם יוצאין נמי בהוצאה וסאה בסאה דרבנן חשיבא יש לו בידו: שם בד"ה א' משמונה באיסור כו' המ"ל בכולהו נ"מ לקדושי אשה כו' עכ"ל. צל"ע מאי קושיא דאי אמר לקדושי אשה הוי קשה למה הזכירה ברייתא כלל חשבון איסרין וחשבון דינרי כסף.

לא ה"ל למימר רק כמה פרוטות הן בדינר זהב. ותדע דאל"כ ה"ל להזכיר נמי חשבון פונדיון ומעות.

אלא כיון דלא נ"מ בהו לא חשיב להו. לכן צ"ל נ"מ למקח וממכר ועדיין ה"ל איסור א' מתקע"ו בדינר זהב ולא ה"ל להזכיר דינר כסף.

לכן אמר נ"מ לפדיון הבן: שם רש"י בד"ה היינו דאיצטריך למיתני הכסף אינה קונה אתהנחשת כו' אלא א"א כו' למה לי לאתנויי תו הנחשת קונה כו' עכ"ל: לכאורה דברי רש"י מתמיהים. תחלת לשונו הוא להקשות על סיפא דהכסף אינו קונה את הנחשת.

ובסיום דבריו מפרש הקושיא על הרישא דהנחשת קונה את הכסף וצ"ע: ע"כ נלע"ד בכוננת רש"י דרש"י רוצה לתרץ בזה הא דהסוגיא לכאורה תמוה. וכבר כתבתי לעיל.

חדא דמנ"ל לרב אשי דכסף חריף מנחשת אימא שויין הם כמ"ש לעיל: תו הא דאמר אא"ב כסף קונה זהב ניחא הא מ"מ קשה למה לי הנחשת כו'. ומ"ש לעיל בשטת התוס' לא ניחא ליה לרש"י כמ"ש לעיל: ע"כ מפרש רש"י בזה לתרץ כ"ז.

והוא דקשיא לי לרב אשי שני קושיות א' למה לי רישא דהנחשת קונה כו' השתא כספא לגבי דהבא כו'. תו קשיא לי הכסף אינו קונה את הנחשת למה לי.

השתא כסף אין קונה כסף. מכ"ש דהנחשת דאינו חריף כמו כסף דאינו קונה כסף את הנחשת.

מיהו על קושיא שניה לחוד הוי י"ל דסיפא אשמעינן דאסימון של כסף נמי אין קונה מטבע נחשת. ואם תאמר למה באמת אין קונה.

השתא זהב דהוי מטבע כמו כסף אפ"ה הוי כסף טבעא לגביה הואיל וחריף. מכ"ש אסימון כסף דאין מטבע כלל פשיטא דמטבע דנחשת הוי טבעא לגביה.

י"ל שאני כסף דחריף גמור הוא לכן הוי טבעא נגד זהב אבל נחשת אינו חריף גמור כמו כסף. לכן אסימון כסף דחשיב לא הוי מטבע נחשת טבעא לגביה.

הרי דמזה מוכח דע"כ כסף חריף טפי מנחשת. והשתא ה"ק רב אשי אא"ב הכסף קונה את הזהב היינו דאיצטריך כו'.

פ"י דהשתא י"ל דנחשת חריף מכסף. והא דנחשת קינה את הכסף י"ל משום דאזלינן בתר חשיבות.

וא"כ איצטריך הכסף אינו קונה את הנחשת. אלא א"א זהב קונה את הכסף א"כ ליכא למימר נחשת חריף יותר מכסף.

א"כ אמאי כסף אינו קונה את הנחשת. דמ"ש מזהב שקונה את הכסף משום דכסף חריף חשיב טבעא.

נחשת נמי דחריף ליהוי טבעא. אלא צ"ל דנחשת אינו חריף יותר מכסף. והשתא קשה ממה נפשך. אי כסף חריף יותר מנחשת א"כ הנחשת קונה את הכסף למה לי.

השתא כספא לגבי דהבא כו'. אלא ע"כ שוין הן בחריפות הכסף והנחשת. א"כ קשה למה לי הסיפא דהכסף אינו קונה את הנחשת מהיכי תיתי יקנה. דבשלמא אי כסף חריף יותר טפי מנחשת.

י"ל כדפי'. דאשמעינן בסיפא אפי' אסימון כסף אינו קונה מטבע נחשת. ודקשיא למה באמת אינו קונה הא זהב קונה את הכסף. י"ל שאני כסף דחריף גמור טפי מנחשת.

אבל אי כסף שוה לנחשת בחריפות. א"כ תו ליכא למימר דאסימון כסף אינו קונה מטבע נחשת.

דקשה אמאי לא יקנה. הא ק"ו הוא מזהב שקונה את הכסף. אף דזהב חשיב מיניה וגם מטבע הוא. אפ"ה כסף טבעא הוי. מכ"ש נחשת דמטבע הוא ואסימון לאו מטבע הוא. כ"ש דליהוי נחשת טבעא. וא"כ הכסף אינו קונה למה לי ומשני לעולם נחשת חריף טפי מכסף. וע"כ איצטריך סיפא דהכסף אינו קונה.

ודקשיא לך למה אינו קונה. משום איכא דוכתא דלא סגי כלל. זה נ"ל ברור בש"ס וברש"י ובתוספות בכל הסוגיא: שטת תגרי לוד דף ג' חוס' בד"ה אי אמרת בשלמא כו' הנה בסוגיא זו נתקשו בה רש"י ותוס'. ופי' בתוס' דחו בעל המאור והרמב"ן.

דזה לאו סברא הוא משום דלרבנן שניהם חוזרין. מש"ה חזרו מדר"ט. דהא מ"מ בדברי ר"ט עדיף להו. דשתות עצמו מחילה היא לר"ט: תו ביתר משתות לר"ט כל היום ולרבנן לעולם חוזר על כן הסכימו לפי רש"י.

אך באמת גם פי' רש"י דחוק הוא. דה"ל להש"ס לפרש מי סברת שתות כיתר משתות כו' כמו שהקשו התוס' ואני הקטן אענה את חלקי לפרש פירוש מרווח וברור בס"ד.

וזה דוודאי בזה לא היה הש"ס מסופק כלל. דגם מתחלה הי' הש"ס סבר דיתר משתות לר"ט כמו שתות עצמו לרבנן דמיא ושתות עצמו לר"ט כמו פחות משתות לרבנן דמיא. וכמו לרבנן אי מכר שוה ששים בשבעים אף דמצד המעות ליכא שתות. מ"מ כיון דמצד המקח הוי שתות הוי אונאה.

ה"נ לר"ט אי מכר שוה חמשים בחמשים ומחצה או בחמשים ותשעה או בששים. אף שמצד המעות ליכא שיעור אונאה לר"ט.

מ"מ כיון דמצד המקח הוי יתר משתות. הוי לר"ט אונאה.

דיתר משתות לר"ט ממש כמו שתות עצמו לרבנן. והא דאמר שמחו בשתות עצמו.
דלר"ט מחילה לא משכחת להו אלא אי מכרו שוה ששים בשבעים. דאז ליכא בצד א'
מהשני הצדדים שיעור אונאה לר"ט.
אבל אי מכרו שוה ששים בשבעים ופרוטה דאז הוא יתר משתות מצד המקח והוי שיעור
אונאה מצד המקח גם לר"ט הוי אונאה כדפי'. ע"כ פריך שפיר אי ביטול מקח כדי
שיראה.
א"כ במאי שמחו מעיקרא ואי משום שתות עצמו דהיינו אי מכרו שוה ששים בשבעים.
דלר"ט כוי מחילה.
ולרבנן הוי אונאה. משום הא לא ה"ל לשמות.
דאם ימכרו שוה ששים בשבעים. דלר"ט חסר פרוטה.
אז גם לרבנן הוי מחילה. וא"כ משום ריוח פרוטה א' לא היה משמחים בדר"ט.
בשלמא אי ביטול מקח לעולם חוזר אתי שפיר הא דשמחו. והא דחזרו אחר כן.
י"ל היינו משום דאם ימכרו שוה חמשים בששים דלר"ט הוי אונאה. דהא ה"ל שיעור
אונאה מצד המקח.
וגם לרבנן הוי אונאה דהא ה"ל שתות מצד המעות. א"כ בזה לרבנן הוי מחילה אחר כדי
שיראה ולר"ט כל היום.
בזה אין לומר. דזה הריוח הוא בצמצום דימכרו בפחות מעט.
דזה אינו דהא אם ימכרו שוה חמשים בששים חסר פרוטה. או אם ימכרו שוה מחמשים
בחמשים ותשעה או בחמשים ומחצה.
כל זה לר"ט הוי אונאה ושיעורו לר"ט כל היום. אבל בדרבנן ניחא להו דיש להן תיקון
למכור שוה חמשים בששים בצמצום.
דאז הוי אונאה לרבנן והוי מחילה אחר כדי שיראה. וע"כ אף דלר"ט יש להם ריוח אם
ימכרו שוה ששים בשבעים דלר"ט הוי מחילה.
זה לא חשיב להם ריוח. דיכולין למכור שוה ששים בשבעים חסר פרוטה ובשביל ריוח
פרוטה אחת לא איכפת לכו.
אבל יותר ניחא להו בדרבנן אם ימכרו שוה חמשים בששים. דלר"ט הוי אונאה ושיעור
לדידי' כל היום.
ולרבנן הוי אונאה והוי מחילה אחר כדי שיראה. ובזה אף שיצמצמו מעט וימכרו שוה
חמשים בששים חסר חציה.
או בנ"ט או בנ"ח ומחצה דהוי יתר משתות מצד המקח. כל זה לר"ט אונאה הוי שיעורו
כל היום.

אבל לרבנן יש להו תיקון דימכרו שוה חמשים בששים אז לרבנן הוי אונאה דאחר כדי שיראה הוי מחילה. לכן ניחא להו בדרבנן טפי ואי משום יתר משתות דלרבנן לעולם חוזר י"ל דבין כל היום ולעולם ליכא נ"מ כל כך.

אבל אי ביטול מקח כדי שיראה במאי שמחו. ואי משום שתות עצמו דהיינו שוה ששים בשבעים.

יכולין למכור בשבעים חסר פרוטה ויהיה מחילה גם לרבנן. ומשני שמחו בשתות עצמו. פ"י דגם תגרי לוד שכיחי דיטעו בפרוטה או בשתים. ובפרט מקח השוה סך רב אי אפשר להו לצמצם השומא לבל יחסר אף פרוטה.

ע"כ לפעמים יכונו שיהא אונאה פחות משתות. ויטעו בכל שהוא שיהיה באמת שתות בצמצום.

ואז לר"ט מחילה הוי ולרבנן אונאה וכיון דלית להו ריעותא בדר"ט עדיפא להו חששא זו לשמוח בה. וכ"ש לדעת הה"מ דהוא סבר דס"ל משתות מקח עד שתות מעות כל זה הוי אונאה לשמואל דקי"לן כוותי'.

דאתי שפיר טפי. דזה לר"ט הוי מחילה כגון מכר ששים בשבעים זה הוי בצמצום.

דשבעים פחות פרוטה ליכא אונאה גם לרבנן. אבל אי מכר שוה חמשים בששים דלרבנן ולר"ט הוי אונאה.

ולרבנן הוי מחילה אחר כדי שיראה. ולר"ט כל היום זה לאו בצמצום הוא.

דהא אי מכר שוה חמשים בחמשים ושמונה ושליש ומשהו. וכן בחמשים ותשעה ועד ששים עצמו.

כל זה לר"ט ולרבנן כוי אונאה. ולרבנן כדי שיראה ולר"ט כל היום זהו נלע"ד הקטן ברור כשמש בצהרים ואין כו שום דוחק בס"ד: ומה שדקדקו התוס' על רש"י בהא דפריך בבעי' שניה אי ביטול מקח לעולם חוזר אמאי חזרו ואמאי ניחא ליה לעיל ולא קשיא ליה הא אי ביטול מקח לעולם חוזר אמאי חזרו.

הגם דהבעל המאור והר"ן ס"ל דזה לאו קושיא היא דהסוגיא דלעיל קאי למסקנא דלקמן דביטול מקח לא שכיח. אבל לפירושי אתי שפיר ברווחא.

דהפשטן דלעיל דפריך במאי שמחו ולא מסתבר ליה דישמחו בשביל שתות עצמו. ע"כ משום שהיה ס"ל דתגרי לוד לא טעי אפי' בפרוטה א'.

ע"כ אין להם ריוח בדר"ט. דיכולין למכור פחות משתות פרוטה א'.

דאז גם לרבנן מחילה הוי לכן אתי שפיר אי ביטול מקח לעולם חוזר הא דחזרו. משום דיש להמריוח אם ימכרו שוה חמשים בששים.

ואף אם יפחתו למכור מעט בפחות מס'. אע"פ כן לר"ט הוי אונאה דכל היום וכדפירשתי.

ואי משום שתות עצמו כגון בשוה ס' וימכרו בע'. זה לא חשיב להו ריוח דיכולין לפחות מעט כדפי'.

ואי משום יתר משתות בין לעולם ולכל היום ליכא נ"מ כל כך. אבל הפשטן של הבעיא שני הוא סבר דאי ביטול מקח כדי שיראה א"ש הא דשמחו.

וע"כ ידע דשמחו בשתות עצמו. ועכצ"ל דכוונתו הוא משום דלפעמים ימכרו תגרי לוד ויסברו שהאונאה פחות משתות ובאמת יהיה האונאה שתות בצמצום דלר"ט מחילה.

או יהיה חששא מה שיהי'. דעל כל פנים צ"ל דמשום הכי שמחו מעיקרא משום שתות עצמו.

לכן לפי סברתו זאת פריך שפיר אי ביטול מקח לעולם חוזר אמאי חזרו. הא בדר"ט יש להם תרתי לטיבותא.

א' אי ימכרו שוה ששים בשבעים. דלר"ט הוי מחילה ולרבנן אונאה.

הב' אי ימכרו ויאנו יתר משתות. דלר"ט כל היום ולרבנן לעולם חוזר ומשני ביטול מקח לא שכיח גם בין כל היום ולעולם ליכא נ"מ כל כך.

ושתות עצמו הוא צמצום דלא שכיח דיטעו אפ"ל בפרוטה א'. ע"כ ימכרו בפחות מפרוטה ולכ"ע מחילה הוי.

אבל בדרבנן ניחא להו אם המקח שוה נ' ימכרו בס'. אז לרבנן הוי מחילה אחר שיראה ולר"ט כל היום.

כל זה נלע"ד ברור ואמת וה' יראני נפלאות מתורתו: דף ס"א בד"ה לעבור עליו בשני לאוין כו' ניתק דגזל ניתק לעשה כו' עכ"ל: הנה מהרש"א הניח דברי התוס' בצ"ע דהא כתיב והשיב את הגזילה או את העושק אשר עשק: ונ"ל דלא קשה מידי. ע"פ מה דאיתא בתמורה דף ד' (ע"ב) דגבי תמורה דכתיב בי' שני לאוין אף דניתק לעשה הוא לוקין עליו.

דלא אתי חד עשה ועקר שני לאוין ע"ש. הרי מבורר דבשני לאוין אף דחד לאו נעקר ואין לוקין עליו.

מ"מ נשאר לאו השני דלוקין עליו וכבר כתבו התוס' כאן בד"ה אמרי ה"נ כו'. דהא דילפינן גזל מרבית ואונאה במה הצד.

על זה אין לוקין על הגזל דאין מזהירין מן הדין. לפ"ז א"ש.

בשלמא אי אתי לכובש שכר שכיר איצטריך בו לאוי יתירא לומר דאף דניתק לעשה ונעקר חד לאו. מ"מ נשאר בו עוד לאוי.

דהא כתיב בי' ג' לאוין. חד לאו דגזל.

וחד לאו בקדושים תהיה. וחד בכי תצא לא תעשוק ג"כ.

נמצא לוקין על הנשאר. אבל בגזל גופי' לא ה"מ לאוקמי דליכא שום לאו ללקות עליה.

דהא דילפינן גזל מרבית ואונאה ע"ז אין לוקין דאין מזהירין מן הדין. ועל לאו דכתיב בו אין לוקין דניתק לעשה הוא.

לכן ל"מ לאוקמי בגזל ולעבור בב' לאוין: שוב ראיתי בתוס' חולין דף פ' ע"ב (בד"ה הנה כו') דהר"ר שמואל מוורדין מיישב שם פירש"י מקושיית התוס' שם. ע"פ גמרא דתמורה הנ"ל דבשני לאוין אף דניתק לעשה לוקין עליו.

ודחה שם התוס' סברת ר"ש הנ"ל דב' לאוין סמוכין בעינן. והביאו ראיה ממסכת מכות. ודחי התוס' ראיה זו בזבחים דף קי"ד ע"ב בד"ה אלמא כו'. תו הביאו ראיה מפ' המקבל זה גזל וזה עשק אלא שחלקן הכתוב לעבור עליו בב' לאוין.

ואפ"ה חשיב גזל לאו הניתק לעשה: באמת ראוי זה דהתוס' הוא תמוה מאוד דכאן מבואר דב' לאוין מיתוקמי בכובש שכר שכיר. ובעושק באמת לוקין עליו ודאמר גזל ניתק לעשה דאי לאו דגזל ניתק לעשה הי' מוקמינן ב' לאוין בגזל וצ"ע.

ויהי' איך שיהיה. עכ"פ דברי התוס' כאן מיוסדים על פי' רש"י ופי' הרר"ש מוורדין שבתוס' חולין שם ודבריהם ברורים: דף ע"ו ע"ב רש"י בד"ה אלא התם כו', הלכך אפי' נמלך כו' עכ"ל.

לפע"ד פירושו הוא דחוק דאיך תלוי דין זה באומר הילך כמו שאמרה, הל"ל רבותא אפי' אמר בהדיא הבא לי גיטי הריני עושה אותך שליח להולכה אינה מגורשת. ותו מאי בכך דעקר שליח שליחותי' כיון דהדר נמלך השליח ומרוצה לעשות שליחותי' להוליך לה פשיטא דנעשה שלוחו כיון דהבעל לא הדר בי' וגם י"ל דאיגלי' מילתא למפרע דלא עקר לשליחותי' ושינה לשון בלא מיכוון: ע"כ נלע"ד לפרש ע"פ מה שהכריחו התוס' ד"ה דאי ס"ד כו' לפרש דדעת הש"ס למיפשט דע"כ לאו דעתי' אעילויה דאי ס"ד דדעתיה אעילויה א"כ כשהגיע גט לידה תתגרש דזה הוא העילוי' אי אמרה הבא לי גיטי דאז אין מתגרשת אם לא יעשה הבעל שליח להולכה.

וע"כ סמיך אדבורא דידה כדי שתתגרש כשיגיע לידה הגט. וע"ז משני רב אשי לעולם דעתיה אעילויה היכא דאיכא עילויה בדבורא דהמשלח.

ושאני בדרב נחמן דלפי דעת הבעל ליכא עילויה כלל אי אמרה אשה הבא לי גיטי. דהא בע"כ אף אם יעשה הבעל שליח להולכה ויסמוך על דבורא דידה נמי אינה מגורשת.

כיון שהיא אמרה הבא לי גיטי והשליח לא רצה להיות שליח להולכה ועקר שליחותיה לגמרי. ע"כ לאו עילויה הוא אם יסמוך על דבריה לכן אמרינן אדבורא דשליח קסמיך.

וזה מילתא דלא שכיח דיהא השליח נמלך אח"כ ויביא לה הגט כיון דעקר שליח שליחותיה. לכן לא סלקא אדעתיה דבעל דהשליח יהא נמלך אח"כ.

לכן לאו עילויה היא דבורא דידה. אבל באיכא עילויה י"ל אדבורא דידה סמיך.

וראיה ברורה לפי' זה מר"פ התקבל דף ס"ג (ע"א) דאחר שנוי' דרב אשי דמשני שם כי הכא פריך ממתני' באמר בעל לשליח התקבל גט זה לאשתי כו' כיון שנתן עיניו לגרשה כו'. ומשני הכא משום דבעל טעה כו'.

ונדחק שם רש"י ע"ש. אבל לפי מ"ש אתי שפיר: מסכת בבא בתרא דף כ"ט תוס' ד"ה דלא תחזקו אהדדי פירש"י שלא היה להם עידי שותפות וקשה לר"י וכו' ונראה לר"י

כו' עכ"ל, לתירוץ לא אתי שפיר הא דאמר רבא כי היכי דלדידכו לא הוי חזקה לעלמא נמי כו' משמע לעלמא ולדידהו חד טעמא הוא ולהתוס' לדידהו בדכירת השותפות תליא מילתא אבל לעלמא בשני חזק' תליא מילתא אבר לע"ד נראה דשפיר תירץ הר"ש דמיירי דלא היה להם עידי שותפות דע"כ מיירי דזבין ההיא אמתא מישראל דאי מגוי הא קי"ל סימן קמ"ט הבא מכח גוי אין לו חזקה.

גם דע"כ מיירי דיש עדים שהשתמש בה המוכר חד יומא דאל"כ לא הוי מהני להו חזקה כמ"ש בח"מ סי' קמ"ו וכ"כ הרא"ש כאן, תו נתבאר בח"מ סי' רכ"ב והוא מש"ס דקידושין דנאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי. וה"מ כשמקחו בידו דאז נאמן המוכר במגו דאי בעי אמר לא מכרתיו כלל שלי הוא: ולפ"ז אתי שפיר כאן דמשום הכי לא השתמש בה א' ג' שנים דהשתא לא מצי למימר שהוא לבדו קנאו משום דהמוכר נאמן עליהם שמכר לשניהם ונאמן במגו דאי בעי אמר לא מכרתי להם כלל שהרי יש לו עדים שהשתמש באמתא חד יומא והם לא החזיקו שני חזקה והיה מוכר נאמן להוציא מידם האמתא.

וה"ל ממש דין מוכר שמקחו בידו דנאמן במגו לומר לזה מכרתי. אבל אי החזיק א' מהם שני חזקה אז הי' אומר אני לבדי קניתי האמתא והב' לא היה שותף עמי מעולם דאז לא היה נאמן המוכר לומר לשניכם מכרתי בשותפות דהוי כאין מקחו בידו דאין מוכר נאמן דהא לות ליה מגו ע"כ אשתמש בה מר שנה כו'.

וא"ת לפי סברתן דאתי לקמי' דרבא היה סוברים דחזקתן שהשתמשו בדילוג הוי חזקה מעליא לעלמא א"כ תו אין מוכר נאמן לומר מכרתי לכם ולית ליה מגו א"כ מה הועילו בתקנתן ושפיר הקשו תוס' י"ל דלק"מ דהן טעו בזה כיון דשניהם מודים זה לזה שהן שותפים הרי הן ביחד כחד גברא וחזקה שהחזיקו בצירוף שניהם הרי חזקה לתרווייהו לעלמא.

אבל אם הא' טעון שחבירו לא היה שותף עמו במכירה הרי הוא החזיק ג' שנים ואז נאמן מוכר במגו דלא מכרתי לכם כלל וזה נלע"ד ברור: דף כ"ט ע"א תוס' ד"ה נוגעין בעדותן הן כו' וי"ל דהאי לאו מגו הוא כו' עכ"ל. הנה כל הפוסקים הביאו דין זה להלכה כיון שכן מבואר בש"ע הביאו טור וש"ע סי' ק"מ ס"ט אם באו שוכרים הדריים בבית זה והביאו מעות למי יתנהו והעידים אז אין נוגעין בעדות וסומכין על עדותן שדרו בו ג' שנים יום ולילה ע"ש.

וקשה לי דלעד"נ דדין זה אף שאיתא מבואר להדי' בש"ס אעפ"כ לדידן זה הדין ליתא דקשה לי על דין זה מאן יימר דהן לא שלמו עדיין שכירות שלהם להמחזיק בבית זה אלא דוודאי מסתמאכבר שלמו שכירות כל שנה ושנה סוף שנתן ליד המחזיק בבית. וע"כ אם יבואו לב"ד ויודו האמת שכבר פרעו להמחזיק שוב לא נאמין להם בעדותן כי נוגעין בעדותן הן.

לכן בכיון אמרו שעדיין לא שלמו דהשתא הן נאמנין להעיד והן בטוחין בהמשכיר שלא יחזור ויתבע אותם בעד שכירות הבית. וא"כ איך נאמנים להעיד הא הן נוגעין בדבר כיון שדריים בבית זה ג' שנים.

ובשלמא על הש"ס לק"מ בדין זה משום דהש"ס מוקי מתני' בהכי ועל מתני' דכאן לק"פ כיון דאיירי דאמרי למאן נתבינהו ע"כ יש להם מגו דאי בעי אמרו פרענו למערער השכירות ואז הוי שתקו ולא יצטרכו להעיד שקר מש"ה. וכמו שהקשו תוס' הכא דהשתא ליכא למימר כמו שתירצו התוס' דיראים לומר כן שמא יביא מחזיק עדים ויתבע מחדש מהם כירות הבתים כיון שהודו שלא פרעו למחזיק.

דהא השתא חזינן דנקיטו אגר ביתא ואמרי למאן נתבינהו. הרי דאין יראים מהמחזיק שיתבע אותם מחדש וע"כ כיון דאין יראים ממנו שפיר להשוכרין מגו דאי בעי אמרי פרענו למערער ע"כ אין נוגעין בעדותן כלל.

כן י"ל בש"ס דבא לפרש המתני' דחזקת הבתים דע"כ בהכי איירי והיינו משום דבימי המשנה עדיין לא נתקנה שבועת היסט ושפיר יש מגו דאי בעי אמר פרענו למערער לכן נאמנין להעיד. אבל השתא לדידן דר"נ תיקן לנו שבועת היסט א"כ מגו לא מהני להכשיר עדותן כמ"ש התוס' ע"כ נוגעין בעדותן הן כדפי' וצ"ע: דף פ"ה בתוס' ד"ה כל מקום כו' זיל קני כו' עכ"ל.

והא דבעיא לקמן בכלי לוקח ברשות מוכר ולא א"ל זיל קני. צ"ל במדד קמבעיא לי' דבסימטא במודד כמאן דא"ל זיל קני דמיא אבל ברשות מוכר קמבעיא לי' במדד אי כא"ל זיל קני דמי או לא.

וכן מבואר בהפוסקים במסקנא ומדד לכלי לוקח קנה ואי לא מדד צ"ל זיל קני. וברשות מוכר בכלי לוקח אי א"ל זיל קני קנה אבל במדד ולא א"ל זיל קני לא קנה משום דבעיא היא ולא אפשרטא וכ"פ הטור סי' ר'.

וזה דלא כמו שנדחק מהרש"א דבעי למימר בהדיא יקנה כליך והרי לפנינו, דבסימטא ורשות מוכר מהני חד לשון זיל קני: דף פ"ו ברשב"ם ד"ה מדד עד שלא פסק לא קנה כו' ואית דמפרשי כו' וטעות היא בידם כו' עכ"ל. ואני ראיתי שרש"י היא האית דמפרשי הכי בע"ז דף ע"ב ואביא לקמן לשונו ובאמת שפירושו תמוה כמ"ש הרשב"ם.

אבל נלע"ד להליץ בעד רש"י דאין כאן טעות בידו כמ"ש הרשב"ם. וזה דלשיטת הרשב"ם ותוס' קשה למה אמר דרישא מדד עד שלא פסק כו' משמע מדד ופסק קנה והתוס' נדחקו בזה: תו מאי פריך אימא קנה מטעם משיכה דפרקן והכניסו לביתו משמע דאלוקח קאי ותו בלא פרקן נמי יקנה לו רשותו מה לי בהמה מה לי כלי: ותו דלקמן אמר מכדי פירקן קתני כו' לרשב"ם הל"ל מכדי הכניסן לביתו קתני.

מכל זה נלע"ד ברור דפירש"י עיקר וזה ע"פ מ"ש התוס' ד"ה כ"מ שיש רשות כו' דאם לא מדד ולא א"ל זיל קני וודאי לא קנה כלי דמוכר ברשות לוקח. כי קא בעי' ליה במדד ולא א"ל זיל קני אי מהני כאומר זיל קני או לא.

וה"ה וודאי בכלי של מוכר ברשות לוקח נמי בלא מדד לא קמבעיא לי' דלא קני כי קמבעיא ליה במדד אי מהני אי לא: ועפ"י מה דאיתא בתוס' לעיל ד"ה לא בכליו דמוכר משמע מהכא דמשיכה מועלת ללוקח בכליו של מוכר כו' ע"ש. וכיון שאין לנו ראיה דליקני משיכה בכלי דמוכר אלא מההיא ברייתא דאיירי במדד.

דהא הש"ס פשט משום דכלי של לוקח ברשות מוכר לא קנה וע"כ במדד איירי. לפ"ז י"ל דאין משיכה קונה בכלי של מוכר אלא במדד דהוי כא"ל זיל קני אבל לא מדד לא קנה משיכה בכלי דמוכר.

כיון דאין לנו ראייה רק מבריייתא זו דמיירי במדד י"ל הכי הכי: ועפ"ז א"ש דרבא פשוט שפיר מרישא דקתני בין פסק עד שלא מדד כו' מבואר הא מדד ופסק קני ושם ע"ג בהמה מיירי. הרי דכלי של מוכר ברשות לוקח קונה רשותו והיינו בפסיק' ומדידה דאילו בלא מדד לא מיבעיא לי' דלא קנה כדפי' בין בכלי מוכר ברשות לוקח בין בכלי לוקח ברשות מוכר.

נמצא מזה פשוט דמדד קונה בכלי של מוכר ברשות לוקח דאין לומר דרישא איירי במדידת לוקח לכן במדד ופסק קונה במשיכה ולפ"ז הוי צריך לומר דבלא מדידה לא קנה במשיכה כיון דבכלי מוכר הוא וזה אינו, דע"כ במשיכת לוקח קונה אפילו בכלי של מוכר בלא מדידה דהא קתני סיפא פרקן והכניסן לתוך ביתו דג"כ בכלי של מוכר הוא ואפ"ה קונה במשיכה בלא מדידה הרי דע"כ במשיכ' אין צריך מדידה.

וע"כ רישא דבעי מדיד' אפי' במדידת מוכר מיירי ורשותו הוא דקונה ש"מ כלי של מוכר ברשות לוקח קונה. ומשני במתאכלי דתומי וע"כ קונה בסיפא בלא מדיד' משום דהיה משיכה בלא כלי דמוכר אבל משיכה בכלי דמוכר בעי מדידה וא"כ י"ל דברישא במדידת לוקח מיירי ומשום משיכה הוא דקונה וכיון דבכלי של מוכר הוא בעי מדידה ולעולם כלי של מוכר ברשות לוקח אפילו במדידה אין קונה.

והשתא מבואר בפירש"י דפי' בע"ז ד' ע"ב דברישא כתב דאם מדד ופסק קני לי' ביתו אבל פרקן אע"ג דלא מדד קניא לי' במשיכה עכ"ל ע"ש. הרי דפי' כפי דעת רבא כאן שפרשתי דברישא מדד ופסק קני לי' ביתו אבל סיפא פרקן דמשיכה לא בעי מדידה.

זה נלע"ד ברור בש"ס וברש"י דף קל"ד ע"ב גמרא הא נמי תנינא כו' יש לי אחים כו'. הא דהוצרך הש"ס להביא סיפא דיש לי אחים.

נ"ל ע"כ דקי"ל דעד אחד נאמן לומר יש לו בנים להתיר' לשוק אפילו קרוב חוץ מבעל אי לאו דהיה לו מגו אין נאמן משום דסמכה על הבעל ולא דייקה כמ"ש הרמב"ם פ"ג ה' יבום. ולפ"ז מרישא דאמר יש לי בנים נאמן י"ל מש"ה תני דאמר כן כשעת מיתתו דר"ל דאמר כן לפטור את אמו מהיבום כשימות אביו דעד השתא שהיה חי היתה אמו בחזקת היתר לשוק כשימות אביו שהוא היה פוטרה ועתה בשעת מיתתו אמר יש לי בנים ע"כ כשימות אביו בנים פוטרים אמו מיבום לכן נאמן דע"א אפילו קרוב נאמן כדפי'.

אבל מתני' דמיירי בבעל על אשתו דאין נאמן אלא משום מגו כמ"ש אבל מדתנן בסיפא יש לי אחים ע"כ באשתו מיירי פריך שפיר: ברשב"ם ד"ה ומשני התם דלא מוחזק לן כו' וצ"ע דאפי' אי אתי אח לאחר מכאן ויאמר אחוה דמיתנא אנא כו' הקשה מהרש"א דאנן קי"ל דאפילו ע"א אין נאמן לאוסר' ע"ש.

ונ"ל לפרש דה"ק נ"מ בזה דאומר יש לי בנים נאמן לענין אי אתי אחד לאחר מכאן ואמר אחוה דמיתנא אנא ולא היה לו בנים וע"כ רוצה לכנוס אשת המת יבזה היה הדין

נותן דממ"נ היה מותר לנושאה דאם אמת אמר שהוא אחיו של מת ראוי לו לייבמ' אי לא סמכינן עליו. אלא דלאו אחיו של מת היא.

א"כ שרי' לו כמו דשריא לכל העולם דהיא בחזקת היתר לשוק אבל השתא דהבעל אמר יש לי בנים דאהני דבורא דבעל לאחזוקי לחזקי'. פי' הואיל ודבורו דבעל מסייעא לחזקה מהמנינן לבעל כאלו עדים העידו יש לו בנים לכן זה שאמר אחוה דמיתנא אנא מהימן לגבי נפשיה ושוויא אנפשיה חתיכה דאיסורא ואסור לכנסה כיון דבעל שאמר יש לי בנים מהימן ע"כ לאו כל כמיני' דההוא שאמר שאין לו בנים שיכנוס אותה.

וההיא לשון שכתב רשב"ם בזה כן כתב רש"י שם בקידושין. וזה נלע"ד ברור בפירש"י וברשב"ם ולדינא: בתוס' ד"ה ליורשו פשיטא כו' שראוי ליורשו כו' עכ"ל.

נ"ל דהתוס' לא ס"ל כפי' רשב"ם דהתוס' קשיא להו לפי אמת אין אמר שמואל לעיל ליורשו ולפטור כו' כיון דליורשו לא איצטריך הל"ל רק לפטור אשתו מיבום ותו דקדוק לשון הש"ס דהתם אמר דלא מוחזק לן באחי והכי אמר דמוחזק ליה באח. וצ"ל דה"פ דלמסקנא ה"ק הש"ס השתא דאתינן להכי דמתני' מיירי דמוחזק לן שיש לו אחין לפ"ז י"ל דגם ליורשו נמי איצטריך מתני' דהכא ולא קשיא פשיטא די"ל מתני' מיירי אע"ג דמוחזק ליה באח פי' עד היום היה זה מוחזק שהוא אחיו ועתה אמר עליו זה הוא בני לכן בזה הוא נאמן ליורשו אפי' נכסים שיפלו לו כשיהיה גוסס.

כיון דעד היום היה מחזקינן ליה שהוא אחיו והוא ראוי ליורשו עם שאר אחיו נאמן עליו לומר זה הוא בני כמו שהוא נאמן על בנו שהוא בכור הואיל ועד היום היה נמי ראוי ליורשו. ה"נ כיון שעד היום הוא מוחזק שהוא אחיו ראוי ליורשו עם שאר אחיו לכן נאמן לומר זה בני וכן לפטור מן היבום במגו.

אבל לפירשב"ם אפי' הוא בחזקת אחיו אין נאמן לומר שהוא בנו: ד"ה הואיל ובידו לגרשה כו' מ"מ חשוב מגו לפוטרה מיבם עכ"ל התוס' פי' משום הכי לא ריע האי מגו דמאי איכפת לי' כשימות הוא אם אשתו נשאת לכהן או לאחר עכ"ל הר"ן וכ"כ בחידושי הרשב"א דמותרת נמי לכהן. דלא כמהרש"א שהבין מדברי התוס' אלו דלכהן אסור וזה אינו וכן מבואר בתוס' ד"ה חזיא לכהנא כו' וכ"מ ברמב"ם וטור וכל הפוסקים וזה פשוט: ד"ה אזיל הואיל דרב יוסף כו' וש"ת מ"ט דמתני' כו' עכ"ל.

תו נדחקו התוס' ורשב"ם והר"ן לקמן בההוא עובדא ויאמר חזיא לכהנא דלאו דוקא הוא. לעד"נ ברור הן בקושיא שהקשו כאן וכן לקמן לתרץ הכל ע"פ הא דפסקו הטור ורי"ו בשם רבו וכן מדוקדק מלשון הרשב"ם ד"ה הכא אתי לאשמעי' דדוקא בהוחזק חזקה בעלמא בלא עדים ע"ז שיש לו אחין נאמן לומר זה בני.

אבל אם יש עדים שיש לו אחין אין נאמן לומר זה בני ע"ש. והטעם ע"כ פשוט הוא דבשלמא באין כאן עדים אלא דהוחזק חזקה בעלמא שיש לו אחין לכן נאמן לומר זה בני דיש כאן שני ספיקות ספק שמא אומר אמת שזה בנו דאז אשתו פטורה מיבום ואת"ל שזה לאו בנו הוא ספק שמא אין לו אחין והחזק' לאו אמת היא לכן נאמן אבל ביש עדים שיש לו אחין שאז אין כאן רק ספק אחד של תורה שמא אין לו בנים לכן בזה אין נאמן להקל ולומר זה בני לפוטרה ולהתירה לשוק.

וע"כ מה שהקשו תוס' כאן בא"ד י"ל דשאני גרשתי את אשתי דאין נאמן כיון דאנו יודעים שהיא אשת איש עד היום ואין כאן רק ספק אחד שמא גירשה הוי ממש כמו יש עדים שיש לו אחין שאין הבעל נאמן להתירה אבל מתני' מיירי דחזקה בעלמא שיש לו אחין לכן נאמן. וכן לקמן א"ש נמי לפ"ז בההוא דאמר חזיא לכהנא ע"כ לא היה כוונתו לומר גרשתי אלא כוונתו שיש לו בנים ומיירי ביש עדים שיש לו אחין.

לכן י"ל דמתני' דנאמן לומר זה בני היינו בהוחזק בחזקה בעלמא שיש לו אחיו אבל שם מיירי ביש עדים שיש לו אחין. ע"כ אמר למאי נחושי לה הא בעל שאמר גרשתי אשתי נאמן הרי אף דאין כאן רק ספק אחד שמא גירשה או לא ואפ"ה נאמן.

ה"ה ביש עדים שיש לו אחין נמי נאמן. זה נלע"ד ברור ואמת בס"ד והשתא דין הרשב"א והטור ורי"ו בשם רבו יש לו ראייה ברורה ומקור מהש"ס: דף ק"מ ע"ב רשב"ם ד"ה ה"ג אם זכר מנה כו' יש מפרשים כו' ולא מילתא הוא כדאמר בגמ' עכ"ל הרשב"ם דוחה דברי מפרשים אלו וראיתי דהרמב"ם מפרש כן וכ"פ ש"ע סי' רנ"ג סכ"ז.

ונלע"ד לתרץ מה שהקשה הרשב"ם התם ה"פ דע"כ כוונתו לאפוקי תאומים דאל"כ למה לו לפרש זכר או נקבה הל"ל סתם אם תלד יטול מנה כדפריך שם באמת אחר זה אלא למעוטי מאי כו' ע"ש. ודוקא אי אמר בהדיא גם תאומים צ"ל למעוטי נפל אתי אבל בשלא הזכיר בהדיא מסתבר לומר דעל נפל לא אסיק אדעתיה דלא שכיח אלא למעט תאומים אתי דכן משמע מהש"ס לקמן שם.

אבל במשנתנו מהיכי תיתי למעט תאומים והא דצריך לפרש אם זכר אם נקבה משום דצריך לחלק בין זכר דיטול מנה ובין נקיבה דתטול ר'. זה נ"ל פשוט אבל מ"ש בס' ת"ח הוא דחוק ע"ש וגם קשה עליו דא"כ מאי פריך דף קמ"ב ע"ב ולימא לי' במבשרני.

ולפמ"ש יצא מכאן דין חדש באומר אם זכר יטול מנה אם נקיבה מנה. וילדה תאומים לא יטלו כלום: מסכת שבועות דף י"ט ע"ב בתוס' ורמינהו שבועה כו' ול"ג ברייתא כו' עכ"ל ול"ג דאין צורך למחוק הספרים וכן מבואר ברש"י דכתב בדבר אשי תני בברייתא כו' ואדרבא אני אברר דברייתא היא ולא מתני'.

דקשה עוד.

דסוגיא דהכא סותר לסוגיא דנדרים כמ"ש הר"ן ורא"ש. כאן משני מתני' באין מסרבין בו ואפ"ה שאוכל דאכילנא קאמר והתם משני אידי ואידי במסרבין מתני' דאמר אכילנא כו' מבואר בלא גילה דעתו מתחלה לא ידעינן אי אכילנא קאמר אי לא אכילנא.

ותו יש לדקדק התם קאמר אמתני' דהכא מדאמר שלא אוכל כו' מכלל שאוכל שאכילנא קאמר והכא אמר למימרא דאוכל שאכילנא משמע. מבואר דאין צריך הוכחה לזה: ע"כ נלע"ד ע"פ דאיתא בנדרים שם בהסוגיא.

דרב אשי לא ס"ל כאביי משום דשלא אוכל נמי שני לשונות במשמע ע"ש. פי' דקשי' ליה לרב אשי דהא גם שלא אוכל ר"ל דה"ק שבועה אם לא אוכל אלא שאוכל וא"כ למה אמר במתני' שלא אוכל דלא אכילנא קאמר ע"ש.

ועפ"ז יש לתרץ הכל. דהתם דפריך אמתני' דמיירי שם באומר השבועה שאוכל וא"כ י"ל לחלק בין השבועה שאוכל דאז י"ל השבועה אם אוכל קאמר.

אבל מתני' דהכא אמר שבועה שאוכל דאכילנא קאמר. לכן פריך מדקאמר שלא אוכל מכלל שאוכל דאכילנא קאמר ר"ל.

אי ס"ד באומר השבועה שאוכל שלא אכילנא קאמר למה אמר בסיפא שלא אוכל הל"ל השבועה שאוכל והכי הל"ל שבועו' שתיים שבועה שאוכל השבועה שאוכל דהוי רבותא טפי אלא ע"כ אפי' השבועה שאוכל דאכילנא משמע ומשני שם אביי לעולם דיש חילוק בין שבועה שאוכל דלעולם משמע אכילנא. ובין השבועה דמשמע שתי לשונות.

ומשני דהתם מיירי במסרבין ואמר לא אכילנא לכן לא אכילנא משמע. אבל מתני' דהכא במסרבין בו ואמר אכילנא לכן לא מצי למימר בסיפא השבוע' שאוכל כיון דמיירי במסרבין בו גם השבועה שאוכל שאכילנא משמע.

לכן אשמעינן מתני' דלא תימא גם שבועה שאוכל נמי ב' לשונות במשמע קמ"ל מתני' דשבועה שאוכל אפי' אמר תחלה לא אכילנא אפ"ה דאכילנא משמע. ושבוע' שלא אוכל אפי' אמר תחלה אכילנא אפ"ה דלא אכילנא הוא.

ושם ס"ל להש"ס באם אין מסרבין בו כלל יש לספק אי אכילנא הוא אי לא אכילנא ותרתי מתני' איירי במסרבין. ולכן אתי שפיר דהש"ס דהכא פריך מברייתא משום דמתני' לא רצה למפרך די"ל כמו שתירץ הש"ס שם דמוקי תרווייהו מתני' במסרבין בו והתם באמר תחלה לא אכילנא והכא איירי באומר אכילנא.

לכן משמע שפיר דאפי' השבועה שאוכל דאכילנא קאמר אבל שבועה לא משמע שתי לשונות אלא שלא אוכל אפי' אמר תחלה דאכילנא אפ"ה שבועה שלא אוכל דלא אכילנא קאמר וכדפי'. ע"כ פריך מברייתא דתני' ביה שבועה ואפ"ה לא אכילנא הוא לכן לא הוצרך לדייק כי התם מדקאמר שלא אוכל כו'.

ולכן לא מצי הש"ס לשנוי כי התם לאוקמי תרווייהו במסרבין כאן דאמר אכילנא וכאן דאמר לא אכילנא דא"כ קשה איך אפשר לאוקמי מתני' דהכא דאמר תחלה אכילנא דקשה אפי' שבוע' שלא אוכל נמי דאכילנא קאמר ואמאי תנן שלא אוכל דלא אכילנא הוא. דהא כמו שיש בשבועה שאוכל תרי לישני ה"נ בשלא אוכל כדפי'.

ובשלמא בסוגי' דנדרים דמשני כן התם יש לחלק בין שבועה להשבועה כדפי' אבל כאן לכן פריך מברייתא. ע"כ הוצרך כאן לשנויי התם מיירי במסרבין אבל מתני' מיירי באין מסרבין בו ע"כ אתי שפיר דבאין מסרבין שאוכל דאכילנא משמע ושלא אוכל דלא אכילנא הוא אבל בגילה דעתו אז בין שאוכל ובין שלא אוכל אזלינן אחר גילוי דעתו שהתחיל.

אי אמר תחלה אכילנא אכילנא משמע ואי בתחילה כו'. זה נ"ל ברור: מסכת עבודה זרה דף כ' ע"ב רש"י ד"ה ע"מ לשחוט שהתנה עמו בפ"י עכ"ל.

דברי רש"י הם תמוהים מאוד לכאורה ולמה לא כתב כן אמתני' בע"מ לקוץ או בברייתא דקמה. ונלע"ד ברור דרש"י מתרץ בזה תמיהת התוספות.

דהתוס' תמהו בד"ה בהמה ע"מ לשחוט כו' ונ"ל לתרץ תמיהתם והא ע"כ רב הונא דאמר לעיל כל מידי דאיכא למיתלי תלינן ע"כ באיסור דרבנן מיירי והיינו מכירה בהמה לגוי גזירה דרבנן משום שאלה כדאי' דף ט"ו דספק דרבנן להקל. ותדע דאל"כ תקשה על רב הונא ממתני' ומבריייתא דקמה ע"מ לקצור דמבואר הא סתמא לכ"ע אסור והרי יש לתלות דגוי יקצור לאלתר אלא ע"כ כדפי' דכאן הוא לאו דלא תחנם דמדאורייתא הוא ע"כ לא תלינן להקל.

ולפ"ז לק"מ דשאני התם כיון דמכר לו סתם בהמה להגוי ליכא איסור דאורייתא דאף אם הגוי יעשה בו מלאכה בשבת הבהמה היא של גוי ושרי מן התורה אבל כאן מיירי דהתנה עמו על תנאי זה מכר לו שאם לא ישחוט הגוי את הבהמה יתבטל המקח לכן אם באמת לא ישחוט הגוי בהמה יתבטל המקח ויהיה בהמה של ישראל ביד הגוי בשבת והגוי יעשה מלאכה בבהמה בשבת ויבא לידי איסור דאורייתא דישאל מצווה על שביבת בהמתו בשבת.

וזה הוא כוונת רש"י שכתב שהתנה עמו בפירוש מחמת איזה טעם שיש לו על זה שאם לא ישחוט הגוי בהמה יתבטל מקחו לכן הוי ספק שיבא לידי איסור תורה לכן לא תלינן בזה להקל והוי דומיא דקמה ואילן דלעיל דהן של תורה. והשתא מתורץ מה שתמה הרא"ש על הרי"ף שהביא בעיא זו דבהמה ע"מ לשחוט זו אליבא דר' יהודה וסתם מתני' כר"מ וע"כ הוכיח הרא"ש דדעת הרי"ף לפסוק כר' יהודה דלא כסתם משנה ונדחק ע"ש.

אבל לעד"נ וודאי גם הרי"ף ס"ל דהלכה כסתם משנתינו דלא כר' יהודה והא דהביא בעיא זו משום דסד"א כיון דאפילו בסתמא קיל"ן לעיל דתלינן דאימור לשחיטה זבנה כ"ש אם הותנה עמו ע"מ לשחוט דשרי. לכן הביא רי"ף בעיא זו דע"כ צ"ל דע"מ לשחוט גרע טפי וכדפירש' וע"כ קיל"ן להלכה דאומר ע"מ לשחוט אסור וכר"מ דבמידי דאורייתא לא מהני תנאי.

נמצא י"ל דהלכה כסתם מתני'. זה נ"ל ברור ואמת בש"ס וברש"י ורי"ף: מסכת הוריות דף ו' רש"י ד"ה ר' יהודה אומר כולן ימותו כו' הקשה המהרש"א לא ידענא כו' ולק"מ דראיתו של אביי אינו אלא מפר יה"כ אבל שיער יה"כ לכ"ע מכפר על ישראל על טומאת מקדש וקדשיו כדאי' בשבועות דף י"ג בפ"ק.

ור"י פליג נמי בשעיר דשל ציבור היא ואמר כולן ימותו וכ"מ ברש"י ד"ה א"ל רב יוסף כו' לכן פירש"י דהכי ס"ל בתמורה דף ט"ו במשנתינו שם וזה פשוט: דף י"ג רש"י ד"ה מתני ליה רבי כו' פ"ק א"ק א"ל ר"מ אלו היתה תמורה לא היה קרב כדילפינן שם פ"ק אך בכור גו' כו' כצ"ל ופשוט הוא ומיושב תמיהת מהרש"א ז"ל בזה: מסכת זבים פ"ד משנה ו' חומר בזב מבמת שהזב עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים וע"ג לטמא אוכלין ומשקין מה שאין המת מטמא וכתב ר"ש וז"ל אע"פ שטומאה בוקעת ועולה ויורדת מכל מקום אין משכב שתחתיו מטמא אדם לטמא בגדים אבל על גביו קשה דמת נמי מטמא לטמא אוכלין ומשקין דהא טומאה בוקעת ועולה.

ויש לפרש כגון עלי' מופסקת ע"ש שנדחק בזה ואחריו נמשך רע"ב. ותימא גדולה על הגאון רבינו שמשון ורע"ב שנדחקו בקושיא זו באמת אין כאן שום קושיא דמשנה ערוכה היא פי"א ופט"ו דאהלות דטבלות של עץ או קפילי בגדים זו ע"ג זו אם העליונה גבוה מהארץ טפח אעפ"י שאחרים תחתיהם ואין החלל פנוי אפ"ה מביא את הטומאה דהוי חלל טפח וא"כ וודאי דהעליון חוצץ נמי בפני טומאה כמו כל אוהל שתחתיו חלל טפח שחוצץ בפני הטומאה ואנן קיל"ן ס"פ י"ו מכלים ובפ' כ"ד שם דמיפץ שאין עשוי לשכיבה אין מקבל שום טומאה.

וע"כ משכחת לה כאן בפשוטי כגון שהמת מונח ע"ג מפץ שאין עשוי לשכיבה ותחת המפץ מונח משכבות ומושבת בגובה טפח ויותר מן הארץ ע"כ בזה היה טמא כל המשכבות לטמא אדם לטמא בגדים אבל במת כלם טהורים מכלום כיון דהמפץ גובה טפח מהארץ חשיב אהל לחצוץ בפני הטומאה. וכן אם כמה חפצים מונחים על המת ועל המפצים מונחים משכבות ומושבת אם בזב היה כן כל המשכבות טמאים לטמא אוכלין ומשקין ובמת טהורים לגמרי דמפץ הגבוה מהארץ טפח מפסיק וחוצץ בפני הטומאה כדין אהל שחללו טפח.

זה נ"ל ברור: תו תמוה על הרע"ב שם שכתב ג"כ שבמת משכב שתחתיו אין מטמא אדם לטמא בגדים ובזה מותר בזב. הא קיל"ן רפ"א דאהלות דכלים שנוגעים במת נעשים אבי אבות הטומאה לטמא אדם ואותו אדם מטמא כלים.

בשלמא על הר"ש שכתב זאת לק"מ דהר"ש לשטתו דכתב בריש מס' אהלות דמתני' שם מיירי דוקא בכלי מתכות דחרב הרי הוא כחלל אבל שאר כלים נעשים ראשון לטומאה אבל הרע"ב שכתב שם כדעת רמב"ם דלאו דוקא חרב הוא דכתיב דה"ה כל כלים אלא לאפוקי מכלי חרס. וכאן ע"כ לא מיירי מכלי חרס דכלי חרס אין נעשים משכב ומושב כדאי' בשבת ר"פ ר"ע א"כ קשה על הרע"ב וצ"ע: תם ונשלם שלב"ע (לשון אא"ז הרב מוה' אהרן ז"ל בסוף הספר שהביאו לדפוס פעם הראשון) אתן שבח והודי' ה' גמר בעדי וזיכני לברך על המוגמר ראו נא והביטו הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמוהו כספרים חדשים מקרוב באו בערתי חצני והוצאתי ת"ל מכח אל הפועל פעולתו אמת קנה חכמה מה טוב מחרוץ טוב טוב יאמר הקונה.

וזכות אבי אמי הגאון החסיד ז"ל יעמוד לי ולזרעי ולזרע זרעי אמן: ותושלם המלאכה ביום ב' ער"ח אדר שני שנת תרל"ח לפ"ק פה ווארשא